

„...AMI A MIÉNK” ÖTVEN ÍRÁS A CSALÁDRÓL

Novák Katalin ajánlóival

„...ami a miénk”
ötven írás a családról

Novák Katalin ajánlóival

„...ami a miénk”

ötven írás a családról

Novák Katalin ajánlóival

Kiadja: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS)

Felelős kiadó: a KINCS elnöke

Szerkesztő: Novák Katalin családokért felelős miniszter

ISBN 978-615-81289-7-1

Tördelőszerkesztő: Protzner György

Nyomda: Pauker-Holding Kft.

Copyright © KINCS, 2021

A Kiadó kötetei (nyomtatott és e-könyv formátumban)
megrendelhetők a KINCS könyvesboltjában:
www.ekonyv.koppmariaintezet.hu

*A szerzőtársaknak, hogy vállalták,
Zoltánnak az együttgondolkodást, Juditnak, Vilinek,
Gergőnek, Matyinak az őszinte reakciókat,
Tündének és csapatának a kitartást,
Sefinek azt, hogy átlendített, Gyurinak a végtelen türelmet,
Ágotának és Zsoltnak, hogy megoldották a lehetetlent,
a segítséget azoknak, akik úgy adtak, hogy nem is tudtam róla,
a KKK-nak, hogy vannak, Bori mamának, Jutka maminak,
Feri papának, Zoli papának, Anyunak, Apunak,
Zozónak, Ádámnak, Totónak, Bimbinek, meg a többieknek is,
hogy lettem és lehetek, aki vagyok, no ezt persze Istvánnak is,
de neki azt is, hogy ezt is elviselte, s még támogatni is tudta;
az Úristennek, hogy velem volt most is*

KÖSZÖNÖM

Előszó

Számos interjút olvastam kamaszkoromban hollywoodi színésznőkkel, akik gyönyörűen, hófehér fogakat villantó mosollyal, tökéletes alakkal, egy-két Oscar-díj birtokában meséltek kacsalábon forgó villájuk nappalijában arról, hogyan készítik saját kezűleg gyerekeik farsangi jelmezét, főzik az egészséges ételeket a családnak. Egyszerre vonzott és taszított ez a tökéletesség. Később megértettem, hogy az élet ritkán azonos azzal a képpel, amit az emberek magukról sugároznak. A család egyszerre jelenti a gyermekvárás és születés csodáját, a világra való ismételt rácsodálkozást, az egymásra utaltságot, a törődést, a szeretetet, a büszkeséget, és sokszor a fájdalmat, a lemondást, az elengedést, a megküzdést, a veszteséget is. Ezekről így, egyszerre érdemes beszélni.

Család. Vajon mi jut az eszébe erről a szóról a bíborosnak, a püspöknek, a rabbinak, az olimpiai bajnoknak, az orvosprofesszornak, a rendezőnek, az írónak, a politikusnak, a bankigazgatónak, az autóversenyzőnek, az operaénekesnek, egy családszervezet vezetőjének vagy éppen a saját édesapámnak? Megkérdeztem őket. Az volt a kérésem, hogy írjanak valamit a családról. Bármit, amit csak gondolnak, műfaji megkötés nélkül. Lehet személyes, lehet szakmai, tudományos vagy irodalmi,

rájuk bízta a döntést. Olyan magyar emberekhez fordultam, akiket érdemes meghallgatni, akikre érdemes figyelni, akiket személyesen is nagyra értékelek. Fontosnak tartottam, hogy a történelmi egyházak képviselői mellett jelen legyenek a kultúra, a tudomány, a sport, a civil világ, a média, a gazdaság és a politikai élet szereplői is. Igaz, hogy utóbbiak csak egészen kivételes esetben. Akkor, ha személyes történetükből készek megosztani azt, amiből az Olvasók is erőt meríthetnek. Vannak a szerzők között ismert ismerősök, és vannak, akik a többség számára ismeretlenek. Vannak gyermekesek és gyermektelenek, kis- és nagycsaládosok, vannak, akik elsőre találták meg életük társát, s volt, akinek nem ez volt az útja. Megszólalnak olyanok, akik fogyatékkal élő gyermeket nevelnek, olyan is, aki személyes tapasztalatból tudja, mit jelent, amikor a test a megszokottnál több akadályt jelent, és van, aki a fejlesztésre szoruló gyermekeknek szentelte életét. A szerzők között vannak, akik egészen fiatalon szülővé váltak, mások hosszú ideig vártak erre a csodára, és vannak, akik örökbe fogadott gyermeket kaptak ajándékba. Szó van az írásokban az összetartozásról és a megküzdésről, a közös nevező pedig a hit és a kegyelem.

Kedves Olvasó!

A kötetben található írások rólunk is szólnak. Nem szirupos hollywoodi mesék, hanem valódi életek, magasba repítő és mélyre szántó gondolatok, amelyekből erőt meríthetünk a hétköznapiakra. Bízom benne, hogy Ön is ráismer saját történetére! Olvasás közben van alkalmunk elgondolkodni arról, nekünk mit jelent a család, ahonnan érkezünk, a család, amelyre vágyunk, a család, amelyben élünk, a család, amit a gyermekeinknek, unokáinknak kívánunk. S bízom abban is, hogy a könyv segít, hogy – ahogy a címében szereplő Simone Weil-idézet is mondja – „megtanuljunk vágyakozni az után, **ami a miénk.**”

Budapest, 2021. október

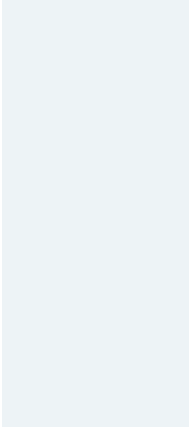
Novák Katalin
családokért felelős miniszter

Tartalom

IRODALOM	13
Lackfi János	15
Schäffer Erzsébet	21
Ugron Zsolna	27
Bagi Iván	33
EGYHÁZ	39
Prof. Dr. Erdő Péter	41
Balog Zoltán.....	47
Kocsis Fülöp.....	53
Gáncs Péter	59
Köves Slomó.....	65
Marton Zsolt	71
Schanda Anikó.....	77
SPORT	81
Lőrincz Tamás és Lőrincz Viktor	83
Polgár Judit	87
Görbicz Anita és Vincze Ottó	91
Dávid Kornél.....	95
Michelisz Norbert	99

TUDOMÁNY	105
Prof. Dr. Martonyi János	107
Prof. Dr. Bagdy Emőke.....	111
Dr. Sulyok Tamás.....	117
Prof. Dr. Schanda Balázs	123
Czeizel Barbara	127
EGÉSZSÉG	133
Prof. Dr. Csókay András	135
Dr. Velkey György János.....	139
Dr. Tóth-Heyn Péter.....	145
Prof. Dr. Novák Zoltán	149
MŰVÉSZET	155
Miklósa Erika	157
Rófusz Ferenc	161
Vidnyánszky Attila	165
Zsuráfszky Vincze Zsuzsanna és Zsuráfszky Zoltán.....	171
Balázs János	175
Szalóki Ági	179
Oláh Gergő	185
Kokas Katalin és Kelemen Barnabás	189
CSALÁDMOZGALOM	193
Kardosné Gyurkó Katalin	195
Skrabski Fruzsina.....	201
Székely András.....	205
Fűrész Tünde	211
Nagy Anna	215

GAZDASÁG	221
Hegedüs Éva	223
Hornung Ágnes	229
Laposa Zsófia	233
KÖZÉLET	239
Schmittné Makray Katalin	241
Zsigó Róbertné Rózsa és Zsigó Róbert.....	245
Dr. Schmidt Mária	251
Dr. Szili Katalin.....	257
Bányai Gábor	261
MÉDIA	265
Hozleiter Fanny – Mosolyka.....	267
Süveges Gergő.....	271
Keresztes Ilona.....	277
Vrábel Krisztina.....	283

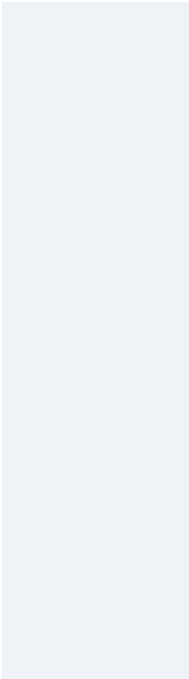
IRODALOM

Lackfi János

Schäffer Erzsébet

Ugron Zsolna

Bagi Iván

Lackfi János

József Attila-díjas költő, író,
műfordító, tanár, Nyugat-kutató, fotós.
Kétszer is elnyerte
az Év Gyermekkönyve-díjat.
Felesége Bárdos Júlia,
hat gyermekük van.

Ajánló

Hányszor éreztem, milyen jó lenne szavakba önteni, leírni, megörökíteni és továbbadni azt a pillanatot, amit éppen átélek! És hányszor éreztem azt is, hogy ehhez nekem nincsenek meg az eszközeim. Hiába szeretem anyanyelvünk gazdagságát, az általam ismert szavak mégsem adják vissza azt az érzést, mely hatalmába kerített. Hányszor éreztem azt, hogy jó lenne megosztani, megsokszorozni, méltó szavakban elraktározni nehéz időkre a szerelmet, a boldogságot, a büszkeséget, az örömet, az önfeledtséget, a katarzist, a kegyelmet, és megjegyezni a csalódást, a kudarcot, a fájdalmat, a sikertelenséget! De nem sikerült. S akkor egy vers, egy könyv olvasása közben egyszerre rám tör a felismerés: hiszen ez az! Én is éppen így vagyok, így érzek, ez a vers, ez a történet éppen azt adja vissza, ami én vagyok, pont rólam, pont rólunk szól.

Lackfi János így ír, így teremt velem, az olvasóval közösséget. Jó ilyenkor azt látni, amit ő, jó úgy látni, mint ő, jó azt érezni, amit ő és jó abban hinni, amiben ő. Lackfi János írásai nem didaktikusak, nem kioktatók, nem példabeszédek, nem a tökéletességről szólnak: talán inkább csak a bibliai értelemben vett tökéletességről, vagyis arról, hogy valami, valaki célja betöltetett. A társunk, a gyermekeink, a szüleink, a családunk éppen nekünk valók, nekünk rendeltettek, s mi nekik, egymásnak vagyunk tökéletesek.

A gyerekeinknek kicsi koruktól sokat olvastunk, szerettük volna, hogy mindennapjaik része legyen a könyv. A magyar népmesék, a klasszikusok mellett fontos volt, hogy találkozzanak kortárs irodalommal is, amit máshogy érezhetnek közel magukhoz, ami az őket körülvevő világról szól, miközben őrzi az örök értékeket, és tiszteletteljesen gazdagítja nyelvünket. Így kerültek elő

Lackfi János versei és meséi is, és így lett sok magyar család mellett a mi ismerősünk is anélkül, hogy bármikor találkoztunk volna.

Bármiről legyen is szó, Lackfi János írásaiban kimondva-kimondatlanul benne vannak a szülei, felesége, Júlia, hat gyermekük és négy unokájuk. Az sem titok, hogy két babát elveszítettek születésük előtt. Ezt a fájdalmat sokan ismerik, de eltemetik magukban, nem tudják, nem szeretnék, nem merik megosztani másokkal. Bízom benne, hogy Lackfi János itt olvasható írásából erőt tudnak meríteni azok is, akiknek megadatott a gyermekáldás csodája és azok is, akiknek (még) nem. Én megtaláltam benne saját nagyapáimat, édesapámat, bátyámat, férjemet.

Köszönet érte!

Novák Katalin

Amit egy férfi nem bír felemelni

A férfi az, aki mindent megold. Sőt aki mindent IS megold!
Na de mi van, ha nincs mit megoldani?

Akkor a férfi zavarba jön, fülét vakarja, egyik lábáról másikra áll, kezét tornásztatja. Mire jó a férfi, ha nem kell segíteni, kalapálni, összedobni, felemelni, becipelni? Legalább egy rászorult befőttesüveg-tetőnek úgy nekiveselkedne! Vagy egy lámpakörtét kicserélne! Vagy egy cserepet megigazítana a tetőn! Vagy elmagyarázná valakinek az integrálás művészetét! De ha egyszer semmi ilyesmi nincs kilátásban? Legalább meccs menne a tévében vagy valami... Vagy ide egy pakli kártyát, egy autósmagazint, egy sört vagy egy játékkonzolt!

Akadott jó néhány emlékezetes pillanat, perc, óra, nap az életemben, amikor nem kellett semmi férfiasat csinálnom. Nem kellett felvinni a zongorát az emeletre, levinni a mosógépet a pincébe. Nem kellett összepakolni százhuszonhárom köteg zsaludeszkat, nem kellett kereket cserélni, utánfutót szerezni vagy ügyesen beparkolni. Se rendbe rakni a világot, se megmondani a tutit.

Amikor hatodik gyermekem születésére várok, ültem a steril kórházi előtérben, és imádkoztam, idegőrlő mozdulatlanságban. Nem voltam orvos, aki ki tudta volna vágni veszélyben lévő felesége hasából azt a veszélyben lévő pici lányt. Nem voltam asszisztens, aki adogatta volna a kötszereket, a szikét, a cérnát, aki széthúzza a sebnyílást, segít tamponálni, ellenőrzi a gépek adatait.

Pedig mindent elterveztem előre! Három héttel a szülés várható időpontja előtt már nem vállaltam fellépést, hogy ugrásra készen bármikor fuvarozhassam az asszonyt a kórházba. Erre vezetek haza Egerből, és kapok egy SMS-t, hogy a doktor a vizsgálat után nem engedte haza Julit. El is van keseredve. Mit csinál majd hetekig abban az intézményben? De valami azt súgta, kövesse a doki utasításait. Mondtam, másnap hajnalban beviszem a cuccokat, pihenjen. És reggel, indulás előtt megint jön egy üzenet, hogy a szülés megindult. Elment a magzatvíz, feleségem alig bírt fél emeletet felkapaszkodni a szülőszobáig. A pici talán még nem akart megszületni, bár már irányban volt, úgyhogy sutty, visszafordult, és lába a köldökzsinórral együtt beszorult a szülőcsatornába. Az orvos ugrott is, húsz perc múlva már zajlott a műtét. Jól elboronálta a Jóisten, mert ha itthonról, Zsámbékról kellett volna mennünk, se a baba, se anyukája nem éli túl, míg beérünk vagy míg kijön a mentő.

A hasznavehetetlenség-érzet leépíti a férfiónérzetet. Nem bírom ki, hogy ne legyen rám szükség. Pedig valójában nem csak olyankor van rám szükség, amikor látványosan odateszem magamat, dűtök-borítok, ügyeskedem, okoskodom. Hanem akkor is, amikor annyit tehetek, hogy átadom magamat. Még ha erre az odaadásra nincs is látható igény.

Vártam, hogy felsírjon a baba, míg más férfiak elvégzik helyettem azt a munkát, amihez nem értek, amihez fakezű vagyok, amihez nincs meg a tudásom. Aztán kihozták, és kezemben tarthattam azt a vézna kicsi pockot, akit kimenekítettek anyukája hasából. Feleségem életveszélyben volt, méhen keresztül nagyon hamar el lehet vérezni. Mit tehettem? A szülésznő inkubátorba tette melegedni a rózsaszín kicsi testet, én pedig néztem. Mennyire erősen néztem? Több mászával, de csak vigyázva, agyon ne nyomjam. Pótolható volt ez a nézés bárki más nézésével? Nem, mert én voltam az apja.

És beszéltem hozzá, bár nem értette. „Isten hozott, kicsim, igyekszünk vigyázni rád, megvédeni mindattól, amitől csak lehet, mindent megteszünk, hogy szép gyerekkorod legyen, hogy gyönyörű nagylánnyá növekedhess, hogy társat találj, hogy hűségben és igazságban élhess. És amíg lélegzem, és a karomat mozdítani tudom, és amíg te is akarsz, ott leszek melletted, és segítek, amiben tudok.”

Férfias dolog volt ez? Férfiasabb lett volna addig bűvárórákat, sportrovatot vagy bénán parkoló nőkről készített videókat nézni mobiltelefonon? Döntse el mindenki maga.

A szó hagyományos értelmében nem történt semmi. Tétlen voltam, de jelen voltam. A jelenlétem volt a tettem. Ha figyelem nélküli buborékként ülök, ha meglépek, meglógok, eltűnök, ki tudja, milyen tudattalan folyamatok indulnak el a piciben. Évtizedek múlva vagyontokat fizet furfangos pszichológusoknak, akik kinyomozzák, miféle alattomos módokon marta szét önbecsülését, léte alapjait az apahiány. Apa az, aki tesz valamit? Vagy aki ott van?

Ott vagyok, tartom a karomban, felolvasom a kötelező olvasmányt, segítek a matekban, nézem a fociedzést, a balettbemutatót, a zongoravizsgát, az ünnepséget, a bábelőadást. Figyelem azt, amiben részt vesz, bár futná drága jegyre, profi zongoristára, profi balettre, profi focimeccsre. Ám az érdekel, aki ő, és ahogy ő van a világban. Ennek a történetnek kell átadni magamat.

Megvallom, sokszor bajban vagyok evvel. Öreg király legnagyobb öröme, mikor kirepült gyermekei is összegyűlnek a háznál, végighorodozhatja rajtuk tekintetét, meghallgathatja szavaikat, láthatja, mivé lettek, hogyan alakulnak, hogyan küzdenek, hogyan fejlődnek. És mégis sokszor az motoszkál bennem, ilyenkor nincs igazán szükség rám. Talán ezért vezettem be egy olyan szokást, ami nem mondható teljesen rossznak, de teljesen jónak sem. Konyhánk és nappalink egy légtérben van, így ha vendégeket fogadunk, evés után rögtön el szoktam mosogatni. Vagyis részt veszek a beszélgetésben, és nem marad hátra töménytelen mennyiségű konyhai munka. Na meg fényezem is magamat, mi tagadás, mint tüntetően házimunkát végző apa. Megvan a dolog előnye, de az is benne van, ami egy még rosszabb szokásom felé mutat.

Időnként eszembe jut valami, amit nem csináltam meg, és hiába időznek éppen nálunk a gyermekeim, leszaladok az alagsorba, és gyorsan befejezem azt a rettentő fontos melót, vagy megválaszolom azt a borzasztó sürgős levelet a laptopomon. Elveszem időmet és jelenlétemet az enyéimtől, nem adom nekik oda teljesen magamat. Vagy inkább visszaveszem, amit már elvben odaszántam. Mentségem van persze, épp azért keresek pénzt, hogy eltartsam a családom, vagy segíteni tudjak gyermekeimnek. Viszont mit ér, ha odaadom a pénzemet, a munkámra szánt időt, de magamat nem adom oda?

Egy család életében akad jó néhány pillanat, amikor a férfi tehetetlen. Hónapokig felváltva sétáltunk fel-alá a lakásban a hasfájós kicsi hatodikkal, dúdolgattunk neki, ringatgattuk. Nem tudtam enyhíteni fájdalmát, csak eleven állványként hordozhattam, megnyugtatta jelenlétemmel. Egy férfi nem tudja táplálni szoptatós gyermekét, nem vesz részt abban a szoros közelségben, ami olyankor anyát és gyermeket összeforraszt. Mi több, még a testi együttlétek terén is kénytelen visszafogni magát egy ideig. Mi teszi férfivá ilyenkor?

Talán nem látványos és nem férfiasnak tűnő dolog szeretni, pont úgy szeretni azt a gyereket és azt a nőt, ahogy csak én tehetem.

Akkor is, ha nincs közvetlen visszajelzés arról, hogy igen, ez most fontos dolog. Leeresztett karral, tétlenül szeretni néha nagyon könnyű és légies dolog, máskor piszok nehéz lecke. Férfinak irgalmatlanul nehéz teher, de ha vagyok elég erős, akkor megbirkózom vele!

Schäffer Erzsébet

Pulitzer-díjas,
Prima Primissima díjas újságíró,
író, publicista, tevékenységéért 2018-ban
a Magyar Érdemrend tisztikeresztje
elismerésben részesült.
Négy gyermek édesanyja,
hétunokás nagymama.

Ajánló

Kislánykorom óta rajongok Schäffer Erzsébetért. Már nagymamámnak is járt a Nők Lapja, amit én el is olvastam elejétől végig. Talán azért is tanultam meg időnek előtte olvasni, hogy a színes képek mellett végre a betűket is megértsem. Erzsinek a kezdetektől volt egy rovata, amiben szellemi-lelki utazásra invitált. Képzletben ott ültem vele a vonatfülkében, láttam a szendvicset bontogató fáradt férfit, a magányosan olvasó egyetemistát, a zsörtölődő házaspárt, a kisbabáját a fülszeleken szoptató kismamát. Ott utaztam vele gondolatban a HÉV-en, amikor a hányaveti cigányfiú megszólította, és Erzsivel együtt csordult ki a könnyem, amikor a fiatalember váratlanul József Attila egyik legszebb versét kezdte mondani. És hogyan! Képzletben bejártam vele az országot és mentünk toronyiránt, messzire. Felvidék, Erdély, Moldva távoli szegleteibe, és együtt hallgattuk a történeteket, a mesélő embereket.

Schäffer Erzsébet írásai látni, hallani és szeretni tanítanak. Figyelni, hallgatni és szólni, ha kell. De leginkább – ahogy Lázár Ervin írja róla – élni segítenek.

Rovatának mottója az a Simone Weil-idézet volt, mely annyira kedves nekem, hogy még az esküvői meghívónkra is ezt nyomtattuk: „Tanuljunk meg vágyakozni az után, ami a miénk.”

Az elmúlt évek nagy ajándéka, hogy Erzsébet személyesen is megismerhettem. Én, az egykori rajongó kislány, a könyvbemutató hátsó sorából nézelődő egyetemista, az írásait, könyveit olvasó felnőtté váló nő végre találkoztam Schäffer Erzsébettel. Végtelen beszélgetésbe merülve ültünk a kávéházi asztalnál, és nagy boldogság, hogy ez olykor meg tud ismétlődni.

A Stipendium Peregrinum, azaz STIPI egy olyan állami ösztöndíj, amely a világ legjobb egyetemeire felvett magyar fiatalok számára nyújt nagy összegű támogatást a tanulmányaikhoz. A három napos kiválasztó táborba meghívtam Erzsit, és arra kértem, hogy az egyik reggel meséljen a fiataloknak. Izgult. Én kevésbé, bár bennem is felmerült, vajon mit szólnak a természet megtöltő tizenhét-húszéves diákok, fiúk, lányok az általuk aligha ismert, Pulitzer-díjas újságíróhoz. Aki ráadásul bőven nagymamakorú. Kiállt a színpadra, és elkezdett mesélni. Úgy, ahogy csak ő mesél. A történetek szereplői megelevenedtek. Ott voltunk vele lázadó kamaszkorában, utcaszínészként, kétkezi segédmunkásként, formabontó menyasszonyként, fiatal anyaként, majd az újabb és újabb gyerekek érkezésekor. És ott voltunk vele édesanyja, majd férje betegágyánál, éreztük a némaságra és mozdulatlanságra kárhoztatott szeretett társ ápolásával töltött évek lomha vánszorgását, a megélt mélységeket és magasságokat. Hallgattuk Erzsit, és tanultunk vágyakozni az után, ami a miénk. Mondanom sem kell: a lányok, de a fiúk is hol könnyeztek, hol felszabadultan nevettek, és a vastaps sokáig nem halkult el...

Novák Katalin

A családról – Schäffer Erzsitől

Mottó

Én azért szeretnék családot, benne gyereket, mert aztán majd belőle is felnőtt lesz, megszeret valakit, és neki is lesz utódja. És ez így egy állandó körforgás, és az élet így soha nem áll meg. És ha én meghaltam, azért utánam is lesz valakiben egy kicsi belőlem.

(Barbara 13 éves)

Családrajzok

Egyszer részt vettem egy játékban. Sok száz gyereket kértünk, rajzolják le a családjukat. Csodaképek születtek. Boldogságról, fájdalomról, örömről, anyáról, apáról, testvérekről. Vagy a hiányról. Sorsok üzentek a rajzokból. A legjobban azt szeretném, ha itt most a betűk helyett, azokat a rajzokat szépen sorban kirakhatnám.

Ma hajnalban, erről a családírásról gondolkodva, egyszer csak arcok jöttek elő. Rég nem látott emberekkel, gyerekekkel és felnőttekkel elindult

az emlékezet filmje. És ahogy néztem, rájöttem, ezek az én családrajzaim. Melléjük gyerekmondásokat kerestem. Szeretem azokat is, mert őszinték, mint a családrajzok.

Az egész világon a család a legkisebb közösség, s a legszorosabb is. A család mindig arra céloz, hogy a gyereket felnevelje. A családon kívül én csak Timit szeretem, titokban. Nagyon sok boldogsággal vagyok vele. (Balázs 8 éves)

Murzsa Ica

Akkor ismertem meg, amikor betörte a Gárdonyi utcai csecsemőotthon ajtaját, és Dénes Zsuzsa az otthon pszichológusa azt mondta, aki ennyire akarja a gyerekét, annak vissza kell adni. Norbi akkor kétéves volt, azért vették el az édesanyjától, mert a munkásszálláson tiltva volt, hogy ott gyerek is lakhasson. Pedig nem foglalt sok helyet, egy ágyban aludtak. Murzsa Ica harminckét éves szabolcsi cigányasszony, a 43-as építőipari vállalat takarító-nője kiabálva beszélt és akkor már hatvanezer forintot gyűjtött össze lakásra és azt mondta, hogy leszedi az Istent az égből, ha nem kapja vissza Norbit, akit szégyenszemre harmincévesen szült, addig hiába kérte Istent és Máriát, hogy adjon neki végre gyereket. A börtönben ült férjétől elvált, semmi ember az, kiabálta és sírva szorította ölébe a fiát, amikor a gyömrői albérletbe végre hazavihette. Az albérlet vizes volt, neki meg a hatvanrezre csak fillérekkel gyarapodott. Akkor a pszichológussal együtt a kezesei lettünk az OTP-nél, de előbb kérő-kilincselő protezsálói a 43-as vezérigazgatójánál. Így kapott egy évre rá lakást Kőbányán a Gépmadár utcában. Kiabálva és ölelve nevelt Norbiból láthatóan boldog langaléta kamaszt, utána meg asztalost, mert azt kiabálta, szakma nélkül, meg becsület nélkül az ember szart sem ér. Csitítottuk a pszichológussal, hogy ezt halkabban is elmondhatja, nem is figyelt ránk, éppen terített. Mert ott ültünk náluk minden évben a születésnapján, amikor szabolcsi töltött káposztát csinált, máléval is, meg rizzsel is töltötte a gombócokat. Volt aranysárga tyúklevés, a tyúkért hazautazott Szabolcsba, a pesti tyúk mitől lenne tyúk, kiabálta nevetve. Úgy szeretni nem láttam embert, ahogy Murzsa Ica szeretett. Gyereket, rokont, munkát, az ő kicsi mégis hatalmas világát.

A mi családunk hol szigorú, hol nem. Tegnap figyeltem a papámat, ahogy nevelt. A legkisebb testvéremet nevelte. Ő kétéves. Lány. Nagyon szeretjük. Pedig néha hisztis. Ültünk az asztalnál, ettünk. És akkor Judit elkezdett hisztizni. És akkor a papám ölbe vette és kérdezte, mi baja. De csak kiabált. És akkor a papám fölemelte, és azt mondta, nézd meg, a Dani is rendesen eszik. Ekkor lerakta. Azután fölemelte, és azt mondta, az Andris is rendesen eszik. Megint lerakta. Megint fölemelte. A Zsófi is rendesen eszik. Lerakta, fölemelte. A Vince is rendesen eszik. Így mondta végig, és ránk mutatott. Mi hatan vagyunk testvérek. Amikor a végére ért, azt mondta, a Judit is egyen rendesen. Akkor a Judit nevetett és már nem hisztizett. Szerintem ez jó nevelés volt. (Gergely 11 éves)

Vázlat a boldogságról

Egyszer ott ért az ebéd egy Hortobágy széli kis házban, ahol már régi ismerős voltam. Körös-körül sok-sok állat, csirkék, kacsák, nyulak. Libák, gyöngyösök, fürjek. Tehenek, bivalyok, szamarak, disznók. És mindenféle kerti növény és gyümölcsfa. Sok éve járok az öregebbik gazdához, sokféle öröm, gond és szomorúság tanúja lehettem. De csak ott, akkor, annál az asztalnál jöttem rá, hogy tanúja voltam egy család születésének. Ahol a dédszülők, a nagyszülők mind ott voltak azon a fergeteges lakodalmon, amikor Péter és Csilla házasságát ünnepeltük. Ezt a napot követően szinte percre pontosan kétévente érkezett valaki. Először Peti, aztán Marci, követte Erzsike, most a legkisebb Attila. Sokan ültünk azon a hétköznapi délből az asztalnál. A fiatal család, mi vendégek, a nagyszülők.

A megteremtett egyszerűség boldogsága ott volt foghatón.

Kerek volt minden. Néztam a gyerekeket, ahogy kieresztett torokkal éneklik az asztali imát.

Ki asztalt terítesz az égi madárnak,
Teríts asztalt, teríts, szegénynek, árvának.
Nyújtsd ki atyánk, nyújtsd ki jóságos kezedet,
Adj a koldusnak is tápláló kenyeret.
Ételben, italban legyen bőven részünk.
Gondviselő jó Atyánk, könyörögve kérünk.

Alighogy elhangzott az ámen, Peti a legnagyobb fiú, magasba emelte a kanalát.

– Na, ha befejeztétek, akkor én elkezdem!

Én jónak tartom, hogy mindenkinek van családja. Több személyből áll: apukából, anyukából és gyerekekből. Minden gyerek szereti a szüleit, és minden szülő is szereti a gyerekeit. Az iskolából minden gyerek hazavágyik. Először azért, mert éhes, aztán meg azért, mert hiányoznak a szülei. (Tímea 10 éves)

Akkor hozzuk haza!

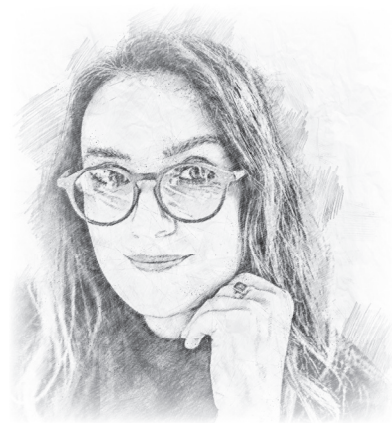
Ildi és Tamás életében bár nagyon szerettek volna kisbabát, egyre csak késett a gyermekáldás. Ezért jelentkeztek örökbefogadó szülőknek. El is végeztek minden elvégzendőt. Aztán egyszer csak a meglepett Ildi bizonyos egyértelmű jelekkel elment az orvoshoz. Kilenc hónapra kislány született. Alig lett két éves, megint jött egy kislány. És ugyanilyen tempóban megszületett a harmadik. Ez a legkisebb éppen három éves volt, amikor mint örökbe fogadni kész szülők, kaptak egy telefont. Úgy látszik, bennmaradtak a rendszerben. Már nem aktuális, mondta Ildi, azóta van három kislányunk. De mégis, miről van szó? Arról, mondták a telefon másik végén, hogy a Bakáts téri kórházban megszületett egy kislány, és nincsenek még jelentkező szülők. Ha gondolják, nézzék meg. Tamás és Ildi elutaztak a Bakáts térre, és megnézték a kisbabát. Akkor már tudták, hogy egy nigériai fiú és egy magyar lány szerelméből született, de azt nem sejtették, hogy milyen csokoládé-fekete. Nézték a hófehér pólyában és Tamás megkereste Ildi kezét. Látod, a füle a legfeketebb – nevetett Ildi és hazautaztak a fiaikhoz. Az aznap esti mese erről a kisbabáról szólt és arról, hogy nincs, aki hazavigye. Még nem volt vége a mesének, amikor a legkisebb gyerek, meghúzta Ildi fürdőköpenyének az ujját és azt mondta: Anya, akkor hozzuk haza! És milyen? kérdezte a középső fiú. Fekete, mondta Tamás. Ildi meg hozzátette, a füle a legfeketebb. Így lett Annának egyszerre három testvére, s a három fiúnak egy fekete kishúga. Sokféle pillanatot őrzök az életükből, mosolyost, gondterheltet, zajos derűset és csöndes békést. És egy mondatot, Tamás fogalmazta meg: Szeretetet és elfogadó biztonságot teremteni körük – nekünk nagy ajándék, hogy megtehetjük.

Anna, ha jól számolom most húszéves, a fiúk kettő, négy, hattal többek.

*Egy jó családhoz szükséges három ember szoros kapcsolata,
összefogása és jó munkája. Most, hogy már megszülettem és
megnőttem, egy életre összezártam a mamámat és a papámat.
Nem hagyhatják el egymást, mert engem nem lehet kettéfűrészelni.
Akkor oda minden befektetett munkájuk. (András 7 éves)*

Ugron Zsolna

Író. 2010-ben jelent meg első regénye, melyet történelmi regénysorozata követett. Több dokumentumfilm író-rendezője, számos televíziós műsor szerkesztő-műsorvezetője. 2020-ban József Attila-díjjal tüntették ki. Két gyermeke van.

Ajánló

Kislány koromban egyik kedves időtöltésem volt a régi fényképek nézegetése. Leemeltem a polcra a keménykötésű, nehéz albumokat, és óvatosan lapozgatni kezdtem. Olyan világba repített el, ahol még csak Anyu és Apu szerelmes egymásra pillantásában jelentünk meg mi a bátyámmal, ahol a nagyapám haja még dús volt és barna, ahol Mamka arcán sem volt még ránc, bár Jutka mami ugyanúgy szívta a cigarettát, mint idősebb korábban. A még régebbi képeken ismeretlen arcok, akikről kérdezni, faggatni lehetett a nagyszülőket. A történeteiket kazettákra rögzítettük, tudtuk, nem hallgathatjuk őket örökké az ölükben ülve. A falra akasztott családfa előtt mindig sokáig álldogáltam, próbáltam megjegyezni a neveket, az évszámokat. Büszkeség töltött el, hogy a mi családunk már ilyen régóta létezik...

Ezekből a családi történetekből, ezeken a családi történeteken keresztül bontakozik ki a nagyobb közösségünk története, történelme. A családtörténeteinkből lesznek a sajátosan magyar történetek, határon innen és túl.

Ugron Zsolna úgy mesél, hogy egy-egy személyes sorson keresztül bemutatja a kort, a helyet, a gondolkodást, az értékrendet, miközben írásaiban benne van az ő története is. Segítségére siet annak a generációnak, amelynek tagjai elől eltitkolták a szétszakított magyarság valóságát, azoknak a fiataloknak, akik nem azzal a természetes tudással nőttek fel, hogy az országhatáraink nem esnek egybe a nemzet határaival. S miközben erről is ír, nincsenek elvárásai, kérései. Csak történeteinek keresztül tanít minket, magunkról.

Novák Katalin

Adok-kapok az örökléttel

Kezdhethném hosszan sorolható nemzedékek neveivel. Évszámok, helyek, házasodott, meghalt. Gyermekei. Második házastársa. Esetleg harmadik. Adatok. Család. Örökölt család.

Ha így kezdem, írnom kell ismeretlen földesurakról és asszonyaikról, szerelmeikről, viszonyaikról, házasságon kívül született gyermekeikről, egymás családjába született gyermekeikről, pokolian rossz és még a felek szerint is meglepően harmonikus házasságaikról. Ragyogóan tehetséges, a közért áldozatosan munkálkodó egyenes és oldalágiakról. Elzüllött, sem mirekellő, a portrékon is átfestett egyenes és oldalágiakról. Ezek időnként ugyanazok voltak. A családi emlékezet, még inkább mint a történelem, fiktív. Érthető is talán.

Írni kellene akkor nagyszülőkről, akiket nem, vagy alig ismertem. Írni, fényképekről, ahol nem tudom beazonosítani az arcokat, ahol egy-egy időbe merevített tekintetből talán mégis felsejlik valakinek egy valami-kori lélekállapota. Egy család (az enyém) életszakasza: ahogy egymáshoz érnek, ahogy elhúzódnak. Néha egész sorsokat látni bele egy könyöktartásba, fejbiccentésbe, összeszorított ajkakba, elrévedő tekintetbe, elszánt derékegyenesítésbe.

Felsejlenek kecske- és számárfogatok, fehér csipkébe öltöztetett kislányok, akik még azelőtt meghaltak, hogy nagylányok lettek volna. Híresen szép asszonyok valószínűtlenül keskenyre fűzött derekakkal, mogorva asszonyok, akik minden csillogó ékesség dacára még a fényképezkedés ünnepén sem engedtek abból, hogy az élet pocsék. Vásott vigyorú kisiúik, a fotózkodásból is viccet gyártó fiúk és lányok, felszabadultan piknikező társaság, szüreti mulatságon láthatóan beborozott kompánia, középen dédapám, mint valami nábob. Életképek két világháborúval ez előttről, bukolikus juhászjelmezben a másik dédapa, vagy ők? Valamikor akkoriban egy másik végén a világnak reneszánsz hölgyként pózoló ük-nagynéni (déd?), ha ugyan ő az egyáltalán. Arcok, mögöttük ismeretlen életek feszülnek. Ki tudja, kit szerettem volna, kit nem. Ki tudja, ki kit szeretett, kit nem? Fontos ez? Kell ezt nekem tudni?

Akkor még egyszer, nagyszülők, akiket nem, vagy alig ismertem. Fekete-fehér fotókon, kiszínezett dagerotípiákon a fiatalságuk, esküvői képek,

aztán vizuális nyomtalanság. Történelem, tudjuk. Kinek volt ideje, pénze satöbbi?

Apai nagyapám ölében ülök, a fejedelemségről mesél, nyár van, délután, négyéves se lehetek, de én vagyok az egyetlen az unokák közül, aki nyugton megül, hát nekem mondja Erdély történetét. Cserébe még aznap elkérek egy szőnyeget, ami tetszik nekem, azóta ez a rátermettségi vagy kapzsisági - ahogy tetszik - elkopott, vagy helyesen kinevelték belőlem. Kinevelték. Belém nevelték. Kaptam, adom tovább. Vagy ne adjam? Mit adjak, mit ne? (A szőnyeg aztán persze hozzám került, sokkal hamarabb mint jó lett volna.)

Anyai nagyapám a tornácon ül, elképesztően sok hófehér haja van, le vagyok nyűgözve. Olyan mondókákat tanít, amit a szüleim egyáltalán nem helyeselnek, és leginkább kis szarosnak hív, ez nem esik túl jól, de elfogadom. Még azt is tudom, hogy szeretetből hív így. Ősszel iskolába megyek, ott is egész biztosan mindenkinek másféle nagyszülei lesznek, mert az óvodában is így van.

Még az sem igaz, hogy a boldog családok mind egyformák. Ez is valamiért csak az életformáló krízisek után derül ki. Hogy másnak is, máshol is. Mindenkinek, valójában. Vagy tudsz ellenpéldát? Komoly fáziskésések vannak ebben a vonatkozásban (is). Az is kiderül idővel, hogy az ilyen, és hasonló kijelentések éppen azért vannak, hogy előbb-utóbb cáfolatuk is legyen.

Nálunk senki nem vált el hatszáz éve, mondogatták, mondogatják. Kérdőjel.

Aztán: na lám, lám, és mégis. És akkor úja kell értelmezni azt is, hogy “családban marad”. Mert akkor melyikben? Vagy hány van? Akkor az most külön? Vagy az egy? Kinek hogy. Nekem egy. Nagy. Néhol lötyög, de a miénk. Hogy kinek a gyereke, meg a maga gyereke, meg kinek az anyósa meddig az anyósa? Hogy a papíron múlna? Kinek, hogy, nekem: egy fenét. Nálunk hatszáz éve nem vált el senki. Az lehet, de meghalni azért meghaltak, újrarázasodtak, megszöktek a sofőrrel, klisék, stb. És már akkor is, az elmúlt hatszáz évben is ugyanúgy: a maga gyereke, az én gyereke, a mi gyerekünk. Voltak kivételek is.

Végrendeletek, hagyatékok. Levelek. Miért, hiszen ő nem is, de igen, ő igazán, de én forgattam, én etettem, évek óta errefelé se nézett.

Ugyanakkor:

Mikor úgy jöttünk, menekültük (azt hiszem ezt most már ki lehet mondani, nem érdemes tovább maszatolni ezzel se) akkor az állomáson vártak. Lett otthon. Kaptam iskolatáskát, tolltartót, úgy mehettem iskolába mint egy átlagos gyerek. Nem úgy, mint aki épp most érkezett bele a nagy semmibe. Kamaszkorom alapvető élménye, persze ez is csak utólag lesz ilyen kimondhatóra összegyűrt, hogy ha szét is esett a világ, a darabjait össze lehet valahogy halászni, mert vannak itt mégis mentőcsónakok, az azokban ülők segítenek, és van egy jó erős, sűrűn szőtt háló, ami felfog. Megfulladni nem hagynak, sőt. Fürdőruhát is kapsz, meg szeretnek. Nem is ismerem őket, hányszor is láttam? Mégis. Család. Megtart. Számon tart. Befogad. Elfogad.

Megmagyarázhatatlan, hogy miért értek szót azonnal, felnőtt fejjel azzal a távoli unokatestvéremmel, aki Londonban él, perzsa felesége van, és egész életemben négyszer, ha láttam. Miért beszélgetek vele úgy, mintha egymás szájába tömtük volna kislapáttal a homokot a játszótéren.

Megmagyarázhatatlan miért viselem el elviselhetetlen rokonaimat, és miért van az, hogy jó, hát nehéz, de ezt a nehezét én tudom, értem, ez az a fajta nehéz, ami az enyém.

Jó, hát ugyanúgy fogja a villát.

De akkor, Mami most akkor mi lesz, ha megszületik a féltestvérem? Az lesz, hogy lesz még egy testvéred. Nem fél, egész. Egy egész testvéred. Akit szerethetsz, aki, minden bizonnyal szeretni fog, mert abszolút szerethető vagy. Megkockáztatom, ha nem lennél az, akkor is szeretne. Mert te is szereted a többi testvéreidet, ha nagyon lököttek akkor is, ugye? Jó, akkor ezt most próbáld megjegyezni, és nem elfelejteni, akkor sem, ha felnőtt leszel. Mint Margit néni, aki nem a nagymamánk, de mégis a nagymamánk? Mint. Úgyabbul? Családi, családibb, legcsaládibb. Vannak ennek fokozatai?

Itt sincs állandó. Nő, növekszik, csökken. Mikor hogy. Együtt küzd, együtt örül. Még akkor is amikor egy ideig nem - egy ideig húsz év is akár, vagy két nap, vagy egy-két generáció - de azután? Azután mégis. Nem?

Akiben a szüleidre, nagyszüleidre ismersz. Akiben a társadra ismersz, akiben magadra ismersz, akiben a gyerekeidre ismersz. Akit mégis, annak ellenére, akkor is, úgy is, ha beleszakadsz is. Aki a tiéd, akié vagy. Ami mindennek ellenére van, azt hiszem visszavonhatatlanul. Kijelentőmód. Adok-kapok, az örökléttel. A kapok, úgyis mint ajándékot kapni - aláhúzandó.

Bagi Iván

Előadóművész, műsorvezető,
Kamera Hungária-díjas
és Karinthy-gyűrűs humorista,
költő, író.

Ajánló

Egy váratlan gerincműtét után, ágyhoz kötve végre volt sok időm olvasni. Nem sokkal korábban ismertem meg személyesen is Bagi Ivánt, akit korábban csak a televízió különböző szórakoztató műsoraiban láttam. Nem tudtam róla szinte semmit, csak azt, hogy az utánzás, a paródia bajnoka, és – bevallom – lehet, hogy összekevertem volna Nacsá Olivérrel. A kényszerű ágynyugalomban elővettem hát életrajzi kötetét, amit utolsó találkozásunkkor kaptam tőle. A könyv magával ragadott. Talán a műtét utáni fizikai fájdalom, a kiszolgáltatottság, az egyedüllét volt az oka, vagy az a felismerés, hogy ugyanazon a napon ünnepeljük a születésnapunkat, de úgy éreztem, Ivánnal együtt élem át azokat a küzdelmeket, amiket árvasága, kitaszítottsága, útkeresése, az emberi kapcsolatokért folytatott harcai, hangos, de magányossá tevő szakmai sikerei és ismétlődő magánéleti kudarcai jelentettek.

Azért kértem meg Bagi Ivánt, hogy szerepeljen a kötet szerzői között, mert az ő története segíthet nekünk értékelni saját életünket. Segít meglátni azokat a – sokszor apró – dolgokat, melyek nekünk megadattak. Segít hálát adni, köszönetet mondani, érezni a kegyelmet. Iván élete, versben vagy prózában megírt gondolatai rámutatnak, hogy milyen nagy dolog, ha családban nőhetünk fel, milyen értékes, ha gyerekként megtapasztalhatjuk a szeretet közelségét, mennyit számít, ha erősítik az önbizalmunkat, és mekkora kiváltság, ha társra találunk, saját családot alapíthatunk.

Bagi Iván nevét sokan ismerik. Munkájával a legmagasabb szakmai elismerést is elérte már, és ki tudja, hány embert nevettetett meg életében. Itt megjelenő írását azonban nem ezért ajánlom jó szívvel, hanem azért,

mert csodálatra méltó őszinteséggel vall saját életének kudarcairól is, és akkor is hitet tesz a család szentsége és számára megkérdőjelezhetetlen fontossága mellett, ha neki sok szempontból nem úgy alakult az élete, ahogy azt legtöbben megálmodnánk.

Novák Katalin

Gondolatok a család intézményéről

Amikor Novák Katalin családügyi miniszter kedves felkérésére örömmel vállaltam, hogy ebben a speciális kiadványban jómagam is szerepeljek egy személyesebb hangvétellű írással, még nem sejtettem, milyen nehéz lesz nekem őszintén hozzászólni ehhez a témához. Nem feltétlenül az ismert okok miatt – azokról már eddig is sokszor és sokan írtak az elmúlt harminc évben, főleg a bulvármédiában (nem titok, hogy árvaházban nőttem fel, mivel a szüleim néhány hetes koromban lemondtak rólam, sőt néhány hónapig még hajléktalan is voltam) –, hanem elsősorban azon egyszerű oknál fogva, hogy esetemben ez a fogalmi kategória – a család – nem tűr meg semmilyen elegáns sallangot vagy akár jó ízlésű, könnyed maszatolást. Ezért, ha nem bánják, ezúttal félreteszem az udvariaskodó nyelvi finomkodást, az ilyen jellegű felkéréseknél gyakorta elvárt eufemizmusokat, akaratlanul is átlépve ezzel jelen dolgozat kimondatlan jogainak a határát, vállalva a rideg valóság kínos tényeit ebben a számomra cseppet sem könnyű szituációban.

Egy szó, mint száz, ahogy mondani szokás: nem volt gyerekszobám, sosem éltem családban, soha senkire sem számíthattam, ezért egészen korán rákényszerültem a munkára: már 15 éves koromban a Rádiókabarének dolgoztam, illetve egyéb fellépéseken vettem részt – most már mulatságos visszatekinteni rá, de – a Farkasházy Tivadar-féle csapat jóvoltából. Ez azt is jelentette, hogy a könnyű műfajra általában annyira jellemző szokásos felhajtással járó növekvő népszerűség idővel lassan, de biztosan maradéktalanul elvágott attól a lehetőségtől, hogy önmagamért szeressenek.

Még őszintébb leszek. Eleinte teljesen lefoglalt a pusztta túlélésért vívott harc, és a sanyarú gyerekkorból eredő többtényezős borzalmak feldolgozása, elfogadása. De a lelkem legalább fiatal volt még, koromnak

és szerencsés testi adottságaimnak köszönhetően a nőkben is könnyen rokonszenvet tudtam ébreszteni. Ráadásul akkor még alig volt nevem, elvileg tehát minden szükséges körülmény adott volt ahhoz, hogy végre én is normális családban élhessek. Elvileg. Gyakorlatilag viszont a nyomorom nagyságrendekkel erősebb volt nálam, és egyszerűen nem álltam még készen arra, hogy bízni tudjak a hozzám közel álló emberekben. E téren legtöbbször csalódást okoztam nekik: nehezen kiismerhető, csapongó, állhatatlan természetem az emberi kapcsolataimra is rányomta bélyegét, hogy az arányérzék hiányáról már ne is beszéljünk.

Gyerekkorom ugyanis, per definitionem, nem volt. Fiatalkorom se igazán, s mire a szó klasszikus értelmében is helytel-közzel felnőttnek érezhettem magam, már késő volt minden őszinte igyekezet, hiszen – ahogyan annak idején apám is megmondta –, gyerekkorban kötöttek barátságok, felnőttkorban pedig már csak érdekszövetségek.

Mire tehát lelkileg készen álltam volna egészséges, egyenrangú emberi kapcsolatok kialakítására, addigra már sajnálatos módon megtapasztalhattam, hogy a legtöbben inkább a tévéből ismert Bagi Ivánt kedvelik, nem pedig engem, aki valójában vagyok. Persze, ha szigorúan csak a gyökértelességemet vesszük alapul, nyugodtan hátrahagyhattam volna mindent, mehettem volna külföldre, ahogyan sokan tanácsolták, ugyanakkor olyan erős kötelékek fűznek a magyar nyelv kimeríthetetlenül gazdag, jelentésbeli sokszínűséggel megáldott életrevalóságához, hogy az anyanyelvemtől való megfosztottság minden valószínűség szerint végzetesen kiforgatott volna legelemibb identitásomból is. Ha szeretett is volna önmagamért egy idegenajkú lány, képtelen lettem volna ugyanúgy viszonzszeretni: bármilyen más nyelven pusztán csak kommunikálni tudok, érezni nem.

De visszatérve az eredeti gondolathoz: lassan nyugodtam csak meg, addigra azonban már a szüleimet is elveszítettem. A nővérem és a bátyám – akiknek óriási felelősségük van abban, hogy induláskor érzelmileg és anyagilag egyaránt kisemmizett csavargóként kellett megvetnem a lábam – hallani sem akartak rólam. De, ahogy fentebb is hangsúlyozom, negyvenéves korom után azért többé-kevésbé megtaláltam a helyes arányaimat, és már nem feltétlenül ezek a dolgok határozzák meg a mindennapjaimat. A kisebb-nagyobb érzelmi turbulenciákat leszámítva jóval

megfontoltabb lettem, mentálisan valamelyest konszolidálódtam, ha szabad így fogalmazni.

Ami pedig a jelent illeti, nyugodtan kijelenthetem, hogy országos ismertségem immár eleve lehetetlenné teszi, hogy önmagamért szeressenek. Bizonyos értelemben örökre intézetis maradtam. Van egy régi ismerősöm a gimnáziumból, aki szintén intézetben nőtt fel, majd ezt követően néhány évig felügyelő tanára volt egy állami gondozott gyerekekkel foglalkozó bentlakásos kollégiumnak. Tőle tudom, hogy tíz ilyen sorsú gyerekből kilenc reménytelenül elkallódik. Akinek nem adatik meg a családi szeretet meghitt légköre, az előbb-utóbb rosszul végzi. Régi ismerősöm nem is tudott mit kezdeni ezekkel a megátalkodott, elvetemült csirkefogókkal, akik egytől egyig negatív előjelű szabadsággal rendelkeztek. *Elrabolt otthon* című versemben igyekeztem mások számára is érthetővé tenni ezt a mély, igazságtalan dilemmát:

A sorstársaim tudni fogják,
 hogy mindig csak más akartam lenni,
 mint valójában
 Helyettük éltem
 A leírhatatlan nyomor gyászos serege helyett
 A lehető leghamisabban
 Folyton megtagadva
 a földönfutók fáradhatatlan haldoklását.

Csak ebben kellett volna becsületesnek lennem,
 mint a többiek,
 akik negyvenéves korukig sem éltek.

Először és utoljára talán akkor éreztem magam családfélének nevezhető, szeretetteljes, bensőséges közegben, amikor édesapámat ápolhattam 1997 és 1999 között. Halálos beteg volt már ekkor, igen rossz körülmények között élt: nyomorúságos földszinti, udvari lakásában nem volt vécé, meleg víz, zuhanyzó, ablakunk a lehető legrosszabb környékre nyílt, kint tudtuk csak elvégezni a dolgunkat az udvari vécében, mégis akkor és ott valódi jelentéssel bírtunk. Nem volt időnk az őszintétlenségre.

A lehető legjobb pillanatban, a lehető legjobb helyen a fia lehettem az apámnak, már ezért a fantasztikus tényért érdemes volt megszületni.

A sors kegyeltjének mondhatom magam: én voltam a tízből az az egy gyerek, aki végül nem kallódott el, nem végezte börtönben, vagy nem halt meg idejekorán. Pedig sokszor közel jártam hozzá. Mindamellet, az igazat megvallva, sajnos egyelőre nem sikerült családot alapítanom. Élek, de művészileg tartalmas életem anélkül telik el, hogy kapocs lennék az engem megelőző és az utánam jövő generációk között.

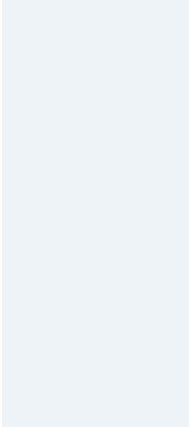
Régen folyton azt hajtogattam, hogy „a családosoké az otthon, enyém a nagyvilág”. Időnként abban reménykedem, hogy keresek az interneten hozzám hasonló nehéz sorssal sújtott, talajtalan embereket, és megpróbálom velük valahogy felvenni a kapcsolatot. De ezek a próbálkozások valamiért rendre kudarcba fulladnak. Illene már végre ráébrednem, hogy a magunkfajta, szerencsétlen lelkinyomorék számára az önszeretet hiánya, valamint a legyűrhetetlen ősbizalmatlanság sokszor túlfut nagy akadályt jelent, így képtelenek vagyunk szeretettel viszonyulni másokhoz. Hiába kapaszkodunk állandóan a sorsszerűségbe, ha irreális érzelmi éhségünk így is, úgy is mindent tönkretesz. Egyszerűen nincs eszközünk arra, hogy bárkiben is megbízzunk, és erről a pontról nagyon nehéz kimozdítani bennünket.

Mégis, mindannyiunk nevében hálával tartozom azoknak, akik a maguk szerény eszközeivel legalább megpróbálták, szembemenve a divatos kor-szellemmel, amely fogyasztói logikával tekint az emberi kapcsolatokra is, amelynek értelmében, ha valami tönkrement, dobd ki, vegyél újat, a régit pedig felejtse el! Éljen terhek és tétek nélküli felszínes életet, identitásodat pedig semmiképpen se alapozd olyan maradi dolgokra, mint Isten, haza, család. Semmire, ami valóban emberi.

Szerencsére Isten sosem hagy cserben minket, hazánkat pedig több mint egy évtizede olyan szellemben kormányozzák, amely nemzeti örökségünk mellett igyekszik átmenteni hagyományos családi értékeinket is. Sőt, jelenlegi döntéshozóink ezek mentén próbálják újraszervezni a magyar társadalmat. Ezt józan ésszel csak támogatni lehet.

Végezetül pedig annyit írnék még, hogy valójában értéksemleges kormányzás nem létezik, vagy ha igen, akkor minden elveszett. Én a saját bőrömön tapasztaltam meg, milyen mindenkitől és mindentől elszakadva létezni, tökéletesen magamra utalva: család nélkül, szülők nélkül, szeretet nélkül.

Bízom benne, hogy eme tartalmas kötet ötletgazdái, szerkesztői, megrendelői érzékeny, áldozatos munkájukkal nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy világszerte, egyre több nehéz sorsú gyereket lehessen megmenteni, a negatív előjelű szabadságukból szervesen következő, ördögi nihil halálos ölelésétől.

EGYHÁZ

Prof. Dr. Erdő Péter

Balog Zoltán

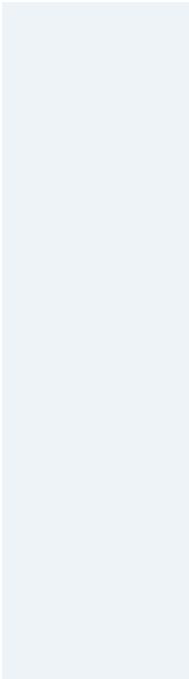
Kocsis Fülöp

Gáncs Péter

Köves Slomó

Marton Zsolt

Schanda Anikó

Prof. Dr. Erdő Péter

Római katolikus pap, bíboros, teológus, kánonjogász, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Szent István Tudományos Akadémia elnöke, 1998 és 2003 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetem rektora. 2002-től az Esztergom-Budapesti főegyházmegye érseke, Magyarország prímása. 2003-tól a pápaválasztó bíborosi testület tagja.

Ajánló

Amikor a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus családi napján szétnéztem magam körül a Margit-szigeten, felerősödött bennem az az érzés, ami azon a héten szinte végig velem volt. A rengeteg gyerek, a békésen beszélgető, dicsőítő énekeket éneklő családok olyan erőt és hitet sugároztak, amit ilyen intenzíven régen tapasztaltam.

Egy hívő keresztény számára a család, a házasság, a gyermekvállalás magától értetődően, természetesen védendő értékek, közösségünk alapját jelentik. Ettől persze még a hívő keresztény emberek sem feltétlenül alapítanak családot, s ha igen, akkor sem biztos, hogy saját életükben az általuk alapvetőnek tartott értékeket érvényesíteni tudják. Sőt, mi, hívő keresztények is elbukunk, vétkezünk, előfordul, hogy ez még csak nem is tudatosul bennünk. Saját kudaraink, tévedéseink, eltévelyedéseink sem jelentik azonban azt, hogy a baj önmagával a házassággal, a családdal, a gyermekvállalással van. Emberek vagyunk, esendők – egyedül és családban is.

A hagyományos családokat ma sokfelől támadják. Egyre többen hirdetik, hogy a házasság idejétmúlt, a család újraértelmezésre szorul, a gyermekvállalás felelőtlenség. Így aki házasodik, régimódi, aki hagyományos családot szeretne, maradi, aki gyermekeket vállal, felelőtlen. Megbélyegző, ijesztő állítások.

Erdő Péter bíboros szavai segítenek megtalálni az igazodási pontot. Teológusi bölcsessége, főpásztori határozottsága, egyenes beszéde, szelíd, derűs hite kapaszkodót jelenthet ebben a zajos, sokszor felszínes, erőszakos világban.

Novák Katalin

A család valósága a Teremtő terve szerint^[1]

Negyven évvel ezelőtt adta ki 1981-ben, Krisztus Király ünnepén Szent II. János Pál pápa a Familiaris Consortio kezdetű apostoli buzdítását. Ez pedig a családról szól, vagy pontosabban, ahogyan az alcíme mondja: *A keresztény család feladatairól a mai világban.*

A család világszerte nagy válságban van, nagy ellenszélben teljesíti a küldetését. Egyesek szerint ez pusztán „természetes” krízis, mások ezenkívül heves támadásokról is szót ejtenek. Kétségtelen, hogy megrendítő népesezési és kulturális következményei is vannak ennek a válságnak.

Az Egyház tanítása az eredeti alapokhoz rendületlenül ragaszkodva, az utóbbi negyven évben új és új témákat is felvetett. Szükség volt ugyanis bizonyos kérdések átgondolására, mert az élet és a különböző ideológiák új kihívásokat támasztottak a családokkal szemben.

1. A család fogalma

A családról az Egyház katekézise ősidők óta a Tízparancsolat kifejtése keretében a negyedik parancs kapcsán beszél. „Atyádat és anyádat tiszteljed, hogy sokáig élj azon a földön, melyet az Úr, atyáid Istene ad neked” – ezt olvassuk a Kivonulás Könyvében^[2]. Elgondolkodtató, hogy a szülők tisztelésének parancsa mellett, mintegy szankcióként, az élet áll. A nép élete a földön. A parancs megtartása a béke és a jólét földi gyümölcseit is megtermi. Meg nem tartása viszont szörnyű kárt okoz egyénnek és közösségnek egyaránt. Így mondja ezt a Katolikus Egyház Katekizmusa is, amely bőségesen és kitüntetett módon szól a családról^[3].

A család fogalmát, ma sokan kerülik. Úgy vélik, hogy korszerűtlen, hogy csupán a társadalom által megalkotott régi intézményt jelölt, amelyet kényünk-kedvünk szerint, mondjuk többségi alapon vagy ideológiák mentén újragondolhatunk, másként határozhatunk meg, sőt talán el is felejthetünk. Ám ha ezt elfelejtjük, akkor az életünket felejthetjük el.

Mert a család nem emberi alkotás, hanem a Teremtő Isten tervének a része.

Mi hát a család a Teremtő terve szerint? A Katolikus Egyház Katekizmusának értelmében „egy férfi és egy nő, akik házasságban egyesülnek, családot alkotnak, gyermekeikkel együtt. Ez az intézmény – idézem tovább – független a közhatalom minden fajta elismerésétől, sőt azelőtt létezik”^[4].

A Katolikus Egyház Katekizmusának rövid összefoglalása, a Kompendium, ami már XVI. Benedek pápa idejében jelent meg, így mondja ezt: „A család intézményét Isten alkotta, és Ő határozta meg alaptörvényeit. „A házasság és a család – idézem tovább a Katekizmust – a házastársak javára, gyermekek nemzésére és nevelésére van rendelve”^[5]. Ez azt jelenti, hogy nem mi, nem a házastársak döntenek el, hogy mi legyen a tartalma a családnak, vagy mi legyen a házasságnak a szerződésbeli tárgya, ahogyan egyesek mondani szokták, hanem mindez előre meg van határozva. Természetes rendeltetése van a családnak, mint ahogyan magának a házasságnak is. Tehát a házasság és a család közös célokra irányulnak, Isten adta rendeltetésüknél fogva.

Már Szent Ágoston azt írja a Genézis könyvéről szóló magyarázatában, hogy „a házasság java pedig hármassal: a hűség, a gyermek és a szentség. A hűségen azt értjük – mondja Szent Ágoston – hogy a házasság kötelékén kívül más nővel vagy férfival ne éljenek. A gyermekek java azt jelenti, hogy szeretettel fogadják el a gyermeket, jóindulattal táplálják, és vallásosan (gondosan) neveljék. A szentség pedig azt jelenti, hogy a házasság ne váljon el. És akit házastársa elbocsátott, az még az utód kedvéért se kössön házasságot mással”^[6].

Világosan kitűnik ezekből a szövegekből, hogy a szentség java, az úgy nevezett bonum sacramenti nem azt jelenti, hogy csak a keresztények házassága felbonthatatlan. A szentség fogalmának mai jelentése – mint szakkifejezés – csak később szilárdult meg az Egyházban. Kétségtelen, hogy a keresztények házassága különleges jel a világ előtt.

A házasság maga szentség, kegyelmi erőforrás, nem csak megkötésének pillanatában, hanem a házasság fennállásának egész tartama alatt. Ez azt jelenti, hogy a család is, amely a házasságra épül, a kegyelem működésének sajátos színtere. Mi következik ebből a Teremtő akarata szerinti valóságból, mit is jelent a házasságra épülő család?

2. A család: személyek közössége

Korunk a házasság és a család valóságával szemben nehézségeket hoz fel, nehezen birkózik meg velük. Miért is? Azért, mert olyan ellenvetésekkel él, mint az apostolok. Sokan úgy érzik például, hogy nem érdemes megházasodni. Néhány évtizeddel ezelőtt, azt hiszem, arra még nem is gondoltak sokan, hogy a polgári házasságok száma is csökkenni fog, nemcsak az egyházi házasságoké. Tehát nagyon sokan egyszerűen nem merik azt a kötöttséget, azt az elköteleződést vállalni, ami egy házasságkötéssel jár. Ma félnek az emberek életre szóló kötelezettséget vállalni. Ennek – egyrészt – vannak társadalmi okai. De van lélektani oka is. Ez pedig egy téves emberkép. Az a szabadság-fogalom, amely a szabadságot minden kötöttségtől való mentességnek fogja fel. Az objektív igazság, a tárgyi valóság pusztá létezése, önmagunk teremtettség valósága is úgy tűnik fel, mint a szabadság akadály, gátja, korlátozása.

A házasságban és a családban az ember joggal keresi a boldogságot. A köznyelv boldog házasságról, boldog családi életéről beszél. Sokan azért nem találják meg ezt az életükben, mert féltik a rosszul értelmezett szabadságukat. Ez sem újdonság. Tomás Sánchez, a XVII. század elejének nagy spanyol teológusa és egyházjogásza a házasság szentségéről szóló művében, amelyhez foghatót Liguori Szent Alfonz szerint még vagy ötszáz évig nem fog senki írni, ebben a nagyszerű munkában azt mondja: a házasság javai – melyekről az előbb szoltunk – terheket is jelentenek. De bőségesen kárpótolnak bennünket a házasság kellemetlenségeiért. A házasság kellemetlenségeit Sánchez fel is sorolja, és mindjárt a legelső helyen a következőt említi: „Az első ilyen kellemetlenség az örökös szolgaság, és szabadságunk végleges feladása”^[7]. Ezt – mint mondja – a szentség kárpótolja, amelynek erejében a házastársak úgy szeretik egymást, ahogyan Krisztus szereti az Egyházat. Kegyelemeket kapnak, hogy a nehézségeket viselni tudják. Ez is Sánchez tanítása. Ma is erről van szó. A boldogságot éppen nem a mindenkitől független szabadság, hanem az örökkévalóságra nyíló teljes és önmagát megosztó szeretetkapcsolat adja. Ez a házasság igazi java!

Tehát amikor azt mondjuk, hogy a házasságban és a családban a férfi és a nő saját maguknak és egymásnak a javát tekinti az egyik fő célkitűzésnek, akkor elsősorban a szeretetkapcsolatra utalunk, amely igazi „java”

a házasságnak. Ezért mondja II. János Pál pápa a Familiaris Consortióban: „A szeretetből alapított és élő család személyek összessége: a házasságra lépett férfi és nő, a szülők és a gyermekek, valamint a rokonok közössége. Elsődleges feladata” is ebből fakad, tudniillik, hogy „igazi közösségben éljen és szüntelenül törekedjék arra, hogy a személyek őszinte közössége gyarapodjék”^[8]. Tehát: adottsága és feladata a családnak a személyes szeretetközösség. Ez a boldogság forrása.

Isten arca ragyog ránk a családban. Az Úr a családban felragyogtatja arcát, mert a házastársak egymásban Krisztust látják. A gyerekekben, pedig mint új emberekben az Isten képére teremtet emberi lényt. „Szeretet nélkül a család nem élhet, nem gyarapodhat – mondja Szent II. János Pál pápa –, nem tökéletesedhet mint személyes közösség”^[9]. Ahogyan tovább folytatja a felejthetetlen emlékü Pápa, mégpedig hivatkozva a saját első enciklikájára, a Redemptor hominis-re, „az ember képtelen szeretet nélkül élni. Magára marad, érthetatlenné válik önmaga számára, értelmét veszti az élete, ha nem talál, ha nem kap szeretetet, nem részesülhet benne és nem teheti a szeretetet magáévá”^[10]. Tehát: belső, szüntelen dinamizmus a család élete. A nap, mint nap apróbb-nagyobb önmegtagadások és áldozatok árán megharcolt szeretet körforgása. Ezért a gyermek elfogadása és szerető nevelése is a házasság és a család belső logikájából és lényegéből következik. Ez a szeretet kívánja meg a férfi és a nő egyenlő méltóságát is.

Kölcsönös kapcsolat tehát a család, a házasság. Szent Pál Krisztus szeretetére hivatkozik, aki életét adta jegyeséért, az Egyházért. Életét adta az emberiségért is. Ez a radikális szeretet súlyos dolog! Ezt kéri, ezt kívánja a család. De ez adja a boldogságát is. Ez a szeretet megnyílik a tágabb rokonság felé, a nagyszülők felé, az idősek, a magányosok, a betegek felé. Ezért látjuk sokszor azt, hogy éppen a nagycsaládokat nevelő szülők, akik az életüket erre rátették, szívesen fogadnak örökbe még árva gyerekeket is. Nem azt mondják, hogy nekünk már elég gondunk van, többet nem tudunk vállalni, hanem éppen túlcsordul a szeretetük és magukhoz ölelik azt, aki rászorul.

Ma gyakran találkozunk egyébként nagycsaládokból álló közösségekkel. Olyan közösségekkel, akik egymást segítik, sőt még másokat is. Igen,

mert az ilyen szeretet mindig túláradó erőt is jelent. Ha van belső logikája a reménytelenségnek, a bezárkózásnak, a félelemnek vagy az önzésnek, akkor még inkább van ilyen logikája és energiája az Isten szándéka szerint való személyes szeretetnek. Ferenc pápa megfogalmazása szerint: „Egy jól megélt családi közösség a megszentelődés és a misztikus növekedés igazi útja a mindennapi életben”.^[11] A családban megélt és felragyogó isteni és emberi szeretet az az erő, ami meg tudja menteni, meg tudja újírtani népünket, világunkat, eleven lendületet tud adni Egyházunknak is.

[1] A jelen írás legnagyobb része a szerző alábbi művéből való: *A család Isten tervében. Katekézis a család évében*, Budapest 2011.

[2] Kív 20,12.

[3] *A Katolikus Egyház Katekizmusa* 2200. pont.

[4] *A Katolikus Egyház Katekizmusa* 2202. pont.

[5] *A Katolikus Egyház Katekizmusa* 2201. pont.

[6] August., *De Genesi ad litteram*, Lib. 9, c. 7, nr. 12: PL 34, 397.

[7] Sánchez, T., *De sancto Matrimonii sacramento*, Lib. II, disp. XXIX, nr. 4: ed. Antverpiae 1617, I, 151.

[8] II. János Pál, Adhort. Ap. post-synod., *Familiaris Consortio* 18. pont.

[9] II. János Pál, Adhort. Ap. post-synod., *Familiaris Consortio* 18. pont.

[10] II. János Pál, Enc., *Redemptor hominis* 10. pont.

[11] Ferenc, Adhort. Ap. post-synod., *Amoris laetitia*, 316. pont.

Balog Zoltán

Református lelkész, püspök, a Magyarországi Református Egyház lelkési elnöke. Korábban országgyűlési képviselő, társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár, 2012–2018 között az Emberi Erőforrások Minisztériuma minisztere. A Szövetség a Polgári Magyarorszáért Alapítvány korábbi elnöke. Házass, öt gyermek édesapja, nyolc unokája van.

Ajánló

Egyszer elégedetlenkedve panaszkodtam lelkészemnek, hogy elakadtam, hónapok, talán évek óta nem haladok úgy a hitbéli úton, ahogyan szeretnék. Ő megkérdezte, milyen gyakran sportolok. Minden nap – válaszoltam. Mennyit foglalkozom a munkámmal? – Napi tíz-tizenkét órát – mondtam. Mennyi időt vagyok a családommal? – A maradékot – feleltem. És a hitbéli épülesemmel mennyit foglalkozom? Milyen gyakran veszem kezembe a Szentírást? Mikor van olyan, hogy a vasárnapi istentiszteleteken kívül imádkozom, beszélgetek Istennel? Ettől a naptól fogva vagyok mindennapi igeolvasó, gyülekezetünk hétközi alkalmait is rendszeresen látogató tagja a közösségnek.

Balog Zoltánnak személyesen is sokat köszönhetek nem csak gyülekezetünk és egyházunk vezetőjeként, de a közéletben átadott tapasztalatokért, iránymutatásért is. Amikor miniszterként szolgált, két évig lehettem a kabinetfőnöke az Emberi Erőforrások Minisztériumában, majd dolgozhattam mellette még négy évig államtitkáráként. Segített eligazodni az akkor még számomra ismeretlen politikai világban.

A koronavírus-járvány okozta bezártság első időszakában Balog Zoltán kitett a közösségi média oldalára egy imádságot. Ez az imádság úgy terjedt, ahogy békeidőben csak a vicces vagy kiscicás képek szoktak, rengetegen osztották meg, tömegek számára jelentett vigasztalást, kapaszkodót, biztatást. A járvány nehéz hónapjai alatt született írásokból könyv is készült „Nem csak kenyérrel” címmel, jó szívvel ajánlom Önöknek is.

Hat éves minisztersége alatt Balog Zoltán sokat tett a magyar családokért. Az ő javaslatára lett önálló kormányzati terület a családpolitika, hivatali

idejéhez köthető a gyed extra, a CSOK, a köldökzsinór program és még számos családtámogatás. Legalább ilyen fontos az a szilárd hitből fakadó iránymutatás, amit igehirdetéseiben, publikációiban, megszólalásaiban találhatnak meg azok, akik keresik.

Novák Katalin

Familia Dei – Isten családja

Urunk, hűséges Istenünk!

Te vagy az ős-kezdet, s Te vagy az ős-minta nekünk, embereknek.
A Te önátadásod tanít, inspirál, s indít arra, hogy mi is adjunk magunkból:
az édesanyánknak, s az édesapánknak, az életünk társának,
a gyermekünknek, a gyermekeinknek, és mindazoknak, akiket ránk bízál.

Adjunk azért, hogy az egy emberből kettő legyen,
s kettőnkből három vagy négy, s így tovább...

S belőlünk együtt közösség legyen = communio. Communitas
= egyház, s natio = nemzet.

Tégy bennünket alkalmassá a hitvallásra.

Hogy vállaljuk és valljuk meg: Te vagy Teremtőnk, ős-társunk, s mi ezért
vagyunk egymásnak ember-társai: gyermeke, apja, anyja, testvére
a másik embernek: férfiak és nők.

De Te vagy a Szabadító is saját életünk börtönéből,
élet-önzésünk fogságából,
halálos magányunkból. Kiszabadítasz a társasságra.

Áldj meg hát minket, minden jóknak adója,
a szeretet és a kegyelem Istene!

Adj életet oda, ahol meddő a világ!

Gyújts világosságot ott, ahol vakká tesz a sötétség!

Áldj szeretetet, ahol az hiányzik!

Szeresd azokat, akiket szeretünk, s azokat is, akiket nem!

Áldj meg minket, Atya, Fiú, Szent Lélek Isten!

Ámen

(Imádság az emberért, a családjáért,

IV. Budapesti Demográfiai Csúcs, 2021. szeptember 23.)

Hívó emberekként valljuk, hogy a család alapja, középpontja és védőbástyája a teremtető és szabadító Isten.

Teremtés és szabadítás. Isten két alapvető cselekedete, melyekre az emberi élet épül. Az első eredménye az, hogy mi, mint az Ő teremtményei: vagyunk. A második, a szabadítás eredménye, hogy megváltottan, szabadon lehetünk. Az első az eredetünk, a második az a lehetőségünk, mely benne tart, visszahoz ebbe az eredetbe azokból a tévutakból, melyek Isten nélküli ön-állításunk következményei.

De ha mindezt az egyházban kimondjuk, azzal vajon segítünk-e azoknak, akik ma a mindennapi élet világában vagy éppen a közélet, a kultúra, a tudomány, a kormányzás terén küzdenek azért, hogy a családnak, melyet egy férfi és egy nő alkot, s gyermek(ek) érkezésével teljesedik ki, legyen jövője, valóban ez legyen a fenntarthatóság záloga?

A kérdés indokolt, mert erős az ellenállás, az elutasítása azoknak az egyértelmű alapvetéseknek, melyek vallásos alapon, definíciószerűen fogalmazzák meg az emberi élet értelmét, annak megkérdőjelezhetetlen örök, transzcendens eredetét. Az uralomra törő „nyugati” szellemi irányzatok, mozgalmak egyik legfontosabb jelszava az, hogy „cancel!” – töröld! Tagadják, hogy lehet abban valami jó, ahogyan a szüleink, nagyszüleink éltek, ahogyan a keresztény korok a család lényegét a Bibliából kiindulva ránk hagyományozták.

De azért ha a harsány médiahangok mögé hallgatunk, azt is tapasztaljuk, hogy növekszik az igény a tanításra azok körében, akik nem fogadnak el készen kapott válaszokat életük nagy kérdéseire: a honnanra, a miértre, a hogyanra, a hovára; s ösztönösen érzik, hogy a világháló stílusában nyújtott megváltás-receptek legfeljebb zsákutcákba visznek. Ha korunk család körül folytatott szellemi küzdelmeire tekintünk, akkor kevés lesz jó programokat alkotni, újra és újra deklarálni, racionálisan érvelni, belátni és beláttatni, hogy a huszonegyedik századi emberiségnek akkor van jövője, ha megerősíti a család intézményét. Nem elég tudni eszünkkel a jót, ihlet és erő is kell hozzá, hogy megtegyük. Ez az ihlet és ez az erőforrás az, amit a keresztény hit világa kínál. Ezért nem mondhatunk le róla.

A keresztény hit- és erkölcstan a családot teremtetési rendnek nevezi, amit Isten az ő teremtető akaratával nekünk ajándékba adott. Az ember

a családban a gyermekvállalással Istennek teremő társa lesz. Van-e, lehet-e ennél nagyobb méltósága, ihlete azoknak, akik ezt az Istent „mi Atyánk”-nak szólítják?

Mégis, a teremési rend kifejezés változatlan-ságot és változtathatatlan-ságot sugall. A párkapcsolati kultúra azonban, ami ennek az egyedi, az egyes emberek által megélt oldala, a stabilitással szemben éppen a változékonyságot mutatja. Azt, hogy koronként eltérő, hogyan élnek az emberek egymással. Isten szava kinyilatkoztat, mi pedig élni akarjuk az életünket abban a relatív világban, amelybe beleszülettünk. Megszólít tehát az isteni textus, megszólít az, amit Ő mond, amit Ő megíratott a Szentírás szerzőivel. S ez előírás lesz, mert beleíratja az életünkbe is, annak a változó körülményeibe, a kontextusba. A kontextus (életünk konkrét összefüggései) változó, a textus pedig örök.

Hogyan lehet azt, ami örök, megvalósítani abban, ami változó, ami ideiglenes? Felfedezni a változhatatlant a változóban? A hűség nemcsak a párkapcsolat, a házasság alapszava, hanem a keresztény élet lényege is. Hűségesek akarunk lenni az Isten szavához, a rendhez, melyet Ő adott. Mert hisszük, hogy akkor lesz jó az életünk, akkor lesz jó a házasságunk, a családjunk, a gyermeknevelésünk, a szülőkkel való kapcsolatunk, ha ezek mind ebből a hűségből következnek. Ha azt akarjuk, hogy a változatlanból a mi változó életünkben felszabadító, vonzó, derűs családi életgyakorlat legyen, mely persze mindig teher, felelősség is, akkor nem kerülhetjük ki azt a szellemi, lelki küzdelmet, mely a kinyilatkoztatásból aktuális tanítást, életsegítséget alkot. A keresztény élet, mely lényegéből következően a közösségen belül teljesedik ki, éppen az itt kiküzdött, kipróbált életformát mutathatja meg úgy a kívülágnak, mint a teremési rend időszerűen megvalósuló életvitelét. Ezért kell legalább annyi figyelmet és energiát fordítani az „örök” keresztény értékek mindennapi életvezetési tanácsokká fordítására, mint azok deklaratív meghirdetésére. Arra, hogy kimondjuk, melyek azok az elvek, melyekből nem engedhetünk. S ennél már csak a jelenlét fontosabb. Akkor is, ha nincs baj. S akkor is ott kell lenni a „felülről” kapott szeretettel, amikor mégsem sikerül az élet, a keresztény elvek szerinti élet. Azok mellett állva, akiknek az élete kudarcba látszik fulladni, nem bírja a szakítópróbát, elbukik, nem látja a kiutat. Őket kísérve kell és lehet megmutatni, hogy a keresztény tanítás nemcsak

előírja, mi a helyes és a jó, hanem ereje és ihlete is van arra, hogy ehhez a jóhoz az esendő embert elsegítse.

A teremtetési rend első alapvető kifejezése, első alapvető mondata az, hogy az Isten a „maga képére és hasonlatosságára” férfinak és nőnek teremtetette az embert.

A képmási lét egyik fő jellemzője a párbeszédnek, a beszélgetésnek, egyben az egymással való kapcsolatba kerülésnek a képessége. Ember az, akit megszólít az Isten, aki válaszolni tud, aki az Istennel tudatos kapcsolatban tud élni. És a másik emberrel is. A vallásnak, a vallási erkölcsnek mindig a csődjét jelentette, amikor ezt a két dolgot egymással szemben ki játszották. Ahhoz, hogy igazán akarjuk és tudjuk egymást szeretni, ember az embert, szükséges, hogy mindez az isteni szeretetből következzen. Én magam is megszenvedtem házasságom válságában ezért az igazságért. S mindez csak párbeszédben, élő, dinamikus kapcsolatban lehetséges. Ahogyan a férfi és nő kapcsolata, sőt

egyetlen igazi emberi kapcsolat sem lehet soha befejezett, lezárt, elintézett, hanem szüntelenül megújulásra képes és megújul,

úgy az ember isteni kapcsolata sem egyszer s mindenkorra elrendezett, lezárt tény, mintha elég lenne tudni, hogy Isten milyen szabályokat állított fel az életre és kész. Az isteni parancsok (a Bibliában az eredeti nyelven inkább „útmutatást”, „eligazítást” jelent az, amit mi „törvénynek” fordítunk) Istennel párbeszédben nyerik el igazi értelmüket, s lesznek követhetővé.

A keresztény közösség az, mely először befogadja, kibontakoztatja és továbbadja a tanítást, s segít megtanulni élni. Németországi ösztöndíjasként huszonevésen hallgattam egyszer kedvenc professzorom vallomását az édesanyjáról, s akkor értettem meg magam is, hogy miért olyan csodálatos az én édesanyám. Jüngel professzor azt mondta: „édesanya nem azáltal lesz egy nő, hogy megszüli gyermekét, hanem azáltal, hogy megtanítja élni.” Éppen ez a keresztény közösség feladata is. Vonzóvá, követhetővé, élvezhetővé, élhetővé tenni a családi értékeket a szeretet által.

Kocsis Fülöp

Görögkatolikus szerzetes, püspök,
a Hajdúdorogi Főegyházmegye
érsek-metropolitája.
2012-ben a Magyar Érdemrend
középkeresztjével tüntették ki.

Ajánló

Készültem a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus görögkatolikus liturgiájára, de a kormányulás elhúzódott, így tudtam, nem érek oda a kezdésre. Írtam egy sms-t Kocsis Fülöpnek, elnézést kérve, hogy végül távol maradok a szertartásról. Ő azonban megnyugtató: egy görögkatolikus szentmiséről nem lehet elkésni, nyugodtan kapcsolódjak be később, szeretettel látnak. Így is történt. Egy óras késéssel érkeztem, és még így is volt lehetőségem elmélyülni, bekapcsolódni a közös éneklésbe, a liturgiába. Talán ebből a rövid történetből is kitűnik Kocsis Fülöp érsek-metropolita néhány fontos tulajdonsága: közvetlensége, figyelmessége és egyúttal az a hívogató szeretet, amellyel sokakat megszólított, és képes volt a görögkatolikus egyház számára megnyerni.

Fülöp atya a cigánytelepek, a szegény családok, a nehéz sorsú gyerekekkel foglalkozó intézmények rendszeres látogatója. Reverendában, fejfedőben, hosszú szakállával, kerékpáron érkezik a poros földutakon, arcán jellegzetes, kedves mosolyával. Pillanatok alatt kapcsolatot teremt, bizalmat ébreszt a cigányasszonyokban, kisgyerekekben, a meglelt férfiakban. A kamaszok érdeklődését is felébreszti, amikor beáll focizni, quadra ül vagy megmutatja, mennyit tud lábtoll-labdával dekázni. A figyelmet pedig arra használja, hogy egyháza tanítását továbbadja a körülötte lévőknek. Balog Zoltán akkori felzárkózási államtitkár felhívására tíz évvel ezelőtt a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat alapítói közé tartozott, és azóta is sokat tesz azért, hogy a tehetséges roma fiatalok felsőfokú végzettséghez jussanak.

Bár én református vagyok, görögkatolikus férjemen keresztül egyházához is szoros kapcsolódást érzek. Fülöp atya most következő írásából pedig azt is megtudhatjuk, mit jelent a görögkatolikusok számára a család, ez a sokszínű kötelék.

Novák Katalin

A család tűzhely és szentély

A család eredeti jelentésében a cselédek összessége. Ez elsősorban a saját gyermekeket jelentette. Némely nyelvjárásunkban még ma is cseléd a gyermek, vagy pulya, lurkó, kölyök, poronty, csimota, ahogy tetszik. Uralkodóvá vált városias kultúránkban ma már szinte botránkoztatónak tűnik, ha valaki a gyermeket cselédnek mondja. Holott szépen rávilágít a teljes harmóniában működő emberi közösség egységére. A cseléd nem csak az ura parancsait váró szolga, hanem az, aki cselekszik, aki dolgozik, aki tevékenykedik a közösségért. A cselédsor ma már megalázó élethelyzetet jelent, holott régen a jómódú családban egy sor cseléd volt, azaz jó pár gyermek, akik munkájukkal gazdagították az egész közösséget. Megfordult világunkban ma azokat, akiknél sok gyermek van, inkább szegényeknek tartják, mert úgy tűnik, nem jut annyi az anyagi javakból. Régen azért tekintették gazdagságnak a sok gyermeket, mert segítségükkel az anyagi javakat tudták gyarapítani. Ma az anyagi javak egyszerűen csak adottak, legalábbis úgy gondoljuk, járnak nekünk, s méltatlankodunk akárcsak részleges hiányuk miatt is. Holott a sok cseléd, a sok gyermek nem csak az anyagi javak megtermelésében jelent gazdagságot, hanem – ami ennél sokkal fontosabb – az érzelmi kincsek gyűjtésében is. A sok gyermek, a nagycsalád érzelmi gazdagságot jelent. S ez a legtöbb, amit a család tagjai egymásnak adhatnak: pusztán létükkel tanítanak szeretni.

Csöppnyi büszkeséggel, de még inkább nagy hálával gondolok arra, hogy egy fölmérés szerint Magyarországon a görögkatolikus családokban a legnagyobb a gyermekek száma. Persze, sajnos, ez a többlet csak tizedes számokban mérhető, de valamit jelez. Ha nem is végeztem átfogó kutatást ennek okairól, arra gondoltam, tanulságos lehet, ha mégis igyekszünk valamelyest föltárni ezt a jelenséget. Több minden is eszünkbe juthat.

Történelmi tény, hogy a görögkatolikusok legnagyobb számban Magyarország északkeleti területein éltek, melyek egyben az ország legszegényebb részei is voltak évszázadokon át, és sajnos ma is azok. Ez volt a jellemző erre a területre még a Nagy-Magyarország idejében is, s az itt élő népek, elsősorban a ruszinok többnyire a jobbágysorban (cseléd sor?) levők közé tartoztak. Nemességük alig volt, politikai érdekképviselőjük szinte semmi. S ez nem csak a lakosságra vonatkozott, hanem az őket lelkileg vezető papságra is. A papjaik tehát területi és nemzeti hovatartozásuk miatt is a szegényebbek közül valók voltak, ráadásul a családjukat is el kellett tartaniuk. Osztottak a híveik sorsában, nem ritkán maguk is jobbágymunkát végeztek, hogy fenn tudják tartani magukat, és sokszor népes családjukat.

Hogy ez szégyellnivaló múlt vagy büszkeséggel teljes örökség, most nem fontos. A tény azonban a kérdésfölvetés szempontjából azért lényeges, mert egy ismert, de azért igen érdekes szociológiai jelenség szerint a szegényebb sorsú emberek családjában általánosan magasabb a gyermekek száma. Ennek okait sem tisztem most megfejtetni, megállhatunk a megállapításnál: ha a görögkatolikusok a szegényebb rétegekből kerültek ki nagy számban, ez indokolhatja, hogy családjaikban is nagyobb a gyermekek száma.

Ugyanakkor ma már aligha lehet olyan megállapítást tenni, hogy a görögkatolikusok átlagban szerényebb körülmények között élnek, mint más felekezetű honfitársaik. Valószínű, inkább csak a múlt hat ezen a téren. Annál is inkább, mert a keleti egyházhoz tartozó hívekre az átlagnál erősebben jellemző a múlt őrzése, a hagyományok ápolása. Ha régen sok gyermek volt – mondjuk, a szegénység miatt – ez bizonyos mértékben magával hozhatja, hogy most is több gyermek legyen. Sajnos, a múltnak ez a vonzása ma már egyre kevésbé érezteti erejét, de valamilyen mértékben mégis. S ebből kibontható egy másik tény, amely szintén hatással lehet a görögkatolikus családokban lévő gyermekek számára: a szokások, a hagyományok őrzése.

Hiszen a hagyományok követése nem csak ebben a szociológiai jelenségben érhető tetten. Ennél sokkal erősebben hat a hétköznapi és vallási élet más területein. A keleti egyházra alapvetően jellemző a hagyományok tisztelete, azoknak féltő őrzése. A liturgiakutatók szerint például mai for-

májukban azért ilyen hosszúak a keleti egyház szertartásai, mert az idők során újabb és újabb imák mindig csak hozzáadódtak a korábbiakhoz, de elvenni belőlük, elhagyni bármit is az elődöknek nem volt szívük. Így duzzadt fokozatosan több órára egyik-másik szertartásunk. Akik pedig ma ezeken részt vesznek, nem szenvednek ettől, nem teher a számukra, hanem épp ellenkezőleg, nagy áldásként élik meg, hiszen mélyítő erővel hat az imádságos lelkületre.

A hagyományok tehát megmaradnak, még ha sokszor át is átalakulnak, változnak a változó étellel. Változnak, de megmaradnak. A keleti emberek megtartják ezeket, ezek pedig megtartják a keleti embereket. Ezeknek a szokásoknak hatalmas megtartó ereje van.

Amelyik családban élnek az őseiktől átvett hagyományok, azokban jobban él a még ősebb igazság: az elszakíthatatlanság.

Isten a családot egynek, az emberiség legkisebb egységének gondolta el. A család egyik legfontosabb feladata tehát, hogy egyben maradjon. Nyilván a halál sem szakítja szét ezt a természetes kötelékeket, csak átalakítja. Egyre több családtag kerül a mennybe, akikről időről időre, átköltözésük napján, illetve meghatározott napokon, például halottak szombatja-in megemlékezünk. Így duzzad a család, miként az egyre bővülő liturgia. Senki nem marad ki belőle, mindig csak adódik hozzá. Ha együtt élünk őseinkkel, a halotti megemlékezésbe az újabb és újabb nemzedékeket is bevonjuk, akkor egyre inkább érezhetővé válik ez az összetartó erő, ez a rokoni kötelék.

A nagycsalád pedig mindezt láthatóvá, hétköznapi módon érzékelhetővé teszi. Az újabb és újabb testvérek születésével egyre bővül a kör, egyre több oldalról és többféle módon érkezik a szeretet és a szeretetigény. A sokgyerekes családban mindenki tudja, mennyire fontos ez a kötelék. Egzisztenciális tapasztalat születik arról, hogy összetartozunk.

A családi szertartások sokat segítenek abban, hogy ezt az összetartozást ébren tartsuk, hogy a rég meghalt elődökkel, a jelenben zsivajgó porontyokkal, a még meg nem született jövevényekkel egy közösséget alkossunk. Talán ez is jellemző a görögkatolikus családi életre: a szertartásosság.

Ha a templomban mintát kapunk, akkor azt önkéntelenül is követjük az otthonainkban. Egyszer egy kislegény néhány napot együtt töltött velünk a monostorban. Lelkesen bekapcsolódott minden imádságunkba. Később a szülei nevetve mesélték, hogy hazatérve megkövetelte, hogy minden étkezés előtt ugyanazokat a hosszú, énekelt imádságokat végezzék, mint amit a szerzetes atyáknál látott. Jó, ha a templom liturgikus légköre hat a hétköznapi életünkre. De tudatossá is tehetjük azt. Föl is építhetjük családi életünk szertartásait. Hosszú időn át ható, életfogytiglan tartó köteleket hozhatunk létre ezáltal.

A világba teremtett ember *homo liturgicus*, szüksége van a szertartásokra. Ezeket nem kitalálni kell, hanem átvenni, hűséggel hordozni. A huszonegyedik század sajátos feladata pedig, hogy az elfelejtett ősi ismeretet újra fölfedezze, újra megtanulja. A családnak ma már nincs tűzhelye, a mély szimbolikával rendelkező tűzzel a gyermekek alig találkoznak. S hogy lehet tűz nélkül családi tűzhely? Ha a régi kályhák, kemencék, vaskonyhák a legtöbb helyen nem is építhetők vissza, a családi szertartásokkal a tűzhely melegét mégis vissza lehet, vissza kell hozni. Az ősről való megemlékezés az emberi élet sajátossága. Az állatvilág ezt nem ismeri. Csak az Isten képére teremtett ember tud arról, hogy mekkora közösségnek a része, hogy családi köteléke micsoda mélységekbe vezet el, honnan eredezteti, hová futtatja ki. A családi szertartásokban helye kell hogy legyen az elhunytakról való megemlékezésnek, de éppen úgy a szentek érezhető jelenlétének, az angyalok segítő gondoskodásának, s mindezen keresztül és mindezen túl, mindezek által és mindezekben az Isten végtelen és kimeríthetetlen szeretetének. Keleti egyházunk segíti ezeket a szertartásokat, és gesztusokat, szavakat, színeket, illatokat ad hozzá. Semmit nem kell kitalálni. Csak haza kell hozni a templomot az otthonba. Össze kell kötni az évezredes szertartásokat a hétköznapi családi élettel. Csakúgy mint a világ minden pontján életüket odaadó szerzetesek izzó mélységgel megélt imádságait a családi és egyéni imákkal.

Még van kitől, még van mit megtanulni, újra fölfedezni, újra hazahozni. Mélyen összefügg a szentek közössége a sokgyermekes családi közösséggel. Ha azt akarjuk, hogy gyermekeink boldogságban éljenek és nőjenek föl, ha azt szeretnénk, hogy már itt a földön legyen előízük a mennyei

boldogságból, akkor adjuk meg nekik ezt a sokszínű köteléket, ajándékozunk nekik sok testvért! A nagycsaládos tapasztalaton keresztül vezessük be őket az egyház nagy családjába! Hadd szerezzenek tapasztalatot a szentek közösségéről, az angyalok minket körülvevő, segítő szeretetéről! Hadd éljék meg már születésük pillanatától fogva, sőt már az előtt kilenc hónappal, hogy világrajövetelükkel Isten ölelő karjaiba érkeznek, s onnan soha ki nem hullnak, e megtartó, végtelen szeretet végig kíséri őket létrejöttüktől az örök életig! Ez a család, s kivált a nagycsalád semmivel föl nem cserélhető, igazi értéke és ajándéka.

Gáncs Péter

Evangelikus lelkész, a Magyarországi
Evangelikus Egyház elnök-püspöke
2010 és 2017 között. Előtte országos
evangelizációs és missziói lelkész,
2003-tól a Déli Evangelikus
Egyházkerület püspöke.
Házasság, három gyermek édesapja.

Ajánló

Sokszor próbáltam elképzelni, milyen lehet lelkész családba születni. Milyen lehet kicsi gyermek kortól természetes módon kapcsolódni a templomhoz, az imádsághoz, az Igéhez, a gyülekezeti közösséghez? Vajon egy lelkész gyermekének könnyebb vagy nehezebb felfedezni saját hitét, megélni közösségét Istennel? S milyen utat jár be az, aki a lelkész édesapa nyomdokaiba lépve maga is elhívást kap? Vajon milyen a lelkész apa, hogyan érezteti gyermekével, hogy nem csak saját fiaként, lányaként, hanem Isten gyermekeként is fontos számára? Hogyan osztozik a figyelmen, az időn, a szereteten nem csupán testvéreivel, de az egyházi közösség többi tagjával is? Hogyan kaphatja meg azt a kizárólagosságot, amit minden gyermek megkövetel magának?

Gáncs Péter evangelikus lelkész, nyugalmazott püspök lelkészcsaládból származik, ő a hetedik, fia a nyolcadik generáció, aki a lelkész hivatást választotta. Következő írásunk szerzője hét éven keresztül töltötte be a Magyarországi Evangelikus Egyház elnök-püspöki tisztét, és ez idő alatt határozott, de békességre ösztönző megszólalásaival, egyházi-közéleti szerepvállalásával sokat tett azért, hogy az evangelikus közösségek erősödjének. Fontosnak tartja a közvetlen kapcsolatot a fiatalokkal, és személyes példáján keresztül is igyekszik bátorságot önteni azokba, akik félnek az elköteleződéstől, a családalapítástól, a gyermekneveléstől. Büszke feleségére és három gyermekükre, akik az életben maguk is értékes szolgálatot végeznek. Gáncs Péter tudja, hogy a megalkuvás nem vezethet üdvözüléshez, kerülte és kerüli a divatos ideológiákat, következetesen kitart az evangélium hirdetése mellett.

A bevezetőben feltett kérdéseimre a most következő írás csak áttételesen ad választ, de benne van a család hitbéli megközelítésének lehetősége és egy kedves személyes vonatkozás is. Fogadják szeretettel!

Novák Katalin

Földi „szentháromság”

Meggyőződésem, hogy a család ajándékát „3D-ben”, azaz három dimenzióban lehet csak igazán mélyen megragadni. Ennek érdekében fontos, hogy felfedezzük azt a bizonyos „felső szálat”, a manapság gyakran elfelejtett, elhallgatott vertikális kapcsolatot, transzcendens összefüggést. Ebben segíthet egy kis bibliai tájékozódás, továbbá a világ talán legismertebb ikonjának beszédes üzenete, valamint a világ (egyik) legszebb unokájának keresztelési emlékképe.

Egy kis teológia

Richard Rohr ferences szerzetes *Az isteni tánc* című elgondolkasztató és provokatív könyvében (Ursus Libris, 2018) azt állítja, hogy napjainkban igazi szentháromságos forradalomra lenne szükség a gondolkozásunkban. Felül kell vizsgálnunk gyakran hamis, egysíkú (egydimenziós) isten- és emberképünket. Ez segíthet felfogni a felfoghatatlant, feltárni a titkok titkát: mit jelent az a bibliai kinyilatkoztatás, hogy a Szentháromság egy igaz Isten saját képére és hasonlatosságára teremtett minket?

Rögtön a Biblia elején, a Genézis könyvének első fejezetében ezt olvassuk: „Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlónak...” Már az is kicsit talányos, hogy a Teremtő úgy szólal meg többes szám első személyben, mintha nem egyedül lenne, mintha Ő maga is közösség lenne... De még izgalmasabb az a kérdés, hogy mit jelent a „képmásunkra, hozzánk hasonlónak” kifejezés? Nyilvánvaló, hogy ez az „istenképességünk” nem külső, formális hasonlóságra utal, hanem belső, lényegi rokonságra az Örökkévalóval. Aki, úgy tűnik, maga is közösség, ha úgy tetszik: „család”. A Szentháromság misztériuma nem elvont teológiai fogalom, nem filozófiai spekuláció, hanem arra szeretné kinyitni a szemünket, hogy felismerjük:

Isten nem statikus, hanem dinamikus valóság, nem szubsztancia, hanem kapcsolat.

Mi több: szeretetkapcsolat!

Tudom, ez a biblikus Isten- és emberkép csöppet sem tűnik korszerűnek. Mai elkoptatott kifejezéssel élve: se nem trendi, se nem „píszí”. Hiszen ha felelős szeretetkapcsolatban élünk, akkor mi lesz az olyanynira istenített szabadságunkkal, függetlenségünkkel, korlátlan önmegvalósítási jogainkkal?

De ha az élet könyvén, a Biblián tájékozódunk, ha az élet forrásából, Isten igéjéből merítünk, akkor felismerhetjük: emberségünk felülről kapott igazi méltósága, hogy szeretettségben és a szeretet továbbadásának folyamatában létezhetünk.

A Szentháromság éltető vérkeringése az a szeretetáramlás (ha úgy tetszik: „szent flow”), ami Isten „családjának” tagjait, a teremtető Atyát, a megváltó Fiút és a megelevenítő Lelket összekapcsolja egy élő és éltető közösséggé, Richard Rohr könyvcímének merész képével: ez „az isteni körtánc”. Ami nem önmaga körül forgó, öncélú, „l’art pour l’art” körtánc. A három résztvevő „táncpartner” állandó jelzője nem csupán díszítő jelző, hanem világosan utal a három isteni személy küldetésére, munkájára: Teremtető, Megváltó, Megelevenítő. S mindez tovább mutat valakire! Nem másra, mint az emberre, pontosabban fogalmazva: az emberekre, az emberi közösségre, szeretetkapcsolatra, a családra. Mert „nem jó az embernek egyedül lenni...” – hangzik a Teremtető örökérvényű, így ma is aktuális diagnózisa. Amit rögtön követ az isteni terápia: a hozzáillő segítőtárs, Éva megformálása, akit az Úr odavezet Ádámhoz, és egymást megismerve lesznek ketten egy testté. Ennek gyümölcseként fogan meg az új élet, a Gyermeke. Így tükröződhet a Szentháromság szeretetközössége a földi „szentháromságban”, a házasságban, a családban, amelyben a Teremtető munkatársai lehetünk az élet továbbadásában.

Akinek túl misztikus ez a mély teológiát és antropológiát sugárzó ősi, költői hitvallás az Élet igazi forrásáról, tartalmáról és céljáról, annak remélem, hogy segíthet ennek a titoknak egyetlen egy ikonba sűrített üzenete.

Andrej Rubljov szótlan prédikációja

Talán mindenki ismeri az orosz ikonfestő alkotását, amit Szentháromság-ikonként is szoktunk emlegetni. A kép azt a bibliai jelenetet ragadja meg, amikor három titokzatos idegen érkezik Ábrahámhoz, akikben maga az Úr jelenik meg az akkor még gyermektelen ősatyának. Ábrahám igazi keleti vendégszeretettel invitálja sátrába a nem várt látogatókat, akikben megsejti Isten közelségét: „Uram, ha elnyertem jóindulatodat, kérlek, ne kerüld el szolgádat.”

Miután betérnek a sátorba, Ábrahám és Sára a tőlük telhető bőséggel terítenek asztalt a vendégeknek. A közös étkezés végén derül ki, hogy az idős házaspár valóban elnyerte az Úr jóindulatát, áldását. A látogatás igazi célja ugyanis nem más, mint annak az örömhírnek a bejelentése, hogy az eddig meddő házaspár egy éven belül fiúgyermeknek örvendhet majd. Ábrahám édesapa, Sára édesanya lehet, gyermekük érkezésével pedig kiteljesedik a földi szentháromság, a család.

Rubljov a megkapó történetnek azt a pillanatát festi meg, amikor a Szentháromság asztalhoz telepedik, de ez az asztalközösség jól láthatóan nyitott. Az örömhír, az evangélium, hogy számunkra is van hely ennél az asztalnál, ami Isten országának előképe! Ábrahám még úgy hitte, hogy az ember kötelessége vendégül látni és kiszolgálni az Istent. De Jézus óta tudjuk, hogy az Úr is kész asztalt teríteni és táplálni minket.

A Szentháromság bele akar ölelni minket szeretetközösségébe. Ezért kezdünk minden keresztény szertartást Isten „pin-kódjával”: az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Így léphetünk be abba a térerőbe, erőterbe, amelyben átélhetjük Isten jelenlétét, az élő kapcsolatot, kommunikációt, éltető közösséget Vele és egymással. Így találkozhat minden családi istentiszteleten, misén a mennyei és a földi szentháromság. Ennek a közösségnek az ajándékaival, a meghallott ige, a megosztott kenyér és a továbbadható öröm kincseivel térhetünk vissza a hétköznapi világába. Mindez koncentrálódik a végén útravalóként kapott „3D”-s áldásban: „Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Atya szeretete és a Szentlélek közössége legyen és maradjon Veletek! Menjetek el békességgel!” Erre a találkozási lehetőségre akarja felnyitni a szemünket Andrej Rubljov szavak nélkül is sokat mondó ikon-prédikációja.

Luca Veronika szemefénye

A világhírű, szent kép után szeretném még megosztani egy keresztelő emlékképeit. Legfrissebb családi örömünk, hogy az elmúlt nyáron végre megtörténhetett nyolcadik unokánk, Luca Veronika keresztelése. Ő már több mint fél éves, de meg akartuk várni, hogy a járványhelyzet enyhülése lehetővé tegye a nagycsalád közös ünnepét. Minderre a világ legszebb katedrálisában, a Teremtő szabad ege alatt, a cinkotai evangélikus parókiakert hatalmas akácfájának árnyékában kerülhetett sor.

Hálás vagyok, hogy boldog nagyapaként én keresztelhettem meg ezt az angyali kislányt. Természetesen, mint minden nagyszülő, én is a világ (egyik) legszebb gyermekét látom Luca Veronikában, akit keresztsége pillanatától a Szentháromság magához ölelt. Így lett ő is Isten családjának gyermeke, akit az Úr nevéen szólított és eljegyzett az örök életre. A Luca név a világosságra, a fényre, a Veronika név pedig az igazi képre, ikonra utal. Amikor fölé hajolhattam, gyönyörű szemében visszatükröződött az ég kékje, a napfény ragyogása, a menny öröme, Isten mosolya Jézus Krisztusban. Tiszta szívből kívánom, hogy hazánkban minél többen fedezzék fel újra ezt a semmivel nem pótolható örömet, amiről a zsoltáros így vall: „Bizony, az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.”

Köves Slomó

Ortodox rabbi, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH) egyik alapítója, vezetője, az óbudai zsinagóga rabbija. 2021-ben megkapta a Magyar Érdemrend középkeresztjét. Felesége Dvora Lea, öt gyermekük van.

Ajánló

Néhány éve kezdett elterjedni az az ijesztő nézet, hogy a gyerekvállalás olyan környezeti terhelést jelent, amit jobb elkerülni. Az állítás alátámasztására számítások készültek, melyek kimutatják, hogy egy gyermek ökológiai lábnyoma óriási, így ha lemondunk róla, azzal nagyságrendekkel többet tehetünk a természet megóvásáért, mintha szelektíven gyűjtöttük volna a szemetet, tömegközlekedésre váltottuk volna az autót vagy odafigyeltünk volna a pazarlás elkerülésére. A divatos filozófia főként a fiatalok között népszerű, talán bizonyos értelemben felmentést is ad a családalapítással járó felelősségvállalás alól.

2017-ben a Brain Bar jövőfesztiválra hívtak meg, hogy vitatkozzak egy amerikai bioetikussal, Travis Riederrel, aki könyvet is írt a témában, kevesebb gyermek vállalására ösztönözve. Amikor megtudtam, hogy a másik beszélgetőtárs Köves Slomó rabbi lesz, már biztos voltam benne, hogy a fiatalok jelentős részét sikerül majd magunk mellé állítani, és elhiszik, hogy csak akkor van értelme védenünk a teremtet világot, ha az élet továbbadására is készek vagyunk. Köves Slomó ugyanis olyan ember, aki amellet, hogy a zsidó hit, vallás, kultúra és hagyományok megőrzésében, ápolásában és gazdagításában segítségére van a közösség tagjainak, bölcs, szellemes és korszerű válaszokat tud adni azokra a kérdésekre, amelyek a fiatalokat foglalkoztatják. Eközben nem hajlik meg a korszellem előtt, nem tér el a tanítástól, vitára kész és vitaképes, így minden megszólalásával, írásával gondolkodásra készítet.

Köves Slomó és felesége öt gyermeket nevelnek szerető családban. Egy konferencián a következőket mondta a házasságról: „Ha az ember kiérdemli,

akkor a házastárs segítő lesz. Lélektanilag ugyanis egymással szemben áll a két fél, ezért olyanok, mint egy mágnes. De mint azt a fizika törvényéből tudjuk: ha nincs ellentét, akkor nincs tűz. De nem szabad, hogy csak a tűz maradjon, mert akkor az mindent feléget. A jó és sikeres házassághoz alázat kell, amit tanulni kell.”

Soron következő írásából is tanulhatunk.

Novák Katalin

„Otthon nélkül nem ember az ember”

A zsidó tradíció szerint az isteni képmásra teremtett embernek nem pusztán az a kötelessége, hogy „szaporodjon és sokasodjon”, hanem az ezzel együtt járó felelősséget, vagyis a szűkebb és tágabb környezete anyagi és főképp spirituális prosperitása alapjainak megteremtését, illetve a gazdag szellemi öröksége továbbadásának valamennyi terhét és nem múló örömét is vállalnia kell.

Csakhowy mára a reprodukcióra irányuló felhívás sokáig magától értetődő teljesítése sem magától értetődő többé. Ennek megfelelően az európai kontinens nehezen leküzdhető demográfiai krízisbe került. Ugyanakkor a helyzet annak ellenére sem reménytelen, hogy a múltat kényszeredetten meghaladni kívánó progresszió a zsidó-keresztény civilizáció megannyi alkotóeleme mellett a család erejét illető meggyőződést is száműzné a szalonképes elképzelések köréből, amint a jövő nemzedékeinek színrelépését is kizárólag a kizsákmányoló patriarchátus további expanziójaként képes elgondolni. Az elbizonytalanodást és a nyomában jelentkező demográfiai kihívást ugyanis – meggyőződésem szerint – a bibliai hagyományokhoz való visszatérés jó eséllyel enyhíteni, sőt, akár orvosolni is tudná.

A tradicionális világkép szerint a Teremtő azért hozta létre az emberiséget, hogy az egyetlen nagy családot alkotva egyesülhessen. Ez világosan látszik abból, ahogyan Ádám, az emberiség ősatya – akinek a bölcseink szerint megadatott annak a képessége, hogy minden egyes élőlény legbelső lényegét felismerve, valamennyi létezőt a benne rejlő potenciált legmegfelelőbben kifejező névvel láthassa el („*És adott az ember neveket minden baromnak, az ég madarának és a mező minden vadjának*” – 1Mózes 2:20) – elnevezte társát. A feleségének adott név, Chává (Éva) jelentése ugyanis

a legkönnyebben talán így ragadható meg: „minden emberi lény anyja”. Ádám megértette, hogy az Örökkévaló szándéka szerint a feleségének jutott az a páratlan feladat, hogy valamennyi jövőbeni ember ősanyja legyen, és ezzel egyetlen kiterjedt családban egyesítse az emberi nemet. Jóllehet a terv már a gyermekeiknél megbicsaklott – Káin ugyanis meggyilkolta testvérét, Ábelt –, a Biblia a szóhasználatával is jelezni kívánja, Káin nem pusztán embertársát, hanem *testvérét* pusztította el (*„És beszélt Káin Ábelrel, az ő testvérel. Történt, midőn a mezőn voltak, rátámadt Káin Ábelre, az ő testvére, és megölte őt”* – 1Mózes 4:8). Ugyanígy, amikor a Teremtő felelősségre vonja végzetes tetteért, és megkérdezi: *„Hol van Ábel, a te testvéred?”*, a bűnös így felel: *„Nem tudom; vajon testvérem őrzője vagyok-e én?”* (1Mózes 4:9). Káin tehát nem csupán egy másik embert, hanem ha úgy tetszik, magát a testvériség eszméjét törekedett semmissé tenni.

A teljes emberiség egyesítésének ideája úgyszólván végigkíséri Mózes első két könyvét. A terv „alanyai” azonban folyton-folyvást elmulasztják valóra váltani küldetésüket. Ezért a Teremtő végül úgy döntött, hogy a zsidó nép megalkotásával és egységbe kovácsolásával teremti meg azt a civilizációt, amely a kiteljesedés valaha volt legkedvezőbb feltételeinek megteremtése mellett egyúttal lehetőséget nyújt a családban rejlő potenciál legteljesebb kiaknázására is.

Az eddigiekből egyenesen következik, hogy a zsidóságban mindennek az alfája és az ómegája a család. A család az a megtartó erő, amelyből a parancsolatokhoz ragaszkodó élet és annak szeretete fakad. A zsidó gyermekek ugyanis az otthon támogató közegében sajátítják el a vallásos életmód alapjait, egyrészt mély tanulságot hordozó bibliai történeteken, másrészt a szülők példamutatásán keresztül. Ezért, ha az otthon erős alapokon nyugszik, a szülők közötti kapcsolat mély, és kölcsönös bizalomra, illetve a zsidó értékek tiszteletére épül, a hagyomány továbbadása is biztosított.

Ám ha az otthont jellemző kapcsolatok gyengék, és a hagyományok iránti hűség is felületessé válik, előbb-utóbb a parancsolatok végrehajtására sem kerül megfelelő hangsúly, és a zsidó élet intézményei is ugyanezt az erőtlenséget, céltalanságot kezdik el tükrözni. Számos fájó példa bizonyítja, hogy a vallás életet adó gyökereitől messzire távolodott családok többé nem tudják, és talán nem is akarják a hagyományok erejével felvértezni

utódaikat, akik ennek megfelelően előbb-utóbb megszűnnek zsidónak lenni, és ezzel párhuzamosan a gyermeknemzés parancsolatát sem érzik többé kötelezőnek magukra nézve.

Fontos tudatosítani ugyanakkor, hogy a házasságnak az utódok létrehozásán jócskán túlmutató jelentősége van. A megfelelő partner megtalálása nélkül az életünk beteljesületlen maradna. *„Nem jó, hogy az ember egyedül van, alkotok számára segítőt, neki megfelelőt”* – int bennünket az Örökkévaló (1Mózes 2:18.), és ezzel legfontosabb feladatunkká emeli a család kohéziójának megteremtését és megőrzését.

Fontos megjegyezni, hogy a gyermeknemzés felelősségével bizonyos értelemben magunk is társakká lettünk a Teremtés művének kiteljesítésében. Amikor világra segítünk egy-egy újabb gyermeket, valójában embert alkotunk az Örökkévaló *„képmására és hasonlatossága szerint”*. Szent küldetésünk azonban nem ér véget a „teremtés folyamatával”. Amint hitünk egyik legfontosabb alapelve szerint Isten azon túl, hogy megalkotta a világot, a Gondviselés kifürkészhetetlen mechanizmusain keresztül továbbra is gondoskodik teremtményeiről, úgy az Ő példáját követve nekünk is a következő nemzedékek erkölcsi-szellemi megalapozására szükséges összpontosítanunk. A Kinyilatkoztatás igazságának nagyköveteiként minden egyes gyermekünk számára át kell adjuk a zsidó hagyomány teljességét, valamint nevelnünk kell az életkora és adottságai figyelembevételével, *„a neki megfelelő módon...”* (Példabeszédek 22:6.).

Az emberiségnek vissza kell találnia a család szentségéhez. Érdemes felismerni, hogy az életünknek elsősorban spirituális célja van. Ennek eléréséhez a Biblia és az ahhoz kapcsolódó vallásos irodalom komplex, a szakralitásban gyökerező feltételrendszert, és ami ennél is fontosabb, gyakorlatias eszköztárat ad a kezünkbe. Ezzel összefüggésben a Szentírás tanulmányozása egész egyszerűen megkerülhetetlen, amennyiben a nyugati civilizáció grandiózus építményét és a benne elfoglalt helyünket és feladatainkat próbáljuk megismerni. Ha így teszünk, világossá válik számunkra, hogy önmagunk és társadalmunk gyarapítását célozva először éppen azt a tartópillért kell megerősítenünk, amely eredője, egyszersmind elengedhetetlen feltétele is azon kiterjedt hagyományrendszer megismerésének, majd átadásának, amelyre identitásunkat építeni tudjuk.

E tartóoszlop pedig maga a család. „*Otthon nélkül nem ember az ember*” – írja a Talmud (Jövámot 63a), és valóban:

a család nem csupán kulcsot jelent az egész Európát és benne hazánkat is fenyegető kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállításához, hanem – a zsidó hagyomány értelmében – az egész emberiség megváltásának is a kiindulópontja.

A Megváltó eljövételét megelőző esemény, Illés próféta újbóli megjelenésének célja ugyanis a zsidóság tanításai szerint nem más, mint a családok egységének a megteremtése. Ez az értelme a próféta szavainak is: „*Ő újra fiaik felé fordítja az apák szívét, és apáik felé a fiaik szívét, nehogy elmenjek és átokkal sújtsam a földet*” (Malakiás 3:24). Úgy tűnik, a Megváltás során végre beteljesedhet eredeti feladatunk, az emberiség mint működő család megteremtése, amelyhez saját családjaink megerősítésén keresztül vezet az út.

Marton Zsolt

Római katolikus pap,
a Váci Egyházmegye megyéspüspöke.
2020 óta a Magyar Katolikus Püspöki
Konferencia Családügyi Bizottságának elnöke.

Ajánló

Annyiféle kurzust hirdetnek manapság! Tartanak tanfolyamot a jogosítvány megszerzése előtt, megtanulhatunk főzni, varrni, fényképezni, van felvételi előkészítő, felkészítés a maratónra vagy szinte bármely megmértetésre. Életünk egyik nagy próbatételére, a családalapításra azonban kevesen készülnek tudatosan. Milyen jó, hogy vannak olyan közösségek, amelyek a templomi esküvő előtt különös figyelemmel fordulnak a házasságra készülő fiatalok felé! A „jegyesoktatás” talán egy kicsit régimódi kifejezés, de azt jelzi, hogy nem valamilyen modern találmány a felkészítés, hanem mindig is része volt az egyház szolgálatának. A Magyar Katolikus Egyháznak, többek között, ezért is van családreferens püspöke.

Március 19-én Magyarországon is szentmisével nyitotta meg a katolikus egyház a Ferenc pápa által meghirdetett családok évét. Ez az év alkalmat ad a család szentségéről való közös gondolkodásra, imádságra, elmélyülésre. A Püspöki Konferencia Családbizottságának vezetését tavaly decemberben Marton Zsolt váci püspök vette át Bíró Lászlótól. Elődjéhez hasonlóan szeretettel, alázattal, hittel végzi a családpasztoráció szolgálatát. A családévvel részben együtt ünnepelt Szent József-év kiemelten szól az édesapák családban betöltött szerepéről. Lehetőséget ad, hogy elgondolkodjunk, hogyan erősíthetjük a férfiak szerepvállalását családi kapcsolatainkban, hogyan tudunk hozzájárulni, hogy gyermekeik, feleségük életében jelen lévő apák legyenek, mit tehetünk azért, hogy a családok erősek maradhassanak.

Marton Zsolt igehirdetéseiben, írásaiban és videó üzeneteiben is közvetlenül szól hozzánk: gyermekekhez, testvérekhez, édesanyákhoz, édesapákhoz, nagyszülőkhöz. Hitelesen beszél a felelősségről, a kihívásokról, a szeretetről, és közelebb visz minket annak a megragadásához is, hogyan lehet a család szeretetközössége a rajtunk túlmutatónak a tükre. Így tesz most következő írásában is.

Novák Katalin

Mit jelent számomra a család? Istentől kapott ajándék

Nekem, mint püspöknek – mivel Isten országáért vállalt nőtlenségben élek –, nincsen vér szerinti saját családom. Azonban van eredeti, származási családom: végtelenül hálás vagyok Istennek, hogy édesapám és édesanyám szerelméből megfogantam és világra születhettem, és az ő házasságukban megélt szeretet-szövetségük volt számomra az örömet, szabadságot, biztonságot adó háló, amiben fölneveltek. Műszaki üzletember édesapám erőt sugárzó, védelmet adó, férfias törődése, és ápolónő édesanyám áldozatkész, odaadó, kissé kényeztető anyai szeretete boldog gyermekkort jelentett nekem. Ez a háló olyan erősnek és rugalmasnak bizonyult egyszerre, hogy egyetlen fiútestvéremmel – aki tizenöt évvel fiatalabb, mint én –, a korkülönbség ellenére is szép kapcsolatot éltünk meg. Ez most is így van: nincsen köztünk versengés, veszekedés, irigység. Édesapám már nem él, de édesanyám, valamint öcsém és családjá most is nélkülözhetetlenek és pótolhatatlanok számomra. Származási családomhoz szorosan hozzátartoznak keresztszüleim, szüleim testvérei és azok családjai. Unokatestvéreimmel a mai napig édestestvérekként szeretjük egymást.

Katolikus papként többször megkérdezték tőlem, most pedig, mint családreferens püspök újból szembesülök vele: nőtlen emberként hogyan tudok hitelesen beszélni a házasságról, családról?

Azért bátorodom szólni ezekről a csodálatos valóságokról, mert én magam is a házassághoz hasonló elköteleződésben élek: huszonhárom éve fölszentelt papként, két éve püspökként sajátosan szép, emberi

ésszel szinte fölfoghatatlan, bensőséges lelki-szellemi kapcsolatban, intimitásban élek Istennel, aki nekem Teremtőm, életem Ura, Barátom, Szerelmem, Mindenem.

Továbbá, őszintén hiszem azt, amit az *Egyház vall a házasságról és a családról*. A *Teremtés* könyvében ezt olvassuk: „Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette őket.” (Ter 1,27)

Bámulatosan szép a mi *magyar nyelvünk*, és roppant kifejező. Azt mondja a házasságban élő két személyről, hogy „házas felek”, a *férj és feleség együtt alkot kerek egészet*, egész életük közösbe tételére hivatottak. A házasságban alkotnak „egész-séget”, és ezzel tükrözik vissza leginkább Isten dicsőséges képmását, miközben ők is áldottá válnak.

Rendkívül szemléletesen fejezi ki ezt a bibliai héber nyelv is, ahol valójában egyetlen magánhangzó különbség van a férfi és a nő szavak között: ís (férfi), issá (nő).

Látványosan mondja ki a férfi és a nő egymás iránti elköteleződését a magyar „házasság” szavunk. A házasság közös lelki-szellemi „házépítés”, ahol az alapozás a házasságkötéssel kezdődik. Azt is mondhatnánk, hogy az esküvő az ünnepélyes alapkövetétel. Aki házat épít, tudja mit jelent a jó alapozás: sok szilárdságot segítő anyag kerül be az alapba, hogy a ház stabil legyen. Az induló házások közös életük alapjába is sok minden bekerül, ami nélkülözhetetlen a jó házassághoz: egymás iránti szerelmük, baráti szeretetük, közös álmaik, terveik, tehetségük, a szülők, barátok, rokonok imái, jó kívánságai, erkölcsi és anyagi támogatásuk. A *legfontosabb* azonban, hogy *Isten jelen legyen életük közös házában*. Ő ad szilárdságot, biztonságot, erőt ahhoz, hogy egy életen át kitartsanak egymás mellett. Ha Istent nem zárják ki a házasságukból, akkor semmilyen megpróbáltatás nem fogja tudni szétfeszíteni azt. Ő pedig a legnehezebb időkben is velük lesz, ahogy Jézus is együtt volt tanítványaival a bárkában, a viharos tengeren. A házasságkötéskor a *jegyespár igent mond egymásra*, és *Isten is igent mond* a kapcsolatukra: *megáldja* és megszenteli azt. Valljuk, hogy a házasság Istentől származik, örökérvényű, Krisztus és az Egyház közötti felbonthatatlan szeretetszövetségben részesedik, nálunk, katolikusoknál ezért szentség is.

Ma is sokszor halljuk, hogy válságban van a házasság intézménye.

Valójában nem a házasság van válságban, hanem az a társadalom, amelyik nem ismeri fel a házasság értékét, elfeledkezik annak értelméről.

A házasság ugyanis örök. A *Katolikus Egyház Katekizmusa* ezt úgy fogalmazza meg, hogy „A házastársi szeretet és élet bensőséges közösségét a Teremtő alapította és vette körül törvényeivel (...). Maga (...) Isten a házasság szerzője.” (KEK 1603.) A házasság tehát nem civilizációs képződmény, amely létrejött, amikor az ember fejlődése során szükség volt rá, és amely aztán idővel eltűnik, amikor már nem lesz rá szükség. A házasság nem gyermeke, hanem szülője a civilizációnak. Minden valaha volt emberi társadalom ismerte az emberi kapcsolatok teljes színes palettáját. A társadalmak között voltak lazábbak, amelyek többféle kapcsolatot engedélyeztek és szigorúbbak, amelyek kevesebbet. Egy valamiben azonban minden eddigi társadalom megegyezett. Mégpedig abban, hogy kitüntetett szerepet tulajdonított és önálló nevet adott annak a kapcsolatnak, amelyikből új élet fakadhatott, gyermek születhetett. Ez a házasság férfi és nő között, valamint az ezen alapuló család. Ez az a család, amely minden emberi közösség legelső sejtje.

Szent II. János Pál pápa, a családok nagy pápája így tanít erről: „Mivel Isten terve szerint a család az élet és a szeretet bensőséges közössége, ezért feladata, hogy egyre inkább azzá váljon, ami, tudniillik az élet és a szeretet közösségévé.” (*Familiaris consortio* 17.)

Ferenc pápa ezt így mondja: „A férfi és a nő hitvesi-családi közösség a generatív nyelvtan, mondhatni az „aranykötelék”. A hit Isten teremtésének bölcsességéből meríti ezt: Isten nem egy öncélú meghittség gondozását bízta a családra, hanem a világ otthonossá tételének izgalmas tervét. A család áll e megmentő világkultúra kezdeténél és alapjánál, mely megment minket oly sokféle támadástól, rombolástól, gyarmatosítástól, mint amilyen a pénzé vagy a világot nagymértékben fenyegető ideológiáké. A család szolgál alapul ahhoz, hogy megvédjük magunkat!” (Általános kihallgatás, katekézis, Szent Péter-tér, 2015. szeptember 16.)

A Biblia számtalanszor hasonlítja Isten és ember viszonyát a házassághoz. A házasság misztérium, titok, amit az ember sosem lesz képes felfogni

teljes egészében. Ahogyan azt sem, hogy az Isten egy, mégis három személyű. A házasság és a család a földi leképezése az Atya és a Fiú egymás iránti szeretetének, amely szeretet maga is személy: a Szentlélek. Így válik két külön személy, férfi és nő is eggyé a házasságban, és válik ugyancsak személlyé egymás iránti szeretetük a gyermekeikben. Szent Pál igazán szépen írja le ezt a misztériumot az *Efezusiaknak* írt levelében: *„Ezért az ember elhagyja atyját és anyját, feleségéhez ragaszkodik, és ketten egy test lesznek. Nagy titok ez, én Krisztusra és az Egyházra vonatkoztatom.”* (Ef 5,31-32)

Ferenc pápa ezt így fogalmazza meg *„A háromságos Isten szeretetközösség, és a család az ő élő tükröződése.”* (*Amoris Laetitia* 11.) Azt is mondja ugyanitt: *„a férfi és a nő, az apa és az anya 'a teremő Isten szeretetének munkatársai'.”* (Uo. 172.)

Mit jelent számomra a család?

Az én tágabb családom az Egyház: számomra olyan, mint édesanyám, és az a közösség, amelyben elköteleződtem. Az a közösség, ahol lelkileg minden gyermeknek apja, minden hívőnek testvére lehetek. Örömmel tölt el, hogy közösségnek, a családegyháznak vagyok a tagja, és szolgálhatok benne, amely az Isten által megálmodott emberiség nagy családját, és ezen belül a mi kedves magyar nemzeti családközösségünket szolgálja.

Schanda Anikó

Politológus, jogász, teológus-hallgató,
volt miniszteri kabinetfőnök.
RefoRom és a Wáli István Református
Cigány Szakkollégium fenntartói képviselője.
Kettő – nemsokára három – gyermek édesanyja.

Ajánló

Karrier és család. Család és karrier. A kettő egyensúlyáról sok szó esik. Én is azok közé a nők közé tartozom, akiknek fontos a hivatásuk, miközben mindig tudták, hogy szeretnének édesanyává válni. Hosszú évek tanulása után, egy-két diplomával a zsebünkben alig várjuk, hogy végre élesben is megmérettessünk, hogy munkahelyi környezetbe kerüljünk, és azt is, hogy legyen önálló jövedelmünk. Amikor aztán kiderül, hogy valaki a szakmai életben is megállja a helyét, sőt, újabb és újabb feladatok találják meg, akkor nehéz meghozni azt a döntést, hogy kiszáll, évekre hátat fordít az éppen felfelé ívelő karriernek, anyagi áldozatot is vállal, és beleugrik az ismeretlen felelősségvállalásba, amit gyermekvállalásnak neveznek. A döntést megkönnyítheti, ha van támogató társ, aki bizalmat, biztonságot ad.

Schanda Anikót még Farkas Anikóként ismertem meg, amikor átvette tőlem az akkori legnagyobb minisztérium kabinetfőnöki feladatait. Szentelenül fiatal, szembeötlően tehetséges, rendkívül szorgalmas, meglepően határozott és kemény lány volt. Ezt csak részben magyarázta, hogy előtte a Honvédelmi Minisztériumban már betöltötte ugyanezt a pozíciót. Gyorsan tanult, jó érzékel alkalmazkodott a váratlan helyzetekhez, lépésről-lépésre vívta ki magának a növekvő tiszteletet, kreatív volt és bámulatos tempót diktált.

Amikor kiderült, hogy Anikó és a szintén szemtelenül fiatal, szembeötlően tehetséges államtitkár, Tamás egymásba szerettek, kevesen gondolták, hogy a kapcsolat hosszú életű lesz. Két karrierista – gondolták –, nem sokáig bírnak majd egymással. Annál nagyobb volt a meglepetés, amikor megtudták, hogy a fiatalok házasodnak. Sőt, hamarosan újabb hír érkezett: már úton az első baba. Akit aztán követett a második, s hamarosan a harmadik gyermek is.

Anikó néhány év alatt törekvő, kemény fiatal vezetőből sugárzó, türelmes, szeretettel teli nagycsaládos édesanya lett. Aki láthatóan nem bánta, hogy a vezetői döntéseket felváltották a miért-sír-a-gyerek típusú dilemmák, az éjszakába nyúló egyeztetéseket az esti mesék, a rendezvényeket a játszótér-látogatások.

Biztos vagyok benne, hogy – ha szeretné – Anikó előtt még komoly szakmai életút áll. A gyerekek mellett dolgozik, önkénteskedik és református teológiára jár, fontos szolgálatokat végez az egyházában, és ő is megküzd a munka-család egyensúlyának megteremtésével. Az azonban nem kérdés, hogy melyik került most előtérbe.

Novák Katalin

Mit jelent nekem a család?

Álom

Először is a gyermekkori álmomat jelenti, amire mindig is vágytam. Sok kislányhoz hasonlóan ideális családot alkottam magam köré babákból, barbikból, plüssállatokból, képzeletbeli barátokból. Az éveken át húzódo szerepjátékok közös vonása az volt, hogy nagy családom lesz, sok-sok gyermekkel.

Közben a húszas éveim végére olyan karriert futottam be (különböző minisztériumok vezetői beosztásaiban), amiről sok férfi a negyvenes évei végén is csak álmodik. De én másról álmodtam, és úgy éreztem, a munka hátráltat benne. A családról szőtt álmom megvalósításának reménye veszni látszott.

Gyermekké válni

Ekkor azonban nagy fordulat következett be az életemben, vagy nevezhetnénk inkább tulajdonosváltásnak. Hosszú évek küzdelmei és ellenkezése után nem maradt más választásom, át kellett adnom az életemet annak, akitől kaptam: a Teremtő és Gondviselő Atya Istennek az Ő Egyszülött Fia és Szentlelke által. Azért fontos ez, mert innentől kezdve nem a saját nagy család és a sok gyermek vágya állt az életem középpontjában, hanem az Isten családjához való tartozás. Az, hogy a felismerés után váljon valóban az életem részévé a tudat, hogy én elsősorban gyermek vagyok. Isten szeretett gyermeke, aki ebben az egyetlen szerepben már elégedett lehet.

Gyermekből társ és teremtő-társ

S amint ez a perspektíaváltás megtörtént, belépett az életembe a férjem, akivel szinte az első pillanatban tudtuk, hogy egymásnak ajándékozott minket az Isten. Éreztük, hogy pontosan arra rendelt minket egymásnak, hogy betöltsük azt a gyönyörű bibliai teremtetési rendet, amely így hangzik: „és lesznek ketten egy testté”. És egy lélekké. Ez a kettő pedig együtt nagyon fontos és nélkülözhetetlen. Testi és lelki közösség. Segítőtárs. Ez az alapja annak, hogy két Isten-gyermek egymással kötött szövetségéből új élet, s vele egy új közösség jöhessen létre. A férj és a feleség így már nem egymás társai lesznek csupán, hanem társai Istennek is a teremtetésben végzett munkájában. S társai azután gyermekeiknek is – ez is része ennek az adatott rendnek.

A legkisebb gyülekezet

Ahogy családdá, immár lassan nagycsaláddá lettünk, úgy váltunk egyúttal piciny kis gyülekezetté is családként az Ő országában. Aranyszájú Szent János egyházatya mondta, hogy a család a legkisebb keresztény gyülekezet. Valóban, hiszen ez az a hely, a család, ahol először találkozhatunk a Teremtő Istennel – először egymásban, aztán egymás által is, végül mások is miáltalunk.

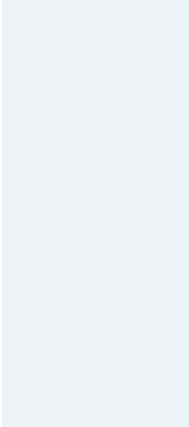
A család tehát a távoli álom helyett most már valós hely, igazi közösség, amelyet azonban nem önmagamra, hanem életünk Urára tekintve szemlélek. Anyaként a legnagyobb feladat és kihívás is: megtartani ezt a fókuszot. Megtartani akkor, amikor együtt örülünk, és akkor is, amikor terheket hordozunk. Megtartani akkor, amikor menekülnék otthonról, és akkor is, amikor bárholnan másholnan menekülnék, hogy velük lehessenek.

Hogy az isteni képmást lássam a gyermekeimben akkor, amikor önfeledten nevetnek, játszanak, és akkor is, amikor kiabálnak, veszekednek, vagy az utca közepén fekvé hisztiznek.

Hogy én is a képmást sugározzam akkor, amikor örömteli és könnyű, de akkor is, ha nehezzé válik, amikor az aggodás, a csüggedés és a fáradtság vesz erőt rajtam.

A családunk nem a miénk

Fontos, hogy az élet ajándékának örülhessünk akkor, amikor nekünk adatik, és akkor is, amikor egy hajszálon függ a léte. Mert ez a hajszál is, minden családi örömünkkel és bánatunkkal, ajándékunkkal és terhünkkel együtt az Isten kezében van, és jó helyen van ott. Nem a mi kezünkben van az élet... A családom akkor lehet igazán az enyém, ha tudom, hogy valójában nem az. De része vagyok én is – a kicsi és a nagy családnak is – Isten gyermekeként, feleségként, anyaként. Aggódással, szorongással, kiszolgáltatottsággal, fájdalommal, örömmel, nevetéssel, hálával és áldással. Olyan kegyelem ez, amelynél nem kell többre vágyynom.

SPORT

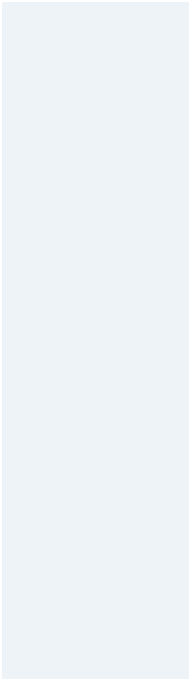
Lőrincz Tamás és Lőrincz Viktor

Polgár Judit

Görbicz Anita és Vincze Ottó

Dávid Kornél

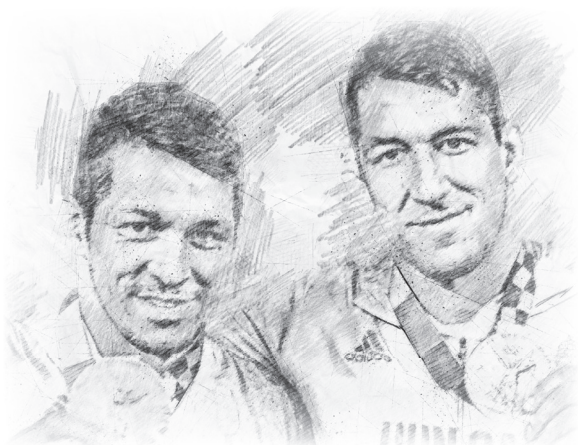
Michélsz Norbert

Lőrincz Tamás és Lőrincz Viktor

Tamás olimpiai bajnok, világbajnok és négyszeres Európa-bajnok magyar birkózó. 2021-ben a Magyar Érdemrend tisztikeresztjével tüntették ki. Két gyermek édesapja.

Viktor olimpiai- és világbajnoki ezüst-, kétszeres világbajnoki bronzérmes, Európa-bajnok magyar birkózó. 2021-ben a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetésben részesült. Egy gyermek édesapja.

Ajánló

A tokiói olimpia nem csak azért volt különleges, mert egyéves halasztással rendezték vagy, mert ezúttal a közönség csak távolról szurkolhatott a sportolóknak, hanem azért is, mert a magyar sikerek között egy testvérpár kettős éremszerzésének is együtt örülhettünk. A 2021-es olimpiai sikerek egyszerre szolgáltak sebtapaszként a megelőző másfél év veszteségeire, lemondásaira, és adtak lendületet a folytatáshoz, újrakezdéshez. Büszkék lehettünk a magyar sportolókra, küzdeni tudásukra, alázatukra, kitartásukra, sporttörténeti jelentőségű eredményeikre, paralimpikonjainkra, az éremtáblázatban elfoglalt előkelő helyezésünkre. Ezen a nyáron is jó volt magyarnak lenni, megmutatni a világnak, mire képes a nemzet.

Amikor Lőrincz Tamás a birkózószőnyegre lépett, még azok is odaültek a televízió, laptop vagy telefon képernyője elé, akik egyébként nem követik ezt a sportágat. A mérkőzés izgalmas perceiben végig azért szurkoltunk, hogy ez a szimpatikus fiatalember élete utolsó versenyén elhozhassa a legszebben csillogó érmet. Akkor már tudtuk, hogy hamarosan öccse, Lőrincz Viktor is megküzdhet az aranyért. A két testvér egymást támogató üzenetei, a másik sikeréért érzett izgalom és büszkeség hozzánk is eljutott, minket is megérintett. Amikor Viktor megszerezte az ezüstérmet, nem a kettős győzelem elmaradásán siránkoztunk, hanem azt éreztük, hogy a Lőrincz-testvérpár értünk is küzdött.

Tamás és Viktor versenyzésében és sikerében ott volt a családi összetartás, a testvéri szövetség. A verseny után adott nyilatkozataikban is hangsúlyozták, mekkora erőforrást jelent nekik a család, milyen sok támogatást kaptak szüleiktől, testvérüktől, feleségeiktől, gyermekeiktől és egymástól. Köszönjük nekik, és rajtuk keresztül a magyar olimpiai és paralimpiai csapat minden tagjának, hogy okot adtak nekünk a büszkeségre és erőt, reménységet az előttünk álló feladatokhoz. Köszönjük azt is, hogy megmutatták, a család lehet egy olimpiai bajnok legális teljesítményfokozója.

Novák Katalin

Testvéri kötelék

Az évek alatt adott interjúk során a mi esetünkben többször vetődött fel a család témája, mint más sportolóknál, hiszen az öcsémmel, Viktorral együtt mindketten sikereket értünk el a szőnyegen. Hála Istennek még azt a sokszor említett célunkat is elértük, hogy ugyanazon a világversenyen dobogóra állhassunk, nem is egyszer. Időrendi sorrendben a 2014-es taskenti világbajnokságon (bronzérmet szereztünk), a 2017-es újvidéki Európa-bajnokságon (ő első lett, én harmadik), a 2019-es nur-szultani világbajnokságon (én nyertem, ő ezüstérmet szerzett) és legutóbb a tokiói olimpián (arany nekem, ezüst neki). Legtöbbször egymást követő napokon birkóztunk, s próbáltunk erőt meríteni a másik meccseiből, vagy éppen erőt adni egymásnak, mert bizony arra is szükség volt, ha éppen csak egyikünknek jött ki a lépés, vagy éppen egyikünknek sem.

A testvéri szeretet és összetartozás, a családi kötelék sok nehézségen átlendített bennünket, amikor ő is beérett és a legjobbak közé emelkedett, együtt jártuk a versenyeket, együtt sírtunk, együtt nevettünk.

Talán kevesebben tudják, hogy nem ketten, hanem hárman vagyunk testvérek, van egy húgunk is, nálam hét, Viktornál három és fél évvel fiatalabb. Innen is látszik, hogy szép nagy családban nőttünk fel Cegléden. A kisebb korkülönbség miatt öcsém és húgom voltak kezdetben szorosabb kapcsolatban, s próbáltak összefogni az legidősebb ellen. Ez persze csak vicc, a szokásos testvéri csínyek mellett igazán jó kapcsolattá vált a miénk, s mire mindegyikünk felnőtt, az idő a korkülönbséget is

kiegyenlítette, elsimította. Azt persze le kell szögeznünk, hogy természetesen Nikoletta lett a kis kedvenc a családban, egyrészt mint a legfiatalabb, másrészt mint az egyetlen lány. Édesanyánk eleve nagyon szeretett volna egy kislányt, már Viktor is Viktóriának készült, de aztán másként történt szerencsére, kicsit talán ijesztő is lenne lánynak. Érdekesség, hogy mi, fiúk, igazi lokálpatrióták vagyunk, nehezen tudjuk elképzelni az életünket Cegléden kívül, Niki viszont könnyen beleszokott a nagyvárosi létbe, jól érzi magát Budapesten, ahol fogorvosi asszisztensként és dentálhigiénikusként dolgozik.

Ahogy az egy családban szokás, mint a legidősebb gyerek, én voltam mindenben az úttörő, így a sportban is. A sok energiám lekötésére vittek le a szüleim a birkózóterembe, ahová nem sokkal később Viktor is követett. Az első időkben még kicsit idegesített is, hogy mindenütt ott volt, ahol én, aztán ez már sokkal inkább örömmé vált, mintsem bosszúsággá. Jellemző, hogy amikor megkaptam a Szöcsi becenevet, mert mindig ugráltam, „pattogtam”, Viktor rövidesen Kisszöcsi lett. S maradt is, noha súlyban hamarosan fölém kerekedett, s azóta is magasabb kategóriában birkózik, mint én. Viszonylag gyorsan értem el felnőtt pályafutásom első sikereit, hiszen tizenkilenc évesen Európa-bajnok lettem, de a kezdeti években a kora miatt az öcsém még nem lehetett ott mellettem a válogatottban. Amikor például 2012-ben a londoni olimpián ezüstérmet szereztem, csak a nézőtérről szorított, igaz, a húgommal és a szüleimmel együtt. Ez a családi szurkolás egyébként nem volt jellemző, igazából megtiltottam, hogy kijöjjenek, mert ha nem is blokkolt a jelenlétük, nem igazán szerettem. Aztán amikor döntőbe jutottam és láttam, hogy mégis ott csápolnak a lelátón, meglepődtem. Összességében persze boldog voltam, hogy nekik is örömet tudtam szerezni.

Utána már az lett a természetes, hogy Viktorral együtt jártuk a világversenyeket. 2013-ban nem kellett messze mennünk, csak a Papp László Budapest Sportarénába, a hazai világbajnokságra, ahol ő bronzérmes lett, én viszont csak a tizedik. Egy év múlva viszont Taskentben, mint már korábban említettem, először értük el nagy célunkat, hogy egyszerre állhassuk dobogóra világversenyen. A közös sikerek mellett a közös kudarcok is összekovácsoltak bennünket. 2016-ban a riói olimpia sajnos egyikünknek sem sikerült túl jól, én rengeteget fogyasztottam és rögtön

az első meccsen kikaptam a koreai világbajnoktól, Viktor bronzmeccsét pedig elcsalták. Mindketten magunk alá kerültünk, főképp én,

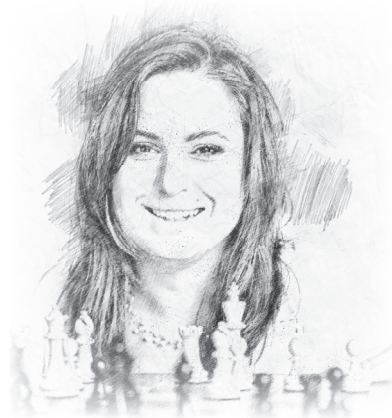
s már a visszavonulást fontolgattam, de az öcsém kirángatott az apátiából, mondván, így, lehajtott fejjel egyszerűen nem szabad befejezni a karrieremet.

Viktor sportolói nagyságát mutatja, hogy az olimpia után következő első nagy versenyt, az újvidéki Európa-bajnokságot rögtön megnyerte, s nekem is bejött, hogy egyszerre két súlycsoportot léptem fel. 2019-ben újabb nagy közös élménnyel gazdagodtunk, hiszen mindketten bejutottunk a világbajnokság döntőjébe, soha nem felejttem el, amikor a győzelmem után egymás nyakában zokogtunk a boldogságtól, meghatottságtól. S ki gondolta volna, hogy a pandémia miatti halasztást követően a tokiói olimpián hasonló élményben lehet részünk! Fivéreként mindezt megélni igazán csodálatos volt, ráadásul, mint kiderült, más testvérpárnak a magyar sport oly gazdag története során ez még nem sikerült.

Semmiképp se feledkezzünk meg a magánéletünkről, amelyben szintén hasonló modellt követtünk. Fiatalon ismerkedtünk meg a párjainkkal, hosszan együtt jártunk, majd összeházasodtunk, s a gyermekáldás sem váratott sokáig, nekünk egy kislányunk és egy kisfiunk van, Viktoréknál tavaly jött a baba. Tegyük hozzá, mindkettőnk felesége, - Emese és Vivien - sportoló volt, ismerik az élsportolói léttel járó kényelmetlenségeket, terheket, a hosszú távolléteket, az edzőtáborokat. Kevés az olyan ember, aki mindezt tolerálja. Ők megtették, ezért nagy köszönet jár nekik! Ami a további családtervezést illeti, azt hittem, két gyereknél megállunk, de Emese épp a közelmúltban nyilatkozta valahol, hogy felőle jöhet a harmadik, ezt majd meg kell beszélnünk. Természetesen nagy felelősség a gyermek, de saját példánkon keresztül látjuk, hogy a jó és mély testvéri kapcsolat a sportolói pályán is kiteljesedhet, amint az nálunk történt.

Polgár Judit

Sakkozó, nemzetközi nagymester, a sakk történet legjobb női sakkozója, nyolc alkalommal kapta meg a Sakk Oscar-díjat, közte a 20. század női sakkozójának járó Oscart is. Az ENSZ jószolgálati követe, a Nemzetközi Sakkszövetség tiszteletbeli alelnöke, a Polgár Judit Módszer ötletgazdája, a Nemzeti Tehetség Program kampányának védnöke. Két gyermek édesanyja.

Ajánló

Tizenegy éves voltam, amikor a nálam egy évvel idősebb Polgár Judit megnyerte a fiú (!) korosztályos sakkvilágbajnokságot, és elfoglalhatta első helyét a világranglistán, amit aztán huszonhat évig nem is adott át másnak. Judit ikon volt mindannyiunk számára. Velünk szinte egyidős lány, aki maga mögé utasít mindenkit, nőket, férfiakat egyaránt. Rendkívüli módon büszkéek voltunk rá, ismeretlenül is. A családokban előkerültek a porosodó sakktáblák, mi a nagymamámmal állítottuk fel délutánonként a faragott világos és sötét bábukat egymással szemben. Minden kislány szeretett volna egy kicsit Polgár Judit lenni.

Juditot világra szóló és nekünk, magyaroknak büszkeséget jelentő teljesítménye mellett azért is tisztelem és kedvelem, mert visszavonulása óta azon dolgozik, hogy a sakkot és a hozzá kapcsolódó logikus gondolkodást megismertesse és megszerettesse a gyerekekkel és a velük foglalkozó szakemberekkel. Fáradhatatlanul, a tőle megszokott alapossággal, szakértelemmel, kitartással építi a programot, járja az országot, rendezvényeket szervez, könyveket ír, óvodákat, iskolákat látogat.

A Polgár családból nem csak Judit nevét ismertük meg, hanem két nővérét is, hiszen Zsuzsa és Zsófia is kiváló sakkozók voltak. Judit pedig az erős családi közösséget tovább építette, hiszen férjével két gyermeket nevelnek. A most következő írásból egy izgalmas történetet is megismerhetünk.

Novák Katalin

Egy családregény margójára

Begépelem az e-szinonimaszótár keresőjébe a „család” szót.

Enter.

Egy másodperc, aztán a monitoron megjelenik az eredmény: família, rokonság, pereputty, háznép... Nem túl népes felhozatal, meglehetősen egyirányú is, de bocsássunk meg a programnak, ember írta. Igaz, a válasz közben nagyon is gépies, de ezen sem érdemes csodálkozni: nem elég kifinomult a keresés, így a háttértartalom, ami a lényeg, elvész.

Nem vagyok sem szinonimaszótár, sem e-program. Nekem olyan szavak ugranak be elsőre a családról, mint szeretet, összetartozás, törődés, csapat, tudatosság, bizalom, meggyőződés, kitartás, motiváció, tisztesség. Második levegővételre pedig olyasmik, mint „eleve elrendelés”, ami ráadásul nem egy szó – bár szerintem láttam már úgy is leírva.

Az utóbbi rövid magyarázatával kezdem, mert stílszerűen szólva (írva): jó megnyitás.

Számomra a család talán a szokásosnál is meghatározóbb volt abban az értelemben, hogy a szüleim, ha csecsemőként rám néztek, egyszerre látták bennem a gyereket és a sakkbajnokot. A születésem előtt eldől, hogy sakkozó leszek, és ezzel nem a szabályt erősítő kivétel lettem, hanem a harmadik a sorban: a nővéreim, Zsuzsa és Zsófi nyomdokaiba léptem. Ez a mi családmodellünk, illetve az én eleve elrendelésem története dióhéjban.

A szüleim nagyon tudatosan terelgettek és neveltek a hétköznapi és egyben nagybetűs életre, különös tekintettel arra, hogy világgraszoló teljesítményt nyújthassak lányként, idővel a világ tetejét, a férfi sakkvilágbajnoki címet célba véve, a keleti blokk Magyarországaról. De a szüleim nem csak a nagy célt és a lenyűgöző, szabad szemmel is jól látható részeredményeket tűzték ki eléem: mindent megtettek, azaz mindenben segítettek, hogy el is érjem ezeket.

Egy támogató csapattal az oldaladon messzebb jutsz, mint egyedül. Az én csapatom a családom volt, egymást erősítettük.

Megnyugtató érzés volt gyerekként úgy asztalhoz ülni egy versenyen, hogy tudtam: amíg játszom, anyu – ő tanított meg a sakklépésekre – a következő bástya vagy huszár figurás nyerő pulcsimat köti a hatodik sorban, balról a második széken ülve, de ha felemelem a tábláról a tekintetemet, az találkozik az övével. Zsuzsától, az idősebb nővéremtől tanultam meg, hogyan kell szisztematikusan elemezni, dolgozni, illetve ennél a szónál lecövekelve picit, ki- és feldolgozni, arról is vele beszélgettem ugyanis a legtöbbször, hogyan viseljem el a győzelmet, pláne a vereséget. Zsuzsa egészen kicsi koromtól támogatott, a törődését pedig idővel képes voltam érzelmi és szakmai téren is viszonzni: hozzá tudtam segíteni a világbajnoki cím megszerzéséhez, miközben mentális támasza is lehettem. Mosolygós, művésznőjű nővéremtől, Zsófitól kaptam a stabilitást, édesapámtól pedig a magabiztosságot és a hitet, hogy lehetek én is az az egy. Mindenki adott a másoknak, és kapott is. (A családom és a világ között közben szintén ment egyfajta adok-kapok, de ebben a relációban már nem a bizalom, a támogatás és az elfogadás voltak a hívószavak. Zárójel bezárva.)

Magántanulók voltunk és sakkoztunk, illetve inkább fordítva, sakkoztunk és magántanultunk, mindent, de leginkább nyelveket. A tanulás, a valós tudás és a teljesítmény számított, ugyanakkor a dicsérek révén a szellemi mellett az érzelmi megerősítésnek, a szeretetnek is ugyanilyen fontos szerep jutott. Akárcsak a motivációnak. Az otthoni közeg folyamatosan repülésre ingerelt, és én repülni akartam – saját erőből, az elvégzett munka hozományaként vagy jutalmaként, ahogy tetszik.

Az összetartozás érzését erősítette az a családon belüli szabály is, hogy ha versenyen egymás ellen kellett asztalhoz ülnünk a nővéreimmel, rendszerint döntetlent játszottunk. Nem martunk egymásba, de tisztességes partikat vívtunk. Erről eszembe jut egy több szempontból is tanulságos eset.

1991-et írtunk, és úgy tűnt, hogy a 15. születésnapom előtt megszerezhetem a nagymesteri címet, amit úgynevezett normateljesítéssel lehet elérni. Már volt egy teljesítemem, és a másodikhoz is közel álltam: a versenyen, amin részt vettem, három játszma várt még rám, amelyeken másfél pontot kellett szereznem. A menetrendem és a taktikám így festett: a nővéremmel, Zsuzsával csatázok a 9. körben, a 10. partiban olyan ellenféllel találkozok a világos bábukat irányítva, akivel gond nélkül döntetlenezhetek, és noha az utolsó parti izgalmasnak ígérkezik, fél pontra ott is jó vagyok. Ez együtt másfél pont. Pont amennyi kell.

Mi történt? Zsuzsával döntetlenre végeztünk – mint szinte mindig –, aztán hoztam az előzetesen kalkulált remit világgossal, az utolsó játszmában azonban elszámítottam magam. Támadtam, jelentős áldozatokat vállaltam, ám végül vesztettem. A második teljesítés nem jött össze, mégis büszke voltam, sokan azt gondolták ugyanis, hogy Zsuzsa egyszerűen leadja nekem a teljes pontot, amivel „megágyaz” a nagymesteri címemnek. Rácáfoltunk a rosszindulatú, bár életszerű várakozásra. A sportban erre azt mondják, hogy a fair play eszméje nem sérült a Zsuzsával játszott partinkon, amivel egyetérték, de közben élnék a kiegészítés jogával, mert most a családom kapcsán írok: tisztességesek voltunk – ezt is otthonról hoztuk. (A mondás szerint egyébként az élet alapvetően döntetlenre játszik. Ezt ugyan még senki sem számolta ki és bizonyította be, de hajlok rá, hogy van benne valami. Néhány hónappal később, 15 évesen és 4 hónaposan ugyanis teljesítettem a nagymesteri szint elvárásait, amivel megdöntöttem a korábbi világbajnok amerikai Bobby Fischer rekordját.)

Ha ez egy regény lenne, itt talán egy új fejezet kezdődne azzal, hogy ennyi volt a felvezetés, a múlt, és lássuk végre a jelent, sőt egyenesen a jövőt – csakhogy ez legfeljebb egy széljegyzet, amelyben nincsenek fejezetek, legfeljebb bekezdések. És az, amit eddig leírtam, elmondtam, nem pusztán a múlt, hanem a jelen. Sőt a jövő is.

Mert mindazt, amit otthon kaptam és otthonról hoztam, beépítettem a mindennapjaimba, a saját családom életébe, a munkámba, folyamatosan alkalmazom, persze nem pontosan úgy, ahogy a szüleim, mert ők – ők. Én pedig én vagyok. Másképp gondolkozom, velük ellentétben nem vagyok pedagógus, azaz nekem a nevelés nem a hivatásom vagy a munkám is egyben. De a példa, amit tőlük láttam, velük tapasztaltam, a sajátom lett, és egymást erősítve ezt adjuk tovább egyfajta örökségként a gyermekeinknek a férjemmel: a nevelés akkor működik, ha a szülők harmonikusan támogatják egymást, mert az összhangnak a gyerekek lesznek az első számú hasznélvezői. A szülők feladata, hogy biztonságot nyújtsanak, inspirálják a gyermekeiket, támogató módon lehetőségeket biztosítsanak számukra, felnyissák a szemüket, hogy kreatív, érdeklődő, a problémákra adekvát válaszokat adó embereket neveljenek. Olyan felnőtteket, akik önállóan, a saját erejükből tudnak létezni és boldogulni a nagyvilágban. (Ezért is tartom fontosnak az idegen nyelvek tanulását és vallom: elsődlegesen a gyakorlati életre való neveléssel tudunk a legtöbbet tenni a gyermekekért. Zárójel bezár a fejemben, ebben a szövegben utoljára.)

Görbicz Anita és Vincze Ottó

Görbicz Anita 233-szoros válogatott magyar kézilabdázó, világbajnok. Férje, Vincze Ottó válogatott focista, több hazai és külföldi klub játékosa. Karrierje lezárása óta ifjú tehetségekkel foglalkozik. Két gyermeket nevelnek.

Ajánló

Közkeletű vita folyik arról, kellene-e – s ha igen, hogyan lehetne – a férfiakat arra ösztönözni, hogy minél nagyobb részt vegyenek ki a gyermeknevelésből, az otthoni teendőkből. Vannak olyan országok, ahol egy meghatározott időszakot csak az apuka tölthet otthon a gyermekkel, s ha azt nem veszi igénybe, a lehetőség elvész. Magyarországon a döntés szabad, a szülők elhatározásán múlik, hogyan szervezik az életüket, ki vállal nagyobb részt az otthoni feladatokból a születés utáni első években.

Előfordul, hogy én viszem az unokaöcséimet óvodába, és ilyenkor figyelem kicsit az érkező családokat. Azt tapasztalom, hogy manapság lényegesen több édesapa jön gyermeke kezét fogva, beszélgetve, a legnagyobb természetességgel, mint tíz-tizenöt évvel ezelőtt, amikor a saját gyerekeink jártak óvodába. Látszik rajtuk, hogy nem először segítenek a kicsi öltözködésében, tudják, mit hova kell tenni, természetesen mozognak az oviban. A saját kollégáimnál is tapasztalom, hogy az apukák ugyanúgy feladatuknak érzik a gyerekekről való fizikai gondoskodást, mint az édesanyák. Jó ezt látni!

Görbicz Anitát és Vincze Ottót nem kell bemutatnom az Olvasónak. Az élsportoló házaspár élete úgy alakult, hogy Ottó maradt otthon kisfiukkal, Boldizsárral az első években. Egy, akkor már felnőtt fiú édesapjaként nem volt neki újdonság a pelenkázás, etetés, játszóterezés. Kívülről is látszik rajtuk, milyen szorossá vált közöttük a kötelék ez alatt az időszak alatt. Anita pedig arra is példa, hogyan tud egy kemény, határozott, küzdelemhez szokott sportoló szinte egyik pillanatról a másikra lágy,

érzékeny, mosolygós édesanyává válni. Mesélte, hogy az utolsó mérkőzésére Ottó Boldizsárt is kivitte magával. Ő pedig onnantól, hogy tudta, a kislánya is látja, egészen más lelkiállapotban kezdett játszani. Más lett a tét, szerette volna, hogy a fia büszke legyen rá.

Anita és Ottó nem csak Boldizsárról gondoskodnak, hanem a tehetséges fiatal sportolók útját is egyengetik. Arra kértem őket, most meséljenek kicsit arról, nekik mit jelent a család.

Novák Katalin

Az igazi valóságtükör

Számunkra az a hely, ahol otthon vagyunk, egyet jelent a családdal. Az életünket meghatározza az, hogy hova születünk és kikkel élünk. A család meghatározása ugyan különböző kultúrákban eltérhet, de a lényege mégis mindenhol ugyanaz: a feltétel nélküli szeretet és elfogadás.

Mindketten az élsport kőkemény, lemondásokkal teli világában élve alapítottunk családot, ami nem volt egyszerű. A sportoló egyértelműen azért vállalja a küzdelmeket és lemondásokat, mert szeretne a legmagasabb szintekre feljutni, emlékezetes eredményeket elérni.

Anita: „Gyerekkorom óta két dolog határozta meg az életemet: a családom és a kézilabda. Aktív sportolói karrierem nem lett volna ilyen sikeres, ha nem állt volna mellettem a családom, teljes vállszélességgel. Kicsi koromtól kezdve a biztonság és a támogatás érzése vett körül. Úgy hiszem, hogy szüleim vigyázó tekintete, tanításai és támogatása nélkül nem lennék az az ember, aki most vagyok.”

Ottó: „Azt szoktam mondani, hogy labdarúgó voltam, vagyok és leszek egészen addig, amíg élek. Ádám fiam huszonegy éves, Boldizsár pedig hat. Amikor Ádám megszületett, aktív élsportolóként állandóan utaztam, és akkoriban az volt a célom, hogy amikor vele vagyok, az tartalmas legyen. Utólag látom, hogy Boldizsárral sokkal több időt tudtam aktívan eltölteni, és ha a kettőt összehasonlítom – ami nem mindig szerencsés –, akkor bizony rájövök, hogy Ádám esetében sok minden kimaradt: egyszer csak azt vettem észre, hogy már férfiember. Ez a huszonegy év úgy elment, hogy sok dolgot kihagytunk a közös életünkből. Ezt elkerülném Boldizsár

esetében, szeretnék jobban az élete része lenni. A jelenlegi helyzetem más, hiszen most már én magam gazdálkodok az időmmel. Több dolgot tudok véghez vinni, több időt és energiát tudok a családra fordítani!”

Amikor egy nőnek gyereke születik, előjön belőle az anyatigris. Óvja, védi a gyermeket. Egy férfinál ez nincs, ők legfeljebb szurkolni, asszisztálni tudnak ehhez. Egy nő egyszerre több dologra is tud figyelni, egy férfi pedig nagyjából tényleg csak egyre, arra viszont nagyon. Szerintünk a férfi akkor lesz igazán férfi, ha van mellette egy nő, a nő pedig akkor érzi magát nőnek, ha van mellette egy férfi. Ha gyerek születik, osztódik minden és jönnek a nagy kihívások.

Anita: „Abban az időben, amikor Boldizsárt hordtam a szívem alatt, sokszor gondolkoztam el rajta, milyen lesz majd a családjuk. Hogyan fogunk megoldani dolgokat, hogyan tudjuk szeretetünket a maximálisnál is jobban kimutatni annak az apró csöppségnek, hogyan tudjuk az életünket kialakítani. Aztán megszületett Boldizsár, és ezek a kérdések azonnal eltűntek, vagyis inkább magától értetődővé váltak. Család lettünk. Mindketten a csapatsportok világában élünk/éltünk Ottóval, és azt kell, hogy mondjam, ez a családjukra is jellemző. Tudtuk, hogy össze kell dolgoznunk úgy, mint a sportban: igazi csapatként. Hiszen sokszor előfordulhat, hogy valamelyikünk csak negyven százalékot tud beletenni a napba, akkor kell, hogy a másikunk hatvan százalékot tudjon teljesíteni. Mi így vagyunk, így egészítjük ki egymást, így működünk egy családként.”

Mindkettőnknek fontos volt, hogy a karrier és a család összhangját megtaláljuk. Így amikor Boldizsár megszületett, nem volt kérdés, hogyan alakuljon a további életünk.

Ottó: „Boldizsár érkezése óta nagyon sok időt töltöttünk együtt. A szükség is hozta azt a döntést, hogy én maradtam otthon vele, mert Anitának minél hamarabb újra formába kellett lendülnie a szülés után. Számomra teljesen természetes, hogy segítem a párom kiteljesedését a sportkarrierjében. Semmiféle ego és önös érdek nem merül fel: egymás támogatását nem áldozatként éljük meg. „Nem attól igazi férfi valaki, hogy elmegy sörözni a barátaival, hanem attól, hogy amikor kell, képes helytállni.” Nekem természetes volt, hogy Boldizsárt pelenkázni vagy etetni kellett. Tudtam a dolgomat és megoldottam, és ez azért volt fontos, mert Anitát

megnyugtatta a tudat, hogy minden rendben van itthon, így a munkájára tudott koncentrálni, nem kellett aggódnia.”

Fontos fenntartani az egyensúlyt a család és a munkánk között, hiszen számtalanszor fordult elő, hogy egy edzésről fáradtan, vagy egy nem jól sikerült mérkőzésről rossz kedvvel tértünk haza. Ám a gyermek akkor is ott van, s igényli a szeretetet és a törődést. Egy kisgyermeknek mondhatod, hogy „pillanat!”, de egy idő után gyermeki őszinteséggel fogja azt mondani neked: „Apa/Anya Te mindig azt mondod, hogy pillanat!” És rádöbben, ezek a pillanatok elvesznek és soha többé nem jönnek vissza.

A gyerek nagyon őszinte, egyfajta valóságtükr,

hiszen ő nem beszél mellé, amikor az érzéseiről van szó, hanem mindig azt mondja, amit gondol.

Van az az egyszerű mondás, hogy akkor tudsz boldogságot adni, ha te is boldog vagy. Alapvetően nagyon keveset foglalkozunk magunkkal, mindig megpróbálunk másoknak megfelelni, de hogyan tudnánk, amikor saját magunknak sem tudunk? Ez önismeret kérdése. Ha valaki eljut arra a szintre, hogy energiákat fordítson önmagára, akkor elindul abba az irányba, hogy értéket tudjon teremteni, és igaz szeretetet és gondoskodást tudjon adni a szeretteinek is. A kis dolgok is érhetnek annyit, mint a nagyok, ha közösen éljük meg őket. Ezért is fontos, hogy megtaláljuk azt a pontot, közös kikapcsolódást, ami mindannyiunk számára örömet szerez. Mert nekünk a legnagyobb örömünk a családuk.

Dávid Kornél

Profi kosárlabdázó,
az észak-amerikai profi bajnokság (NBA)
történetének egyetlen magyar kosárlabdázója,
center, 127-szeres válogatott,
hatszoros magyar bajnok.

Ajánló

Amikor először találkoztunk, felmerült bennem, vajon miről fogom megismerni a tömegben. Aztán rájöttem, hogy egyszerűen felfelé nézek majd, és ha megakad a szemem valakin, az bizonyára ő lesz. Kevés fejet lát az ember kétszázhat centiméteres magasságban. Kornél nemcsak magasságával emelkedik ki a tömegből, hanem kosárlabda-tudásával is, ezt még azok is tudják róla, akik nem követik ezt a sportágat, hiszen ő eddig az egyetlen magyar férfi sportoló, aki az amerikai NBA-ben is játszhatott. Munkája mai napig az Egyesült Államok egyik kiváló csapatahoz köti. Tőle tanultam meg, mivel foglalkozik egy játékosmegfigyelő.

Ha valaki huzamosabb ideig élt egy másik országban, és volt lehetősége megismerni az ottani életet, az másként tekint hazájára is. Talán másként értékeli azt, ami a sajátunk, ugyanakkor van lehetősége felfedezni azt is, mit tanulhatunk másoktól. Kornél hazahozta Amerikából a tehetségek megtalálásában és felkarolásában szerzett értékes tapasztalatait, és azokat a magyar fiatalok szolgálatába állította. Székesfehérváron kosárlabda-akadémiát alapított, épül a kosárlabdacsarnok, a fiatalok sportteljesítménye mellett a tanulmányi eredményeikre is odafigyelnek. A világ legjobb egyetemeire felvételt nyert diákok is örömmel látták Dávid Kornélt a Stipendium Peregrinum ösztöndíj instruktorai között, és jól is jártunk vele, hiszen új szempontokkal tudta gazdagítani a kiválasztás folyamatát. Dávid Kornél képes háttérbe vonulni, figyelni a másokra, jókor és jól kérdezni, és akkor és olyat válaszolni, ami érdemi segítséget jelenthet.

Azért is kértem meg Kornélt, hogy ossza meg Önökkel gondolatait a családról, mert tudom, hogy kiemelkedő sportteljesítménye mellett négy gyermek édesapja. Az sem titok, hogy második házasságában él a kézilabdázó Dávid-Azari Fruzsínával, aki két felnőtt lány mellé két kisfiúval ajándékozta meg.

Novák Katalin

Család

Az első dolog, ami eszembe jut, az a vasárnapi ebéd. Érdekes, hogy ez az, ami leginkább beugrik. Miért is? Mert a legelső élményem az, amikor ülünk az asztalnál szegény, jó nagymamámnál. Sajnos már nincs közöttünk. Sokan vagyunk. Zalai származású gyerek lévén nekem a „Bucusu” jut eszembe erről. Meleg, júniusi hétvége, ott vagyunk mindannyian. Unokatestvéreim, szüleim, Apu, Anyu, bátyám és persze az egész nagy család.

Máshonnan érkezünk, és nagyon ritkán találkozunk így, mindannyian. Talán csak ünnepekkor. A mamámnál gyűltünk össze, Zalában, egy kis faluban. Évente néhányszor csupán.

A sürgés-forgás, a készülődés és a különböző generációk egyvelege adja azt a csodálatos érzést, hogy együtt vagyunk és összetartozunk.

A vasárnapi húsleves illata, a hosszan tartó beszélgetések, vitatkozások, mind-mind részei ennek az ünnepnek. A nagy család, a férfiak és a nők, a gyerekek zivaja, a forgatag. Telis-tele finomsággal az asztal, illatok egyvelege, a biztonság és a szeretet érzése vesz körül bennünket.

Aztán felnövünk, távolodnak az emlékek, ritkábbá válnak a találkozások, és sajnos, lassan elmennek a nagyszülők. Az, ami egykor természetes volt, most valahogy kezd szétesni. Nem akarom, hogy ez történjen. De megtörténik, egészen addig, amíg megálljt nem parancsolunk ennek, és mi leszünk, akik átveszik a szerepeket. Mert át kell vennünk, hiába történnek tragédiák, hiába fordul fel a világ körülöttünk, a család megmarad. Átalakul ugyan, de mi leszünk azok, akiknek vállalniuk kell a családi szokások, hagyományok továbbvitelének és ápolásának felelősségét.

A vasárnapi húsleves illata. A szűk család körében, ami együtt tart bennünket, ahol mindent megbeszélhetünk, ahol azok lehetünk, akik vagyunk, és ha kell, akkor mindig gyermekek. Kellenek a hagyományok, a megszokott találkozások és a megunhatatlan beszélgetések. Amelyeknek olykor csak a késő este vet véget. Miért megy minden ilyen gyorsan körülöttünk? Miért nem lehet csak ezeket a pillanatokat megnyújtani és újraélni?

Miért nem pörgethetjük vissza az időt, hogy ismét találkozzunk mindenkivel csak még egyszer, egy hosszú vasárnapi ebédre?

Már bölcsebben és tapasztaltabban, hogy igazán tudjuk értékelni azt, amikor együtt voltunk.

Számomra Amerika hozta meg az utolsó lökést, ott tudatosult bennem, ami addig természetes volt, vagy annak tűnt. A rengeteg egyedül töltött idő: utazás, hotel, repülő és magány. Nem volt jó, de erősnek kellett lenni és túl kellett élni. Aztán azt tapasztaltam Amerikában, hogy nagyon fontos nekik a család szerepe: ott, ahol mindenki szinte máshonnan érkezett, ott, ahol szinte senki nem „hazai”, hanem származik valahonnan, és ott, ahol nagyon gyakran csonka családban nőnek fel a gyermekek.

Vasárnapi ebéd. Hálaadás napja, karácsony, húsvét. Ünnepek. Alkalmak. Ott nemcsak alkalom, hanem hagyomány, amit ápolni kell. Apa, anya, gyerekek, testvérek, unokatestvérek, nagybácsik és nagynénik, mind együtt. Persze, ahol lehet. Nap mint nap a szoros kötelék, a vér kötelez. Segítség, szeretet, olykor harag és utálat, de minden pillanatban a tudat, hogy vannak, akikre mindenkor lehet számítani, akik akkor is segítenek és támogatnak, amikor senki. Akik veled maradnak addig, amíg tehetik, jóban, rosszban, szűkösségekben, gazdagságban, mindig veled, közel vagy távol. De ott vannak.

Család. Minden és a legfontosabb. Érezd, építs és támogasd. Becsüld meg és tiszteld. Tartsd össze, és alakítsd újjá, ha romokban hever. Ne felejsd el, honnét jöttél és származol. Légy büszke rá, és soha ne szégyelld. Élvezd, amíg lehet, és küzdj érte, amíg tudsz!

Vasárnapi ebéd. Már tudom, mit jelent. És a gyermekeim is tudni fogják. Apa, anya, gyerekek. Boldogság.

Michelisz Norbert

A magyar gyorsasági autósport
első világszintű bajnoka,
a túraautó-világkupa 2019-es győztese.
A Magyar Érdemrend lovagkeresztje birtokosa.
Két gyermek édesapja.

Ajánló

Hatszázhatvanöt nehéz nap után éppen most, amikor e sorokat írom, léphetett újra a dobogó legfelső fokára Michelisz Norbert világbajnok autóversenyző. Igaz, ez még csak egy futamgyőzelem, most még nem tudhatjuk, hogyan szerepel a világkupán, annak viszont vele örülhetünk, hogy a hosszú ideje tartó rossz széria megtört.

Nem követem az autóversenyeket, a Forma-1 sem tudott még magával ragadni, Michelisz Norbert nevét – a legtöbb magyar emberhez hasonlóan – mégis ismerem. Sőt, nem pusztán a nevét tudjuk, hanem azt is, hogy világbajnokunk szerény, szorgalmas, családközpontú ember, akire sokan példaképként tekinthetnek.

Mi, a többség, akiknek nem adatott meg, hogy egy világverseny dobogójának legfelső fokára állhassunk, talán elképzelni sem tudjuk, milyen érzés lehet az, amikor valaki megmérettetik, és a legjobbnak találta. Milyen lehet az, amikor termőre fordul a rengeteg lemondás, edzés, gyakorlás, anyagi, időbeli áldozat, és elsőként sikerül átszakítani a célszalagot! Olyan katarzis lehet, amihez kevés dolog fogható. S ehhez még az a tudat is hozzájárul, hogy egy ország, egy nemzet szurkol nekünk, és büszke ránk. Amikor világ- és olimpiai bajnok sportolóink sikereinek örülök, gyakran eszembe jut, hogy milyen nehéz lehet egy ilyen pályafutás mellett családot alapítani, gyermeket nevelni, ahogy az a kérdés is megfogalmazódik bennem, hogy vajon annak, akit az egész világ ünnepel, mit jelentenek azok a hétköznapi örömek, amelyekben nekünk is részünk van. Megindító volt Egerszegi Krisztina közelmúltbeli vallomása arról, hogy ő igazából mindig feleségnek és édesanyjának készült, és teljesnek is érzi az életét, amit javarészt a családjáról való gondoskodás tölt ki.

Hasonlóképpen felemelő volt olvasni Michelisz Norbert itt következő írását, aki a világbajnoki cím mellett férj, és két kislány büszke édesapja. Bízom benne, hogy Önöknek is megerősítést ad, kedves Olvasók, hogy bár mi, a többség, nem nyerünk világversenyeket, de a legnagyobb örömforrás a mi életünkben is jelen lehet.

Novák Katalin

Burokból a Hungaroringre

Életem első emlékei három-négy éves koromból származnak. Nagybátyám a szomszédban lakott, és a garázsban már akkor is autókat szerelt. Sokat jártam át hozzá, néztem ahogy dolgozik és bütyköltem a magam módján. Himesházán, egy Baranya megyei kis faluban laktunk egy zsákutcában, az otthonunk mellett már a szántóföldek kezdődtek. Akkoriban mindössze hat ház állt az utcában, és nekem sokáig az a hat ház jelentette az egész világot.

Nagybátyám épített egy vaskeretes kisautót, amelybe egy ötven köbcentis Simson motorkerékpár motorja került. Ez volt a járgány lelke, a szíve pedig ott dobogott bennem. A három pedál és a váltó adta az igazi autók varázsát, az unokatestvéremmel gyakran gokartoztunk vele az utcában, ilyenkor azt éreztem, miénk az egész világ. A hat ház egyikében-másikában lakott a két legjobb általános iskolai barátom is, és mindig mellettem volt a nővérem, Petra. Burokban éltem, távol a világ gondjaitól, de ezt csak később ismertem fel.

Mai szemmel azt mondhatnám, hogy hagyományos családmodell volt a miénk. Édesanyám gondoskodott rólunk, édesapám pedig a családfenntartást vállalta. Ezek a szerepek sosem voltak ilyen nyíltan kimondva, de akkoriban ez a feladatmegosztás volt a természetes, ebbe nőttünk bele, és nemcsak mi, Michelisz-gyerekek, hanem az utcabeli fiúk-lányok is. Persze anya is dolgozott és apa is belépett a képbe, amikor rossz fát tettem a tűzre. Alapvetően szófogadó gyerek voltam, de azért emlékszem, hogy feszegettem a határokat. Ilyenkor, ha apa szólt rám, már tudtam, elmentem a falig, nincs tovább. Sosem féltem tőle, sosem adott okot erre, egyszerűen csak tekintélye volt.

Életem során többször komoly szükségem volt rá, hogy a szüleim stoptáblát mutassanak nekem és visszatereljenek a helyes útra. Ha nem így tettek volna, ma aligha lennék autóversenyző. Vagy bármi más, amiben sikeres lehetnék. Emlékszem, tizenöt voltam, amikor fizikából bukásra álltam. Rejtegettem, titkoltam a jegyeimet, és csak görgettem magam előtt a problémákat. Végül meglett a kettes, de amikor a szüleim megtudták, hogy mi történt, arra a nyárra búcsút inthettem a szórakozásnak.

Tizennyolc évesen kerültem Pécsre egyetemre, a himesházai zsákutca után kitárulhatott volna a világ, én mégis mindinkább bezárkóztam. Egyedül éltem albérletben, ahol megszűnt a szülői kontroll, és a tanulás helyett, ami a feladatom lett volna, az időm nagy részét a számítógép előtt ülve szimulátorozással töltöttem különböző online bajnokságokban. Az egyetem így nem ment, nem is mehetett, az első év végére komoly gondot jelentett, hogy nem sikerült annyi kreditet gyűjtenem, amennyivel folytathattam volna a mérnök-informatikus szakot.

Emlékszem, egy nap anya és apa elbeszélgettek velem. Hárman ültünk a konyhaasztalnál a hímesházai házban, a burookban, ahol mindig biztonságban érezhettem magam. Akkor ott, a konyhaasztal mellett sem volt ez másként, nem volt hangos szó, vagy feszült pillanat, a szüleim baráti hangot ütöttek meg, miközben komoly témát hoztak fel: a felnőttek felelősségét. Meg kellett értenem, hogy az albérlet, az étel-ital, a szórakozás senkinek sem jár alanyi jogon, hanem azokért valakinek áldozatokat kell hoznia. És hamarosan nekem kell annak lennem, aki a saját boldogulásáért áldozatokra is képes. Annak a beszélgetésnek az emléke mai napig nagyon mélyen él bennem, mert ha meg kellene mondanom, mikor váltam felnőtté, pontosan tudnám, hogy aznap este.

Pár évvel később, amikor huszonegy évesen életemben először versenyautót vezethettem a Hungaroringen, majd elkezdett beindulni a pályafutásom, már jól tudtam, hogy semmi sincs ingyen. Ahhoz, hogy kergethessem az álmaimat, a szüleim tartalékait kellett elfüstölnöm a pályákon. Az autóversenyzői karrier, főleg az elején, amíg nincsenek szponzorok, támogatók, mecénások, rendkívüli anyagi terhet ró a családra. Átlagos körülmények között éltünk, mindig volt étel az asztalon és a nővéremmel együtt megkaptunk mindent, ami a boldog gyerekkorhoz, aztán a felnőttként való boldoguláshoz kellett, de nem voltunk különösképpen tehetősek.

Bámulatos volt megtapasztalnom, hogy ennek ellenére a szüleim mindent, ami módjukban állt és még annál is többet megtettek azért, hogy lássák a csillogást a szememben. Mert az elején mindössze ennyit jelenthetett az autóversenyzői karrier, a boldogságomat, a szenvedélyemet, a kiteljesedésemet, de azt senki sem tudhatta előre, hová vezet ez az út. A szüleimnek ugyanakkor nem kellett a világbajnoki cím ígérete, de még csak futamgyőzelmeké sem. Egy-egy rosszabbul sikerült verseny után sem érzékeltették velem, pláne nem dörgölték az orrom alá soha, hogy nekik mennyibe került ez az egész. Pedig tudtam, hogy sokba, olyan sokba, ami olykor apám vállalkozását, a család fő megélhetési forrását is komoly veszélybe sodorhatta volna. Mégsem volt kérdés, hogy megéri-e nekik, szinte vakon támogattak abban, ami minden másnál fontosabb volt nekem. Egy szülőnek a gyereke boldogságáért semmi sem túl sok. Ezt akkor, huszonegy-huszonkét évesen és még sokáig nem értettem tisztán.

Aztán én is apa lettem.

Mindezt nehéz szavakba önteni: engem korábban soha semmi nem tudott annyira megérinteni, mint a gyerekeim. Még az autóversenyzés sem, amire az életemet adtam. A legrosszabb évem után sem aggódtam annyira a bizonytalan szakmai jövőm miatt, mint a gyerekeimért, ha valami baj volt velük. A legnagyobb győzelmeim sem jelentettek akkora örömet, mint amikor mosolyogni látom őket. Még a világbajnoki cím megszerzésének eufóriája sem vehette fel a versenyt a meghitt családi pillanatainkkal.

Mira és Emma megszületésével, gyökeresen megváltozott a Johannáéval egybekötött életem: teljessé vált. Mindig is tudtam, hogy nagy családot szeretnék, már tinédzserkoromban is jól éreztem magam a gyerekek mellett. Introvertált alkat vagyok, és mindig felszabadító volt, hogy az ő társaságukban nem kellett okosakat mondani, nem kellett senkinek sem megfelelni, egyszerűen csak önmagát adhatta az ember.

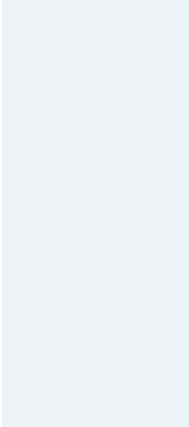
Johannával már a kapcsolatunk elején kiderült, hogy hasonló elképzeléseink vannak a családról, de utólag már megmosolygom saját magunkat. Egy ideig azért vártunk a családalapítással, hogy minél jobb körülményeket tudjunk biztosítani a születendő gyermekeinknek. Ma már azt gondolom, hogy nagy butaság volt emiatt éveket várni.

*A gyerekek ugyanis nem nagyobb és szebb lakás,
nem játékok és babaholmik kellenek, hanem szeretet
és gondoskodás.*

Ez pedig nem pénz- és karrierfüggő.

A gyerekeink még kicsik, a szülői kihívások nagy része még előttünk áll, de ha arra gondolok, milyen szülő szeretnék lenni, a saját szüleim jutnak eszembe. Ha meg tudjuk adni Mirának és Emmának azt a támogatást, amit én is megkaptam, akkor jól végezzük a dolgunkat. Nem anyagiakra gondolok, hanem a biztonságérzetre és a felhőtlen gyerekkora, amit nekem a hímesházai burok, a zsákutca a hat házzal jelentett.

Harminc év alatt sokat változott a világ, és folyamatosan változnak benne a családok is. De a lényeg sosem változhat: szeretet, támogatás, bizalom, biztonság, menedék. Nekem az a család, amelyben mindezt képesek megadni egymásnak az emberek.

TUDOMÁNY

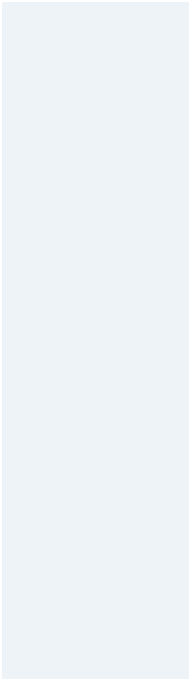
Prof. Dr. Martonyi János

Prof. Dr. Bagdy Emőke

Dr. Sulyok Tamás

Prof. Dr. Schanda Balázs

Czeizel Barbara

Prof. Dr. Martonyi János

Magyar Corvin-lánccal kitüntetett,
Széchenyi-díjas jogtudós, diplomata,
ügyvéd, egyetemi tanár.
Az első és második Orbán-kormány
külgügyminisztere volt.
Kutatási területe a nemzetközi magánjog.
Két gyermek édesapja, többszörös nagypapa.

Ajánló

A Corvinus (akkori Közgazdaságtudományi és Államigazgatási) Egyetem nemzetközi kapcsolatok szakán végeztem, és diplomátanak készültem. Friss végzősként beadtam ugyan a jelentkezésemet a Külgügyminisztériumba, de az esélytelenek nyugalmaival rögtön más állás után is néztem. Környezeti menedzsment másoddiplomámat előhúзва a Magyar Energia Hivatalhoz terveztem elszegődni. Kis híján aláírtam már a megállapodást, amikor csörgött a vezetékes telefon, és behívtak a Külgügybe felvételizni. 2001-et írtunk. Szükség volt olyan lelkes fiatalokra, akik Magyarország európai uniós tagsága kapcsán szívesen részt vesznek a közvélemény tájékoztatásában. Így kerültem a Bem térre, diplomata állományba, Martonyi János első külgügyminisztersége idején. Ebben az időszakban személyesen nem is találkoztunk, én pályakezdőként a minisztertől távol lévő beosztásban dolgoztam, de büszke voltam rá, hogy az ő csapatát erősítem.

2010-ben, három gyermek szülése és a velük otthon töltött évek után egy régi kollégán keresztül kaptam lehetőséget arra, hogy visszatérjek a Külgügyminisztériumba, ezúttal Martonyi János kabinetjébe, a magyar európai uniós elnökségi csapat egyik munkatársaként. Két évet dolgoztunk együtt, ez alatt sokat tanultam, értékes tapasztalatokra tettem szert, sok mindent megértettem Brüsszel és az Unió működéséről, közelebről is láttam, mit jelent diplomatának lenni, jelen lehettem külgügyminiszteri találkozókön, és leckéket vehettem hagyományos diplomáciából. Értékes időszak volt, a megszerzett tapasztalatoknak azóta is hasznát veszem, és hálás vagyok azért is, hogy akkor rájöhettem: nem ez az én utam, a férjem és három kisgyerekekünk mellett nem fogok tudni külszolgálatról külszolgálatra utazni.

Martonyi János kiemelkedő intellektusú, nemzetközileg is megbecsült jogász és diplomata, akinek külpolitikai helyzetértékelését mindenkor szívesen hallgatom. A máig vállalt szakmai feladatok mellett két felnőtt gyermek édesapja és öt unoka nagypapája. Itt olvasható gondolatait a családról jó szívvel ajánlom Önöknek.

Novák Katalin

A múltra épül, a jelenben érvényesül és a jövőnek szól...

Tom Lantos (Lantos Tamás) lánya gyermekkori emlékként idézte apját: „Tudod kislányom, a világ fokozatosan növekvő koncentrikus körökből áll, amelyek a központtal, a családdal indulnak, és a család az, ahol a szeretet és a támogatás felelőssége kezdődik”.

Igaz. Az emberi közösségek a családdal indulnak, majd fokozatosan bővülnek. Így érik el a család után legfontosabb közösséget, a nemzetet és a hazát. A közösségi identitások egymásra épülnek, a szélesebb közösségek, a tágabb körök nem életképesek a kisebb közösségek, mindenekelőtt a központ, a legkisebb kör, a család nélkül. Közösségi önazonosság és annak tudata nélkül pedig nincs egyéni identitás sem. Tudnunk kell, kik vagyunk és hova tartozunk. Nem másokkal szemben, nem más közösségek ellen, hanem azokért, akikkel egy közösségbe hozott minket a sorsunk vagy éppen a saját döntésünk. Tehát – Adyval szólva – „kit magyarrá tett értelem, parancs, sors, szándék, alkalom”.

Mi lennék hát én e legkisebb közösség nélkül? Ki mesélt volna nekem oly sokat a Kolozsváron eltöltött szűk négy esztendőről – aminek során történetesen megszülettem –, mint az édesanyám? Ki tudta volna átadni a magyarság összetartozásának érzését, az egymásra találás örömét, majd az elszakadás fájalmát, mint az édesanyám? Hogyan tudtam volna meg az Ő meséi nélkül, hogy vannak székelyek, hogyan tudtam volna álmodni Tusnádról, a Szent Anna-tóról, a Békás-szorosról, ahol sohasem jártam és persze Kolozsvárról, ahonnan öt hónapos koromban eljöttünk? (Féltettem is az álmaidat és nagyon tartottam e helyszínek meglátogatásától egészen addig, amíg Csoóri Sándor rá nem vett arra, hogy csináljunk közös fényképet az egykori kolozsvári házunk előtt.)

És mit tudnék, de legfőképpen mit éreznék a magyar sorsról, jelenről, jövőről, történelemről, irodalomról a szüleim szavai, intelmei, gondolatai, érzései nélkül? Mit tudnék Európáról és a világról az édesapám türelmes, világos, szigorú logikai rendre épülő magyarázatai nélkül? Mi lenne, ha nem emlékeznék arra, hogy a Római Szerződés aláírásának napján késő este bejött a szobámba és közölte, hogy ma egy nagyon fontos dolog történt, elindult az európai egység megteremtésének folyamata? Mi ebből sajnos kimaradunk, nem hiszi, hogy ő még megéli azt, hogy bekapcsolódunk, de az én életemben még lesz erre esély. Ki világította volna meg a világpolitika (még nem használtuk a geopolitika kifejezést) nagy összefüggéseit, ki magyarázta volna el, mi a demokrácia, mi a diktatúra, és legfőképpen mi a kettő közötti különbség, hogyan és miért alakultak a dolgok úgy, ahogy alakultak a hazánkban, a Kárpát-medencében, Közép-Európában, Európában és a világban?

És mi történt volna, ha a szüleink nem ragaszkodnak ahhoz, hogy a gyermekeik a legnehezebb időkben is járjanak angol, nyáron pedig hittan órára? És ha nem látom magam előtt példaként a nővéreim szorgalmát, kötelességtudatát, igényüket az idegen nyelvek tanulására, általában a tudásra, műveltségre? Ha nem látom nővéreim példamutatását arról, hogy a család nem csak segít és támogat, hanem kötelez is a teljesítményre?

Most a feleségemmel kellene folytatnom, de ez magától értetődő, meg egyébként is kért, hogy róla ne írjak. A történet mindenesetre folyik tovább, a legkisebb koncentrikus kör bővül és kontúrjai erősödnek. A család önzonossága – mint minden közösségi identitás – a múltra épül, a jelenben érvényesül és a jövőnek szól. Fiunk a születésnapomon megajándékoz négy üveg borral, az első az az évjárat, amelyben az édesapám, a második, amelyben a megajándékozott, a harmadik, amelyben ő, a negyedik, amelyben a fia született... (Nem iszom meg egyiket sem, megőrzöm őket az utódok számára, a néhány évvel ezelőtt a genfi magyaroktól kapott 1956-os évjáratú borral együtt.) A jövőt az öt unoka, meg azok a diákok képviselik, akiket a lányunk az egyetemen oktat. Ők sok szempontból más világban, más feltételek között, legfőképpen más technológiával élnek. A változások pedig minden területen folytatódnak, sőt gyorsulnak.

Látni, érteni fogják-e, hogy a változások ellenére az élet és a világ legfontosabb dolgai állandóak és lényegük sohasem változik? Hogy az idő nem tűnik el, csak a nyomába kell eredni? Mert vannak az életben állandó

és változatlan dolgok. Ilyen változatlan állandó mindenekelőtt a szeretet, amiből annál többet kapunk, minél többet adunk belőle. De ilyen a közösséghez tartozás tudata, a közösséggel szembeni hála és felelősség érzete is.

Az állandóság élményét azonban csak akkor élhetjük át, ha megőrizzük a közösségi összetartozás élményét és felelősségét, azt a közösségi identitást, ami a családdal kezdődik és család nélkül nehezen létezhet.

Mert a család formája változó lehet, de a lényege ugyanaz és örök.

A legfontosabb szélesebb közösség, a nemzet, éppen ezen az alapon él tovább. Átörökíti mindazt, amit a múlttól kapott, ragaszkodik önazonosságához, történelméhez, nyelvéhez, kultúrájához, lelkéhez, mindenhez, ami nemzetté teszi.

A családhoz tartozás tudata vezet a nemzeti identitáshoz, a nemzethez tartozás tudata vezet az európaiságunkhoz, az európai kultúrához és civilizációhoz tartozásunkhoz, és mindez vezet az egyetemes közösséghez, ami visszavezet a lényeghez, mert ezt a közösséget az emberiség szó magyarul fejezi ki a legszebben.

Túlléptünk a család keretein? Lehet. De talán a család szónak van egy szélesebb értelme is, aminek megértése és átérzése szükséges ahhoz, hogy az eredeti, szűkebb értelemben vett család különleges szerepét és fontosságát lássuk. De az összefüggés kölcsönös: az eredeti értelemben vett család lényegének megfejtése nélkül nem tudjuk megőrizni azt a kulturális, szellemi, lelki lényegét, amit a nemzet jelent a számunkra.

Így épülnek egymásra a közösségi identitások, így kapcsolódnak egymáshoz, függenek egymástól és erősítik egymást a kis és nagyobb közösségek koncentrikus körei. Ezért van szüksége az erős nemzeti összetartozásnak erős családokra.

De valamennyi kör középpontjában a szabadnak, egymással egyenlőnek és felelősnek teremtett ember áll, aki a minden rendszerek alkotójától megkapta azokat az egyetemes, állandó és változatlan értékeket és adottságokat, amelyek képessé teszik arra, hogy erős családokat és erős közösségeket építsen. Az már az ember és az általa teremtett rendszerek feladata, hogy ezzel a lehetőséggel éljen.

Prof. Dr. Bagdy Emőke

Prima Primissima díjas
klinikai szakpszichológus,
pszichoterapeuta, szupervízor,
a pszichológiatudomány kandidátusa,
2010-től professor emerita,
a "lelkek gyógyítója".
Ikergyermek édesanyja,
többszörös nagymama.

Ajánló

Munka-család egyensúly: amikor először hallottam ezt a kifejezést, elszégyelltem magam. Vajon csak nekem nem sikerül? Vajon másoknál a munka és a család egyensúlyban van, egyensúlyban lehet? Hogyan oldják meg, hogy ne billenjen el hol erre, hol arra? Később egy interjúban ezt olvastam: ma egy értelmiségi nőnek az a feladata, hogy bravúrosan egyensúlyozzon a család és a hivatás libikókáján. Libikóka! Igen, ez az, erről van szó! Pontosan ezt éreztem, hogy hol arra jut több időm és figyelmem, hogy a gyerekekkel, a férjemmel, a szüleimmel beszélgessünk, kiránduljunk, játszunk, hol elöntenek a hivatali feladatok, a gondolataimat és időmet kitölti az a munkámból fakadó kötelezettség, amit ráadásul szintén örömmel végzek. Pont, mint a libikókán. Az is jó, amikor éppen felfelé lendülünk, de jó földet érni is, és újra nekirugaszkodni.

A fenti interjú alanya Bagdy Emőke, született pedagógus, a pszichológia egyik legmegbecsültebb mai professzora. Következétesen, hitelesen, tudományosan alátámasztott módon áll ki a hagyományos, keresztény értékek mellett, akkor is, ha ezért támadások érik. Előadásmódja magával ragadó, szenvedélyes. A pszichológia sokak számára távoli, megfoghatatlan, néha ijesztő tudományos formája és az önjelölt, Facebook-szentenciákban fogalmazó bölcsességszótók világa helyett olyan megközelítést használ, ami egyszerre közérthető és szakmailag megalapozott. Talán ezért is szeretik és tisztelik olyan sokan.

Emőke most következő írásával ismét gondolkodásra hívja az Olvasót, és ezúttal nem ír arról, hogy férjével negyvenhat éven át éltek boldog házasságban, ikerpár gyermekeik születtek, akiknek köszönhetően ma már a nagymamaságot tartja élete legnagyobb örömforrásának.

Novák Katalin

A család helye magyar valóságunk értékvilágában

Hogyan definiálható tények és tapasztalatok alapján a család?

A család létezése szükségszerű. Formális társadalmi egység, intézményes, jogok és kötelezettségek illetik. A társadalmi alakulatok, kormányzatok ezzel elismerik, hogy fontosnak tartják-e a népesedés szolgálatát, egy-egy nemzet fennmaradását. A családot összekötő érzelmi kapocs alkotja e rendszer informális arculatát, kötőerejét, az odatartozási szükséglet szolgálatát. A család érzelmi nevelő, összetartó kapcsolati bölcső, egészségvédő faktor az életünkben, az elfogadottság és létezési fontosságunk, szerethetőségünk biztonsági pontja. Szociális uterusz, egyszersmind társadalmi értékközvetítő és személyiségformáló „biztos bázis”. Amikor a pár gyermeket indít életre, a férfié a teremtő potenciál. A nő a gondozó, szerető, életfenntartó szeretet-erőt szövi be közös teremtményük felnevelésébe. Mindkettő képviseli (mint a jin és a jang) a párja entitását is, a nőben a teremtő férfias erőt, a férfiban a szelíd, szerető nőies erőt is megtaláljuk, noha eltérő arányban. A gyermek születésével család – anya és apa – is születik. Mindezek nem vélekedésen alapuló állítások, hanem tények (bizonyítható és bizonyított érvényességek).

Globalizáció versus individualizáció; közös érvényességek tagadása

Korunkban azonban az ún. jóléti társadalmakban – az USA-ban, valamint az egykor keresztény etikai alapokon működő Európában – a családra és az ehhez kapcsolódó, korábban egyezményes fogalmakra vonatkozó, akár a tényeket is felülíró, a tudományos és tapasztalati tényeket önkényesen megváltoztató nézetekkel találkozunk. Ezek némelyike súlyosan határsértő, azaz önkényesen használ egyértelmű fogalmakat (pl. házasság) más

jelentésben, vagy például a nő és a férfi nemi entitás evolúciós biológiai térreumára is kiterjeszti a megváltoztatás jogát és hatalmát. Megsérti az evolúciós törvényeket és ezeket más vonatkozási keretben értelmezve átveszi a legfőbb hatalmat, „Istent játszik” (Murray 2020). Európa-szerte, sőt világjelenségként is az úgynevezett jóléti társadalmakban olyan poszt-modern nihilista nézetekkel és ezeket szolgáló új, konstruált fogalmakkal találkozunk, amelyek a korábbi közmegegyezéssel „normalitás” határait önkényesen átlépik.

Tudomásul kell vennünk, hogy napjaink családkoncepciói (a két évszázados szekularizáció következtében) sajátosan megváltoztak. Nem a keresztény etika kereteiben definiálják a családot, a házasságot, a szocializációs felelősségeket, sőt nem is a tudományosan kétségbevonhatatlan törvények kereteiben, hanem értelmezéseik szélsőségesen individualistává és a törvényes határokat sértő módon szabadossá váltak. Semmi nem az, ami volt, nem úgy érvényes, mint volt, és az etikai relativizmus révén a szabadságeszme megsértésének, valamint a tudományos tényekkel szemben a kisebbségi érdekcsoportok által képviselt érdekeltségek erőszakos követelésének és agresszív nyomulásának megelői lehetünk. A szabadság követelésének jegyében a határsértések szabadosságokat eredményeznek. A szabadság azonban csak a rend kereteiben képes működni, a rendet pedig társadalmi konszenzus, elfogadott normák alkotják, törvények garantálják, és a magatartást közvéleményi erők szabályozzák.

Identitás, az élet-törvény tisztelete, népesedési, gyermekvállalási kérdések

Nemzetünk számára a nagy kihívás korszaka érkezett el.

Egyrészt abban, hogy mit jelent nekünk a család. Hogyan foglalunk állást a család ellen megnyilvánuló vélekedésekre vonatkozóan, teret engedünk-e a kisebbségi erőszaknak, megvédjük-e saját nemzeti, család- és népesedési koncepcióinkat a globalista nyomással szemben, erősödni kívánunk-e nemzeti identitásunkban, magyarságunkban. Bogár László 2020-ban ezt éles szembesítésként fogalmazta meg: akarunk-e megmaradni mint nemzet, magyarok, nők, férfiak, anyák, apák, családban élők, vagy pénzkereső robotokká, sikeremberekké, szinglikké vagy magányosan küzdő

hontalan, boldogtalan, családtalan lényekké váljunk? Van-e merszünk szembenézni magunkkal, távol tartva magunkat mindenféle manipulációtól?

Másrészt nemzeti, közösségi és egyéni állásfoglalásunknak megfelelően kell a cselekvésben konzekvensnek lennünk: mind kormányzati, népese-déspolitikai, mind pedig családi és egyéni szinteken a magyar család- és gyermekközpontú koncepciót szükséges támogatni, erősíteni, szolgálni.

Mi a teendő? Krízispontok és preventív lehetőségek

A magyar valóságban is leképeződő, de hazai sajátosságokkal nehezített világtrend kényszerűen felhívja a figyelmünket az alábbi öt olyan tényezőre, amely krízispontnak tekinthető, noha van (volna) megelőzési lehetőség. Arra a kérdésre, hogy ezeket hazai társadalmi valóságunk, kormányzatunk és népességünk miként tudatosítja és „orvosolja”, e tanulmány utolsó részében adunk választ. Vajon megteesszük-e, amit lehet, hogy a család, a nemzett gyermekek száma növekedjék, a nemzet erősödjön, „a haza fényre derül”-jön (Kölcsey), és megújulva túléljük a fenyegető nemzethalált?

- 1.) Népesedési kérdések. A reprodukciós kort speciális értéknek kell kezelnünk. Mítosztalanításra van szükség! A genetikai és társadalmi folyamatokat összhangba kell „vissza-segíteni”. Nem érvényes a „ráérünk még” mítosza. A termékenység a harmincas életévekig optimális. Működik a genetikai időablak.

Felelősek vagyunk a genetikai termékenységi időkeretek tudatosításáért, a „még van idő, hogy szüljünk”, a „még élni akarunk gondtalanul” károkozó vélekedések megváltoztatásáért.

A gondtalanság a gyermekkor privilégiuma, a felnőtté az elköteleződés és a felelősségvállalás. Az anyagi és életfeltételekre vonatkozó támogatást felülírja a tudatformálás kötelessége. A gyermekvállalás legfőbb ereje az anyasági vágy, a lelki sóvárgás, a pszichikai önértékelési teljesség elérése, a férfiben pedig a termékenysége általi maszkulin erőtudat és teljességérzet. A gyermek életmű, közös alkotás, hajtóereje az önreprodukciós ösztön és a humán vágyakozás. A vágyott gyermek születik meg legbiztosabban, egészségesen az optimális termékenység időben.

- 2.) Identitáskérdések. Az egyéni, nemi, családi, nemzeti, hivatásbeli önazonosság tudatosítására, egészséges, zavartalan fejlődésének biztosítására van szükség. Ennek bölcsője, személyiségformáló műhelye a család. Az anya az első életévben anyatejjel ülteti be a kötődés mintáját, az autonómia gyökerei a második életév szociális születéséhez kapcsolódnak.
- 3.) Az egyéni életteljesség-élmény („boldogság”) értékalapú szemléletének nevelése-növelése minden életkorban, oktatásban, képzésben, nevelésben és életgyakorlatban aktuális. A pozitív pszichológia szemlélet- és gondolkodásformáló üzeneteinek általános képviselője ellenható tényező a pesszimista, nihilista, reménytelen, rágódó és panaszkodásra szocializáló, szangvinikusan labilis, depresszióra hajlamos magyar kapcsolati szokásvilággal szemben (Lyubomirsky 2008, Bagdy 2010).
- 4.) Az élet szentségének prioritásképviselete. Az élet-törvény az emberi nem fennmaradásának biztosítását írja elő, az egyéni élet sérthetlenségének szolgálatával, az egyén szabadságjogainak garantálásával, a testi integritás védelme útján, valamint az emberi méltóság megőrzésével, védelmével. Mivel mindez alkotmányos jogunk és kötelességünk, betartását a kölcsönös egymásrautaltság és tisztelet szellemében életgyakorlattá kellene tennünk. (A viselkedési minták és a modellkövető magatartás ebben kétségkívül nagy szerepet kapnak.)
- 5.) Paradigmaváltás. Törekvés arra, hogy a kormányzati szintű, nemzetvédő családvédelmi intézkedések tükrözzék és leképezzék a család-központú szemléletet, ezáltal megtörténhessék az elvek életgyakorlattá segítése.

Hazánkban ez a paradigmaváltás tíz éve szisztematikusan halad előre. A család válsága helyett a család jövőjéről beszélhetünk. Ez nemzeti sorskérdés. Belátható, hogy nem a család van válságban, hanem a mi értékrendünk, mentalitásunk, lelkeségünk került válságba. Szemléletváltásunk nyomán a rászorultságot kifejező „segély” fogalma helyett a „támogatás” elnevezéssel jelöljük meg a család iránti elkötelezett segítséget. Az a vezérelv, hogy „aki gyermeket nevel, az akár anyagilag is járjon jobban”. A családban élés kívánatos és megerősítendő létforma. Ennek ezúttal csak a legfontosabb történéseire utalhatunk. A népesedési helyzet zuhanórepülése fékeződött. 2010-ben öt tervezett gyermekből három született meg, 2021-ben négy.

Az elmúlt két év családvédelmi akcióterve nyomán hét családvédelmi intézkedés valósult meg (Fűrész 2021). A babaváró támogatást, valamint a nagycsaládosok autóvásárlási kedvezményét a gyermekeket nevelő magyar családok egyharmada már igénybe vette. A könnyítések, a jelzáloghitel-csökkentés, a bölcsődei fejlesztések, az otthonteremtési program, a lakásfelújítási támogatás, az élő és működő gyed, gyes, az új csed100 (a csecsemőgondozási díj kedvezménye, a személyi jövedelemadó negyedik gyermek utáni elengedése), a 25 év alatti fiatalokat érintő adókedvezmény megannyi bizonyítéka a hazai családpolitika szemléleti és gyakorlati paradigmaváltásának. 2018 óta fokozódik a külföldre települt családok visszavándorlása, 2020-ban négyezerrel többen települtek haza, mint akik távoztak. A nemzetépítő, családközpontú életgyakorlat égetően fontos közügyünk.

Záradéku mégis ki kell emelnünk, hogy a tudatformálást, a gyermek iránti vágy tisztelettel fogadását, az anyaság vállalásának magasra értékelését, a férfi teremtető-alkotó értékekkel azonos rangú elismerésre emelését aktuális közügynek, személyes életfeladatnak, egyszersmind társadalmi szintű esélyegyenlőségi programnak kell tekintenünk ahhoz, hogy a korszellem jelenkori esélyegyenlőség-keresési tévútjait, kibicsaklásait, feminista túlkapásait és határsértéseit visszasegítsük a többségi konszenzus követelményéhez és a normalitás határai közé.

Dr. Sulyok Tamás

Jogász, 2016-tól az Alkotmánybíróság elnöke.
Korábban ügyvéd, tiszteletbeli konzul,
egyetemi oktató.
Két felnőtt gyermeke van.

Ajánló

Mivel apai nagyapám bíró, nagymamám pedig jogász volt, nem csak tisztelem azokat a jogot végzett embereket, akik életünk jogszerűségét és igazságosságát védik, de érzelmileg is kötődöm hozzájuk. Igazodási pontot jelenthetnek, kapaszkodót, garanciát arra, hogy a biztonságot nyújtó kereteket nem lehet büntetlenül átlépni. Őrállók, akiknek – ahogy Ezékiel könyvében olvashatjuk – felelőssége, hogy megfújják-e a kürtöt, s aztán az már rajtunk áll, hogyan reagálunk. „... ha valaki hallja a kürtszót, de nem törődik a figyelmeztetéssel, a fegyveres ellenség pedig eljön, és levágja, akkor csak magát okolhatja majd a haláláért, ...mert ha törődött volna a figyelmeztetéssel, megmenthette volna az életét. Ha ellenben az őrálló látja jönni a fegyveres ellenséget, de nem fújja meg a kürtöt, és nem figyelmezteti a népet, azután eljön a fegyveres ellenség, és levág közülük valakit, akkor azt a maga bűne érte utol, de vérét az őrállótól kérem számon.”

Sulyok Tamás az Alkotmánybíróság elnöke, így az őrállók között is kiemelt hely az övé.

Mindennapi életünk szempontjából rendkívül távolinak és elvontnak tűnik az Alaptörvény, nem könnyű megérteni, miért is fontosak az ott lefektetett alapvetések, jogok, kötelezettségek, keretek. Ezért is érdemes elolvasni Sulyok Tamás soron következő írását, ami választ ad a kérdésre, hogy az Alkotmánybíróság hogyan tud hozzájárulni a családok biztonságához egy-egy konkrét esetben is. Mivel a következő oldalakról nem derül ki, én elárulom a Kedves Olvasónak, hogy Sulyok Tamás és felesége, akivel egyetemista korukban kötötték össze az életüket, két felnőtt gyermek szülei és két unoka büszke nagyszülei.

Novák Katalin

A család védelme az Alkotmánybíróság néhány döntésében

A család az élet természetes és egyben bensőséges színtere, ahonnan elindulunk, ahonnan később elvágyódunk, s amit elhagyunk, hogy egy új keretben hozzá visszataláljunk. Család nélkül hiányos és bizonytalan közegben létezünk, az ősök generációkon keresztül szájhagyomány vagy a tapasztalat útján őrzött emléke ugyanúgy identitásunk része, mint a fiatalabb családtagjainkért való szeretetteljes aggodás. Ezért is tölt el örömmel és megelégedettséggel az a tény, hogy ma is ugyanabban a családban élhetek, amelyet még egyetemista koromban feleségemmel alapítottam.

„A családnak a társadalom szerkezetében és működésében betöltött elsődleges szerepéből adódóan az Alkotmánybíróság joggyakorlatában is kiemelt jelentőségű minden olyan alkotmánybíróági döntés, amely közvetlenül vagy akár közvetve hozzájárul a családok védelméhez, életük könnyebbé és kényelmesebbé tételéhez.”

Hozzám legközelebb talán azok a döntések állnak, amelyek a családon belül a gyermekek helyzetével kapcsolatosak. Ezért e rövid írásomban három ilyen esetet mutatok be a tisztelt Olvasónak.

Hadd kezdjem rögtön a számomra egyik legfontosabbnak tartott ügyel.

^[1] Egy gyermek jogellenes elvitele kapcsán döntött meglehetősen bátran és a gyermek érdekében a taláros testület. Az Alkotmánybíróság eljárása alkotmányjogi panasz alapján indult. A részben Spanyolországban, részben pedig Magyarországon élő szülők házassága megromlott, a magyar anya pedig úgy döntött, hogy négyéves fiú-, illetve kétéves lánygyermekével Magyarországon kíván élni. Az olasz származású apa eljárást indított az anya ellen a gyermek jogellenes elvitele miatt. A magyar bíróságok a bizonyítékokat végül úgy értékelték, hogy az anya a gyermekeket jogellenesen vitte el Spanyolországból. Az anya indítvánnyal fordult az Alkotmánybírósághoz, a tisztességes eljáráshoz való alapjog sérelmére hivatkozással. Álláspontja szerint a bizonyítási eljárás során a bíróság el lehetetlenítette számára a bizonyítást, például azzal, hogy nem rendelt ki

igazságügyi pszichológus szakértőt és nem adott helyt az idősebb gyermek meghallgatására irányuló kérelemnek, továbbá tévesen állapította meg az idősebb gyermek szokásos tartózkodási helyét is.

Állítása szerint a bíróságok azt sem vizsgálták, hogy a gyermekek Spanyolországba költözésük esetén megfelelő környezetbe kerülnének-e. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az ilyen eljárásokban a bíróságnak lehetőség szerint a felek által felajánlott összes bizonyítási eszközt igénybe kell venni annak érdekében, hogy egyértelműen megállapíthatóak legyenek a kiskorú gyermekek érdekei. Az az eljárás, amely ellehetetleníti azt, hogy a gyermek érdekeire fény derüljön, nem felel meg a tisztességes eljárás alaptörvényi követelményének. A testület úgy találta, hogy a bíróságok jelen ügyben a szakértő kirendelésére irányuló indítványt értelmezhető indokolás nélkül utasították el, ezzel az anyát lényegében az egyetlen lehetséges bizonyítási eszköz igénybevételétől fosztották meg. Bár a bíróságok részletesen megvizsgálták azokat a körülményeket, amelyeket a nemzetközi és a hazai szabályozás is megkíván, ugyanakkor nem vizsgálták kellő alaposítással azt, hogy a gyermekek visszavitele a gyermekek számára milyen pszichés, vagy testi következményekkel járna, járhatna. Ez a körülmény sértette a tisztességes eljárás alapját, ezért az Alkotmánybíróság a bírósági határozatokat megsemmisítette.

A második esetben^[2] a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekeken segített a maga eszközeivel az Alkotmánybíróság. Az eljárás ebben az esetben ötvenhárom országgyűlési képviselő indítványa alapján indult. Az indítványozók a nemzeti köznevelésről szóló törvény azon módosítását támadták, amely az eddig minden tanulóra kiterjedő mentesítési lehetőséget a sajátos nevelési igényű tanulókra szűkítette. A korábbi szabályozás valamennyi olyan tanuló számára lehetővé tette az érdemjegyekkel történő értékelés alóli, valamint egyes tantárgyak, vagy tantárgyrészek alóli mentesítést, akiknél szakértői vélemény erre alapot adott. Az indítványozók álláspontja szerint a mentesítés lehetőségétől eleső tanulók hátrányos megkülönböztetést szenvednek el, mert számukra teljesíthetetlen követelményeknek kell megfelelniük. Emellett nézetük szerint a támadott rendelkezések sértik a tanulók művelődéshez való jogát is.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy bár a két tanulói csoport a különleges oktatási igény alapján összehasonlítható, a köztük való

különbségtétel nem önkényes, mivel eltérő mértékű tanulási nehézségekkel rendelkeznek. Kizárólag az egyéni szempontok vizsgálatát követően állapítható meg, hogy az értékelés bevezetése a konkrét tanulóra nézve hátrányt jelent-e, vagy eredményes. Nem nevesíthető olyan egységes csoport, amelyet a szabályozás hátrányosan érintene. Az Alkotmánybíróság szerint a támadott rendelkezés a tanulók művelődéshez való jogát sem akadályozza, az Alaptörvényből ugyanis nem vezethető le alanyi jogosultság valamely tantárgy alóli felmentésre. Mindezek alapján a testület az indítványt elutasította.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság határozatában kiemelte, hogy az Alaptörvény minden gyermek számára alanyi jogként biztosítja a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelmet. Ahhoz, hogy a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek a jövő generációinak aktív tagjaivá tudjanak válni, olyan közoktatási szabályrendszer fenntartása szükséges, amely képes megfelelni az ő speciális igényeiknek. A testület megállapította, hogy a hatályos rendelkezések nem biztosítják megfelelően a tanulók egyéni képességeikhez igazodó fejlődését. Az állam a közoktatás átalakításakor nem számolhat fel valamely szakmailag indokolt kedvezményt anélkül, hogy ezzel egyidejűleg ne gondoskodna más, a megszüntetett kedvezménnyel egyenértékű könnyítésről. Ezért az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – a jogalkotó mulasztását állapította meg.

A harmadik ügyben^[3] közvetlenül a várandós nőnek, közvetve pedig a még meg nem született gyermeknek biztosított jogi oltalmat a testület. Az Alkotmánybíróság ugyanis megsemmisítette a Munka Törvénykönyvének azt a rendelkezését, amely szerint a várandós, illetve az emberi reprodukciós eljárásban résztvevő nőt csak akkor illeti meg a felmondási védelem, ha állapotáról a felmondás közlését megelőzően tájékoztatta a munkáltatóját. Az alapvető jogok biztosának indítványára indult eljárásban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a várandósság és az emberi reprodukciós eljárásban való részvétel egyértelműen a gyermeket vállaló nő intim szférájába tartozó körülmények, ezért ezeknek a munkáltató részére történő kötelező kiszolgáltatása magánszférába történő beavatkozást valósít meg.

Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy bár az állam alapvetően szabadságot élvez abban, milyen módon biztosítja a gyermeket vállaló nők számára a többletvédelmet a munka világában, a többletvédelem feltételei nem vezethetnek a munkavállaló alapjogainak szükségtelen és aránytalan korlátozásához. A magánszférába tartozó adatokról való tájékoztatás a jelen esetben csak akkor szükséges, ha a felmondási védelem érvényesítése szempontjából releváns esemény, vagyis a felmondás közlése bekövetkezik. Ezzel szemben a vizsgált rendelkezés alapján a munkavállaló arra kényszerül, hogy a reprodukciós eljárás megkezdése napján, illetve a várandósságról való tudomásszerzést követően haladéktalanul megadja a munkáltatónak a felmondási védelem érvényesítéséhez előírt tájékoztatást. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a támadott rendelkezés alaptörvény-ellenesen korlátozza a gyermeket vállaló nők magánélethez és emberi méltóságához való jogát. Az Alkotmánybíróság arra is rámutatott, hogy a jogalkotó azon nők számára, akik még nem szereztek tudomást a várandósságukról, lehetetlen feltételt szabott a felmondási védelem érvényesítéséhez, ami az érintettek hátrányos megkülönböztetésével járt.

Talán e három ügy lényege alapján is egyértelműnek látszik, hogy még egy olyan, a jog elvont és absztrakt világában működő, a jogrendszer alkotmányosságán felülről őrködő intézmény, mint az Alkotmánybíróság is képes lehet hathatósan védeni családjainkat és gyermekeinket.

[1] 3066/2018. (II. 20.) AB végzés

[2] 9/2019. (III. 22.) AB határozat

[3] 17/2014. (V. 30.) AB határozat

Prof. Dr. Schanda Balázs

Az alkotmányjog és az egyházjog nemzetközileg is elismert jogász professzora, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán az Alkotmányjogi Tanszék vezetője. Tevékenységét a Magyar Érdemrend tisztikeresztjével ismerték el. 2016 óta alkotmánybíró. Házas, négy gyermek édesapja.

Ajánló

Hogyan lehet a jogot az életünk szolgálatába állítani? Hogyan lehet a jogot a családok szolgálatába állítani? Mi az egyház és mi az állam feladata? Hogyan érvényesülhetnek a jogi normák a gyakorlatban? Számos kérdés, amit időről-időre megfogalmazunk.

Sokak számára a jog pusztán elvont fogalom, másoknak garancia, mankó, igazodási pont. Megint mások akadályt látnak benne, érthetetlen világ számukra a jogszabályok erdeje, amiben nem tudnak kiigazodni. Vannak, akik úgy érzik, a jog védelmet biztosít számukra, mások úgy gondolják, éppen őket nem védik a jogszabályok.

Schanda Balázs alkotmánybíró, az egyházjog és az alkotmányjog ismert professzora. Kiemelt témái közé tartozik a házasság, a család alkotmányjogi védelme. Számos publikációt írt arról, hogyan lehet a jog eszközeivel erősíteni a család intézményét.

Magyarországon 2011 óta alkotmányos garanciákat rendeltünk a házasság és a család védelméhez. Nemzetközileg is kiemelkedő módon óvja Alaptörvényünk a férfi és nő között kötött házasságot, a házasságon és szülő-gyermek közötti kapcsolaton alapuló családot, rögzíti a gyermekek nevelésének, illetve a szülőkről való gondoskodásnak a követelményét is. Alaptörvényünk kimondja, hogy az élet a fogantatással kezdődik, és azt védelem illeti meg. Kérdés, hogy az alkotmányba foglalt mondatoknak hogyan lehet a gyakorlatban érvényt szerezni, hogyan lehet garantálni, hogy ezek az értékek a hétköznapiakban se sérüljenek. Schanda Balázs ezekre a kérdésekre is segít választ találni. Balázs édesapa, feleségével négy gyermeket nevelnek.

Novák Katalin

Túl az impakt-faktoron

„Legsikeresebb publikációm” – mutatta kisfia képét külföldi egyetemen oktató kolléganőm. Valóban, nincs az a monográfia, idézettség, cím, tisztség, beosztás vagy feladat, ami felérne a családi élet értékéhez. Minden egyéb feladatunkat átvehetné más, megbízatásainkat, címeinket birtokolhatná más is – ha egyedi egyéb elvégezett munkáink méltósága is, hiszen más ugyanazt nyilván másként végezné: más szobrász más szobrot faragna, de nem a szobrász személyétől függ, hogy kerül-e szobor a térre. A házastársi, szülői helyzet és feladat azonban biztosan nem lecserélhető. Gyermekeinek nem lehetnének mások a szülei: ha mással kötünk házasságot, ők nem léteznének. Ebben az egyben biztosan nem vagyunk helyettesíthetőek.

„A feleségem első házasságából vannak a gyerekek” – szoktam mondani, amit néha szánakozó csodálkozással fogadnak, pedig Ő ezt a házasságát éppen velem kötötte. Az apaság különleges kihívás. Az életre hívni egy gyermeket gyönyörű, aggodalmakkal és büszkeséggel, reményekkel és vídamsággal teljes, küzdelmes éveket, évtizedeket jelent, és ez meghatározza felnőtt életünk derekát. A család az, ahol a mikromenedzsment értéke is túlmutat a lecserélt pelenkán, megfőzött és percek alatt elfogyasztott ebéden, az iskolába és ezer más helyre kísérés rutinján. Nincs az a mesterszakács, aki a feleség, az édesanya főztjét lekörözhetné. Más is vihetné a gyereket iskolába, de apaként ez született feladat.

„Egyedül nem lehet játszani!” – mondta panaszosan egyik unatkozó unokaöcsém, amikor testvérei óvodába-iskolába mentek, és ő egyedül maradván nem találta a helyét a lakásban. A testvérek közötti (gyakran zajos) dinamika is helyettesíthetetlen iskola. Olyan biztonság, mely az élet rendje szerint sokkal tovább velünk marad, mint szüleink.

Mit várhatunk az államtól a család tekintetében? A család az állami jogot megelőző, természetjogi intézmény, alapjainak törvénye mindannyiunk szívébe van írva, hiszen – egy magánjog-professzornak tulajdonított bonmot szerint – a családjog ott kezdődik, ahol a családnak vége van. Mit tehetne, tehet-e bármit is érdemben a család ügyéért a jog? Személyes életünk döntéseit nem veheti át, nem rendel mellénk társat

(bár volt más olyan panaszos, aki az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult házasságkötéshez való joga érvényesítéséért, kérve, hogy biztosítsanak számára megfelelő feleséget – beadványát azonban visszautasították), és nem képes arra sem, hogy a megroppanó családi egységet helyreállítsa. Szintén a család integritását védve ódzkodunk az olyan törekvésektől is, melyek a nevelés, a családi élet belső ügyeibe is beleszólnának. Mit tehet az állam – a családok támogatásán túl? Megdöntheti a pályát, és ezt meg is teszi, ha nem ellensége saját magának. És ez nem csak, nem elsősorban támogatásokat jelent, hanem szemléletet. Olyan társadalmi környezet munkálását, ahol legalábbis a családi kötelezettségekből fakadó versenyhátrányokat ellensúlyozzák. Ami elismeri a családtagok szolgáltatában végzett munkát, ahol nem hobbinak vagy magánügynek tekintik a családalapítást, gyermeknevelést. Nem könnyű ezt képviselni olyan társadalmi közegben, ahol a többség saját élete során az „egyszerű reprodukció” terheit nem vállalja fel.

Általános egyetértés van arról, hogy az állam nem illetékes abban, hogy polgárai életvezetésébe beleszóljon. Ugyanakkor felelősséggel tartozik kiskorú polgárai iránt – melyet megfelelően csak azáltal tud érvényesíteni, ha a szülők természetes kötelezettségeiket teljesítik gyermekeik – az állam kicsi polgárai felé. A szülői szerep és felelősség nem lecserélhető és nem helyettesíthető: jellemzően édesapák szokták feldobálni két-hároméves gyerekeiket és édesanyák sikítanak, hogy ne dobják őket olyan magasra.

Szerepeink nem felcserélhetőek. Így az állam számára sem mindegy, hogy a gyermekek ép vagy csonka családokban nőnek fel:

a válás nem pusztán két felnőtt ember magánügye, hiszen a gyermekeik egészségét, szociális biztonságát is meghatározza. A felelős és gondoskodó apai minta hiánya ma fájdalmasan sokakat érint. Nem segít, ha tagadjuk, hogy a sérült élethelyzet sérült. Amennyire világos az özvegyesség-árvaság esetén, úgy igaz minden esetben, hogy egy családtag hiánya mindenképpen seb, melyet gyógyítani és nem tagadni kell.

„Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei.” (Mt. 23,9) – figyelmeztet Jézus. Ő is családba született, és születésnapja ma szinte vallási meggyőződéstől függetlenül mindenki számára

családi ünnep. De miért szólítjuk gyakran atyának papjainkat? – Mert tőlük is az életet kapjuk. Nem a biológiai létet, hanem azt az életet, ami a földi léten túlmutat. Létük jel, nem véletlen, hogy a család ügyéért a leg-tisztábban ma az egyház emel szót, hiszen úgy keresheti az igazságot, hogy nem kell megfelelnie semmilyen divatnak vagy hangulatnak. A családi közösség a teremtés rendjének gondoskodó gyengédsége, hogy változó szerepeinkben kísérjen utunkon, amíg az Atya házába vissza nem térünk.

Czeizel Barbara

Gyógypedagógus,
a Budapesti Korai Fejlesztő Központ vezetője,
korábban kora gyermekkori
intervencióért felelős miniszteri biztos.
A Magyar Érdemrend lovagkeresztjének birtokosa.
Két gyermeke van.

Ajánló

Nézem a szakembereket munka közben a Budapesti Korai Fejlesztőben. A földön fekszik egy kislány, keze-lába görcsben, tekintetét mereven egy pontra szegezi, a nyál kicsordul a szájából. Mellette egy toló kocsis fiú, lábai a székhez rögzítve, a feje két oldalán támasz, a speciális kocsis hátulja egészen fölé emelkedik. A másik szobában egy édesanya ölében négyéves-forma kislány, kedvesen próbálja magyarázni neki, hogyan kellene megfogni a hozzá gurított labdát. Az autista gyerekek csoportszobájának falán színes rajzok mutatják a napirendet: kézmosás, evés, játék...

Nem először és nem is utoljára járok a Koraiban, s figyelem csodálattal a szülőket, a gyerekeket és a fejlesztőket. Itt valahogy lelassul az idő, muszáj türelmesnek lenni. Nem lehet kapkodni, nem szabad elégedetlenkedni, ugyanazt a mozdulatot végeláthatatlanul kell ismételni, s mindent meg kell tenni az elérhető fejlődésért és az elérhetetlen elfogadásáért. Sokat tanultam a fejlesztéssel foglalkozó szakemberektől a Koraiban és az ország számos más pontján is. Ahogy tanultam a szülőktől is, figyelmet, türelmet, elfogadást és kérni tudást. Milyen nehéz is belátni, hogy nem megy egyedül, hogy kell a segítség, van, hogy kérni kell, s tudni kell elfogadni!

Czeizel Barbara olyan ember, aki hegyeket képes megmozgatni. Úgy épít rendszert, hogy közben a benne lévők érzik, ez róluk szól, értük van, ők a fontosak, egyen-egyenként, mindegyik család. Úgy építkezik, hogy ehhez megtalálja a támogatókat, a forrásokat, a dolgozó kezeket, és rendíthetetlen, ha valamit elhatározott. Barbara hallja és hallatja azok hangját, akiknek sem ideje, sem lehetősége nincs az érdekeik érvényesítésére. Igazi segítő.

Amikor megkértem Czeizel Barbarát, hogy írjon a családról, ő megemlékezhetett volna szeretett édesapjáról, Czeizel Endréről, írhatott volna saját gyermekeiről, akikre méltán lehet büszke, de ő azokról a családokról írt, akikért a sajátján túl felelősséget vállalt és visel. Hiszen Barbara az ő hangjuk is.

Novák Katalin

A család születése, a szülő születése – Eltérő fejlődésű, fogyatékos gyermek a családban

Mint ahogy minden egyes ember, úgy minden pár, minden család is különböző, egyedi és megismételhetetlen a maga külső, belső, egyéni és egymáshoz viszonyuló tulajdonságaival, gyengeségeivel, erősségeivel, vágyaival, terveivel és jövőbeli reményeivel.

A szeretet és a biológia rejtelsei révén egy férfi és egy nő gyermeket hoznak létre. Kevésbé nyilvánvaló azonban az, hogy hogyan ad életet egyetlen gyermek két szülőnek. Mert a születés pillanatában a nő anyává, a férfi apává válik, és két új, alapvető identitás kialakulása veszi kezdetét.

A nő örökre megváltozik, amikor elsődlegesen gondviselővé válik, ahogyan a férfi is mellette, akinek temérdek új feladatot kell majd ellátnia.

Az esetek nagy részében a kilenc hónap – s az azt megelőző időszak, néha akár hosszú évek – várákozását, reményeit, álmodzásait és félelmeit a végtelen öröm érzése váltja fel a gyermek megszületésével. Ezt követően ugyanakkor az új helyzetnek és szerepnek való megfelelés mindenki számára sok kihívást jelent. Ilyenek lehetnek a férfi-nő, a férj-feleség, valamint az apa-anya szerepekre jellemző saját és társadalmi elvárások.

Míg az egészséges gyermek születése többé, teljesebbé, erősebbé teszi a nőt mint anyát, a férfit mint apát, a nem tökéletes gyermek születése mély sebet, törést okoz az énképben.

Megfigyelések szerint a férfiak, amikor szerepeiket rangsorolják, első helyre általában a munkát teszik, második helyre a férji szerepet, s harmadikként említik az apaságot.

Ezzel szemben a nők leggyakrabban elsősorban anyának tekintik magukat, másodsorban feleségnek, s csak harmadik helyre kerül a munkájukkal kapcsolatos szerep. Ez a sorrend azonban változhat a hivatásuknak erősen elkötelezett nőknél. A sérült gyermek születése többnyire „csak megnehezíti”, de alapjaitban nem változtatja meg az anyának saját szerepeivel kapcsolatos elvárásait. Ezzel szemben az apának azonnal és jelentősen megrendülhet a magáról, mint a biztonságot nyújtó, problémáit megoldó férfiről alkotott képe. Nem elég, hogy titokban darabokra törik a fájdalomtól a szíve, de a problémát sem tudja megoldani, valamint fájdalmát sem „illik” annak mértéke szerint kifejezni.

A probléma felbukkanása idején a férfi erőt, stabilitást nyújtó, veszélyt elhárító szerepe megkérdőjeleződhet. A nőt anya mivolta annyira igénybe veszi, hogy lehetetlenné vagy legalábbis jelentősen korlátozottá válhat számára másik két szerepének való megfelelés. A sérült gyermek állapota életre szólóan térítheti el a korábban eltervezett céljaitól, akadályozhatja meg vágyainak megvalósulását. Az anyák az esetek nagyobb részében – vizsgálatok szerint 80-90%-ában – feladják hivatásukat, munkájukat. A későbbiek során, még ha vissza is mennek dolgozni, soha nem érik el kortársaik szakmai színvonalát sem a karrier, sem az anyagiak vonatkozásában. Ez persze nem csak nemhez kötött, mert az apákat, a férjeket is jelentősen – de a tapasztalatok alapján nem ilyen mértékben – korlátozhatja szakmai előmenetelükben a sérült gyermek családba kerülése.

A korábbi elképzeléseik, vágyaik, önmagukkal, a másikkal szembeni elvárásaik, jövőbeni terveik hirtelen porrá zúzódnak. A probléma sokszor nem teljességében ismert, és senki – beleértve a szakembereket – sem tudja, hogyan alakul majd a gyermek sorsa, állapota. Tágabb értelemben egy egész család válik sérültté, törekennyé, mivel nem képesek tervezni a jövőt, elszigeteltnek és zavarodottnak érzik magukat. Ez az érzelmi és fizikai állapot nehezítheti az újszülötthöz való kötődést, ami kihat a gyermek orvosi értelemben vett nehézségén, fejlődésén túlra is.

A családdá válás kihívásain túl a szokásos nehézségekhez alaposan hozzájárulhatnak az egészségügyi, anyagi, szervezési gondok a különböző ellátások eléréseért, a küzdelem a megváltozott élethelyzet, a megváltozott, összetört énkép, a társadalmi kirekesztődés ellen. Nem csak a fogyatékos gyermek születése által sérülhet a család. A különleges helyzetből adódó plusz terhek, problémák felszínre hozhatják a kapcsolatban rejlő problémákat,

bizonytalanságokat. A tágabb család, a barátok, ismerősök, a szakemberek viselkedése, kommunikációja további kimondatlan sebeket ejthet a frissen szülővé vált páron, ugyanakkor az érzékeny, elfogadó, nyugalmat sugárzó viselkedés természetesen támaszt is nyújthat ebben a nagyon érzékeny, kiszolgáltatott helyzetben.

A családra nehezedő teher nem ritkán a családon belüli egyensúly felborulását eredményezi. Az egyensúlyvesztés érinti az anya-gyermek kapcsolatot, a házaspár egymáshoz való viszonyát, a testvérek, a nagyszülők és a szélesebb rokonság kapcsolatrendszerét is. E változások következményeképpen mélyülhet az empátia és az összetartozás érzése, fokozódhat a szolidaritás és a tolerancia, az esetek legnagyobb részében azonban inkább a nehezített családdinamikai jelenségek kialakulása észlelhető. A negatív jelenségek felerősödnek az ún. kritikus periódusokban, amelyek a fogyatékossgal felnövő gyermek késve megjelenő, illetve kimaradó fejlődési állomásait fémjelzik. A családon belüli feszültségeket tovább növelhetik a sérült gyermek nevelésének buktatói is, ugyanis a szülők csak a legritkább esetekben tudnak és mernek élni a nevelés hagyományos eszközeivel, ezzel is fokozva a megkülönböztetett, szegregált életútra terelődés veszélyét. A szülők életében viszonylag korán megjelenik a szorongás a bizonytalan jövőtől, mivel a társadalom jelenleg még nem képes megnyugtató és emberséges megoldásokat felajánlani valamennyi tartós segítségére szoruló embernek és családnak.

Ritka az az ember, akinek egy ilyen esemény után ne csorbulna az önmagába vetett hite.

Egyre többet hallhatunk az érintett családokról, de a többségi társadalom számára még mindig egy zárt, a látszólag „egészségesek” világán kívüli kép bontakozik ki róluk, noha a fogyatékkal élők világa nem a többségi társadalom mellett, hanem csak abban és azzal együtt vizsgálható.

Bárki, mi is válhatunk érintetté.

A KSH adatai és a köznevelési adatok alapján kijelenthető, hogy a magyar lakosság közel 6,7%-a, azaz kb. 660 ezer ember fogyatékos. Ha belegondolunk abba, hogy ugyanennyi családot, azaz minimum háromszor ennyi embert érint ez a tény, akkor már közel 2 millió emberről beszélhetünk.

Ugyanakkor róluk és családjukról néha mi magunk, szakemberek is hajlamosak vagyunk úgy gondolkodni, mintha ők valahol a mi „ép” társadalmunkon

túli világban élnének, pusztán azért, mert fogyatékkal élő gyermek (vagy felnőtt) van a családjukban. Mintha őket, a „kívül lévőket” próbálnánk mi „bentiek” segíteni, illetve mostanában már besegíteni magunk közé.

Az efféle szemlélet megváltozásához fontos, hogy legyen valódi ismeretünk róluk, és ne csak ismeretünk, hanem tapasztalatunk is a velük való együtt-élésről. Ismerjük őket...: járjanak a gyerekeinkkel közösen óvodába, iskolába, moziba, színházba, közlekedjenek, nyaraljanak velünk, valamint teremtsünk lehetőséget az egyéni élethelyzetek könnyítésére, tehermentesítésére. Hiszen létünk alapja a közösség, amelynek része az ember, része a család és a családba születő, ott élő, esetleg eltérő fejlődésű gyermek is. Attól, hogy a várva várt gyermek nem egészséges, a család és a családtagok társadalmi szerepe – legalábbis azonnal – nem változik meg. Meghatározó körülményeik azonban mások lesznek. Ennek a változásnak az oka egyrészt a szülők lelki megrázkódtatása, másrészt a környezet, így a szakemberek, családtagok, barátok reakciója, viselkedése, majd a gyermeket befogadó vagy nehezen befogadó oktatási, ellátási, társadalmi környezet.

Az, hogy egy család ebben a helyzetben hogyan tud együtt maradni, nagyban függ tehát a társadalmi környezettől, ami őket körülveszi.

Az itthoni közgondolkodásban a fogyatékoság társadalmi megítélése, egyáltalán a másság elfogadása tekintetében van változtatni való. A sérült emberek életminősége ugyanakkor a társadalmi integráció, inklúzió függvénye is.

Mindannyian felelősek vagyunk azért, hogy miként viszonyulunk a „mátság”, így a fogyatékkal élő emberek és családjuk ügyéhez.

A család, amely sok hónapon keresztül várta az egészséges gyermek megszületését, hirtelen súlyos miértekkel, magukkal és másokkal szembeni vádaskodással, az okok keresésével, majd beletörődéssel szembesül. Mennyire vannak ők ebben a helyzetben egyedül? Ki és mi módon segíti őket a legkorábbi, legfájóbb időszakban, abban, hogy letehessék és enyhüljön ez a súlyos teher? A segítségnek különböző formái léteznek. A gyermek ellátása mellett vajon kapnak-e kellő figyelmet a szülők és a családtagok is?

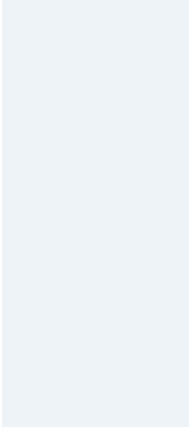
Számolunk-e azoknak a másodlagos és többedleges sérüléseknek a kialakulásával, amelyek a társtalanság, a tanácstalanság, a tehetetlenség érzéséből fakadhatnak? Ki az és kik azok, akik más szerepkörben és más indíttatásból ugyan,

de mégis az élet ezen területével foglalkoznak és így életük egy részében beteg és sérült emberekkel élnek?

A keresett személy egyrészt a szakember, aki lehet például szülész, gyermekorvos, védőnő, pszichológus és (gyógy)pedagógus. Ők valamely okból – a szülővel ellentétben – önként és tudatosan választották segítő foglalkozásukat.

Vajon ezek a segítő szakemberek a diagnózis felállítása, a gyógyítás és fejlesztés folyamatában kitekintenek-e a gyermeket körülvevő családtagokra? Biztos vagyok benne, hogy a valódi társadalmi integrációt tekintve csak a sérült gyermeket, felnőttét és környezetét egészében szemlélő és megértő magatartás az, amellyel a szakemberek segíthetik és közvetíthetik a „más” helyzetek feldolgozását és elfogadását mind a közvetlenül érintettek, mind a társadalom többi tagja számára.

Ragaszkodnunk kell az együttélés és az elfogadás elvéhez, illetve nem is ragaszkodnunk, inkább természetesnek kell megélnünk. Gyakorlati munkánk során gyakran az az érzésem, hogy mi, szakemberek szakmai ismereteink és gyakorlati teendőink mellett sokszor csak háttérként tekintünk a családra. A különböző módon értelmezhető inklúzió akkor valósulhat meg, ha a szakemberek, a közélet és a hétköznapi élet szereplői is nagyobb empátiával, megértéssel fordulnak mind a fogyatékkal élők, mind családjaik felé. Ha vállalják azt a segítő és közvetítő szerepet, mely nem hagyja a megváltozott élethelyzetű embereket eltávolodni a társadalom többi tagjától. Tudom, hogy sokakban jelen van ez a szemlélet. Öröm látni terjedését, de még távol vagyunk attól, hogy igazi változásról beszélhetnénk.

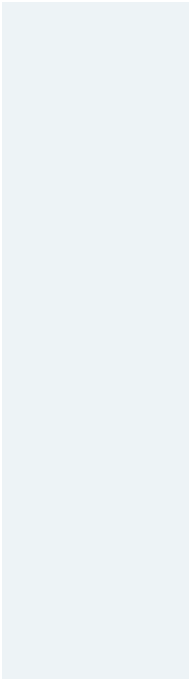
EGÉSZSÉG

Prof. Dr. Csókay András

Dr. Velkey György János

Dr. Tóth-Heyn Péter

Prof. Dr. Novák Zoltán

Prof. Dr. Csókay András

Nemzetközi híró idegsebész,
osztályvezető főorvos,
innovációs műtéti technikák kifejlesztője.
A Magyar Érdemrend középkeresztje birtokosa.
Házas, öt gyermek édesapja.

Ajánló

A bangladesi, koponyájuknál összenőtt sziámi ikerlányok szétválasztásának történetét nagyon sokan ismerik. Büszkék vagyunk rá, hogy magyar szakemberek gondolták ki és vitték véghez azt az életmentő orvosi bravúrt, amelynek világszerte csodájára járnak. Csókay András idegsebész professzor nevét is sokan Rabia és Rukia történetén keresztül ismerték meg. András azonban nem a népszerűséget, hírnevet keresi. Éppen ellenkezőleg. A felé forduló figyelmet továbbirányítja, egyenesen Krisztusra. Hiszi és vallja, hogy a műtét megvalósításának ötletét és a végrehajtáshoz szükséges erőt is az imádságon keresztül kapta Jézus Krisztustól. Sokak számára szokatlan, idegen az, ha egy hívő keresztény tudós ilyen határozottan, bátran, kompromisszumok nélkül, az értetlenséggel, elutasítással nem törődve hirdeti az evangéliumot. András pedig ezt teszi, valahányszor alkalmá van másokat megszólítani.

Csókay András történetét azért is érzem fontosnak, mert sokak számára jelenthet kapaszkodót az élete. Öt gyermek édesapja. Házassága, magánélete sok küzdelemmel járt. Feleségével szokatlan nyíltsággal beszélnek arról, hogy többször is meg kellett küzdeniük a kapcsolatukért, egymásért, a családjáért. Meg kellett tanulniuk, mit jelent a bűnbánat, a megbocsátás, az elfogadás.

Egyszer egy ismerősöm megkérdezte, hogy akkor is jár-e a négygyermekes személyi jövedelemadó-mentesség, ha csak három gyermekük él, az egyiküket kiskorában elveszítették. Miután biztosítottam róla, hogy igen, így is jogosultak a támogatásra, elgondolkodtam, hogy lehet, hogy nem is tudom, nem is tudjuk róluk, milyen terhet cipelnek, milyen tragédia történt az életükben. S nem ők az egyetlenek. Sok olyan család él körülöttük,

ahol egy kisgyermek elvesztésének fájdalmát kell élethosszig elhordozniuk a szülőknek. Csókay Andrásék legkisebb gyermeke, Marci, a tíz éves születésnapján, egy tragikus balesetben ment el közülük. Túléltek, mert túl kellett élniük, s így, hét év elteltével már arra is jut az erejükből, hogy másoknak segítsenek saját hitük és meggyőződésük megvallásával. Köszönet érte!

Novák Katalin

A család tanítja a megbocsátást

A család fontossága a nevelés szempontjából megkérdőjelezhetetlen. A hit kincsét azoktól kaptuk, akik a legközelebb voltak hozzánk, ők pedig a szüleink. Ők a hit első tanúi gyermekeik számára. A gyermek utánzással tanul. A gyermekek mindent utánoznak: szavakat, mondatokat, a mondatok dallamát. A gyermekek játékukban és ábrándjaikban főznek, autót vezetnek, azt teszik, amit az idősebbektől látnak. A gyermekek a szüleiktől és szeretteiktől lesik el az erkölcsi rendet is. A gyermekek a család szeretetáramlásában tanulják meg, hogy nagylelkűek és hívők legyenek. A gyermekek megtanulják mit jelent segíteni, kötelességet teljesíteni. Ma olyan világban élünk, hogy igazából csak a család tudja nap mint nap tanítani a gyermekeket arra, hogy az élet kezdete nem a születés, hanem a fogantatás. Csak a családok összefogásával lehet megállítani korunk toronymagasan súlyosabb problémáját, amit nem a háborúk, nem is a járványok, hanem az abortusz jelent. Készség szintjén, zsigeri szinten tudjuk a gyerekeket a mindennapos beszélgetésekkel ránevelni arra, hogy mindezt érezzék, tudják. Ha felnőnek, válják természetes számukra az élet tisztelete, védelme a fogantatás után. Legyen bátorságuk mindezt megélni, hirdetni.

Természetesen a gyermekek nem csak arra figyelnek, amit mi szülők mondunk nekik a családban, azt is nézik, amit teszünk.

Az élet tanúságtétele, az értékek megélése, a megbocsátás tapasztalata a családban; egymás tisztelete, a megértés és a türelem olyan kincs, amely a gyermek szívébe vésődik, mint a hit megélésének tapasztalata.

A gyermekeknek, akik a hit tapasztalatának kincsét megkapták szüleiktől, nem lesz nehéz megérteniük és megélniük mindezeket az értékeket, amelyek állandók és megsemmisíthetetlenek. Másoknak csak azt tudjuk adni,

amink van. Békét adhatunk, ha szívünket béke tölti be. Szeretni is csak akkor tudunk másokat, ha szeretjük és elfogadjuk önmagunkat. Akkor tudunk megbocsátani, ha magunknak is megbocsátunk. A megbocsátás kulcskérdése a mai világunknak és társadalmainknak. Ez a kereszténység talán legnagyobb próbatétele. Ferenc pápa nemrégiben így beszélt minderről: "Szíven ütött Korec bíboros történetének egyik részlete. Jezsuita bíboros volt, a rezsim üldözte, bebörtönözték, kemény munkára kényszerítették, míg meg nem betegedett. Amikor eljött Rómába a 2000-es év jubileumára, bement a katakombákba, és lámpást gyújtott üldözőiért, és irgalomért esedezett számukra. Ez az evangélium! Ez az evangélium! "

Az ellenségszeretet hitünk gyakorlatának a csúcsa. Az eucharisztikus tisztelet csúcsa. Lehetetlen magunktól elérni. Krisztus emel fel oda. Maga mellé. Nem tudunk többet tenni az üldözött testvéreinkért, mint azt, hogy imádkozunk az üldözökhöz. Ez az evangélium. Imádkozzunk ellenségeinkért! Értük is, „akik legjobban rászorulnak az irgalomra.” Testvéri szívvel. Hogy forrás fakadjon, amely átlépve a küszöböt tengerre lesz. Hogy Jézus szíve vágya jobban teljesüljön.

Megbocsátani úgy, hogy nem kérnek bocsánatot tőlünk. Erre csak akkor vagyunk képesek, ha megértjük azt, hogy Isten azért testesült meg Krisztusban a nagypéntekig, hogy a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő ember is lássa, hogy van segítség, ha képes bűnbánatot gyakorolni, még, ha bűnös is volt. Ez pedig a jobb lator volt. „Még ma velem leszel a paradicsomban” hangzik el az agonizáló Jézus szájából. És a jobb lator pusztán az értelem hitével megtér, hitre jut, úgy, hogy még nem tapasztalhatta meg a feltámadás örömét. Ez a család legfőbb feladata is, hitet adni a gyermekeknek. Tanulás ez is.

A kicsi gyermekek, ha összevesznek, szinte pillanatok alatt ki is békülnek, és képesek tovább játszani. „Aki megbocsát, nem veszít semmit, sőt nyer! Nyer, mivel növekszik, túlnő önmagán. Ez a növekedés később mutatkozik meg, és segítségére lesz az egyénnek és a többieknek is. A megbocsátás nem is lépés, hanem egy ugrás. Át akarom ugrani a felebarátom körüli veszélyes zónát, hogy meglássam őt abban a ragyogó fény-térben, amelynek a létét feltételezem. Tudom, hogy az odafordulásom ösztönzi és megnyilvánulásra készíti az őbenne lévő jót. A megbocsátás minden időben és teljes egészében felhívás önmagunk legyőzésére, és képessé tesz arra, hogy a másik igazságtalanságát befogadjuk a lelkünk mélyébe, csöndjébe, hogy ott megsemmisüljön. Ez azt jelenti, hogy a vétek meg nem történt lesz, ez a krisztusi kereszt értelme.

Meg nem történtté tenni a bűnt azáltal, hogy elenyészik a szeretet mélységében” - mondja Henri Boulad *Aki megbocsát, Istenhez hasonló* című művében.

A családban meg tudjuk tanítani azt is, hogy a velünk ellenségesen viselkedő személy nem feltétlenül akar rosszat nekünk, csak habitusánál vagy neveltetésénél fogva egyszerűen nem tudja másképp csinálni.

Az eredendően, teremtetten jó természetünket kell megerősíteni a családban. Megtanítani a család tagjainak, hogy ne csak a felszíni tudatosság állapotában éljünk, hanem menjünk mélyebbre imával, elcsendesüléssel.

Tudunk róla, hogy a megbocsátó szeretet bennünk van, de sokszor nem érzékeljük, nem vesszük észre, hiszen a lényünk „magva” maga Krisztus, a jószág. Ülünk a „lelki kincsesládán”, de inkább koldulunk, helyett, hogy kinyitnánk.

Szomjazunk az igazságra és a szeretetre, mint a sivatagi vándor a vízre, de nem vesszük észre a forrást, ami bennünk van.

A családban tudnak feltárulni ezek a titkok. A hétköznapi tudatosságból mélyebbre juthatunk, ha megtanítjuk a gyermekeinket igazi befelé fordított figyelemmel, éberséget fenntartva imádkozni. Ezt a családban lehet elsajátítani, lefekvés előtt az esti közös imádságok során.

Megtanítjuk gyermekeinknek, hogy Jézus nevének erejét az engedelmességgel érte el az Atya iránt. Ennek a hozadéka a teljes félelemmentesség, az ősbizalom Istenben, amittől boldog a család akármilyen nagy baj esetén.

Akkor tudunk tanúságot tenni másoknak Isten országáról, ha mi magunk is megtapasztaltuk a Mennyet önmagunkban, családjunkban, legalább néhány pillanatig. Fény lehetünk másoknak, ha beragyogja családjunkat a fény, ami maga Jézus Krisztus. Akiért meghalni is képesek vagyunk.

Nem hiába mondják: „ha nincs az életedben semmi, amiért kész lennél meghalni, akkor az életed nem oly értékes.”

Léteznek valóságok, értékek és ideálok, amelyek evilági életünkéből származnak. Létezik azonban a Menny is, ahonnan Jézus jön el hozzánk és ahová el szeretne vezetni bennünket. A Menny mellett itt döntünk. Az idő, amely ajándékba adatott számunkra olyan, mint az üres edény, amelyet jócselekedetekkel, áldozatokkal, nagylelkűséggel, szeretettel és hittel kell megtöltenünk. Erre nevel a családjunk, ha a Szent család példáját próbálja követni.

Dr. Velkey György János

Gyermekegyógyász, gyermek-aneszteziológiai és intenzívterápiás szakorvos, egészségügyi szakmenedzser. A Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkórház főigazgatója. A Magyar Érdemrend tisztikeresztje birtokosa. Ötgyermekes édesapa.

Ajánló

A gyermekorvos munkaköri leírásában nincs benne a gyermekvállalás kötelezettsége. Egy gyermekkórház főigazgatója számára sem feltétel, hogy személyes tapasztalata legyen arról, mit jelent szülőnek lenni. Végképp nem követelik meg azt, hogy öt gyermeket neveljen valaki amellet, hogy orvosi és intézményvezetői feladatokat lát el.

Velkey György gyermekgyógyász, gyermek-aneszteziológiai és intenzívterápiás szakorvos, a református Bethesda Gyermekkórház főigazgatója és a Magyar Kórházszövetség elnök-helyettese, öt gyermek édesapja és büszke nagypapa. Felsorolni is nehéz ezt a sok feladatot! Mégis könnyen felfedezhető, milyen szorosan kapcsolódnak, mennyire logikusan következnek egymásból különböző megbízatásai. Egy gyermekorvos minden bizonnyal azért is választja ezt a hivatást, mert szereti a gyerekeket, ezért aztán maga is családra vágyik. S ha már ott vannak a saját utódok, pláne öten, még nagyobb a jövőért viselt felelősség súlya, s ebből azután következik a vezetői és érdekképviselői feladatok vállalása. S mindez megfordítva is igaz: ha valaki öt gyermeket nevel házastársával szerető közösségben, minden bizonnyal jobban átérzi a helyzetét annak, aki beteg kislányával vagy kisfiával érkezik. Jobban ismeri az aggodalmat, a féltő szeretetet, a kiszolgáltatottságot, a szorongást, a biztonság utáni vágyat, a türelmetlenséget, az elfogadást és el nem fogadást, a fájdalmat, a veszteséget. Így talán még inkább szem előtt tarthatja az édesanyák, édesapák, nagyszülők, testvérek, azaz a családok szempontjait akkor, amikor az intézményben folyó gyógyító munka szervezéséről hoz döntéseket. Egyúttal ismeri a sok lemondást, az ügyeletek rendjét, a kialvatlanságot, a távolléttel való

megküzdés nehézségét, a gyermekek súlyos betegségével vagy elvesztésével járó fájdalom letehetetlenségének érzését, ami a gyerekorvosok és ápolók munkájának sajátja.

Velkey György édesapa, nagypapa és vezető. Gyógyító munkájának közép-pontjában a család áll, a rájuk irányuló figyelem, a jelenlét, a tisztelet, a szeretet. Így szervezi az egészségügyi ellátást is a Bethesdában, és így gondoskodik munkatársairól is. Ezért nem csak gyermekek ezrei távoztak és távoznak gyógyultan ebből az intézményből, hanem családtagjaik is magukkal viszik az itt kapott figyelmet és szeretetet. Tisztelet és köszönet érte!

Novák Katalin

A családbarát egészségügyi ellátás

Ma bátor és egyenes beszéd családbarátságról beszélni, hiszen a szóösszetétel és a mögötte rejlő tartalom se trendi. A család megkérdőjelezése a kor-szellem része. Az emberiség történetében kikezddhetetlen humán közösségi alapsejt azonban jóval evidensebb és pótolhatatlanabb, mint azt a divatok sugallják. Az egészség – betegség határmezsgyéjén mozogva, a család jelentősége a kórfolyamatokban és azok ellátási logisztikájában különösen nagy. Hatékonyabb és eredményesebb az az egészségügy, amely erre az elemi közösségre fókuszál, és a benne rejlő erőforrásokra is épít.

Aki megkérdőjelezi a család szerepét, jelentőségét, annak javaslom, hogy töltsön el néhány napot egy gyermekosztályon vagy hospice-ban. Közvetlenül vagy közvetve, de szinte minden pillanatban ott vibrál a betegek körül a család kérdése – az öröme vagy hiánya, az ereje vagy gyengéje, a gyógyító vagy betegítő hatása. Szakmai evidencia, hogy a szeretetteljes és gondoskodó család sok bajtól megóv, gyorsítja és eredményesebbé teszi a gyógyítást. Gyermekaneszteziológusként világosan láttam a szövődmények kockázatának különbségét a műtétét szorongva egyedül váró és a szerető édesanyjával készülő gyermekek altatása között.

Családbarát egészségügyi ellátás: a „felkent szakmai szentélyekben” nem kevesen legyintenek erre. Azt sejtetik, hogy ez csak kommunikációs fogás a nehézsúlyú egészségügyi ellátás „eladására”. Valójában többről van szó.

A család védőfaktor, mert az egészségügyi rendszerben egyre jobban befurakszik az emberek közé a technika és a pénz.

A modern, innovatív egészségügy ezért egyrészt csodás szakmai és finansziális eredményekkel büszkélkedhet, másrészt azonban elidegenít, a magára hagyott emberben ellenérzést vált ki – ami rontja az eredményességét is. Ma elemi társadalmi elvárássá vált az egészségügy kiszolgáltatottságtól, időzavaroktól és megalázó kommunikációs helyzetektől való mentesítése. De az ellátottak családfókuszú megközelítése mellett a munkaerőhiányban szenvedő ágazatban a kiegészítő veszélyének kitett egészségügyi dolgozók családjainak a támogatása is felismert humánpolitikai feladat. A több műszakos és ügyeleti ellátási munkarend, a fizikai és lelki stressz a házastársakat, a gyermekeket és a szülőket is megterheli – ezért a családbarát egészségügy másik lába a munkatársak családjával kapcsolatos törődést jelenti.

Nem véletlen, hogy az elmúlt évtizedben szinte egy időben, egymást ugyan erősítve, de mégis a saját útkeresésük logikája szerint talált rá a családbarát egészségügyi gondolat útjára a gyógyító-ápoló szakma, a kórházrendszer és a család- és egészségpolitika.

Az elmúlt években a szakmai műhelyek közül elsősorban a szülészetek és az újszülött osztályok, illetve a csecsemő- és gyermekellátó intézmények munkája fókuszált a családokra. A Szoptatást Támogató Nemzeti Bizottság elkötelezett tevékenysége a szoptatás ügyén keresztül tartotta életben a ridegebb években is a bababarát kórházi akkreditációs rendszert. 19 kórház, illetve klinika tudta ezeket a valójában családbarát elveket jelentő feltételeket teljesíteni. A szociálpédiátia néhány évtizede virágzó tudománya hívta fel a csecsemő- és gyermekgyógyászok figyelmét a gyermeket körülvevő család fontosságára. A modern gyermekegészségügy pszichoszomatikus érzékenysége ezt a szemléletet és módszertant elmélyítette, így a hazai gyermekkórházakban és klinikákon sorra születtek családbarát kezdeményezések.

A Magyar Kórházszövetség 2017-ben elsősorban az ápolók munka- és életfeltételeinek javítását célul kitűzve, de az ellátottak érdekeit is szem előtt tartva kereste az emberségesebb működés lehetőségeit.

A „Három királyfi, három királylány” mozgalom a más ágazatokban összegyűlt tapasztalatait felhasználva partnerré szegődött. Így született meg a „Családbarát kórházi osztály” díj, melyet az elmúlt három évben 52 kórházi osztály nyert el. 2019-től évente egy-egy kórház a nagy presztízsű „Családbarát kórház” minősítést is kiérdemelte. 2021-ben a koronavírus járványhoz kötődő családbarát innovációkat díjaztak a kiíró szervezetek, és 7 kórházat jutalmaztak pályázati rendszerben.

Kórházunk, a Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekekórháza az ország második egészségügyi intézményeként vált családbarát kórházzá. Megelőzően az égésközpontunk, valamint az intenzív, a csecsemő, az ideggyógyászati és a rehabilitációs osztályaink is családbarát osztály díjat kaptak.

Mit teszünk a családokért? Csak néhány példa: családi hetes táborokat és hétvégi napokat szervezünk a súlyosan beteg (pl. epilepsziás, kerekesszékes és égéssérült) gyermekeknek, testvérekkel és szülőkkel együtt, családi lelkipozítást végzünk és szállást, ellátást nyújtunk a több hetes kórházi tartózkodásra szoruló gyermekek szüleinek, az egészségértés érdekében folyamatos kommunikációt végzünk a közösségi médián, valamint az írott és elektronikus sajtón keresztül, illetve saját kórházi mesekönyvet adtunk ki a munkatársak és az ellátóhelyek bemutatásával. Nem kisebb jelentőségűek a munkatársaink gyermekei felé is nyitott családi napok, a futó- és evezősversenyek, a járvány alatt a gyerekeinknek szervezett kórházi iskola és a minden évben igen népszerű napközis tábor sem. De talán ezeknél is fontosabb a családi helyzetre odafigyelő, rugalmas foglalkoztatási formák közös keresése.

Az államigazgatás a családbarát egészségügyet a szülészeti gyakorlattal kapcsolatosan tematizálta. A Kormány 1059/2017. (II.7.) határozatában rögzíti, hogy elkötelezett az egészségügyben a családbarát környezet kialakítása iránt. A határozatban az egyházi kórházakban megvalósuló új szellemű szülészeti ellátás kapcsán még az anya- és bababarát rendszerszervezés ideája fogalmazódik meg. Ez, bár radikálisan új, családbarát elemeket is leír, elnevezésében még illeszkedik a kor mértékadó szellemiségéhez és a nemzetközi nomenklatúrához. A folyamat továbbvitele vezetett el az újabb, jelentős erőforrásokat mozgósító intézkedéshez, az 1098/2018 (III. 19.) kormányhatározathoz, amely már határozott

cselekvési tervet és címében is „családbarát” kormányzati, köztük egészségügyi intézkedéseket foganatosít, meghirdetve a szülészeti és újszülött ellátás átalakítását. Ennek fényében a jelentős anyagi és tudástőke reményt ad a szellemiség átformálására.

A családközpontú szemlélet új perspektívákat nyithat az egész egészségügyben. Szülészeti és gyermekgyógyászati, valamint kórházi és államigazgatási oldalról is elindultak a különböző egymást erősítő folyamatok. A jól ismert népbetegségekben a megelőzés és a gondozás tekintetében is óriási a lehetőség ezen a téren: az egészségkommunikáció és a népegészségügy eredményesebb lehet, ha családokra fókuszált cselekvési tervet dolgoz ki. Az egészségügy által is tematizált családcentrikus szemlélet talán segítheti a családtagok egymás felé fordulását is.

Dr. Tóth-Heyn Péter

Az I. Sz. Gyermekgyógyászati Klinika
igazgatóhelyettese, docens, osztályvezető diabetológus.
A diabéteszes gyermekeket nevelő családok érdekében
a személyes életében és civil szervezetben kifejtett
kiemelkedő szakmai munkájáért 2019-ben
Pro Familiis díjjal tüntették ki.
Őt gyermek édesapja és öt unoka nagypapája.

Ajánló

– Az Önök gyermeke cukorbeteg. – Ezzel a mondattal minden héten szembesül egy család a Bókay Gyerekklinikán. A legtöbben nem tudják – honnan is tudhatnák? – mit jelent a diagnózis, még azt sem sejtik, hogy életük attól a naptól gyökeresen megváltozik majd. Azt érzik, hogy baj van, azt látják, hogy a gyerekük, aki addig teljesen egészségesnek tűnt, most valamiért nem úgy működik, mint kellene. Nem kérhetnek gondolkodási időt, nem mondhatják, hogy köszönik szépen, ők most hazamennek, megemésztik az információt, és visszajönnek, amikor késznek érzik magukat a feladatra. Nincs lélegzetvételnyi idő sem. Meg kell tanulni vércukrot mérni, szénhidrátot számolni, inzulint adagolni és még ki tudja, mi mindent. Közben jó lenne, ha gyermekük nem látná szülein a kétségbeesést, ha megnyugtathatnák.

Amikor egy hét kórházi tartózkodás után a család hazamehet, a legtöbb szülő elveszettnek érzi magát, hirtelen a leghétköznapiabb dolgok is bonyolulttá válnak. Félnak a túl magas és a túl alacsony vércukorszinttől, az óvodai vagy iskolai közösség reakciójától, a bonyolult eszközök használatától, a váratlan helyzetektől. Nem tudják, kire számíthatnak, kihez fordulhatnak, ha bizonytalanok, ha kérdésük adódik.

Tóth-Heyn Péter egyike azoknak a gyermekdiabetológusoknak, akik a klinikán odaülnek a frissen diagnosztizált diabéteszes gyermek ágya szélére, és megnyugtató hangon elmagyarázzák, mi a baj. Pétert hallgatva a kis beteg és szülei is elhiszik, hogy képesek lesznek megküzdeni az új feladatokkal. A főorvos mobilszámával felvértezve mehetnek haza, tudva, hogy ha baj van, őt bármikor hívhatják.

A klinikán dolgozó szakemberek támogatják a civil kezdeményezéseket, szabadidejüket feláldozva vesznek részt konferenciákon, hétvégi és esti programokon. Nyáron táborot szerveznek a diabos gyerekeknek, és fáradhatatlanul teszik a dolgukat éjjel-nappal, miközben szülőként, nagyszülőként saját családjukban is helytállnak.

Novák Katalin

Család - egymásra épülünk

Közel-keleti származású keresztény barátunk mesélte, hogy náluk, ha egy gyermek megházasodik, akkor a családi otthont felfelé bővítik, az ifjú párnak és gyermekeiknek újabb szintet építve. Lehet, hogy sok generáció együttélése nem korszerű, mégis biztonságos: nem csak anyagi szempontból, hanem az értékek átadása szempontjából is.

A családról úgy tudok gondolkodni, mint egy fáról, amely sem gyökerei, sem magasba törő ágai nélkül nem egész. Az éppen aktuális “mi generációnk” a kapcsolat, amely őseink nyomdokain azért él, hogy a gyermekei még magasabbra jussanak.

A család *teremtő egység*, ahol mindkét szónak számos jelentése meghatározó fontosságú.

Nincs kétségem afelől, hogy távoli őseink ugyanazt a megmagyarázhatatlan és semmihez sem hasonlítható erőt és lendületet adó érzést élték át évezredekkel ezelőtt, amit *szerelemnek* hívunk. Ismerjük, átéltük szárnyakat adó, végtelen perspektívákat nyitó erejét. Az egység kapuja, ami teremtésre hivatott.

A másik varázslat, amit gyermekorvosként és apaként számos alkalommal volt lehetőségem átélni, annak a misztikus élménynek a hátborzongató csodája, amikor új *élet születik* a világba: egy teljes élet fejlődésének minden lehetőségét magában hordozó kis élet, aki a szerelemhez egészen hasonló energiákat tud megmozgatni bennünk. Ez a *teremtés* csodájának szemlélése. Ahol a Teremtő társai lehetünk.

Ezek a mély és átformáló spirituális élmények az alapjai a család természetes egységének. És bár idővel el tudnak halványulni, a család gyökereinek keresésekor szerencsére mindig vissza lehet, és kell hozzájuk nyúlni.

Gyermekeink és unokáink valami hasonlíthatatlan vonzalommal fogják kezükbe a régi családi fotóalbumokat, amiket persze mindig úgy válogatunk, hogy a legmélyebb közös emlékek, kapcsolódási pontok jelenjenek meg a képeken. Nem az ötcsillagos látnivalók ragyogó fotói ragadják meg a közös emlékezetet, hanem a család egységét kovácsoló, felidézhető közös élmények, ünnepek, játékok, lakomák. Ez is teremtés: a közös, megtartó emlékezet teremtése.

Jó és fontos visszanyúlni a közös tudatot meghatározó emlékekhez, jó ezekre ráirányítani a gyermekek figyelmét, hogy a családi egység fontossága tudatosuljon bennük.

Gyermekkoromban a jövőmet elképzelve mindig egy sokgyerekes, meleg otthonról álmodtam, álmodtunk. A családuk a “semmiből”: az álmainkból nőtt ki. A semmiből jött, és mindenné vált, ami fontos számunkra. Ez a Teremtés csodájának egyik legkézzelfoghatóbb megnyilvánulása. És ez a semmiből alakuló nagyon szoros életközösség olyan erővel hatotta át az életünket, hogy enélkül *evilági továbbélésünkről* beszélni aligha lehet. Szeretnénk nyomot hagyni a világban, szeretnénk, ha más és jobb lenne a világ utánunk. Gyermekeink sikerei, erkölcsi győzelmei hordozzák leginkább ezt a lehetőséget magukban. A család az *értékek átmentésének* legfontosabb helye, ahol megélhetjük, hogy gyermekeink a végtelen jóra, szépre és igazra töreksenek. Mi lenne enélkül?

Ha értékek átmentéséről beszélünk, akkor fontos kiemelni néhány olyan értéket, amit sem iskola, sem mester, sem közösség nem fog képviselni. Csak a család.

Családukban a legnagyobb harmónia mellett is voltak és vannak mélypontok, krízisek, konfliktusok. Mint mindenhol. Gyermekként én is rémülten álltam ezek előtt a helyzetek előtt, mindaddig, amíg a *fészek biztonsága* kép meg nem jelent előttem. A család egysége és előre mutató valósága azt üzeni gyermeknek és felnőttnek egyaránt, hogy minden rendben lesz. Csak ne engedjük el egymást. Hiteles és építő ez az élmény. Építő, mert más közösségeink számára is működő modellt nyújt, amelyet a gyermekeink tovább vihetnek. Lemondva önzésünkről, a közösség érdekét a sajátunk elé helyezve a legnehezebb helyzeten is úrrá tudunk lenni.

Gyermekeink között egyes esetekben hatalmas összhang uralkodott, más esetekben azonban versengés, küzdelem. De az esti kiengesztelődés mindig békét hozott, ismét előtérbe helyezve a család közösségének elsődleges értékét,

minden más vélt sérelemmel szemben. A család a *feltétel nélküli elfogadás* helye. Ezt is csak itt tudjuk megtanulni.

A mi gyermekeink nagyon jók voltak, a szó klasszikus értelmében. Mégis, mint minden közösségben, időnként megjelent a hamisság. A család a nevelés helye, természetesen, de ennél sokkal fontosabb minden ilyen helyzetben, hogy a család az *irgalmasság* tanulásának és gyakorlásának helye is. Ahol azt a fontos mondatot ki kell tudni mondani minden súlyos véték után, hogy bármit tettél gyermekem: a fiam, a lányom vagy és maradsz. A család így a Teremtő Szeretet megismerésének a közege.

Családunkban minden ünnepet szeretünk különleges módon közösen megülni. Ezek azok az alkalmak, ahol hálát tudunk adni egymásért, egyenként és közösen, ahol talán a legközvetlenebb módon érezhetjük a család, mint közösség megtartó erejét. Ilyen ünnepekkel máshol nem nagyon találkozunk. Igen, a család az igazi *ünneplés helye*. Házassági évfordulónkat mint családunk születésnapját tartjuk számon, és igyekszünk méltó módon megünnepelni. Felejthetetlen és felemelő ünnep volt 120 barátunkkal közösen hálát adni minden ajándékért családunk huszonötödik születésnapján! A család tehát nem csak az ünneplés helye, hanem az ünneplés tárgya is.

A család értékeit és értékátadó szerepét sokkal könnyebb megőrizni és kamatoztatni, ha ezt a családok egymásnak is át tudják adni. Nem magától értetődő, hogy mit csinálunk jól, és mit csinálunk rosszul: a családokat összefogó közösségek példát mutató szerepe mind felnőtt, mind gyermek számára nagyon fontos. Nem jó bezárkózni. Közösségünk, a Monostor Családegylet által éveken át szervezett Monostor Családünnep több száz családot hívott egybe számos alkalmal ünnepelni és hálát adni.

A fészek biztonsága, a feltétel nélküli elfogadás, az irgalmasság és a felhőtlen ünneplés nekünk, felnőtteknek is sokszor nehezen megy. Talán mert nem jól figyeltünk gyermekkorunkban otthon. Ha azonban egy család mindezt meg tudja valósítani, akkor mágnesként vonzza a környezetében élőket.

A család a teremtés egysége:

egy fa, ahol a mélyben gyökerezve teremtyük a közösséget, teremtyük a párunk valódi énjét, és társak vagyunk gyermekeink teremtésében. Egység a házasság, egység a közösség - egyszeri és megismételhetetlen. És szükségszerű.

Prof. Dr. Novák Zoltán

Csecsemő- és gyermekgyógyász,
gyermektüdőgyógyász,
Korányi gyűrével kitüntetett egyetemi tanár.
A Magyar Allergológiai
és Klinikai Immunológiai Társaság elnöke.
Kétgyermekes édesapa és ötunokás nagypapa.

Ajánló

Megírjam-e én is a történetünket? – ezen gondolkodtam, amikor sorra érkeztek a színvonalas írások a kötetbe felkért szerzőktől. Úgy éreztem, túl sok lenne belőlem, ha még a saját életünket is az Olvasó elé tárnám, miközben arra is gondoltam, hogy a hitelességhez hozzájárulna, ha a mi családunk is valamilyen formában megjelenne az összeállításban. Ezért aztán a népmesei megoldást választva hoztam is ajándékot, meg nem is: felkértem édesapámat is szerzőnek.

Apu gyermekorvos, így hivatását a kezdetektől meghatározza a családdal való kapcsolattartás, a segítségnyújtás. Eleinte azt is vállalta, hogy kimegy a beteg gyerekekhez, ilyenkor mi a bátyámmal egy közeli játszótéren töltöttük az időt, amíg tartott a vizsgálat. Több mint negyven éve indították Anyuval a magánrendelőt, így amióta az eszemet tudom, hozták hozzánk a beteg gyerekeket, és megszoktam, hogy az én szüleimet mindenki ismeri Szegeden. Azon a napon karácsonyoztunk, amikor éppen se Anyu, se Apu nem ügyelt, és ilyenkor meglátogattuk a kórházban vagy a klinikán bent fekvő gyerekeket is. Orvos házaspár lányaként felnőni azt a tapasztalatot is jelentette, hogy a szüleink más gyerekekért is felelősséggel tartoznak.

A személyes történetek olvasása lehetőséget adott, hogy saját családjunkra is rátekintsek. Hálás vagyok azért, hogy szoros kapcsolatot ápolhattunk a négy nagyszülőnkkel, hogy mind a négyen úgy mentek el súlyos betegségben, hogy az utolsó pillanatig otthon ápolhattuk őket. Hálás vagyok azért, hogy szüleink szövetsége negyvenhét éve kitart. Hálát adok azért, hogy van egy bátyám, hogy együtt nőhettem fel

a négy unokatestvéremmel, és közeli kapcsolatban lehetek a nagynénéimmal, nagybátyáimmal. Hálás vagyok azért, hogy a három gyerekünknek megadatott a nagyszülőkkel való rendszeres kapcsolat, és hálát adok azért is, hogy a mai napig rendszeresen megélhetjük a család összetartó erejének tapintható valóságát.

A többi Apu mondja el...

Novák Katalin

A legnagyobb siker az életemben a családom

Pályám kezdetén higiénés okok miatt rendkívül kegyetlen és ostoba látogatási szabályok uralkodtak a kórházak, klinikák gyermekosztályain. A szülők nem mehettek be a kórterembe, csak ablakon keresztül kommunikálhattak beteg gyermekükkel. El tudják képzelni ezt az érzést? Családok, szülők és gyermekek egymástól elszakítva – a gyermekek a kórteremben, a felnőttek a folyosón zokogtak, meg sem érinthették egymást. Hogy lehet megmagyarázni egy néhány éves, beteg kisgyermeknek, hogy látja ugyan az anyukáját, apukáját egy üvegen keresztül, de még csak oda sem mennek hozzá, miután otthagyták egy számára sok megpróbáltatással járó idegen világban? Már akkor eldöntöttem, hogy amennyiben később erre lehetőségem lesz, szakítok ezzel a szokással, hiszen meggyőződésemm volt, hogy a család közelsége, az érintés ereje nem csak a betegek lelkét, de testét is ápolja, gyógyítja. Gyönyörű szakmám sok területen kapcsolódott a családokhoz, azok kialakulásához vagy sajnos néha elengedhetetlenül bekövetkező széteséséhez. Személyesen sokszor részese lehettem a legnagyobb csodának, amikor gyermekgyógyászként új élet születéséhez asszisztálhattam, és láthattam a gyermekvárás és beteljesülés állomásait a szülők arcán. Néhány évvel ezelőtt olyan szakmai öröm ért, amelynél nagyobbat nehezen tudnék elképzelni. Váratlan telefonhívást kaptam egy apukától. Bemutatkozás után elmondta, hogy annak idején a kislánya 1000 grammal jött világra nagyon éretlen koraszülöttként, és életben maradásáért sokat küzdöttünk. Amikor hazaadtam a kórházból, állítólag azt mondtam nekik, hogy akkor leszek igazán nyugodt, hogy a gyermek minden károsodás nélkül élte át a születése körüli időszakot,

ha 18 éves lesz. Nos, most azért hívtott, hogy lánya gyönyörű 18 éves hölgyé cseperedett, szeretné nekem bemutatni, és meghívna egy közös vacsorára, hogy „végre megnyugodhassak”. Ezzel a találkozással és az ehhez hasonló élményekkel semmilyen szakmai elismerés nem érhetett föl. De sajnos néha asszisztálnom kellett a legfájdalmasabb, lényegében megmagyarázhatatlan tragédiák során is, amikor a szülőknek beteg gyermeküktől kellett végső búcsút venni. Ilyen esetben mindig siettem haza a saját kis közösségemhez, a mi kis családukhöz, hogy a tőlük kapott energiákkal felvértézve tudjam folytatni a munkámat.

Én végtelen szerencsésnek mondhatom magam, már az indulásért is. Egy igen összetartó nagycsaládban, szerető gondoskodásban nőhettem föl nővéremmel. A vele való igen szoros kapcsolatra íme egy jellemző példa: amikor első gyermekük születése után több éven keresztül gondolkodtak, hogy jöjjön-e egy második, a döntésében – elmondása szerint –

leginkább az motiválta, hogy nem foszthatja meg a fiát attól az érzéstől, ami számára olyan fontos – hogy testvére legyen.

Persze a történelem vihara az én családomat sem kímélte. Egyik jogász nagybátyámat az ávosok agyonverték, másik nagybátyám politikai szervezkedésért ítélet nélkül börtönbe került, az öt éves internálás és recski haláltábor után szabadulva kénytelen volt az 1956-os forradalom leverése után a megtorlások elől külföldre menekülni. Bíró édesapámat kijelölték a forradalom bukása utáni politikai perek tárgyalására, amit visszautasított. Állásában nem maradhatott, de olcsón „megúszta”, mert szakmai elismertségének köszönhetően Kecskeméten a Megyei Bíróságon alkalmazták. Közel 10 éven át ingázott minden nap Szeged és Kecskemét között, napi 4-5 órát vonatozva. Így vele sokszor csak hétvégeken találkoztam, mert amikor kora reggel elment akkor még, amikor este vonattal hazajött, akkor már aludtam. (Ennek volt némi pozitív hozadéka. Ha rossz jegyet, beírást kaptam az iskolában, az éjjeliszekrényére kikészítettem aláíratni az ellenőrzőmet. Mikor legközelebb találkoztunk, már rég elfelejtette, így nem szidott meg miattuk.) Persze az élet így is sok furcsaságot hozott. Amikor elsőáldozásra készültem, szüleim szeretnék volna, ha ezen a fontos eseményen kis fehér öltönyt viselek, ami persze sehol nem volt kapható. A megyei bíróság elnöke – hithű kommunista, Istentagadó ember – a bírósági kocsival szaladgált Pesten, hogy nekem az elsőáldozásra a ruhát megszerezze.

Szintén jogász végzettségű, rendkívüli műveltségű és sokoldalú édesanyám volt mindig a család összetartó ereje, akinek a társaságára, közelségére mindenki vágyott. Itt nem csak a mi szűk, kis családukat értem, hanem az unokatestvéreket, nagybácsikat, nagynéniket, távolabbi rokonokat, később unokákat, akik köré sereglettek, hallgatták családi történeteit, vagy élvezték meséit, zongorajátékát. Hálát adok a Jóistennek, hogy színes egyéniségét, kisugárzását még az én gyermekeim is élvezhették, és igyekeznek átvenni szerepét, összefogni a nagycsaládot. Ebben főként a lányom lett kiváló követője. Nem ritka, hogy egy-egy családi eseményen, születésnapon, névnapon 30-40 ember gyűlik össze náluk kerti partira, sütögetésre, beszélgetésre. Röviden: családi együttlétre! Végtelen hálás vagyok a sorsnak, hogy a lányom és fiam mind a négy nagyszülővel igen szoros kapcsolatban élhetett, mindegyiktől rengeteget kaphattak. Nekem sajnos a négy nagyszülő közül csak az egyik nagymamámmal volt igazán szoros kapcsolatom, a többiekét már nem ismerhettem, illetve nagyon kicsi voltam, amikor elvesztettük őket. De Mamácskánál – akit nem csak mi, gyerekei és unokái, hanem szinte egész Csongrád így nevezett – minden nyaramat teljes szabadságban tölthettem – kivéve az utca végében folyó Tiszát, amit nagymamám, aki úszni nem tudott, tiltott zónának jelölt ki számomra.

Ha családi együttlétekről beszélek, szót kell ejtenem a nagy közös karácsonyokról, amit sok éneklés, nevetés, néha persze szomorkodás, és „vándorlás” jellemezett. Az eleje talán könnyen érthető, de az utolsó kifejezés magyarázatra szorul. Az volt a szokás nálunk, hogy Szenteste végigjártuk a család különböző helyszíneit, általában 4-5 helyet, és mindenhol megjött a Jézuska. Az éneklést követően, amikor a lezárt szobából csengetést hallottunk – az édesapák különböző trükkjeinek köszönhetően – mindig a legkisebb ment elől, és követték mi, többiek, örömmel rácsodálkozva az eltérő módokon feldíszített, különböző méretű, de mindenhol ragyogó, csillogó karácsonyfára, alatta az ajándékokra. Mindenhol a házigazda család ajándékozott meg mindenkit, persze sokszor csak képletes módon, elsősorban a gyermekekre koncentrálni, majd vándoroltunk a következő helyszínre. A nagy, közös vacsora pedig ott volt, ahol a legkisebb gyermek. Örömmel töltött el, amikor néhány éve a keresztfiam, négygyerekes családapaként egyszer felhívott, és azt mondta: „tudod, nagyon szép

így a karácsony a feleségemmel, gyerekeimmel, de azért a régi, nagy karácsonyok mindig hiányoznak.”

Gyakran kérdezik meg tőlem, hogy mit tartok a legnagyobb sikernek életemben. Közhelyes válaszom van erre, de soha nem mondhatok mást, mint azt, hogy a családomat. A feleségemet és két csodás gyermekünket. A napokban beszélgettünk arról a feleségemmel – akivel még egyetemi csoporttársként kezdődött és több mint 50 éve tart a kapcsolatunk –, hogy milyen problémamentesek voltak mindig a gyerekeink. Persze valószínű, hogy az idő szépít meg mindent és feledteti velünk a gyerekkori csínyeket, de visszagondolva, azt tudom, hogy mindig csak büszkék lehettünk, és vagyunk is a mai napig mind a kettőjükre. Igazi szoros, testvéri kapocs van közöttük. Amikor a fiam lakást keresett Budapesten, az egyik legfontosabb szempont az volt, hogy közel legyen a testvéréhez. Mind a ketten sikeresek a szakmájukban, gyönyörű családot alapítottak, fantasztikus unokákkal ajándékoztak meg bennünket. Ugyanakkor rengeteget tesznek a családokért. A fiam nőgyógyászként, daganat sebészként főleg azért, hogy a családoknak ne kelljen idő előtt széthullani, ne kelljen édesanyákat elveszíteni. A lányom? Engedjék meg, hogy arról, ő mit tesz a családokért ne én, elismerten elfogult apaként nyilatkozzak, hanem ennek eldöntését bízzam inkább Önökre.

MŰVÉSZET

Miklósa Erika

Rófusz Ferenc

Vidnyánszky Attila

Zsuráfszkyné Vincze Zsuzsanna és Zsuráfszky Zoltán

Balázs János

Szalóki Ági

Oláh Gergő

Kokas Katalin és Kelemen Barnabás

Miklósa Erika

Kossuth-, Liszt Ferenc-
és Prima Prímissima-díjas
koloratúrszoprán opera-énekesnő,
a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.
Férjével egy gyermeket nevelnek.

Ajánló

Barátaink hosszú évekig vártak a kisbaba érkezésére. Nálunk már megszületett mind a három gyermek, de náluk csak nem történt meg a csoda. Túl voltak sok küzdelmen, lombik kezeléseken, amikor úgy döntöttek, örökbe fogadnak. A mélyen átgondolt döntés és szükséges ügyintézés után jöttek ismét a várakozás évei, majd egy nap csörgött a telefon. Született egy kisbaba, meg lehet nézni. Éppen megbeszélésen ültem, amikor a barátnőm felhívott. Éreztem, hogy ez most fontos, ki kell mennem, hogy felvegyem. Együtt sírtunk a telefonban, hirtelen a hosszú évek végtelennek tűnő várakozása véget ért, másnap már a bababoltba mentünk beszerezni a legszükségesebb holmikat. Azóta eltelt nyolc év, a család még egy örökbe fogadott testvérrel bővült, mi pedig nap mint nap hálát adunk azért a csodáért, amit ez a két gyermek jelent az életünkben.

Régebben jellemzően titokban tartották, ha egy babát örökbe fogadtak, legtöbbször még ő maga sem tudhatta, hogy nem a vér szerinti szülei nevelik. Aztán változott a hozzáállás, ma már tudjuk, milyen kárt okozhat, ha hazugságban nő fel a gyermek, és milyen sokat jelenthet az a bizalom, amellyel kezdettől megtisztelik a szülei, ha őszintén beszélnek neki a történetéről. Bizonyára sokan ismerik *A sehány éves kislány* című könyvet. Arról szól, hogyan fogan és születik meg egy gyermek. Az egyik kedvenc mesekönyvem volt, ezerszer elolvastam. A szerző később egy új könyvet is írt, *Nekem két születésnapom van* címmel, amelyben a történetet egy örökbe fogadott kislány szemszögéből meséli el. Érdemes elolvasni!

Miklósa Erika híres operaénekesnő, csodálatos ember. Közvetlensége, kedvessége, önzetlensége teszi igazán szerethetővé. A színpadon díva,

de a hétköznapiakban olyan természetes, mint bármelyikünk. Felkarolja a nehéz ügyeket, szervez, intéz, segít, ahol csak tud. Igazi közösségépítő, aki képes a háttérben maradni, de előrelépni is, ha arra van szükség. Alapító tagja a Nők Magyarországiért Klubnak, a STIPI ösztöndíjprogram egyik instruktora, számos jó ügy zászlóvivője. Egy örökbefogadott kislány, Bibi édesanyja. Történetükről a lehető legnagyobb természetességgel és nyíltsággal beszél, úgy, hogy közben lányát, Bibit védi, óvja. Erika reményt ad azoknak, akik örökbe fogadás előtt állnak, akik régóta várnak már egy kisgyermekre. Fogadják szeretettel írását!

Novák Katalin

„Itt a család. Együtt. Ez az ünnep.”

Nemrég fogalmazódott meg bennünk a férjemmel: az ember igazán csak akkor tudja meg, mit kapott a szüleitől, amikor maga is gyermeket nevel. Lehet, hogy ez természetes felismerése az öröklött, az észrevétlenül generációkról generációkra hagyományozott helyzeteknek, de velünk mostanában esett meg az az egészen különleges történet, amelynek kislányunk, Bibi a valódi főszereplője, aki ősszel lett iskolás. Nem voltam otthon, mert éppen a Partitúra televíziós kulturális sorozat negyedik szériáját forgattuk. Férjem mondta el később – nagyon érzékenyülve –, ami eközben otthon zajlott. Ketten maradtak a házukban, Bibivel. Szombat volt. Kislányunk felkelt reggel, és kérdés nélkül belefogott abba a hétvégi tevékenységbe, amit én szoktam csinálni, ha otthon vagyok. Sürgött, forgott. Kicsit takarított. Reggelit készített, majd tízórait, és így tovább, az apukájának. Kivette a hűtőből a vajot, megkente vele a konyhában talált rizspuffancsot, a pohárba vizet töltött, és az ő kis tálcáján időről időre odavitte apukájához az aktuális étkezési rend szerinti harapnivalókat. Átvette az én gondoskodó szerepemet. Láta, megjegyezte, ki akarta fejezni a szeretetét, és megtette. Hat évesen képes családban gondolkodni. Bámulatos.

Mikor Bibi történetét elmesélte a férjem, nem bírtam ki sírás nélkül. Azért sem, mert eszembe jutott, mennyire sajnálom, hogy édesapámnak már nem tudom ezt elmondani, nem tudom megnyugtatni őt, milyen jól csináltak mindent. Bibi gondoskodó szemléletében ők is benne vannak, anyukámmal, akinek szerencsére még mindig meg tudom köszönni mindezt.

A család lényege – azt hiszem – ebben van, a meg nem szűnő körforgásban, hogy amit kapsz a szülőktől, a testvérektől, azt jó esetben tovább tudod vinni, adni. És ennek az erős köteléknek nem szükséges vér szerint lenni. Anyai nagymamám nevelőszülő volt, nem hivatásos, hanem karitatív. Hitéből fakadt a jótékony gondoskodása. A világot akarta örökbe fogadni. És a világon neki volt a legnagyobb türelme. Aki a környéken nem tudott vigyázni a saját gyermekére, mert annyit dolgozott, annak segített a nagymamám. Nagyon sok gyerek nevelődött így nála, boldogan nőttek föl. Nagymamám mindig azt mondta az újabb gyerekek érkezésekor: „És a mi családunk egyre bővül.”

Gyermekeket nevelni maga a csoda. Légies, könnyű dologgá teszi a létezést. Báborkát már a születésekor örökbe fogadtuk. Bibi előtt sosem csináltunk titkot mindebből. Mondtuk neki: „Örökbe fogadtunk, és örökre szeretni fogunk.” Újabban már ő kezdi mondani: „Anyá, Apá! Én fogadtalak örökbe titeket, én foglak örökké szeretni benneteket!”

Ez az öröm, ez a boldogság, ez a figyelem, ez az őszinteség, a gyermeki és felnőtt empátia az, a feltétel és érdek nélküli szeretet, ragaszkodás, ami igazán családdá fonja a kötelékeket.

Ez az én mantrám. A család tagjai sosem mondanak le egymásról. Menedéket jelentenek, támogatást, kölcsönös védelmet. Ha fáj valami, ha megbánt valaki, elég hazaérnem, és ránézni a férjem mosolyára, Bibi csintalanságaira. Kioldják belőlem a feszültséget.

Otthon nélkül minden töredezett. Egyszer Bibi – látva rajtam, hogy valami gondom van – azt mondta hirtelen: „Anyá, én melletted vagyok!” Fogalma sem volt, milyen sérelem ért, de érezte. Végtelen nyugalom szállt meg.

A családban élni – szerintem – magasrendű érzés. Az teszi tökéletessé, hogy együtt vagyunk.

A mi családunk is mindig bővül, elágaznak belőle, vagy épp beletorkolnak kapcsolatok. És az újonnan érkezők is átveszik a rítusainkat, a szokásainkat. Hiszen azt a bizonyos körforgást a családi hagyományok továbbélése is mozgásban tartja. Írás közben most persze felidéződnék a régi vasárnapok a gyerekkoromból, vagy a lázadó kamaszkoromból – igen, lázadtam én is, mint minden tinédzser, és a lázadásból tanultam meg

a kompromisszum-készséget, köszönhetően a szüleimnek –, szóval a vasárnapi ebédek hangulata élénken él ma is bennem. Anyukám minden vasárnap tortát sütött az ebédhez. Olyan természetes volt, hogy sokáig rá sem kérdeztem, miért van torta akkor is, ha nincs születésnapunk. Aztán érettebben mégis megkérdeztem. Azt felelte: „Itt a család. Együtt. Ez az ünnep.” Újabban már egyre többször nálunk gyűlik össze a család. Testvérem, Timi vetette fel nekem, mondván: „Olyan vagy, mint a mama, szereted a harmóniát, és szereted, ha megoszthatod másokkal. Itt az idő, neked kell összefognod a családot.” Úgyhogy mi tartjuk a „tortás vasárnapokat”, a kifejezés jelkép is lett, noha a torta helyett mással várom őket. De igazem, jönnek a torták is hamarosan.

Megszenvedtük mindannyian – más családok is – a pandémiás elzárt-ságot. Hosszan hiányzott anyukám ölelése. Amikor kis egészségügyi rés támadt a járvány hullámai között, s mehettünk már szabadabban, őt látogattam meg először. Egyetlen ölelése is helyre billentette a kizökken-t világomat. Viszem tovább ezt az ölelést is, viszi tovább majd Bibi is, már egészen biztosan.

Egyébként ahogyan az anya is lehet a lánya legjobb barátnője, vagy az apa a fia legjobb barátja, úgy barát is lehet családtag. Nekünk sok ilyen barátunk van. Hiszen a barátság voltaképpen ugyanazt az érdeknélküli-séget feltételezi, mint a "családság". Mindkettő ugyanabból a legmélyebb érzésből fakad: szükségünk van egymásra. Törődünk egymással. Közös-en keressük a megoldást, ha probléma adódik. Nem zárunk el semmit magunkból, nyitva vagyunk a másik felé. A család és a barát abban is hasonlít, csaknem egyforma; ha éppen nincsenek velem, a legerősebb hi-ányérzetet ébresztik bennem.

Rófusz Ferenc

A Nemzet Művésze címmel kitüntetett,
Kossuth-díjas rajzfilmrendező.
A nevéhez fűződik az első magyarországi
Oscar-díj, melyet az általa rendezett háromperces,
A légy című film kapott 1981-ben
a legjobb animációs rövidfilm kategóriában.
Két fiú édesapja.

Ajánló

Nem gondoltam, hogy valaha tartok majd Oscar-szobrot a kezemben. Minden évben – igaz, folyamatosan csökkenő – izgalommal figyelem az Oscar-díjra való jelölést és a győztesek kiválasztását. A kiemelt elismerésben részesülő filmeket igyekszem megnézni, a díjazott színészeket számon tartani. Büszkeséggel tölt el, ha magyar alkotás is eljut a megmérettetésig.

Rófusz Ferenc, az első Oscar-díjas magyar film, *A légy* alkotója bele nyugvással meséli, hogyan értesült a Szabad Európa Rádióból az elismerésről. A díjátadóra hivatalosan kiutazó elvtárs még köszönőbeszédet is mondott, majd este, a szállodai szobájában a rendőrség kobozta el tőle a jogtalanul átvett szobrot. Azóta eltelt negyven év, Magyarországon megbukott a kommunizmus, most viszont az Oscar-díjak odaítéléséről döntő bizottság korlátozza egyre jobban az alkotók szabadságát, újabb és újabb előfeltételeket támasztva a megmérettetéshez.

Ferenc nem hódolt be a korszellemnek, és többször is bizonyította, hogy hosszú ideig képes várni a megfelelő pillanatra. *Gravitáció* című filmjének forgatókönyve a megjelenés előtt tíz évvel készült el, legutóbbi animációs remekműve, *Az utolsó vacsora* pedig negyven év után valósulhatott meg. A korszellemre jellemző, hogy témaválasztása miatt több fesztivál is elutasította a bemutatását, pedig 2019-et írtunk. Az Argentin Nemzetközi Keresztény Film Fesztiválon aztán elhozta a legjobb animációs film díját. Itthon pedig a szakma döntése alapján, a legjobb animációs filmként nyerte el a Magyar Filmdíj 2020. elismerést. Nézzék meg Önök is, érdemes!

Rófusz Ferenc 1988-tól 2001-ig Kanadában élt, majd hazaköltözött, s azóta itthon él és alkot. Bár nem gondoltam, hogy valaha tartok majd Oscar-szobrot a kezemben, Ferencnek köszönhetően volt rá módom, ahogy arra is, hogy megismerjem, s a most következő íráson keresztül Önökhöz is közelebb hozzam Rófusz Ferenc családi történetét.

Novák Katalin

Családom

A második világháború évtizedében kétévente, összesen négy fiú született a Rófusz családba. Nehéz időszak volt, de anyám, a Mutti összetartó, szerető családdá kovácsolt össze minket.

A háború utáni években, a kitelepítés ellenére is boldog gyerekkorunk volt és ezt elsősorban anyánknak köszönhattuk, akinek a család volt az első, és aki erős, szigorú, de csodálatos asszony volt. Megtanított minket mindenre, a hagyományosan női munkákra is – mosni, vasalni, varrni, főzni – ezért sose jöttünk zavarba, ha a háztartásban kellett helytállnunk, viszont ügyelt arra is, hogy a férfiasságunk soha ne szenvedjen csorbát. Később, mivel a cipőnk is mindig ragyogott, a nőknek ez kifejezetten imponált. Az udvarlás terén is bármiben kikérhettük a tanácsát, mindig, mindenben számíthattunk rá.

Gyerekként sokat sportoltunk, egész nap a levegőn voltunk, és a mai napig rejtély számomra, hogyan tudott anyánk ennyi éhes száját etetni olyan remek ételekkel, amiket ma is újra és újra megkívánok. Hihetetlen fantáziával tudott főzni, és az öt, időnként hat – ha unokaöcsénk is nálunk volt – férfi mindig jóllakott. Akár száz gombócot is készített, mindezt persze a munkája mellett. Hihetetlen energiája volt.

Az angolkisasszonyokhoz járt iskolába, és hasonlóan sok más, vallásos nevelésben részesülő emberhez, ő is bámulatos dolgokra volt képes. Pedig a közel egy évszázad, amit megélt, éppenséggel nem volt mentes a tragédiáktól, a nélkülözéstől és a felsorolni is lehetetlen nehézségektől. Biztos vagyok benne, hogy a hite tette optimistává, erőssé, és a pozitív gondolkodás segítette át az olykor megoldhatatlannak tűnő problémákon.

A zugligeti templomban mi is mindannyian ministráltunk a vasárnapi miséken. Nem éreztük, hogy ez kötelesség lett volna, csupa jó emlékem van ebből az időből. A mai napig emlékszem a templomban az illatokra, a hangokra, illetve a csendre, ahol az ember mindig át tudja gondolni, hogy hol is tart...

Ma már csak ketten élünk, az öcsém és én, de mindenben számíthatunk egymásra. Lépten-nyomon felidézzük a régi családi emlékeket, nem egyszer tőle kérdezzük a feleségemmel, hogyan is főzte a Mutti azt az ételt, amit éppen szeretnénk elkészíteni. Mert azt az ízt keresem ma is, az hiányzik.

Nekem két fiam született, és úgy gondolom, sikerült valamennyit átadnom nekik abból az értékrendből, amit a szüleimtől tanultam. A fiaim Kanadában élnek, a távolság óriási, de megnyugtató számomra, hogy nagyon jó testvérek, mindig számíthatnak egymásra. Ez olyan erős kötelék, ami egész életükben megmarad. Számomra pedig az a legnagyobb ajándék, hogy mindketten rendszeresen hívnak, őszintén kíváncsiak arra, hogy mit mondok a munkájukkal és a terveikkel kapcsolatban, és ők is érdeklődnek az én munkámról, a mindennapjainkról.

Ez a családi kapocs és figyelem nagyobb elismerés számomra, mint az Oscar-díj,

ami ugyan szakmailag valóban az egyik legnagyobb elismerés, de apaként az az igazi pozitív visszajelzés, hogy negyven év feletti fiaim még mindig adnak a véleményemre.

Kisebbik fiamék idén lesznek szülők, és biztos vagyok benne, hogy ők is továbbadják gyermeküknek a családi összetartás igényét, fontosságát. A fiam felesége nem egyszer megjegyezte, hogy milyen élmény számára időről-időre látni, tapasztalni, hogy a férje mi mindent tanult az apjától!

A mai világban is nagyon nehéz egy szülőnek, és bár más problémákkal kell megküzdenie, de csak azt tudom mindenkinek tanácsolni, hogy adjanak át gyerekeiknek minél többet mind a család, mind az ország kulturális tradícióiból, mert a hagyományok megőrzése és ápolása nélkül szegényebb lesz az ember. Ez olyan, mint a szeretet: minél több jut az embernek, annál gazdagabb lesz az élete.

Vidnyánszky Attila

Kossuth- és Jászai Mari-díjas kárpátaljai származású színházi rendező, filmrendező, 2013-tól a Nemzeti Színház igazgatója, 2020 augusztusától a Színház- és Filmművészeti Egyetemet fenntartó alapítvány kuratóriumának elnöke. 2005-ben megkapta a Magyar Ezüst Érdemkeresztet. Nős, hat gyermek édesapja.

Ajánló

Mivel nagybátyám színész, sőt, mondhatnám, színészsóriás, kétszeres Kossuth-díjas, a Nemzet Színésze, az általam ismert egyik legnagyobb tehetség, már gyerekkoromban életünk természetes része volt a színház. Elmentünk minden szegedi bemutatóra, jártunk a szabadtérre, otthon éreztem magam ebben a közegben. Amikor aztán Budapestre költöztem egyetemistaként, szokatlanul izgalmas volt a széles kínálat, és meglepett az is, hogy sokan utcai ruhában ülnek be egy-egy előadásra. Elsősorban színész unokatestvéremnek köszönhetem, hogy továbbra is a rendszeresen színházba járók táborát erősítettem.

Fokozatosan értettem meg aztán, hogy a kulturális élet szereplői és intézményei között mekkorák a különbségek és sok esetben milyen komoly ellentétek feszülnek. Balog Zoltán miniszter kabinetfőnökeként két éven keresztül a kulturális kormányzásba is közelről beleláthattam. Ekkor ismertem meg személyesen Vidnyánszky Attilát, akinek tehetségét csak akkor kezdték egyre többen elvitatni, amikor a Nemzeti Színház főigazgatója lett. De gustibus non est disputandum – a kedves Olvasó döntse el maga, hogyan értékeli művészetét.

A soron következő írásból rövidege ellenére sok minden kiderül arról, ki is valójában Vidnyánszky Attila. Értékrendje, világképe, magyarsága rendezésein is átüt, most azonban ezt saját történetén keresztül osztja meg velünk.

Egyszer valaki azt kérdezte tőlem felháborodottan: hogy lehet az, hogy ez az ember idejön Ukrajnából, és ő akar nekünk nemzeti színházat csinálni? Maradt volna ott, a sajátjai, az ukránok között! Békés ember vagyok,

türtőztettem magam, de bízom benne, hogy az illető kezébe kerül ez a kötet, elolvassa majd Attila írását, és elszégyelli magát – akár azok helyett is, akik még mindig nem értették meg Trianon máig nem múló fájdalmát és nem tapasztalták meg a nemzeti összetartozás gyógyító érzését.

Novák Katalin

Családban, maradunk!

Ha kiemeljük a fejünket a mindennapok hullámaiból, veszünk egy nagy levegőt, és nagylelkűen, derűsen tekintünk korunkra, talán a magunk javára is fordíthatjuk azt az egyébként elszomorító jelenséget, ahogyan napjaink permanens kulturális forradalma idején minden természettől és hagyománytól fogva megtartott szokásra és normára rákérdez egy (el)uralkodó világnézet. Semmi sem maradhat érintetlen. Már megszoktuk, hogy sokan a Szent Családon gúnyolódnak, de ez idáig ezt a kommunista rezsim antiklerikalizmusának, egész huszadik századi ideológiai veszedelmeink hosszú árnyékának tudtuk be. A haladó szellemek egy-egy felejthető művészi vagy közéleti gesztus kedvéért örömmel élcelődtek a Szent Családon, de ennek az iróniának a kiüresedésével immár a család szentségét is támadják. Mit gúnyolnak? Mi a szent? Mit jelent a család? Igaza van Simone Weil *Ami személyes, és ami szent* című, gyönyörű művének. A szentre vonatkozó kérdésekre csak személyes válasz adható.

A kárpátaljai Nagymuzsalyon nőttem fel, néhai édesapám és édesanyám nevelt bennünket, fiúkat. A szovjet diktatúrából kisgyermekként nem sokat érzékeltünk, persze az otthon falán át azért így is átszüremkedett valami ebből a fojtogató légkörből. De az óvatosságra intő szülői gesztusok mellett is átélhettük például édesanyám lendületét és merészségét, ahogyan a kommunista szuperhatalom peremvidékén betlehemest szervezett. És a beregi vidék szabadságát: végtelen focimeccseket, nyári csobbanásokat, mezei kalandozásokat és a – jól végzett tanulás utáni – nagybetűs gyermeki szabadságot. De persze mindig ott lappangott a hiányérzet is. Mert jól tudtuk, hogy kis családuink egy nagy család része. Márpedig rokonnainktól birodalmi határok választottak el bennünket. A család egyik ága Amerikába szakadt, szegény nagymamám 16 éves korában látta utoljára a testvérét, utána már csak fényképekről követhette sorsa alakulását.

Nem véletlenül ismételte: el vagyunk átkozva. A família másik része Egerbe származott el, a mi águnk pedig székely jövevényként Kárpátaljára került. Ha átköltöztünk volna a Beregből az anyaországba, ungvári nagyapámat hagytuk volna magára. A családi egyesülés lehetetlensége a mi alapélményünk, a szétszakítottság állapotában éljük meg az egymás iránti szeretetet. Őseinket tehát Trianon kényszerítette Ukrajnába és az anyaországba. Azon belül is a csonkán maradt Magyarország távoli szegletébe, Szombathelyre. Kétévente kaptunk engedélyt a szovjet hatóságoktól, hogy átlépjük a határt, és meglátogassuk Vas megyei rokonainkat. Ma sem rövid ez az út (a kényszervárakozás a záhonyi határon például azóta sem sokat rövidült), de gyermekkoromban a Beregszász–Szombathely távolság epikus léptékű volt. Miközben Ladánkkal keresztül döcögtünk Magyarországon, édesanyánk hazafelé végigsírta az utat. Ezt tanultam édesanyámtól:

a család ez az országot, határt átszelő, könny áztatta szeretet.

És persze néhány lopott óra a pesti Vidámparkban a mi kedvünkért, a gyermekek örömeire – félúton a nagy Szovjetunió felé.

A szép családi emléken kívül sok mindent kaptam ezektől a gyermekkori képektől. Íme néhány! Édesanyám betlehemes csoportja a később megalkuló beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház ihletforrása. Kárpátaljai, majd debreceni, 2013-tól budapesti színházigazgatóként több egykori betlehemes is elkísért engem – immár színművészként. Együtt nőttünk fel. Ami évtizedekkel ezelőtt népi játéknak indult, ma a Nemzeti Színházban zajlik. Ha ebbe belegondolok, arról faggatom a sorsot, vajon a nemzet színházának lennék-e a vezetője a családom nélkül?

Aztán ott van a szabadság szeretete. Amint gyermekként elvégeztük a munkánkat, kicsaptak minket a mezőre, és szabadon garázdálkodhattunk. Aztán felcseperedtünk, és mit tapasztalok? Olthatatlan szabadságvágyat. Egyik állomáshelyemen sem követtem azt az igazgatói gyakorlatot, hogy egy vendégrendező próbafolyamatába vezetői hatalmamnál fogva beleszóltam volna. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó a szabad művészi kifejezés és sokszínűség örömnépe, ahol a legkülönbözőbb esztétikai megközelítések is megmutatkozhatnak. Ezt még a legádázabb kritikussaink sem vonják kétségbe. Saját rendezői munkásságom is a szabad gondolkodásra épül. Arra a hitre, hogy a színház a játék tere, ahol a rendező

és a színész – munkája komolyan vételével – gyermeki szabadságot élhet meg. Sosem engedtem beleszólást a rendezői munkámba: de nem önhittségből, hanem a szabadság iránti tiszteletből – ami, visszatekintve könnyű belátni, ugyancsak családi örökség.

Végül a magyar sors egy mindig elkerülhetetlen vetülete: a történelem. Családunkat a huszadik században megtépázták a háborúk, Trianon, a kommunista hatalom. A rendszerváltás óta nem fegyverrel, hanem a politikailag korrekt beszéd kényszerével, azaz a szabad közlés korlátozásával, az ironia elburjánzásával, az évezredek át a túlélésünket biztosító életformák és szerepek megkérdőjelezésével teszik próbára: a korszellem indult a család ellen. Idejétmúlt, behelyettesíthető, élhetetlen – ilyesfajta címkéket aggnak rá mostanában. Nem kétséges, családban élni nehéz. Sok kihívás, próbatétel, és emberi gyarlóságunk nehezíti közös életünket. Mi mégis maradunk ennél az együttélési formánál, mert azt tapasztaljuk, hogy megtart, megerősít bennünket. A feleségemmel úgy neveljük a gyermekeinket, hogy a szüleinktől, nagyszüleinktől kapott értékeket a személyes példánkon keresztül továbbadhassuk nekik. Abban bízunk, hogy ez majd őket is megtartja és megerősíti.

A korszellem arra biztat vagy inkább kényszerít bennünket, hogy ne maradjunk régi fogalmainknál, hanem költöztessük át egész gondolkodásunkat egy izgalmas és ismeretlen helyre. Felejtsük el a hagyományos családról alkotott elképzeléseinket! Sok a válás, mondják némi kárörömmel. De ebből nem az következik, hogy a házasság intézménye van válságban, hanem hogy a korunk van válságban. Maradunk a házasságnál, maradunk a családnál. Olyan ismerős ez a retorika.

Talán nem véletlenül egy családi történetbe, a *Rocco és fivérei* című előadásunkba is becsempésztam Cseh Tamás egyik leghíresebb dalának refrénjét, amelyet különösen szeretek. A *Budapest* című dalban éneklí: „Azt mondd meg nékem, hol lesz majd lakóhelyünk. / Maradunk itt, vagy egyszer majd továbbmegyünk?” A történelem költözésre kényszerített minket, a korszellem pedig arra biztat, hagyjuk el hagyományos életformáinkat. Ne maradjunk őseink családmodelljénél! Hiszen ha nem vagyunk maradiak, egy vibráló, színes, szórakoztató élet ígéletében élhetünk. Örök ígéletben. Ezzel szemben újra csak Simone Weilhez fordulva inkább azt hiszem, nem az ígélet, hanem a valóság a mi talajunk, amelyen képesek vagyunk

megvetni a lábunkat. Nem a vágyaink végtelen kiterjesztésére van szükségünk, hanem arra, hogy „meg kell tanulnunk vágyakozni az után, ami a miénk”. A család a miénk.

S végül szeretnék még magyarázatot adni arra, mit is gondolok maradiságról. Talán családom székely gyökerei miatt jut eszembe a példa, de jelképesnek látom. Gyergyószentmiklóson, a Szabadság téren áll egy nagyon szép, faragott kopjafa, rajta a felirat: Maradunk! Kedvemre való családi lakóhely: maradunk a szabadság terén!

Zsuráfszky Vincze Zsuzsanna és Zsuráfszky Zoltán

Zsuráfszky Zoltán Kossuth-díjas táncművész, koreográfus, a Honvéd Együttes ügyvezető igazgatója, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. Felesége Zsuráfszky Vincze Zsuzsanna, Harangozó Gyula-díjas, érdemes művész, a Magyar Nemzeti Táncgyüttes szakmai vezetője. Forgatókönyvíró- dramaturg, koreográfus, de jelmeztervezőként is tevékenykedik. Négy gyermekük van.

Ajánló

Szüleimet mindig lenyűgözték a népi táncosok. Tetszett nekik a lányok viselete, a szorosan font, szalaggal díszített copfok, az egyenes tartás, az életörömet sugárzó tánc és ének. Csodálták a délceg fiúkat, ahogy összezsécsapták csizmájuk sarkát vagy járták a legényest. Így aztán kislány koromban engem is néptáncra írtak, ahova eljártam ugyan becsülettel, de se kedvem, se tehetségem nem volt hozzá. Szerencsére egy személyes óralátogatás után ők is belátták, hogy nekem bizony nem a táncosok között van a helyem. Így aztán a nézőközönség soraiba igazoltam, hogy én is a lelkes rajongók táborát erősítem, és csak a két szorosan font copf viselete maradt meg sokáig.

Amikor néptáncosok előadását nézem egy-egy óvodaátadón, városi ünnepségen, konferencián, kulturális programon, egyfelől megnyugvással tölt el, hogy folyamatos az utánpótlás, hogy a gyerekek lelkesedése máig töretlen, másfelől büszkeséget érzek anyanyelvünk gazdagsága, játékos-sága, népi kultúránk szépsége, népviseleteink szemet gyönyörködtető volta miatt.

Zsuráfszky Zoltánt és feleségét, Vincze Zsuzsát rendkívül nagyra tartom azért a magas színvonalú művészi munkáért, amellyel a Honvédot, a Magyar Nemzeti Táncgyüttest vezetik. Előadásaikból sugárzik a nemzeti büszkeség, a magyar történelem és kultúra iránti tisztelet, a táncművészet iránti alázat és az életerő. Aki látta már őket kettőjüket együtt táncolni,

az megérthetett valamit abból, mit jelenthet alkotó házaspárként élni. Zsuzsika és Zsura nemcsak a négy közösen felnevelt gyermekén keresztül hagy maga után örökséget, de a sok fiatal táncosnak köszönhetően is gazdagít bennünket.

A kötetben olvasható írás egy személyes vallomás táncról, családról, házasságról, melyből az is kiderül, hogy a szerzők megküzdöttek egymásért, nem elsősre találtak rá a már negyven éve tartó szerelemre.

Novák Katalin

Egymás mellett, huszonnégyszer órában

Elgondolkodtató, hogy történelmünk olyan szakaszához értünk, ahol napjainkban a család melletti kiállásra, a család fontosságára kell felhívni a figyelmet. Ami számunkra egyértelmű és pótolhatatlan létforma, az manapság szinte mindenkinek mást és mást jelent. Úgy tűnik, hiábavaló az évek száma és a tapasztalat, nehéz meggyőzni azokat, akik csupa rossz emlékekkel, vagy ellenkező meggyőződéssel fordulnak akár a házasság „intézménye”, akár a családalapítás; e számunkra nélkülözhetetlen, kis szeretet-közösség felé. Persze, nem vagyunk álszentek, sem naivak, s tudjuk, hogy nem mindenkinek adatik meg, hogy megtalálja azt a bizonyos „igazit”. Talán szerencse is kell hozzá, de egy valami biztosan szükséges ehhez a különös „csodához”, az pedig nem más, mint Isten kegyelme. Mi gyakran érezzük úgy, hogy soha nem lehetünk elég hálásak az életünkért.

Négy gyermeket neveltünk fel, voltak nehézségeink, és valószínűleg rengeteg hibát követtünk el, de tiszta szívvel mondhatjuk, hogy a lehető legjobbat akartuk nekik és a házastársunknak, s az egymás iránt érzett szeretetünkben soha nem bizonytalanodtunk el. Most, hogy láttuk gyerekeinket felnőni, családot alapítani, nyugodtak vagyunk, mert tisztes, becsületes ember vált mindegyikből, öröm nézni, ahogy saját gyerekeiket nevelik.

Csaknem négy évtizede annak, hogy egymásra találtunk (igaz, hogy második kapcsolata mindkettőnknek), de akkor, ott, Isten színe előtt fogadtuk meg, hogy „sem egészségében, sem betegségében...” és ma is

ehhez a fogadalomhoz igazodunk. Nem is olyan nehéz, mint ahogyan azt fiatalon esetleg elképzeltük, vagy ahogyan néhány fiatal manapság gondolja. Persze, a harmonikus együttélésben fontos szerepet játszik az azonos érdeklődési kör; esetünkben a népi kultúra megismerésére való ellenállhatatlan törekvésünk már fiatal korunk óta; a néptánc, a népzene szeretete. S ez nem azt jelenti, hogy állandóan erdélyi népdalokat dalolunk együtt, hanem, hogy elfogadjuk és megértjük egymás „szenvédeljét”, amit a mi csodálatos kultúránk iránt érzünk. Ez az elfogadás, vagy egyetértés akkor is jelentkezik, ha például valamelyikünk állást foglal valamely komolyabb erkölcsi kérdésben; ebben soha nincs vita köztünk. Talán apróságnak tűnnek ezek a dolgok, talán sokak számára még nevetségesnek is, de az élet ebből a sok apróságból áll össze egésszé. Nagyon nehéz lehet egy homlokegyenest más meggyőződésű emberrel együtt élni, ez megmérgezheti a kapcsolatot.

Nálunk az élet úgy hozta, hogy a munkánk, szakmai életünk és a magánéletünk is egymás mellett halad, hosszú évtizedek óta. Akik nem ismernek minket, azok gyakran csodálkoznak, hogy „bírjuk egymást elviselni” a nap huszonnégy órájában. Nekünk egyrészt ez a természetes és „bevált” módszer a hatékony művészi munka érdekében, másrészt (s talán ez bizalmat ad azoknak a fiataloknak, akik nem hisznek a hosszú együttélés sikerében), örömmel jelenthetjük ki, hogy ennyi idő után sem szükséges feltétlenül megunni egymást. Ebben nagy és pozitív szerepe van a humornak és persze a nem szűnő lelkesedésnek egymás bármiféle teljesítménye és tehetsége iránt. A család alapja az egymásra való odafigyelés - még ha vitával, akár veszekedéssel is jár-, de az érdeklődés egymás dolgai iránt, szerintünk kötelező.

A házasság (mondják a bölcs öregek), olyan mint a magyar párostánc, mint a csárdás:

kell hozzá egy erős, határozott férfi, aki irányítja a táncot, de legalább olyan fontos mellette a nő, aki „átadja magát” és támaszt nyújt, hogy a férfi „szárnyalhasson” mellette, de együtt döntenek minden mozgulatról, s a nő is egyenrangú partnerként „valósítja meg önmagát”; ettől olyan szép a táncuk.

Sok fiatallal dolgoztunk, dolgozunk együtt ma is a Magyar Nemzeti Táncgyűttesben, rengeteg tanítványunk volt az elmúlt évtizedekben, tudjuk és érezzük, hogy a személyes példa sokat jelenthet nekik. A napokban is beszélgettünk fiatal, házasságkötés előtt álló táncosainkkal és nagyon jólesett, amikor azt mondták, ők is valami hasonlóra vágnak, hogy a mi házasságunk követendő példa számukra és esetleg hitet ad nekik arra, hogy így is lehet, így is érdemes.

Balázs János

Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész,
a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docense,
Érdemes művész. Egy lánygyermek édesapja.

Ajánló

Abszolút hallással megáldott bátyám nagyon tehetségesen zongorázott. Gyerekként nekem ez azt jelentette, hogy mindennap több órán át hallgattam gyakorlását a közös szobánkban, és ennek a gyakorlásnak jelentős részét a skálázás tette ki. Így aztán többnyire elveszítettem lelkesedésemet, mire eljutott a különböző darabokig. A mindennapos zeneszó azonban elültetett bennem egy mélyen gyökerező vonzalmat a zongorajáték iránt.

Balázs Jánost először egy külföldi rendezvényen hallottam zenélni. Koncertjeire jellemző, hogy amikor már úgy érzi a hallgató, hogy az élményt nem lehet tovább fokozni, ő még rátesz egy lapáttal. Ezúttal is hangos sikert aratott, én pedig megtisztelőnek éreztem, hogy a fellépés után személyesen is megismerkedhettünk. Azóta eltelt jó néhány év, Jancsival baráti kapcsolat alakult ki közöttünk, sokszor örvendeztetett meg virtuóz játékával, kimagasló tehetsége azonban csak egyike értékes tulajdonságainak. Jancsi büszke roma származására, és hiába lett a legfiatalabb Kossuth-díjasunk, nem feledkezett meg arról, milyen nehéz körülmények közül indult. Segíti a fiatal tehetségeket, oktat a Snétberger-programban, zsűritag a Virtuózokban, instruktorságot vállalt a STIPI-ben, tudja, mekkora áldás egy mentor.

Amikor egy mindkettőnk által ismert, nagyon szegény családból származó gimnazista cigánylány jövőbeli lehetőségeiről beszélgetve azt panaszoltam Jancsinak, hogy szerintem az illető elég apatikus, ő azt válaszolta: „úgy van az, hogy amikor gyerekkorodban sokszor nem tudod, lesz-e mit enned másnap, akkor bizony idővel rád tör az apátia...”

János és felesége, Szilvi néhány hónappal ezelőtt vált szülővé, így minden napjaik – a zene mellett – az új életről való gondoskodásról szólnak. S azt is tudom, milyen fontos számukra, hogy Szofi biztonságban és szeretetben nőhessen fel.

Novák Katalin

A szeretet testet és lelket ölt

Egy művész számára, akinek az élete folyamatos változások, utazások sorozata, felbecsülhetetlen kincs az otthon melege, a családi fészek nyugalma, stabilitása és a feltétel nélküli szeretet. A biztos pont, az origó, ahonnan indulunk, ahová visszatérünk. Amiből táplálkozunk, amiért tesszük mindazt, amit kell, amit a szívünk és a Jóistentől kapott tehetségünk diktál. A család, amelyben édesanya, édesapa és a gyerekek egységet alkotva élnek, mindennap hozhat örömet, boldogságot és persze bánatot, veszteséget is. Az emberi lét természetes folyamata a fejlődés, a tapasztalás, mely a család egységéről is elmondható, hiszen az idő előre haladásával változnak az igények, az életritmus, de a családban betöltött szerepek rendszert alkotva, biztonságot adva mindenki számára képesek nyugalmi, meghitt és ideális állapotot teremteni. Ezért mindennap tenni kell, és olykor lemondásokkal, áldozatokkal jár, de úgy érzem, mindent megér, ha ezzel a család jövőjét, lelki békéjét megalapozhatjuk.

Nagycsaládban nőttem fel, és bár akkor még nem tudtam, micsoda kincs ez, most igazán értékelni tudom már ezt a közeget, amelyből én is kinőttem. Ez adott nekem sziklaszilárd értékrendet, biztonságérzetet, gondoskodást, hovatartozást és felelősségérzetet is. Nálunk mindennapos volt a családtagok látogatása, ünnepnapokon a hosszú asztalnál az együtt töltött idő, az éjszakába nyúló beszélgetések, a nagymamám által készített fenséges ételek, és persze a közös családi örömenélés.

Életünk során sok mindent tapasztalunk, megtanulunk, de a gyerekkori élmények, a családi közeg nem pótolható semmivel, beleég a tudatunkba, hatással van ránk egész életünk során. Minden nehézségre gyógyír, ha az ember tudja, történjen bármi, a családjá mindenben támogatja.

Erre és ennek az eszmének a megőrzésére és továbbadására – egy olyan korban, amikor az egyén és az önállósodás kerül egyre inkább előtérbe – talán soha nem volt még ennyire szükség. A világtrendek és divathullámok veszélye lehet, hogy az emberek elfeledik az igaz értékeket, az ősi és biológiai normatívákat, melyek hiánya beláthatatlan veszélyt jelent tágabb körben a jövő társadalmára nézve, szűk körben pedig saját családunkra.

Számomra az idei év hozta el életem legnagyobb csodáját, hiszen a Teremtő megajándékozott minket első gyermekünkkel. Kislányunk érkezése óta minden percért hálát adunk, amit együtt tölthetünk. Gondolatban sokszor elképzeltem, milyen is lesz ez az érzés, de az emberi képzelet, legyen bármilyen erős is, ezt az érzést és állapotot nem tudja megjósolni. A szeretet testet és lelket ölt egy kisbabában. Az ember a jelenkori felgyorsult világban folyamatos pörgésben van, szinte észre sem vesszük a körülöttünk történő eseményeket, ám egy gyermek érkezése, ha nem is lassítja ezeket a folyamatokat, de értelmet ad a hajtásnak, a sok munkának.

Minden fájdalmat, nehézséget, stresszt feledtet a gyermekünk mosolya, boldogsága, egészsége.

Természetesen a gondolkodásunkra is hatással van az a pillanat, amikor egy pár igazi családdá válik. Elkezdünk gondolkodni azon, hogy milyen világot hagyunk magunk után, milyen elvek szerint neveljük úgy a gyermekünket, hogy értékeink ne sérüljenek, ugyanakkor a társadalomba is képes legyen beilleszkedni. Számomra, ahogy a művészetemben is, mindig az őszinteség, a szeretet, a hit és a jóakarát vezérelte döntések bizonyultak igaznak és értékállóknak hosszútávon. Új idők új dalai sokszor kívántathatnak mást, mert a világ erre vagy épp arra halad, de az örökérvényűségekre való törekvés minden káros, ám elsőre csillogónak tűnő jelenséget hatástalanít, harmóniát és boldogságot hagyva maga után. Mindezen érzések, gondolatok és elvek összességét szeretnénk feleségemmel együtt átadni gyermekünknek azzal a tudattal, hogy unokáink és leszármazottjaink is valós, emberi, bölcs és előremutató örökség részeséivé válnak.

Szalóki Ági

Liszt Ferenc-díjas, Artisjus-díjas és
Fonogram-díjas énekes, dalszerző.
2020-ban megkapta a Magyar Érdemrend
lovagkeresztjét. Hosszú várakozás után
2021-ben megszületett első gyermeke.

Ajánló

Amikor a gyerekeink kicsik voltak, a hosszú autóutakon úgy tudtuk lekötni a figyelmüket, hogy betettünk egy zenei CD-t, azt hallgattuk újra és újra. Együtt énekeltük a dalokat, ez érezhetően megnyugtatta őket. Gyorsan megtanultuk a különbséget a „gagyí”, a kommersz gyerekzene és a minőségi, gyerekeknek szóló dalok között. Hálásak voltunk azoknak az előadóknak, akik zeneileg és nyelvtanilag is igényes albumokat készítettek a gyerekközönségnek.

Szalóki Ági énekesnő tiszteli hagyományainkat, szem előtt tartja a minőséget, és szívből, szeretettel énekel. Koncertjei egyaránt népszerűek a kicsik és a nagyok között. Ági olyan művész, akit foglalkoztat a közélet, aki kisebb és nagyobb közössége ügyeit felkarolja, képviseli, aki kiáll az igazságért, és nem hagyja magát elhallgattatni. Szól, ha valahol problémát észlel, de az elégedettségét is megosztja másokkal. Meri és tudja értékelni azt, ami adatott.

A koronavírus-járvány nehéz hónapjaiban Ági közösségi feladatokat vállalt, és a kényszerű koncertezési szünetben meséket olvasott fel, online énekórákat adott. Éppen ebben az időszakban fogant meg kislánya, Áron. Ági a nyilvánosság előtt sem titkolta el, hogy 41 évesen, lombik program segítségével fogant meg gyermeke, s hogy kora miatt orvosai csak kicsi esélyt láttak a sikerre.

Szalóki Ági zenészként 20 éve foglalkozik gyerekekkel, s most már saját kislányának is énekel. Neki adja tovább azokat a családi történeteket, amiket ő hallott szüleitől, nagyszüleitől.

Novák Katalin

Gondolatok a családról és a nemzetről

Az első, ami a család kapcsán eszembe jut, egy gyerekkori emlék. Apai nagymamám mellé kucorodunk a testvéremmel, nagyí papírdobozból fényképeket vesz elő, magyaráz, mutatja, ki kicsoda, és családi történeteket mesél.

A fejkendőss asszonyokat és nagy bajuszú, erős kezű embereket, a pufók kisbabákat, a kedélyesen piknikező társaságot, a vigyori kamaszokat, az elegáns hölgyeket és a pipázó urakat, a templom kapujában álló, derűs ifjú párt és a násznépet a fekete-fehér képekről mind ismerjük már, a történeteiket, mint meséket jó újra meg újra hallani. Ők a rokonaink, apánk, anyánk, nagymamáink, nagypapáink, dédapáink, ük- és szépanyáink. Építenek, tanítanak, mintát adnak a meséik, és kötődést egy szűkebb közösséghez. Egy családból valók vagyunk, összetartozunk, ők bennünket hordoztak, belőlük vagyunk, mi pedig őket hordozzuk vonásainkban, mozdulatainkban, az emlékezetünkben, cselekedeteinkben, viselkedésünkben, reakcióinkban, értékválasztásunkban, életfelfogásunkban. József Attila így ír *A Dunánál* című versében:

*“Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.*

*Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ős szemlélget velem.*

*Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.*

*S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.*

Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.

Enyém a mult és övék a jelen.

*Verset irunk - ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.”*

Szeretem a családi történeteinket. Minél többet hallgatom őket, és minél több történetet ismerek, annál jobban kötődöm.

*Az őseim szemével látok, a szívükkel érzek, vérüket,
verejtéküket, szenvedéseiket, áldozathozatalaikat tisztylem.*

Szerencsés vagyok, mert van mit, van kit szeretni a családomban. Van mit tanulni tőlük, mert sok tekintetben példaképek. Büszke vagyok arra,

ahonnan jöttem, egészséges büszkeséget érzek, és feltétel nélküli szeretetet családtagjaim iránt akkor is, ha nem követem őket mindenben. Gondoskodó, cselekedve szerető családba születtem. Nem győzők hálát mondani, mert közben tudom, korántsem ilyen szerencsés mindenki... De nem csak a családomhoz kötődöm ilyen szeretettel. A felmenőim iránt érzett tiszteletet és hálát a magyar nemzet ismert és ismeretlen nagyjaira is képes vagyok kiterjeszteni. Tiszteletet és hálát érzek a magyar földet ezer éven át művelő és vére árán is védő magyarok, egyszerű parasztok, szegény, kétkezi munkás emberek és a felelősséggel és bölcsességgel kormányzó vezetők, és azon nemes emberek iránt, akik a szerint az üzenet szerint éltek, amit Kölcsey Ferenc a *Huszt* című költeményében megfogalmazott.

“Messze jövőendővel komolyan vess össze jelenkort;

Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!”

Kötődöm a családomhoz, és nagyobb családomhoz, a nemzetemhez, értékelem több mint ezer éves erőfeszítéseit, élni akarását, hitét. Kötődöm ehhez a nagy családhoz, minden hibájával, balsorsával, rossz választásaival együtt, és amikor kritizálom, olyan feltétlen szeretettel fogalmazok, amilyen szeretettel jó szülő a gyerekéhez, jó pedagógus a tanítványához szól. Fejlődés ugyanis sosem jött még ostromozás, gúnyolás, lekicsinylés, megszegyenítés, megszenségtelenítés, porig alázás nyomán. Cselekvő szeretet, együttérző képesség és feltétlen elköteleződés kell a családban, s ugyanígy a hazaszeretethez is. De koránt sincs minden családban szeretet...

Hány meg hány magyar családban marják egymást családtagok: testvér a testvér, fiú az apa, lány az anya, férj a feleség, unoka a nagyszülő ellen fordul. Hány idős, beteg embert hagynak magukra a gyerekeik, unokáik, s hány gyereket hanyagolnak el szüleik... Mennyi hallgatás, mennyi acsarkodás, irigység, sok évtizedes, évszázados kibeszéletlen, feldolgozatlan trauma terheli a magyar családokat... A huszadik század, amely jócskán gondoskodott traumákról, kiélezte a magyar családokban is az ellentéteket, feszültségeket. A traumatizált magyar nemzetet pedig még jobban szétzúzta a megfélemlítettség. A Szovjetunió fennhatósága alatt tevékenykedő magyar politikusok tettek arról, hogy a családi kötelékek tovább lazuljanak, és meginogjon a házastársak, testvérek, barátok, munkatársak közötti bizalom.

*“Bánat, bánat, keserűség, még a testvér is ellenség
Hát idegen hogy ne volna, mikor a testvér sincs jómra?”*

Így szól a gyimesi keserves, és bizony, 1956-ban örökre megtanultuk, hogy vannak olyan magyarok, akik nem átallanak magyarokra támadni. Isten óvja ezektől a magyar nemzetet!

Sztálin és Hruscsov, Rákosi Mátyás, Kádár János, Münnich Ferenc, Biszku Béla és társaik jól tudták: ahol nincsenek, vagy gyengék a közösséget megtartani képes gyökerek, ott széthúzás és kishitűség lép az összetartás és az egészséges önérzet, az egészséges szabadságvágy helyébe. A besúgókkal, ügynökökkel behálózott, megfélemlített magyar nemzet nem lélegezhett szabadon, nem csoda, hogy meg is betegedett. A reményt a rendszerváltás időszaka hozta el, de addigra az áldozatok közül sokan meghaltak már, és voltak, akik öngyilkosságba vagy alkoholizmusba menekültek, elnémultak egy életre, elfojtva mérhetetlen fájdalmukat...

Emlékszem, mit éltem meg gyerekkoromban szüleim válásakor. Mintha a világ rengett volna meg, mintha a talajt húzták volna ki a lábam alól, mintha szétszakadtam volna. A tudat, hogy szüleim szeretetének egysége meghasadt, olyan mély fájdalmat okozott, amelyet évtizedek alatt tudtam csak feldolgozni.

“...valami fáj, ami nincs. Valamikor hallani fogsz majd az életnek egy fájdalmas csodájáról – arról, hogy akinek levágták a kezét és a lábát, sokáig érzi még sajogni az ujjakat, amik nincsenek. Ha ezt hallod majd: Kolozsvár, és ezt: Erdély, és ezt: Kárpátok – meg fogod tudni, mire gondoltam.”

(Karinthy Frigyes: Levél kisfiamnak)

Ahogy a legtöbb gyereknek trauma szülei válása, úgy a magyarságnak a XX. században traumát okozott a trianoni döntés, a két világháború szörnyűségei, a Holokauszt, százezrek Gulágra hurcolása, a szovjet megszállás, a vagyonek kobzások, az '56-os forradalom, a kínzások, a tömeges kivégzések és bebörtönzések, a zsarolás, a megfigyelések, a megfélemlítettség, az ellehetetlenítettség... A gyászfolyamat pedig nem mehetett végbe. A szocializmus alatt felnőtt generációk nem hallhattak arról, hogy József Attila ilyet is írt:

*„Szép kincses Kolozsvár, Mátyás büszkesége,
nem lehet, nem, soha! Oláhország éke!
Nem teremhet Bánát a rácnak kenyeret
Magyar szél fog fújni a Kárpátok felett!”*

Nem hallhattak arról sem, hogy mit tapasztalt meg Kertész Imre gyerekként a koncentrációs táborban, és mit Olofsson Placid bencés szerzetespap tíz év alatt a Gulagon, nem hallhattak orosz katonák által megerőszakolt sok ezer magyar nő élethosszig tartó fájdalmáról, az ország 1980 és 2010 között történt módszeres meglopásáról, több száz milliárd dollár „kivándorlásáról.” Tömegek élnek úgy, hogy semmit sem tudnak a múltról, nem ismerik sem családjuk, sem nemzetük történelmét. Fájdalmasan sokan vannak olyanok, akiknek beadható a „hagyjuk a múltat” szlogen, akik azt hiszik, hogy lehetséges a jelenről és a jövőről a múlt ismerete és a múlttal való szembenézés nélkül gondolkodni. Sokan dolgoznak azon, hogy a magyarság és családjaink ellen a múltban elkövetett súlyos vétkeket bagatellizálják, szőnyeg alá söpörjék.

De egy ideje mintha a jégpáncél kezdene repedezni. Egyre többen szólalnak meg, egyre többen vállalják, hogy érzik azt a bizonyos feltétlen szeretetet nemzetük és családjuk iránt. Ha némelyek gúnyolják, lesajnálják és relativizálják is azt, amit szentnek tartunk, ha rágalmaznak és hátba támadnak is, legyünk erősek és büszkék, merjük megismerni a múltunkat, merjük abból levonni a tanulságot, merjünk felmenőinkre, tanítóinkra, mestereinkre, hőseinkre emlékezni, a számon sosem kért vétkesek nevét pedig ne feledjük. Merjünk szeretteinkért, családunkért, nemzetünkért felelősséget vállalni, merjünk tervezni, gyerekeket világra hozni, szeretetben felnevelni, tudjunk gondoskodni, tudjuk szüleinket, nagyszüleinket tisztelni, és ha kell, legyen bennünk végtelen erő őket segíteni, ápolni, legyen bennünk képesség az önvizsgálatra, megbocsátásra, bűnbánatra és békülésre, mert addig, amíg így teszünk és így létezőnk, biztosan *él nemzet e hazán...*

Oláh Gergő

Énekes, az X-Faktor harmadik szériájának győztese. 2016-ban Nemzetiségekért Díjjal ismerték el a romák társadalmi befogadása terén végzett munkáját, ugyanebben az évben megkapta a Szikra-díjat is. Nős, öt gyermek édesapja.

Ajánló

A tehetségkutató versenyekkel kapcsolatban vegyesek az érzéseim. Egyrészt fontosnak érzem a lehetőséget, hogy olyanok is megmérettethessék magukat, akik máshogy nem kerülhetnének a szakemberek szeme elé, másrészt túl sok már a hamisság, a megrendezettség az ilyen műsorokban. A tévécsatornák különböző válogatóinak első szériáit még mi is néztük, megismertük a szereplőket, voltak kedvenceink, aztán valahogy ez is elvesztette az újdonság varázsát. Előfordul azonban most is, hogy egy ilyen tehetségkutató műsornak köszönhetően valódi értékek kerülnek a felszínre.

Oláh Gergő Karancslapujtőn, egy kétezer-ötszáz lelkes Nógrád megyei községben született, innen költözött a család Salgótarjánba. 2012-ben egy tehetségkutató versenyen fedezte fel az ország, és népszerűsége azóta is töretlen. Gergő egyike azoknak, akik bebizonyították, hogy nagyon nehéz körülmények között élő cigány családból indulva is messzire lehet jutni. Oláh Gergő ismertségét arra is használja, hogy közvetítse a számára fontos értékeket. Dalaiban hűségről, élethosszig tartó szerelemről, családról, Istenről, hitről énekel. Büszkén vállalja cigányságát, és bízik abban, hogy akik látják, hallják, szeretik dalait, elgondolkodnak azon is, érdemes-e a romákkal szembeni előítéletekkel élni. Története erőt adhat azoknak is, akik még keresik az útjukat, akik még küzdenek a velük szemben táplált sztereotípiákkal. Gergő büszke arra is, hogy fiatalon találtak egymásra feleségével, és nem vártak sokáig a gyermekvállalással. Öt gyermekük számára meg szeretné, és meg is tudja adni azt a lehetőséget, hogy ők is származásukra, kultúrájukra, családjukra büszke, sikeres, boldog emberek lehessenek.

Novák Katalin

Mindenem a család

Szerencsésnek érzem magam, mert csodás gyermekkorom volt!

Nem azért, mert megkaptam a legjobb márkás cipőt, a legjobb gyermekjátékokat, vagy a legújabb mobiltelefont... Pont ellenkezőleg, sokat nélkülöztünk, előfordult, hogy osztálykirándulásra sem tudtam elmenni, nemhogy nyaralni, mert nem tudták kifizetni a szüleim.

Azért volt csodálatos gyermekkorom, és azért vagyok szerencsés, mert azt kaptam meg a szüleimtől, a családomtól, ami nem vehető meg pénzen: a szeretetet, figyelmet, terelgetést, útmutatást, motiválást, emellett pedig megtanítottak a szüleim hinni is, Istenben, magamban.

Emlékszem, tizenhat évesen apámmal építkezésekre jártam dolgozni segédmunkásként, és egy nagyon hideg téli napon épp vittem oda neki a téglát, amikor azt mondta nekem, hogy én nem így fogom keresni a kenyerem, nekem sokkal jobb életem lesz.

Ez a mondata mélyre hatolt bennem!

Édesanyám is mindig a tanulásra motivált és figyelt a lelkemre: tinédzserkoromban, ha szükségem volt rá, hajnalokig beszélgettünk. Ezekkel a gesztusokkal, mondatokkal a szüleim erős magokat vetettek el bennem, amiket aztán szépen öntözgettek is, ahogyan tőlük kiltelt. Nélkülük nem az lennék, aki vagyok és aki majd még leszek. Jó dolgokat hoztam otthonról, amiket tovább akarok vinni, amik pedig nem voltak jók, azokat próbálom az én saját családomban máshogyan csinálni.

Úgy gondolom, ezek azok az alapok, amitől egy gyerek jó irányba tud majd elindulni – ezek nélkül viszont megvan az esély arra, hogy fiatalon tönkremenjen egy élet. Ezért is fontos a biztos, odaadó családi háttér, ami nem pénz kérdése.

A feleségemmel fiatalon házasodtunk össze, ő huszonegy, én húsz voltam.

Tudatosan akartuk így, mert fiatalon szerettünk volna szülők lenni – harmonikus, erős, nagy családra vágytunk!

Nem volt könnyű az elején, hiszen szegénységben kezdtük el a közös életünket.

Azt szerettük volna, hogy a gyermekáldás akkor érkezzon, amikor már mindenünk megvan: biztos egzisztencia, ház, autó... Ugyanakkor azt is éreztük, hogy ahhoz nagyon sok időnek kellene eltelnie!

Még a házasságunk előtt meghoztuk azt a döntést, hogy Istenbe vetett hittel, a Biblia szerint éljük az életünket. Az egyik istentiszteleten azt tanították, hogy a gyermek minden körülmények között áldás – ez mindketőnknek üzenet volt, ekkor döntöttük el, hogy nem várunk!

Egy év után érkezett is az első gyermekünk, Karla. Ekkor értettem meg az élet igazi értelmét és ekkor lett az életemnek igazán nagy célja, mégpedig az, hogy jó apa és jó férj legyek! Hogy jó embereket neveljünk, jó feleséget, anyákat, jó férjeket, apákat!

Három gyermeket terveztünk, de odafent alkalmasnak találtak bennünket arra, hogy öt gyermek életét vezessük a jó úton. Nem egyszerű, sőt olykor vannak nagyon kemény napok, de brutálisan szeretem mindenestül!

Ha a család rendben van, akkor minden rendben van. Nagy munka, de ha jól csináljuk, akkor a világ legjobb, legbiztosabb, legtöbbet hozó befektetése a család.

Számomra a legszebb szó az, amit hallhatok, az, hogy „apa”.

*Számomra a család lett a minden: a biztonság, a menedék,
a forrás, a támasz, a vigasztalás, az öröm, a szerelem,
a büszkeség, a motivációm, a kezdet és a vég!*

Kokas Katalin és Kelemen Barnabás

Kokas Katalin Liszt Ferenc-díjas
hegedű- és brácsaművész,
értelmes művész,
férje, Kelemen Barnabás Kossuth-
és Liszt Ferenc-díjas hegedűművész.
Négy gyermeket nevelnek.

Ajánló

Az egyik vasárnapi prédikáció arról szólt, hogy nincs olyan, hogy magánélet, hivatali élet, ilyen élet, olyan élet. Egyetlen életünk van, és annak vannak különböző szinterei, szereplői, vonatkozásai. Az életünk egy és oszthatatlan, nem lehet feldarabolni. Ez jut eszembe a Kokas-Kelemen házaspárról. Ha őket figyelem, nem tudom megmondani, hol a család és a munka határa, mi a magánélet, mi a művészet, a zene, mi a személyes tér. Mintha az egész olyan, irigylésre méltó harmóniában működne, ahol mindenki teszi a dolgát, él, zenél, figyel a másokra, segít, kiegészít, kijavít, gyarapszik.

Kati és Barnabás is zenész családból származik, Barnabás nagypapa és felmenői cigányprímások voltak, Kati szülei a Csiky Gergely színház zenekarában dolgoztak, így talán nem meglepő, hogy ők is ezt az utat választották, sőt, Gáspár fiuk is rendkívül tehetséges ifjú hegedűművész. Kokas Katalint sokszor láthattuk gömbölyű pocakkal színpadra lépni, mind a négy gyermekük megszületésénél az utolsó pillanatig vállaltak fellépéseket, és a baba egészen kicsi korától ott volt velük. Emlékezetes számomra az a karácsonyi koncertjük, amin Olga lányuk a színpadra helyezett babahordozóból hallgatta a hegedűszót, csendben, nyugodtan. A Kokas-Kelemen család játékában nem csak az az élmény, ahogy a csodálatos hangokat kicsalogatják a hangszerből, hanem a figyelő szeretet, ahogy egymásra néznek fellépés közben, vagy az az alázat, ahogy Gáspár lapozza a kottát, ha éppen erre van szükség. A négy gyermek mellett Kati és Barnabás fesztivált is szervez, tehetségeket gondoznak, tanítanak, nevelnek, közösségi

szinten is felelősséget vállalnak és viselnek. Munkájukért számos elismerést vehettek már át, a legnagyobb ajándéknak azonban azt érzik, hogy Hanna lányuk boldog, sikeres modell és színész-palánta, Gazsi virtuóz zenei tehetség, Olga és Zsigmond pedig önfeledt kisgyerekek, akiknek természetes, hogy a családban a helyük, függetlenül attól, éppen hol turnéznak, mikor koncerteznek.

Novák Katalin

A múlt, a jelen, a jövő

25 év, férj-feleség, 4 gyermek, nagyszülők és dédmama, testvérek, unokatestvérek - amikor mindenki együtt van, könnyedén vagyunk százan.

Szerelem, szeretet, szentség, kötelék, esküvő, odafigyelés, összetartozás, felelőség egymásért, közös célok, példamutatás, terelgetés, játék, megbántódás, megbocsátás, érintés, odabújás, töltődés, érzékelés, ölelés, csók, mindennapi áldás, soha nem múló kíváncsiság, figyelem, figyelmeztetés, biztonságtudat, úton levés, óvó tekintetek, érzelmek áramlása, hosszú táv, hullámvölgy, magaslato, otthon, hazatérés biztos tudata, minden amiért érdemes..., igaz-nem igaz, egység, tolerancia, tapintat, hűség, a tűz őrzése, nyíltság, nyitottság, tabu témák otthoni megbeszélése, a folyamatos változás, nézeteltérés, megbékélés.

Az élet értelme.

Születés, halál, egészség, betegség, félelem, aggodás, remény, imádkozás, féltés, hit, pólya, bölcsőde, óvoda, iskola, karrier, színpad, hegedű, házasodás, unokák, dédunokák.

Megérjük-e kézen fogva...?

Nagyszülők, dédmama, tekintély, ősi tudás továbbadása, útmutatás, beszélgetések múltról-jövőről, segítségnyújtás, kritizálás, megértés, elfogadás, elutasítás, összetartozás, feleselés, higgadtság, távolság, tisztelet, közeledés, a szeretet állandó kimutatása.

Szükség egymásra.

A gyermekeink, akikért kötelességünk óvni földünket, hazánkat és megőriznünk a jövőbe vetett hitünket.

Tartás.

Az idő, a gyorsan haladó. Együtt töltött idő, amely sohasem elég. Elégedetlenség az időhiány miatt, önmegvalósítás igénye, időbeosztás, fegyelem, szorgalom és célra tartás. Tisztelni, támogatni a másunk elvonulását, befelé fordulását. A káosz és zsongás mellett megteremteni a lehetőséget a csöndre, nyugalomra. Nekem fontos, mert neki fontos. Mindannyiunknak fontos, mert neki fontos. A “neki” pedig mindenki lehet. A négyéves is, a féléves is, a kamasz is, az anya, apa is és a nagyszülők is.

Összefogás és tolerancia.

Elengedés, áldozat egymásért, küzdés. Közös megélt ünnepek, reggelik, ebédek és vacsorák, a fontos pillanatok, amikor csak úgy csacsogunk, támasz, amikor van kinek elmondani, őszinteség, amikor önmagunk lehetünk. Nevetés, tréfa, sírás, fájdalom, sóhaj, büszke öröm a másikért, ítélkezés, tükör. Féltékenységi, versengési, versenyi, önmagunk legyőzése. Esti mese, kézen fogom, kézen fognak, nem esik el, nem esem el, elesik, felsegítjük, ha gödör, hát kihúzzuk, ha túl magasan járunk, visszasegítenek, realitás, álom. Gyökereink, virágaink, napfény és eső, csíra, lomb, évszakok, jó termőföld, kút tiszta vízzel, csak legyen mit enni adni.

Tradíció őrzése, átmentése.

Katarzis, hangok, örömmzenélés, színpadi jelenlét, közös turnék, utazik a család, koncerttermek, kvartett versenyek, zenekarok, szólóestek, tapsolás, izgalom, szurkolás, fejlődés, gyakorlás, a gyermekeink a színpadon, a próbákön játszótér helyett, tanítás, fesztiválszervezés, nemzetközi versenyek szervezése, alap- és középfokú pedagógia felkarolása, mesterkurzusok, mint otthoni állandó téma.

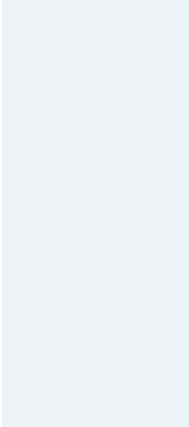
A pedagógia mint a jövő záloga.

Síelés, futás, egészséges életmód, kikapcsolódás, séta, jó levegő, a cserépkályha melege, vidéki szülői ház, mint központ, nagypapa főztje és kertje, nagymama frappáns családsservezése.

Jó hazamenni.

Szabadság, biztos keretek, szárnyakat adó biztatás, az a kert, az a ház, az a lakás, az az utca, az a színpad, az a koncert, az a kirándulás, a megismételhetetlen megannyi emlék, ami összeköt. Hasonlóság, különbözőség, tulajdonságok, tehetség, hallás, kezek, színek és formák, hangszínek, grimaszok, tiszta apja, tiszta anyja, értékmegőrzés, taníttatás, tanulás, utánzás, stagnálás, fejlődés, jelenlét és hála.

A múlt, a jelen és a jövő.

CSALÁDMOZGALOM

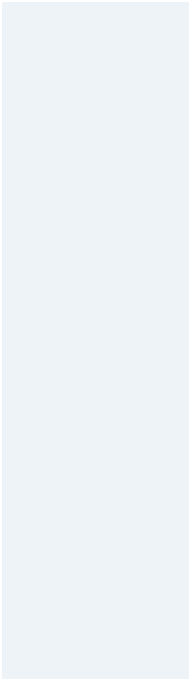
Kardosné Gyurkó Katalin

Skrabski Fruzsina

Székely András

Fűrész Tünde

Nagy Anna

Kardosné Gyurkó Katalin

A Nagycsaládosok Országos
Egyesületének elnöke.
Közgazdász és vállalkozási menedzser.
A Magyar Arany Érdemkereszt birtokosa.
Férjével öt gyermeket nevelnek.

Ajánló

Sógornőmmel éppen egyszerre voltunk várandósok. Mi a második fiunk érkezését vártuk, ők az első gyermeket. Hamarosan kiderült, hogy náluk nem egy, hanem egyszerre két kisbabával bővül a család. Gyerekeink egykorúak, így közelről megtapasztalhattam, milyen egy ikerpárról gondoskodni. Míg mi a kicsi és a pici jelentette kihívásokkal küzdöttünk, nekik azt kellett kitalálni, hogyan tartják majd két egyformán pici gyerekkel a napirendet, hogyan mennek sétálni, hogyan oldják meg az etetést.

Ezen tapasztalatok birtokában csak elképzelni tudom, mekkora feladatot jelenthet, amikor három gyermek után jelentkezik egy ikerpár a családba, ahogy az Kardosné Gyurkó Katáéknál is történt. Akik öt gyermekről gondoskodnak nap mint nap, olyan teljesítményre képesek, amit legtöbbször megirigyelhetünk. Kata ráadásul egy nagy civil szervezet, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete elnöki feladatait is ellátja a családi teendők mellett. Személyes tapasztalatból is tudja, mekkora erőforrás, ha sok gyermek van egy családban, ahogy azt is, hogy egy ilyen család összetartásához, a gyerekek felneveléséhez bizony kreativitás, türelem és anyagi erőforrás kell. A nagycsalád egy életforma, amit sokan még ma is fenntartásokkal kezelnek, hiszen nem hiszik el, hogy a szeretet nem fog el attól, hogy többfelé kell osztani, és a figyelemmel, az idővel, az anyagi és emberi erőforrásokkal is lehet jól sáfárkodni.

Gyurkó Kata sokat tesz azért, hogy Magyarországon jó legyen nagycsaládban élni. Szervez, tervez, összegyűjti és képviseli a hozzájuk érkező észrevételeket, javaslatokat fogalmaz meg. Neki és munkatársainak is köszönhető, hogy a nagycsalád mára újra divatos lett, és egyre többen néznek

irigykedve azokra, akiket kisebb gyereksereg vesz körül. Nagycsaládban élni jó, mert valakire mindig számíthatunk. Gondoskodásra szoruló gyermekként, dolgos kezeket igénylő szülőként és támogatásra szoruló nagyszülőként is.

Novák Katalin

A valódi élet

A gyermekek valahogy mindig tudják, hogyha valami jó, ha valami olyan, amilyennek lennie kell. Számukra alapvető a harmónia, amelyben apa és anya szeretik egymást, és amelyben minden megtörténhet, ami jobbra és szebbé teszi az életet. Ez egy csoda, amivel megajándékoznak bennünket, szülőket, akik újra és újra szembesülünk a véleményünkkel, amikor örülnek, vagy amikor épp sírnak. Ők tükrözik vissza azt az ideális állapotot, amit néha eltakar előlünk, felnőttek elől a mindennapok gondja, feszültsége, bánata, s amelyre egyébként mi magunk is vágyunk. Hiszem, hogy nem lehet véletlen, hogy a gyermekek, a helyesnek és szépnek eme tudói, a családra, az apára és az anyára szavaznak, akár csak egy pillantásukkal, első szavaikkal, egy öleléssel, kérdéseikkel, de még a daccal is. A család igényével és vágyával születünk, és egész életre kiható fájdalom számunkra, ha nem kapjuk meg, vagy nem kapjuk egészen. Ilyenkor csalódottak, kedvetlenek leszünk, mert az ember hajlamos azt hinni, hogy ami nem sikerült a szülei számára, az neki sem sikerülhet.

Pedig mindannyian magunkban hordozzuk az öröm, a család, a siker lehetőségét, s akár daccból is képesek lehetünk jobban csinálni, mint szüleink. Az életünkért nem tehetünk felelőssé másokat. Ráadásul az ember nincs is mindig tisztában azzal, hogy mi az oka, ha úgy érzi, nem stimmel valami. Ez sajnos néha ellenállást, a család, a családi értékek tagadását váltja ki, főleg kamaszkorban, de később is. Talán sejthető, egy kicsit a saját életemről is beszélek most, hiszen nyolc éves koromtól elvált szülők gyermekeként nőttem fel, olyan időszakban, amikor ez még nagyon nem volt elfogadott. Csúfoltak is velem. Ám a minta nem csak a saját családból érkezik. Édesanyám javaslatára gyülekezetbe kezdtem járni, ahol megismerkedtem a tízgyermekes Czövek családdal. Egyeként öröm volt látnom, ahogy a nagyok figyeltek a kicsikre, ahogy törődtek velük,

mert nekem ez hiányzott az életemből. És egy alkalommal megláttam, hogy Klári néni milyen szelíden fordul oda Olivér bácsihoz: az olyan volt, ahogy a Bibliában meg van írva. Én is nagyon vártam erre a szeretetkapcsolatra, ahogy a nagycsalád nyüzsgésére is. Óriási igényem volt tehát arra, hogy többen legyünk, innen indult a nagycsalád iránti vágyam. Úgy hiszem, hogy amikor a családról beszélünk, nagyon fontos elmondanunk, hogy az idill nem folyamatos, ne keressük minden pillanatban, mert csalódnai fogunk. Nem is tudnánk igazán értékelni, ha állandó lenne.

*A valódi szeretet nem mindig ideális, de mindig tartalmaz:
ez a lényege.*

Ha ezt megértjük, csak akkor részesülhetünk a vágyott pillanatokból, órákból, napokból – abból az életből, azokból a szeretetmorzsákból, amiért érdemes élnünk. A család az élet csodája, ahol az önzetlenség mindig erősebb az önzésnél, ahol a viszályt mindig felülírja a bizalom, és ahol a jóindulat mindig erősebb a haragnál.

2013 decemberében Böjte Csaba egyik könyvében nagyon megragadott egy gondolat: „az Úristen égő vágyat ébreszt a szívünkbe az iránt, amit el kell érnünk”. Életünk különböző fázisaiban egyaránt igaz ez, akár a párkapcsolatra, a házasságra, vagy a gyermekvállalásra gondolunk. Amikor döntés, választás előtt állunk, az mindig kicsit ijesztő, bizonytalanok vagyunk, talán félünk is. Ezek az érzések jelzik, hogy számunkra komoly tétje van annak, hogy ki a párunk, a házastársunk, hogyan állunk egymás mellett a nehéz helyzetekben, vállalunk-e gyermeket. Ez adja például a házasság erejét. Az, hogy a házasság olyan emberek, olyan férfiak és nők folyamatosan megújuló, a család fejlődésével együtt változó szeretet- és életszövetsége, akik életük legfontosabb céljait együtt valósítják meg. Akik számára az egy meg egy nem kettő, hanem egy, s akik akkor válnak igazán önmagukká, ha részei lehetnek ennek az egységnek, s ha együtt örülhetnek az egység gyümölcseinek: a gyermekeknek. Akik nem ijednek meg ezektől a bizonytalanságoktól, hanem bíznak önmagukban, egymásban, és nem a kudarcától való félelem mozgatja tetteiket.

Amikor láttam a férjemet szenvedni, mert sajnos látnom kellett – őssejt-transzplantáción esett át –, azt éreztem, hogy szívesen meghalnék érte.

Azt az isteni szeretetet tapasztaltam meg, miszerint átvállalnám a fájdalmát, csak ő ne szenvedjen. Nekem a gyermekeink mellett ma is ő a házasság mellett szóló legfőbb érv. Felépülését követően is szerettünk volna még gyermeket, mert „az Úristen égő vágyat ébresztett” bennem irántuk, ő ebben is mellém állt. Így születtek meg az ikrek, akik nélkül ma már el sem tudom képzelni az életünk. Egyik nap, amikor gyűrött és törődött voltam, a kiborított legó mellől odajött hozzám Lizike, megölelt, és azt mondta, „Anya, szeretlek”. Visszakérdeztem, hogy miért. „Azért, mert sokat játszol velünk” – jött a válasz. „De néha ideges vagyok” – vetettem fel. „De mi akkor is szeretünk, ha ideges vagy” – mondta. Szerintem ennél több nem kell... Ám, ha jobban belegondolok, mégis kell. Mert a család mindig hordoz magában valamiféle csodát. Kevés olyan nagyszerű érzés van, mint az, amikor látod, amint érik, fejlődik, majd termőre fordul a fa. Amikor a lassan kirepülő nagyokra nézek, látom magam előtt őket még csecsemőként, babaként, aztán eszembe jut, amikor már eltűnt a babaszag, s helyette jött a cserfesség, majd az iskola: vagyis látom, hogy miként gyarapszik tudásban, lelkileg és testileg a gyermek, akit én és a férjem együtt neveltünk fel.

Bár magam egyke voltam, sok gyermeket szerettem volna. Egyszerűen tetszett a nagycsalád, az, hogy sokan vannak, hogy sokfélék. Az, hogy mindig van valaki, akire lehet számítani, mindig van valaki, akinek jó a kedve, mindig van valaki, aki meg tudja oldani, meg tudja javítani, s mindig van valaki, aki figyelni tud arra, akinek erre szüksége van. Márton Áron püspök nagyon szépen és nagyon lényeglátóan fogalmazott a nagycsaládról: „A baj és az aggodás megoszlik, viszont az öröm megszorozódik a népes család tagjai között.” A Nagycsaládosok Országos Egyesületében mi ezt úgy szoktuk megfogalmazni, hogy több gyermek, több szeretet. Amikor az egyesületben az értékfelmutatásról beszélünk, mint alapfeladatunkról, nem valami elvont okoskodásról, nem egy gondolatmenetről, egy ideológiáról beszélünk, hanem valódi, hiteles, megélt tapasztalatokról. Amelyek a teremtés óta az emberrel vannak, s bármilyen idők jöttek is, máig velünk maradtak. S hiszem, hogy ez a jövőben is így lesz. Ezt érdemes elmondanunk mindenkinek, hogy lássák, hallják: a házasság, a család örök emberi alapérték, támadni lehet, legyőzni nem, mert amíg akár csak két ember is szereti egymást, amíg közös jövőt, közös gyermekeket akar, addig lesznek, akik kimondják egymásnak az igent.

Az élet gyakran állít bennünket nehéz helyzetek elé, bizony a fájdalom sem kerüli el az embert. Ez így van akkor is, ha egyedül élünk, akkor is, ha gyermektelenül, s akkor is, ha nagycsaládban. Ám a nagycsaládos élet sokkal több örömet, sokkal több erőt, energiát ad, mert az ember a másikkal, a párjával, a gyermekeivel tud ezekben osztozni, s átéli, hogy csak velük együtt, a családban teljesedik ki ő maga és az élet. A család, a gyermek a valódi önmegvalósítás az ember számára: az önéletrajz csak titulusokat sorolhat a munkahelyekről, de csak a magánélet a sajátunk, azt éljük igazán. Igyekezzünk úgy élni, ahogy azt gyermekként képzeltük: csodaként, amelyért tennünk kell.

Skrabski Fruzsina

Magyar filmrendező, producer és újságíró.

Ő vezeti a szülei, Kopp Mária és Skrabski Árpád által alapított Három Királyfi, Három Királynő Mozgalmat, és ők alapították a Kopp–Skrabski-díjat is.

Tevékenységeért a Magyar Érdemrend

lovagkeresztje elismerésben részesült.

Egy gyermek édesanyja.

Ajánló

Nagy veszteségnek tartom, hogy nem ismerhettem személyesen Kopp Máriát. Éppen azelőtt ment el, amikor én az Emberi Erőforrások Minisztériumába kerültem kabinetfőnöknek 2012-ben. Emlékszem egyik első feladatomra: egy rendezvényen kellett felolvasnom Balog Zoltán köszöntőjét, ami róla és férjéről, Skrabski Árpádról emlékezett meg. Kopp Mária elhivatottsága, átütő személyisége, szenvedélyessége még ezekből a közvetett beszámolókból is jól érzékelhető volt. A Kopp–Skrabski szociológus házaspár nem egyszerűen maradandót alkotott, de elindítottak egy olyan mozgalmat, amely egyrészt a tudományos életben, másrészt a civil világban szökkent szárba, s fejt ki hatását a mai napig. Nem véletlen, hogy a demográfiával, családtudománnyal foglalkozó kutatóintézet, a KINCS (Kopp Mária Intézet a Népességért és a Családokért) éppen Kopp Mária nevét viseli.

Skrabski Fruzsina édesanyja és édesapja életművét gyarapítja. Könnyű a dolga! – mondhatnánk, hiszen ilyen szülők örökségét ápolni, gazdagítani öröm és büszkeség. Nehéz a dolga! – mondhatjuk, hiszen ilyen szülők lába nyomán járni komoly felelősség. Fruzsina ezt a felelősséget kitartással, derűvel, civil kurázsival viseli. A Három Királyfi, Három Királynő Alapítványt egyre többen ismerik, emberléptékű, szerethető kezdeményezéseikhez sokan csatlakoznak. A kuratóriumi munka mellett Fruzsina komoly dokumentumfilmek rendezője, forgatókönyvírója, producere, újságíró és a közösségi médiában is szókimondó, sőt, vitaindító és -folytató szereplő.

A vágyott gyermekek megszületése, a családbarát gondolkodás népszerűsítése érdekében végzett munkája mellett Skrabski Fruzsina írását azért is tartom fontosnak, mert nyíltan beszél gyermekvállalásuk nehézségeiről. Megerősítés lehet ez azok számára, akik maguk is megküzdöttek a gyermekáldásért, akik hasonlóan hosszú, fájdalmakkal, lemondással teli utat jártak be.

Novák Katalin

Mind nagyon testvérek vagyunk!

Egy óriási nagycsaládban nőttem fel. Mivel anyukámnak hét testvére volt, nekem 25 unokatestvérem. Közben a mi "kis családuink" tényleg kicsi, egy testvérrel, nekem pedig egy gyerekkel. Ennek története van.

Kiskoromtól arról álmodtam, hogy jön a hős királyfi és engem akar feleségnek, lesz sok gyerekünk és boldogan élünk, amíg meg nem halunk. Ez volt a karriertervem. Persze gondoltam, hogy közben költő leszek és szegényeknek viszek enni. Nem aggódtam, reméltem, valahogy túléltem a nehéz iskolaéveket és utána jön a megálmodott boldogság.

Aztán persze kiderült, hogy az ideális jövőképet nem elég akarni. A királyfiak nem akartak házasodni, gyereket se, felelősséget se. Aztán, amikor végre megtaláltuk egymást a királyfival, kiderült, nem lesz gyerek, attól, hogy szeretnénk. Költő se lettem, a szegényeknek se olyan könnyű enni adni.

Végül van az élet, amit kaptam: húsz éves boldog házasság, tíz év után egy fantasztikus gyerek lombikkal, dokumentumfilmek, újságírás és a Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom. Jó ez így, boldog vagyok.

Böjte Csaba azt mondta, hogy a boldogság nem egy cél, hanem az út. Az úton tudjuk egymást támogatni és ellődni. Vannak a gyerekkori álmaink, született képességeink, tevékenységek, amelyekben örömeinket leljük.

Van egy ideális élet, amit jó, ha megfogalmazunk, mert akkor van cél az utunkon. Az ideális élet azonban nem lehet elvárás se magunk, se mások fele, mert elérni nehéz vagy lehetetlen.

Én sok gyereket szerettem volna, de egy lett, az elért állapot is jó, abban is boldog vagyok, de számomra az ideális a sok gyerek lett volna. Hiszen a legnagyobb öröm, amit valaha elértem: a gyerekem születése, és az, hogy láthatom nap mint nap. A családalapítás egy csoda, amit megélni transzcendens élmény ebben a profán világban!

A Három Királyfi, Három Királylány Mozgalom csak evidenciákat mond ki: tudományosan bizonyított tény, hogy akkor vagy a legboldogabb, legeredményesebb, legegészségesebb, ha van szerető házastársad és gyerekeid. Ha ez adott, akkor ezzel a csapattal minden nehézséget túl lehet élni: legyen az munkanélküliség, betegség, gyász. Mi csak az úton tudunk az emberek mellett állni, segíteni, ha valaki betér hozzánk. Ha valaki vágyik rá, hogy legyen boldog házassága és gyerekei, akkor tudunk jó példákat adni, mintákat, közösséget, amiben hasonlóan gondolkodó emberekkel találkozhat. Bátorítani tudunk. Megmutatni, hogyan lehet leküzdeni a nehézségeket és eljutni a boldogsághoz. Ismerjük a szenvedéseket, ahogy én is szenvedtem a párkeresésben, meddőségben. Mindenki elakadhat valahol a családalapításhoz vezető úton, nehéz. Nem jönnek a királyfiak, a gyerekek se az égből potyognak, aztán bármikor összedőlhet az egész, sok a válás. Mégis csak akkor növelhető a boldog családok száma, ha nem adjuk fel! Segítünk egymásnak! Ha nekünk nem sikerült, még akkor is sikerülhet másnak! Ha nekem egy gyerekem lett, tehetek azért, hogy másnak több legyen!

A család olyan erőközpont számomra, ahova mindig bebújhatok.

Néha úgy érzem, hogy kimegyek hadakozni a csatatérre, aztán megtépázva hazaérek, ahol mindenki vár és szeret, ahol nem kell álarcokat hordanom, ahol azt mondják: jó, hogy vagy!

A kedvenc mesém Lázár Ervin nagyon testvérei. Ezek a testvérek ülnek egy asztal körül és szidják egymást, mert érzik egymás fájdalmát. Mondják, hogy miattad fuldokoltunk tegnap, miattad fáztunk, most pedig a tizenkettedik miatt szenvednek, aki egyedül húzza maga után a fát.

„És ekkor megszólalt Szegény Dzsoni hóna alatt Árnika:

– Szégyelljétek magatokat.

(...)

De hiszen a világ legboldogabb emberei lehetnétek – mondta nekik Árnika. – Akármelyikőtök beleesne a folyóba, biztos lehetne benne, hogy a többi tizenegy utánaugrik és kihúzza. Akármelyikőtök eltévedne, bízhatna benne, hogy máris keresik a többiek. Nagy bizalom és szeretet lehetne bennetek.

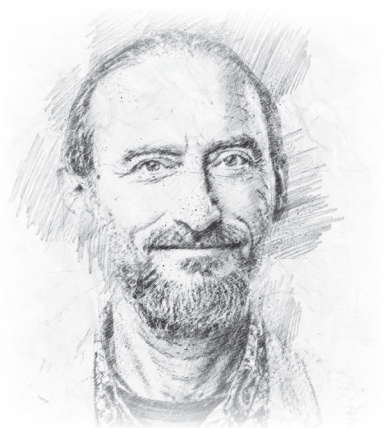
– Tényleg – mondta a legidősebb testvér, és valamennyien elkerekedett szemmel néztek Árnikára. – Ez előbb is eszünkbe juthatott volna!”

Ez lenne a trükk, a Három Királyfi varázslata, hogy jusson eszünkbe segíteni egymásnak! Nem csak családon belül, hanem a szomszédnak, munkatársnak, bárkinek. Ha ez működne, akkor sokkal többen találnának párt, sokkal többen mernének gyereket vállalni és együtt is maradnának a házastársi konfliktusok ellenére. Anyukám, Kopp Mária azt mondta, hogy a legfontosabb kommunikációs eszköz a dicséret! Dicsérettel lehet mindent elérni, hogy boldog legyen a másik, hogy erős, de akár azt is, hogy megváltozzon. Szidással csak megfélemlíteni lehet a másikat, de ha dicséred, ami benne a jó, akkor azt a világot fogja kibontani előtted.

Mind nagyon testvérek vagyunk, mert érezzük egymás fájdalmát, ahogy Árnika mondja, ez lehet a legrosszabb, mert mindenki szenved, de lehet a legnagyobb boldogság is!

Székely András

Közgazdász és hittanár, mentálhigiénés szakember. A Három Királyfi Három Királynő Mozgalom egyik létrehozója, a Népesedési Kerekasztal titkára, a Kopp Mária Intézet és a Végeken Egészségtelek Alapítvány munkatársa. 11 gyermekes édesapa.

Ajánló

Általános iskola felső tagozatában Anikó volt a legjobb barátnőm. Kaliforniában született, magyar szülőktől, ami már önmagában is izgalmassá tette a nyolcvanas évek végén, de ennél is különlegesebb volt, hogy kilencen voltak testvérek. Ha csak tehettem, náluk töltöttem a délutánokat, ott mindig volt kivel játszani, mindig történt valami, sosem volt csend, nagyon jól éreztem magam velük. Most is el tudnám sorolni a testvérek nevét, Aninak volt nővére, bátyja, öccse és húga is. Micsoda ajándék!

Azóta is tisztelettel, némi csodálattal szemlélem az igazán nagy családokat. Munkámnak köszönhetően rendszeresen találkozom olyanokkal, akik sok gyermeket nevelnek vagy sok testvér mellett nőttek fel. Közös bennük az életrevalóság, a kreativitás, a szerénység, a tisztelet. Tanulmányok is bizonyították, hogy a nagycsaládban nevelkedő gyerekek maguk is hasonlóan képzelik el az életüket, ritka, hogy a gyermektelenséget vagy az egy-két gyerekes életformát választják.

Székely András tizenegy gyermek édesapja. Amikor *„Jöttek, láttak, legyőztek”* című könyvét olvastam, magával ragadott az a szeretet-kavalkád, amilyennek a családját leírta. Mindezt humorral, öniróniával, nem sziruposan. András közgazdász, hittanár, polgári kezdeményezések aktív szereplője. Tudja és hirdeti, hogy a fizikai egészség mellett a lelki egészségre is oda kell figyelniünk. Bekapcsolódott a Népesedési Kerekasztal munkájába, a Három Királyfi, Három Királynő Alapítvány tevékenységébe és a Lelki Elsősegély Szolgálatok támogatásáért is sokat tett. Most következő írásában megoszt Önökkel néhány gondolatot arról, ő mit kap a nagycsaládtól.

Novák Katalin

Miért fontos nekem a család?

Nagycsaládban élni nem volt számomra tudatos döntés, nem emlékszem, gyerekkoromban hány gyereket terveztem, hogy terveztem-e egyáltalán. Valószínűleg igen, de már azelőtt megszületett az első fiam, hogy ezen az egzisztenciális kérdésen lett volna időm elgondolkodni. Beleszülettem, belenőttem, majd „beleszülettem” egy olyan környezetbe, ahol a tágabb családban mindenkinek vagy több gyereke volt, vagy ha valamiért nem, akkor sem lógott ki a környezetből, hiszen a család minden tagja támogatta a másikat. Ha együtt voltunk, ezek csak érdektelen számok voltak, nem is foglalkoztunk vele igazán, gyerekként különösen nem. Sokan voltunk és kész, mi lett volna ebben furcsa? Aztán már volt több gyerekem, mire azért mégis megkérdeztem, tényleg akarom-e ezt? Mit jelent nekem a család, hogyan része a mindennapi tetteimnek, identitásomnak? Miért fontos nekem?

Gondolkodó emberként nem tudom ezt annyival elintézni, hogy ez van, ez a természet rendje és kész. Bár néha elég, ha büszkén végignézek a gyerekeimen, azért sok olyan pillanat is van, amikor ez nem megy olyan könnyen. Akkor jó, ha tudom, nélkülük én sem lehetnék az, ami, és hogy mi az, amit én kapok tőlük, amitől az lehetek, aki vagyok – és nem csak otthon, hanem hogyan formálnak, segítenek még akár a hivatásom gyakorlásában is. Mert sokat beszélünk arról, amit a gyerek kap a szülőtől, a testvér a testvértől, de azt, hogy mit kap a szülő a gyerekektől, gyakran elintézzük az előbb említett büszkeséggel és a szeretetükkel és azt mondjuk, nekünk ez elég. Pedig – szerintem – nem az, de nem is kell, mert rengeteget kaphatunk mi is tőlük ezeken kívül. Összeszedtem néhány dolgot, amiben nagyon sokat kaptam, tanultam a gyerekeimtől, hátha másnak is adnak ötletet, segítséget. De ha nem – nekem akkor is jó volt végiggondolnom, és ettől még fontosabbak lettek nekem.

Éljük az életet ott, és akkor. Múltán népszerűek azok a tréningek, ahol arra tanítanak, hogyan lehet valóban „ott” lenni az adott pillanatban, átélni az érzéseket, és nem hagyni, hogy a gondolataink elvigyenek minket onnan, ahol éppen vagyunk. De ezt a gyerekektől is meg lehet tanulni. Üljünk le velük játszani, építsünk várat, rajzoljunk együtt, játsszunk társasjátékot, vagy valamennyire ugyanez, amikor már a nagyobbakkal

oldunk meg nehéz matekfeladatokat. Kell ennél jobb? Észre sem vesszük, és már egy mentőautót tologatva szabadítjuk ki a romba dőlt épület alól a bennragadt sárkányt, aki, amint kiszabadul, ráveti magát az éppen felépült kis házikóra, hogy megegye a királylányt szimbolizáló gumibabát, aki egyébként pár perce még egy kutya szájából lógott, mert síelés közben betemette egy kockalavina és sürgősen kimentették a hegyivadászok. Megszűnnek a gondok, a másnapi határidők, és csak ott vagyunk, de tényleg, egészen, hogy megoldjuk azt a feladatot, ami annak idején lehetetlennek tűnt, de szülőként újra nekiugrunk, felhasználva minden lehetséges segítséget, akár az internetről is, hiszen most nem egy jegy múlik rajta, hanem feladat van, megoldás kell, nem számít semmi más. És később, amikor úgy érezzük, eltemetnek a napi gondok, a jövőn rágódva elvesztve a kapcsolatot a jelennel, néha sikerül felidézni az érzést, ezt a hozzáállást – és máris jobb.

Divat, öltözködés, megjelenés. Akár mozgunk fiatalok közt, akár elkerüljük őket munkánk során, mégis összeakadunk velük itt-ott a mindennapokban, és talán érdekel, hogyan tekintenek ránk – miközben persze, ha nem akarjuk elveszteni a hitelességünket, a saját korosztályunknak megfelelő képet kellene sugallnunk. Megszoktam már, hogy bácsiznak, de mégis, jó lenne, ha nem úgy néznének rám, mint egy másik korból itt maradt régészeti leletre. Ebben a gyerekeinknél őszintébb segítséget aligha találunk. Mert a ruhaboltban nem mindig mondják meg nekünk, ha valami nem igazán passzol hozzánk, otthon azonban kertelés nélkül vágják a szemembe, ha valami öregurasan hat. De azt is szóvá teszik, ha megpróbálok felvenni valamit, amit még ők is hordanak, rajtam viszont idétlenül áll. Ahányszor engem kinevettek már, vagy amilyen megjegyzéseket kaptam egy-egy cipőre, ingre... De ugyanúgy megmondják, ha valami jó, ha valamiben tetszem nekik. Csak éppen néha nehéz befogadni az őszinte kritikát, mert erős szokimondással társul, ami nyomdafestéket bár tűr, de az önbizalmat edzeni kell hozzá. Ám ha elfogadjuk, akkor ez nem csak a ruházat, de a beszéd terén is működik: vannak kifejezéseik, amiket csak értek, és vannak, amiket „használhatok” is.

Kommunikáció. A kommunikációnkat, amibe ugyanúgy beletartozik a másik ember meghallgatása, az esetleges kritika befogadása és a helyén kezelése, illetve gondolataink, céljaink, szándékaink átadása,

értékesítése, családi körben lehet a legjobban fejleszteni. Mert akár munkahelyen, akár csak egy társaságban akarunk átadni gondolatokat, feladatokat, kifogásokat jelezni, ez akkor lesz hatékony, ha mind a meghallgatás, odafigyelés, mind az asszertív önértékesítés szabályait alkalmazni tudjuk. Erre pedig nagyon nagy szükség van egy családban, és ha nem is olvastunk tankönyveket, nem vettünk részt szakirányú képzéseken, de ha csak azt megfigyeljük, hogyan sikerült ebben az igen nehéz és gyakran ellenséges környezetben elérnünk, hogy a mosogatás akkor legyen kész, amikor szeretnénk, és hogy az végezze el a feladatot, akinek kiadtuk, akkor az itt elsajátított trükkök bárhol bevethetők. Aki egy kamaszt rá tud venni valamire, amit az nem akar, az bármit elérhet az életben. Emellett olyan trükköket leshetünk el a gyerekeinktől, amikről nem is gondolnánk, hogy működnek – de amikor már harmadszor engedjük el oda a gyereket, ahova igazából nem is akartuk, ráadásul egy órával hosszabb időt engedtünk neki, mint amit valaha elképzelhetőnek tartottunk, akkor megéri végiggondolnunk, mivel is vett rá, és talán érdemes ellesni a meggyőzés megfelelő technikáját.

Kortárs zene, közösségi média. Gyerekeink a világot is kitágítják nekünk, legyen szó filmről, zenéről, vagy bármiről, ami nekik fontos. Érdemes hagyni, hogy néha ők válasszák ki, milyen zene szóljon az autóban vagy otthon a nappaliban, milyen filmet nézzünk, sőt, hasznos lehet leülni melléjük, és megkérdezni, kit szoktak nézegetni a közösségi média divatos felületein. Lehet, hogy elsőre csodálkoznak, lehet, hogy nem merik megmutatni – sőt biztos lesz olyan, amit nem is fognak soha –, és könnyen előfordulhat, hogy elviselhetetlennek tűnik, amit hallunk vagy látunk, de érdemes kicsit a bőrükbe helyezkedni, és megpróbálni elfogadni, hogy az is lehet jó. Egy idő után egészen megszerettem egyik-másik zenét, amitől elsőre még felállt a szőr a hátamon, és bár sokszor húztam fel a szemöldököm, amikor megmutatták, kiket követnek, de legalább jobban értem kicsit, miért olyanok, amilyenek. Ami ilyenkor a legnehezebb, hogy ne kritizáljuk, szóljuk le, amit látunk – mert akkor bezárkóznak. Nem kell, hogy tetsszen, nem is kell ezt mondanunk, de fogadjuk el, és akkor rájövünk, egyik-másik egészen szerethető. Adhatunk esélyt magunknak, hogy megszeressünk valamit, amiről addig nem is hallottunk, ezzel is többek leszünk és nekünk lesz színesebb a világ.

Most csak pár dolgot soroltam fel annak bemutatására, mennyit segíthet a mindennapos örömek és nehézségek feldolgozásában, kezelésében, hogy mindezt a családban be tudjuk gyakorolni. Szándékosan írtam most csak a gyerekekről, hiszen azt, hogy miért fontos a házastársunk, férjünk, feleségünk, azt sokkal többen megfogalmazták már, de ritkábban esik szó arról, a gyerekeinket nem csak neveljük, tőlük is rengeteget tanulhatunk – különösen, ha ezt a párunkkal közösen tesszük. Mindannyiunknak

*fontos, hogy életünk folyamán tanuljunk, fejlődjünk
– és ebben a legtöbb segítséget a családunktól kapjuk,*

ha tudunk élni a lehetőséggel. Érdeemes!

Fűrész Tünde

A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) elnöke.
Korábban család- és népesedéspolitikáért felelős helyettes államtitkár, majd miniszteri biztos volt.
A Magyar Érdemrend lovagkeresztjének birtokosa.
Jogi szakokleveles közgazdász,
házas, 3 leánygyermek édesanyja.

Ajánló

Amikor valaki saját életében megtapasztalja, milyen úgy gyermeket vállalni, hogy nincs adókedvezmény, otthonteremtési támogatás, alig van bölcsőde, a gyes már csak két évig jár, és a nagyobb testvér után korábban kapott támogatásokról is le kell mondani, sőt, ha visszamegy a munkahe-lyére, elveszíti a gyermekneveléshez kapott anyagi segítséget is, jellemző- en panaszkodni kezd. Sajnálkozik, hogy ilyen nehéz időszakban kellett gyermeket nevelniük. Vannak olyanok is, akikben ilyenkor tettvágy ébred, úgy érzik, kellő tudásuk, tapasztalatuk és bátorságuk van ahhoz, hogy a változtatás részeseivé váljanak. Elhatározzák, hogy az utánuk jövő édesanyáknak, édesapáknak könnyebb lesz, gyűjtik az ötleteket, szervez- kednek, és amikor lehetőség nyílik rá, a gyakorlatban is megvalósítják, amit kigondoltak.

Fűrész Tünde azok közé tartozik, akik nem állnak meg ott, hogy valami nem jó, hanem elhatározzák, hogy változtatni fognak. Ez is vezette oda, hogy a 2010-es kormányalakításnál Soltész Miklós akkori szociális állam- titkár hívására három gyermek, köztük egy egészen kicsi lány nevelése mellett elfogadja a családpolitikai főosztály vezetését. Ebből a főosztály- ból lett később helyettes államtitkárság, majd államtitkárság, s most már minisztérium, ahogy a családok ügye egyre fontosabb szerepet töltött be a kormányzati gondolkodásban.

Tünde közgazdász, tudja, hogy jó döntésekhez körültekintő helyzetér- tékelés, megfelelő tervezés és pontos végrehajtás kell. Három gyermek édesanyjaként azt is tudja, milyen sok segítség kell ahhoz, hogy a szülők családi feladataik mellett a hivatásukban is érvényesülhessenek,

talán ezért is tett olyan sokat a bölcsődei hálózat fejlesztéséért. A KINCS (Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért) elnökeként magyarországi és nemzetközi együttműködést épít, és kutatásokkal, tanulmányokkal segíti a döntéshozatalt. Szeretné, hogy három lányuk számára minden adott legyen ahhoz, hogy a megfelelő időben családot alapíthassanak, és a hivatásukról se kelljen lemondaniuk.

Novák Katalin

A család felbecsülhetetlen kincs

A jól és harmonikusan működő család érték, igazi kincs. Boldog ember az, akinek megadatik, hogy családban élhet, olyan családban, amelynek tagjai számíthatnak egymásra. A család – még ha nem is működik mindig tökéletesen – olyan biztonságot nyújt, olyan védőbástya, amelynek értéke akkor válik nyilvánvalóvá, amikor elveszítjük, távol kerülünk tőle, vagy amikor egy-egy családtag kapcsán veszteség ér bennünket. Hálás vagyok, amiért a család megtartó erejét nemcsak a személyes életemben érzem és élem át nap mint nap, hanem a munkám során is a családok jólétéért és jól-létéért dolgozhatok immár több mint egy évtizede.

Családban élni felbecsülhetetlen kincs,

és a családért munkálkodni az élet egyik legszebb ajándéka.

Három leánygyermek édesanyjaként, feleségként, testvérként, gyermekként és hál' isten még unokaként is tudom, hogy nincsenek fontosabb emberek az életemben, mint ők: a családom tagjai. Ők voltak, vannak és lesznek mindig az előtérben, miközben ők nyújtják az állandó, biztos hátteret is. Nélkülük nem az lennék, aki vagyok, az egymás iránt érzett feltétel nélküli, odaadó szeretetünk jelenti a biztonságot és a bizonyosságot. Amikor a szakmai munkámról van szó, ahhoz is elsősorban ők nyújtják a támaszt, azt a kiegyensúlyozott háttérrel, ami nélkül sokkal nehezebb lenne teljesíteni. Ők adnak erőt, ők biztattak és támogattak, amikor elkezdtem családdal foglalkozni, 2010-ben, amikor családpolitikai főosztályvezető lettem, majd 2014-től a család- és népesedéspolitikáért felelős helyettes államtitkár, majd miniszteri biztos, 2018-tól pedig a KINCS, a Kopp Mária Intézet a Népesedésért

és a Családokért vezetője. Ezekben a munkakörökben tevékenykedni a családok szolgálatában, a családok védelme és képviselése érdekében nemcsak megtisztelő feladat, hanem hivatás és talán kicsit küldetés is. Ráadásul olyan hivatás, amely nemcsak szakmai szempontból, hanem családként is legalább ugyanolyan, ha nem hangsúlyosabb és fontosabb része az életnek.

A családot nem lehet figyelmen kívül hagyni, félretenni, megkerülni, hiszen mindannyian egy-egy család tagjai vagyunk. A „család a szocializáció alapja” – fogalmazta meg Kopp Mária professzor asszony, a KINCS névadója, a Népesedési kerekasztal alapítója. A család olyan közösség – valamennyi közösségünk közül a legkisebb –, amelynek működésére hatással van a múlt, amely alakítja a jelent és amely meghatározza a jövőt. A család egyúttal keresztény kultúránk alapja is, hiszen a kereszténység története is egy gyermek születésével, s ezáltal egy család létrejöttével kezdődött. Manapság mégis gyakran tapasztaljuk, hogy próbálják a család intézményét meggyengíteni, a családot viszonylagossá tenni. Szerencsére ennek ellenére az emberek nagy többsége számára a család magától értetődő, olyasmi, amit nem kell magyarázni, hiszen évezredek óta a család az a közösség, amely értékrendjével, kultúrájával és normáival meghatározza az életünket. Azt a fajta bizalmat és szeretetet, amelyet a családban adunk és kapunk, nem vagy csak nagyon ritkán tapasztalhatjuk meg másutt. A család érték, amely önmagában is értéket közvetít és értéket teremt.

A családok védelme és támogatása egyértelműnek tűnik, ugyanakkor mégsem az. Azt gondolnánk, hogy mindenki egyetért azokkal az egyszerű mondatokkal megfogalmazott célokkal, amelyek így hangoznak: „Szülessenek meg a vágyott és tervezett gyermekek!” vagy „Harmonikusan működő családok nélkül nincs jól működő társadalom”. A helyzet mégsem ilyen kézenfekvő, hiszen a családot, a családi értékeket sok támadás éri. Vannak, akik az egyén kiteljesedését, a szabadságnak csúfolt szabadosságot vagy a természeti környezetet féltik a családoktól. Aki pedig családban él, gyermekeket nevel, értetlenül áll a nemtelen offenzívával szemben. Éppen ezért fontos, hogy a gyermekvállalás- és nevelés ne csak magánügy legyen, hanem az egyik legszemélyesebb közügyé váljon, amelyet az egyén és egyúttal tágabb közösségeink, a nemzet fennmaradása miatt is védelmezzünk. Ez az egyik alapja

Magyarországon a családbarát gondolkodásmódnak és annak a családpolitikának, amely 2010 óta stabilitást, a lehetőségek közötti választás szabadságát, a munka és a család jobb összeegyeztetését, a gyermeket nevelők számára biztosított gazdasági előnyöket nyújtja. A családbarát építkezés tartópillére a magyarok hagyományosan család- és gyermekpárti attitűdje, nekünk, magyaroknak a család szent, a gyermek kincs. Erre lehet alapozni és emiatt nincs és nem is lehet más a cél, mint segíteni a fiatalokat abban, hogy a családi életükre vonatkozó terveiket megvalósítsák. Mindezt úgy, hogy közben a nemzedékek együttműködése még szorosabbá váljon, és a munka becsülete is érvényesüljön. Ha ezt a családbarát hozzáállást a szülők át tudják örökíteni a gyermekeiknek, akkor nem kell aggódnunk a jövőnk, de a saját jelenünk miatt sem. Kopp Mária bölcs szavai rámutatnak, hogy miért: „a gyermekek felelős felnevelése a legfontosabb befektetés a jövőbe”, ami a szülők szempontjából nem mellesleg egyúttal „a pozitív életminőség alapja” is.

De mit is jelent a felelős nevelés? Sokunk szerint nem tökéletes, csak elég jó szülőnek kell lenni ahhoz, hogy gyermekeink biztonságban érezzék magukat támogató szeretetünkkel körülvéve. Luther Márton szavaival ez a fajta felelősség- és szeretetteljes gyermeknevelés már önmagában is „az üdvösséghez vezető legtökéletesebb út a szülők számára”. Kíváncsi vagyok, hogy gyermekeink majd édesanyákként és édesapákként átéljék és végigjárják azt az üdvösséghez vezető utat, amely néha ugyan göröngyös, de összességében mégis az élet legizgalmasabb és legtöbb boldogsággal járó pályája, egy életre szóló kaland.

Nagy Anna

Újságíró, kommunikációs szakember,
korábbi kormányszóvivő,
volt helyettes államtitkár;
jelenleg az Egyszülős Központ vezetője.
Egy fiúgyermek édesanyja.

Ajánló

Bekuckóztam egy fotelbe, ölemben a laptop, és írom az ajánlót Nagy Anna gondolataihoz. Tehetem mindezt azért, mert tudom, hogy a férjem készít ma este vacsorát, ő segít a gyerekeknek átgondolni, készen van-e a holnapi lecke, ő viszi el a kutyát sétálni, és még el is mosogat majd. Ketten vagyunk, ketten vállaltuk a családdal járó feladatokat és örömöket, és azokon a kezdetektől fogva annak megfelelően osztozunk, amit a helyzet éppen megkíván. Hol ő végez többet, hol én, hol egyformán. Számtalanszor belegondolok, milyen lehet azoknak, akiknek nincs kire támaszkodni. Milyen lehet egyedül viselni a gyermekneveléssel járó felelősséget, ott lenni, ahol szükség van ránk, helytállni családban és munkahelyen, beosztani az anyagi, időbeli és lelki erőforrásokat, társ nélkül aggódni, büszkének lenni, szeretni?

Nagy Anna tudja, mit jelent újratervezni. Tudja, mennyi nehézséget és gazdagságot rejt az egyszülős családok élete, és azt is pontosan tudja, mire van szükségük. Miután egyedül maradt a kisleányával, és személyesen is megtapasztalta, mennyi kihívással néz ilyenkor szembe egy édesanya (vagy édesapa), alapítványt hozott létre, és elkezdett azért dolgozni, hogy a hasonló helyzetben lévőknek könnyebb legyen. Minden fórumon képviseli az egyszülős családok érdekeit, és addig nem nyugodott, amíg egy olyan, nemzetközileg is egyedülálló központot nem hozott létre Budapesten, amely valódi találkozási hely, jogi, szakmai, lelki támogatást nyújt, gyerekfelügyeletet biztosít, gazdag programokat szervez, segít egy kis időre letenni a terheket, és még nyári táboroknak is otthont ad. A budai központ tervezése is gözerővel zajlik, jövőre azt is birtokba vehetik az egyszülős családok, és sorra kapcsolódnak be a vidéki helyszínek.

Anna nem magányos harcos, remek csapat szerveződött körülötte, tette kész és cselekedni képes emberekből. S ma már Anna mellett is van olyan társ, akinek segítségével időt tudott szakítani a soron következő gondolatok megírására.

Novák Katalin

A család szeretet, boldogság

„Anyá!” A kanál odacsörrent a tányér széléhez, ahogy hirtelen hátrafordultam a kiáltásra. Aztán elmosolyodtam: az, aki engem hívott így, több száz kilométerre volt éppen, egy másik kisgyerek kereste az anyját. De a reflex, ami addigra a lelkem részévé vált, erősebb volt távolságnál, tényeknél, realitásnál.

Ez a jelenet jutott eszembe először, amikor arról kezdtem gondolkodni, hogy mit is jelent nekem a család – aztán egyik emlék sorjázott a másik után, és rá kellett jönnöm, hogy egyetlen esemény, egyetlen élmény sincs, ami ne kapcsolódna a családomhoz. Még ha nem is voltak ott, még ha nem is róluk szólt, a legfontosabb dolog mégiscsak az, ahogy az életem történéseit az ő szemükben láthattam. „A legfontosabb referenciapont” – mondaná a tudomány, ami a mindennapokban azt jelenti: ezer kis szál, ami átszövi az életet. Ha meg is próbálom lefejtani a családot az életemről, nem sikerül, hiszen mire megszülettem, ők már körülvettek azzal a szeretettel, gondoskodással, biztonsággal, amire azóta is építek. Nem ismerem azt a világot, ahol ők nincsenek, ezért gondolkodni sem tudok róla.

Mintha a vízről vagy a levegőről gondolkodnék: a napok keretét adják, az élet alapját.

Amikor beleszületünk a családba, egyetlen szerepünk van: mi vagyunk a gyerekek. Ahogy telik az idő, mintha egyre több szék tennének le egy asztal köré: testvérek leszünk és unokatestvérek, keresztyerekek és unokahúgok, egészen addig, míg be nem hoznak egy másik asztalt, egy „sajátot”, ahol már a mi dolgunk a rendezgetés. Mi leszünk a szülők, a feleségek – vagy éppen férjek –, menyek és vők, sógorok és sógornők, ha úgy hozza az élet, családfenntartók – ha máshogy hozza, akár egy személyben – és ha szerencsénk van, nagyszülők és dédszülők is leszünk egyszer. Rengeteg szék, rengeteg szerep, és ez mind

a mi helyünk a családban, amit meg kell tanulnunk, és minden új szerepben kipróbálni azokat a lehetőségeket és elkövetni azokat a hibákat, amik a sajátjaink. Büszkének lenni és verni a fejünket – mikor melyiknek van itt az ideje.

Mielőtt a „saját” családomat kezdtem építeni, azt hittem, majd olyan lesz, mint az amerikai filmekben: egy férfi és egy nő egymás kezét fogva nézi a gyerekszoba homályában csendesen szuszogó babát vagy ünneplőben ülnek mindnyájan a kandalló előtt, és várják, hogy elkészüljön a karácsonyi fotó. Aztán kiderült, hogy a család, az a valódi, még csak nem is hasonlít a ZS-kategóriás filmekhez: a valódi család ennél sokkal jobb és sokkal mélyebb. A lényegét nem annyira a karácsonyok, születésnapok és nyaralások adják, sokkal inkább a köztük lévő egyszerű mindennapok. Nézni a férjemet, ahogy alszik, pásztázni a gyerekem arcát és soha nem betelni vele, megfogni az apám kezét, vagy visszagondolni a simogatásra, amit csak az anyámtól kaphattam...

Kivételesen szerencsés vagyok: évek óta a hivatásom is a családokról szól. Több tízezer emberről, akik megadják a bizalmat és valamilyen formában részévé tesznek a családjuknak itt az Egyszülős Központban – nincs ennél nagyobb megtiszteltetés. Gyerekekről, akik sokszor nem ismernek, mégis boldogan újságolják el, ha valami jó dolog történt velük, mert érzik a közösség, a mi közösségünk erejét. Ők az én fogadott családom. A napokban, ahogy erre az írásra készültem, megkérdeztem tőlük, hogy nekik mit jelent a család. Meglepően – vagy talán nem is annyira meglepően – egyöntetű volt a kép és a gyerekek, akik sosem olvastak családszociológiát, nagyon pontosan fogalmazták meg a család paramétereit.

1. A család közösség

„A család az, hogy emberek együtt vannak egy lakásban. Van férj és feleség, vannak gyerekeik és jóban-rosszban együtt vannak.”

„A családban együtt vannak emberek, attól függ, hogy hány gyerek van.”

„Azt jelenti a család, hogy sokan vannak. Egy anyuka, egy apuka meg két gyerek. És együtt laknak.”

2. A család szeretet

„Apuka, anyuka, egy gyerek, meg még akár egy kisgyerek összetartanak.”

„A család a szeretetről és összetartásról szól.”

„Emberek, akik szeretik egymást – nekem ezt jelenti a család.”

„A család szeretet, bizalom, kitartás.”

*„Van anyuka, apuka, béke van, nincs veszekedés,
nincsenek elválva és vannak gyerekek.”*

3. A család összetartozás

„A család azt jelenti, hogy kitartunk egymás mellett, mindig segítjük a másikat, számít a másik gondolata, nem számít, mit gondol, akkor is támogatjuk, mert a családtagok mindig támogatják egymást mindenben.”

„Szerintem az a család, hogy öt-hat-hét ember is lehet, csak nem pontosan együtt élnek, hanem vannak rokonok is és máshol élők is. Szülők, gyerekek, keresztszülők, rokonok.”

4. A család néha nehéz feladat

„A család sok ember, akik általában szeretik egymást.”

*„Felnősz, lesz új családot, feleséged, gyereked,
dolgoznod kell – tök unalmas.”*

5. A család burok, ami körülvesz

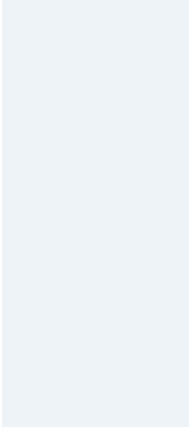
„A család apuka, anyuka, nagytesó, kistesó.”

„A család szeretet... a család rokonság.”

„A család szeretet, boldogság.”

Szóval ilyen egyszerű – mondják a gyerekek és mi, a felnőttek biztos mindentudásával csak legyintünk: mit tudják ők? Pedig ők tudják igazán, akik az életük néhány éve alatt már megtapasztalták, hogy a család nemcsak harmónia lehet, hogy az asztal körül eltűnhetnek székek és újra kell építkezni, újraépíteni családot, mindennapokat, életet. De a kép, a családról alkotott mélyebb tudás mégsem változik bennük. Tudják a lényegét.

Egy új életszakasz előtt, az üresedő fészekre készülve néha még mindig azon kapom magam, hogy mozdulok, mikor egy kisgyerek az anyját hívja. De közben tanulom az új szerepeimet, rendezgetem a székeimet az asztal körül és napról napra megélem, hogy minden más csak másodlagos: a karrier, a siker, a tűzijáték. Nézem őket, de egyre kevésbé látszanak ki azok mögül, akik körbe vesznek és akik igazán fontosak, függetlenül attól, hogy 100 kilométerre vannak vagy annál is messzebb, akár olyan messze, ahova ember ebben az életben már nem érhet el. Mert ők a legfontosabbak: ők a családom.

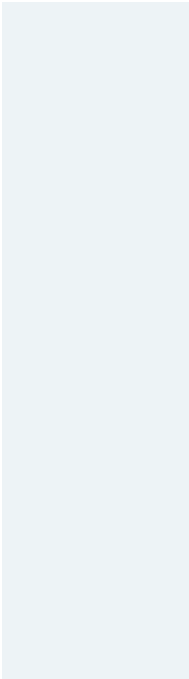

GAZDASÁG

Hegedüs Éva

Hornung Ágnes

Laposa Zsófia

Hegedüs Éva

Közgazdász, bankár,
a Gránit Bank elnök-vezérigazgatója,
a Magyar Bankszövetség elnökségi tagja.
A Magyar Közgazdasági Társaság főtitkára,
a Magyar Vízilabda Szövetség társadalmi elnöke.
Két fiú édesanyja.

Ajánló

Üzletasszony – a kifejezés kemény, határozott nő képét sugallja sötétkék nadrágkosztümben, vastag keretes divatos szemüvegben, tíz centis magas sarkúban, fülén mobiltelefonnal. Jön-megy, intéz, tárgyal, dönt és rövid mondatokban osztja a feladatokat. Bizonyára nincs gyereke, vagy ha igen, akkor is sofőr viszi reggelente az iskolába, esténként pedig bébiszitter vigyáz rá, amíg a szülei dolgoznak. Az üzletasszony elsősorban nyilván azzal a bizonyos üzlettel van elfoglalva, csak a tanulásról beszélget a gyerekével, otthon is utasításokat ad, a feladatokat aztán szigorúan számon is kéri. Talán vannak ilyen üzletasszonyok és üzletemberek, Hegedüs Éva azonban egészen biztosan nem tartozik közéjük. Igaz, hogy határozott, ha kell, kemény is, még divatos szemüveget és magas sarkút is visel, sőt, nadrágkosztümben telefonálni is láttam már, de vezetői feladatai mellett odaadó, figyelmes, jelen lévő családanya is.

Éva évek óta vezeti a Forbes magazin legbefolyásosabb nőinek listáját az üzleti kategóriában, ami nem véletlen, hiszen az általa vezetett és többségében tulajdonolt bank komoly sikereket tud felmutatni. Hegedüs Éva méltán büszke szakmai eredményeire, de még nagyobb lelkesedéssel szokott már felnőtt gyermekeiről beszélni, akiknek nevelését élete legszebb feladatának tartja.

A Nők Magyarorszáért Klubot azért alapítottuk néhány évvel ezelőtt, hogy a magyar nőknek bátorítást adjunk. Mutassuk meg, hány olyan nő él közöttünk, akinek a teljesítményére büszkék lehetünk. Hányan dolgoznak akár három műszakban a családi feladataik mellett, hányan nevelnek beteg gyermeket, hányan gondoskodnak az idős, beteg szülőkről,

hányan vállalnak önkéntes munkát a sok egyéb teendőjük mellett. Éva is a Klub alapító tagjai közé tartozik, és abban bízom, hogy az ő története is megerősítő lehet sokak számára.

Novák Katalin

A család számomra az élet

Amikor a családra gondolok, akkor az élet összes pozitív érzése fut át rajtam, ami

számomra a feltétel nélküli elfogadást, szeretetet, támogatást, meghittséget, őszinteséget, összetartást, felelősséget, és gondoskodást jelenti.

Egerben születtem és egészen az egyetemig ott is laktam szüleimmel és két testvéremmel. A város utolsó háza volt a miénk, szemben egy nagy rét. Ott fociztunk, fára másztunk, virágot szedtünk, bújócskáztunk, gurultunk le a hegyoldalról, szóval rengeteg szép élményünk volt. A játék végén sokszor a házunk udvarán még folytattuk a fogócskázást, labdázást, sörgőzést (pörgőzést), és a többi gyerek is boldogan tanyázott nálunk, pedig csak egyszerű ételeket kaptak, mert nem volt sok pénzünk. A drága ruhánál és ételnél azonban sokkal fontosabb volt az a figyelem és törődés, amit kaptunk; a szüleinkkel folytatott beszélgetések, az olvasás szeretete, az a meghitt, bensőséges családi fészek, amit szüleim megteremtettek a számunkra. Ők sajnos már elmentek, de mindig magam körül érzem őket, örök példaképek számomra.

Édesapám nagyon erős ember volt, tőle tanultam, hogy semmi sem lehetetlen, és ha keményen dolgozunk, elérjük a céljainkat. Gépkocsivezetőként sokszor plusz munkát vállalt, csirkét és malacot neveltünk, hogy mind a hárman tanulhassunk. Soha nem hallottam panaszkodni, nem mondta, hogy fáradt, bármit csinált, örömmel végezte a feladatát. Az élet természetes velejárója volt, hogy dolgozik a csaláért, megteszi, amit lehet, de emellett mindig jutott ránk ideje, tanított biciklizni, kártyázni.

Édesanyám igazi tyúkanyó volt, aki 15 éves koromig otthon volt velünk. Én, legidősebb gyerekként, vigyáztam a testvéreimre, figyeltem rájuk, természetesen ők is támogattak mindenben, persze időnként civakodtunk, de nagyon sokat nevettünk.

Rengeteg szép gyermekkori emléket tudok ma is felidézni, és ezek közül természetesen kiemelkednek a hagyományos családi ünnepek: a húsvét, a búcsúk, és persze a karácsony, amely akkoriban mindig nagy hóval járt.

Élesen él bennem azonban egy egészen másféle emlék is, az, amikor megérkezett az egyetemi felvételimről az értesítés. Édesapám tartotta a borítékot a kezében és valami olyasmit mondott, hogy „hát ezt elrontottad”. Tréfának szánta, a vicces megjegyzés mögé rejtette érzését, büszkeségét, hiszen hatalmas sikernek tartották a szüleim, hogy első generációs értelmiségi leszek, és elsőként a családból egyetemen tanulhatok tovább, így a sok-sok tanulás, az olvasás mind-mind értelmet nyert a család számára.

Ez a pillanat ugyanakkor jelezte, hogy elérkezett az első nagy elválás az életemben. Családomat otthagya Budapestre költöztem, az egyetemi kolégiumba. Ekkor tapasztaltam meg először, hogy mennyire fontos a családi kötelék. Előtte természetes volt, hogy mindig, minden élethelyzetben fizikailag is mellettem álltak a szüleim, ennek hiánya sokszor fájdalmasan érintett. A tanulás élménye, a könyvtárba járás, a gyarapodó baráti kör, az egyetemi eredmények azonban egyre inkább magabiztosabbá tettek.

Miközben fontosnak gondoltam, hogy minél többet tudjak meg a világról, minél több tudást szívjak magamba és ezáltal bizonyíthassak a munkámban, a pozícióimban, gyerekkori indítatásként nagyon erős volt bennem a vágy a saját család és gyermekek iránt is. Ez a kettős késztetés folyamatosan végigkísérte az életem és befolyásolta mindazt, amit az anyaszerepben is tettem. Munkámat és családanyaként való helytállásomat egyaránt áthatotta, áthatja az értékteremtés iránti vágy. Úgy szeretném élni az életem, hogy annak minden területén maradandót tegyek le az asztalra, így amit munkám során teszek, az példaként szolgálhasson a munkatársaim számára, s ahogy neveltem gyermekeim, az követendő lehessen a számukra a jövőendő családalapításuk során. Ámbár kislánykorom óta természetesnek gondoltam, hogy egyszer anyuka leszek, ez nem ment könnyen. Férjemmel sokat vártunk és tettünk érte, így érthető, hogy életem talán legfontosabb pillanata az volt, amikor megtudtam, hogy babát várok. Nyolc év házasság után született meg a nagyobbik fiam, két év múlva jött a második.

Sokan csodálkozva kérdezik ma is, hogyan történt, hogy végül öt évig otthon maradtam velük? Ez ugyanis nem volt magától értetődő, hiszen

akkor már vezető pozícióban dolgoztam. Csakhogy én másképpen el sem tudtam volna képzelni az életem.

Velük akartam lenni, én akartam szeretgetni őket, nevelni, figyelni, átadni nekik mindent, amit tudok, beleértve azt is, amit én kaptam a szüleimtől. Fontosnak tartottam a gyermeknevelésben is a tisztelet és az egyenjogúság biztosítását, meghallgattam mindig a véleményüket, ellent is mondhattak nekem. Még az is előfordult, hogy bocsánatot kértem, ha utólag rájöttem, nem volt igazam. Sokat beszélgettünk, igyekeztem mindig figyelni arra is, hogyan, milyen érzésekkel élik meg azt, ami körülöttük történik. Gyakran aggódtam is, ami tudom, nem helyes (majd nagymamaként próbálom ezt a hibát nem elkövetni) és minden elengedés nehezemre esett.

Visszatekintve úgy érzem, talán nem tudtam mindig anyaként a saját elvárásaim alapján teljesíteni, de igyekeztem az adott pillanatban a tőlem telhető legtöbbet megtenni. Felnőtt gyerekeim természetesen kritikusak voltak, és ma is azok, velem kapcsolatban is, de rengeteg szeretetet, figyelmet kapok tőlük. Az egyik születésnapomra például megajándékoztak egy Oscar szobrocskával, rajta a felirattal „The Best Mother”, vagyis a legjobb anya. Egy másik kerek születésnapra olyan könyvecskét kaptam tőlük, amelybe nagy gondnal és munkával hozzám közelálló barátoktól, ismerősöktől gyűjtöttek össze rám vonatkozó idézeteket, és természetesen Ők maguk is leírták a gondolataikat. Így kezdődött a könyv:

„Annyi mindent köszönhetnénk meg Édesanyánknak, de azt gondoljuk, hogy a szeretet és a támogatás mellett talán a legfontosabb az az egyedi mód, ahogyan viszonyul az élethez, és amely értékeket nekünk is tovább adott.”

Csodálatos átélni velük a közös beszélgetéseket, kirándulásokat, utazásokat; amikor érzem, milyen aprólékos odafigyeléssel szervezik meg ezeket a közös programjainkat.

Fontosnak érzem a család életében – mint az élet más területein is – az egyensúlyra törekvést, azt, hogy minden családtag önálló, megismételhetetlen, külön személyiség lehessen, akik hatnak egymásra, befolyásolják és segítik egymást, hogy önállóan és családként is erősebbek legyenek.

Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, rengeteg figyelemre, megértésre és tenni akarásra van szükség.

Mit tekintek tehát a család legfőbb értékének? Gyermekeként és két felnőtt fiú édesanyjaként is egyszerre tartom erős háttérzást jelentő óvó buroknak és olyan kis közösségnek, amely átadja azt az érzést, hogy bármire képesek vagyunk, ha együtt csináljuk.

Hornung Ágnes

Jogász-közgazdász,
volt pénzügyekért felelős államtitkár,
jelenleg egy bank
felügyelőbizottságának elnöke.
Kétgyermekes édesanya.

Ajánló

Huszonöt évesen komoly döntés előtt álltunk a férjemmel: vágjunk bele egy négyéves külszolgálatba, és halasszuk el addig a családalapítást vagy fordítva? Jöjjenek először a gyerekek és majd utána meglátjuk? Milyen jó, hogy utóbbiban állapodtunk meg! A döntés helyessége csak most tűnik egyértelműnek, nehéz volt akkor lemondani a „diplomataságról”, a csalogató külföldi életéről, a szakmai kihívásokról, a ranglétrán való előre lépés lehetőségéről! Akkor úgy éreztem, talán végérvényesen kimaradok, lemaradok, bár azt pontosan nem tudtam, miről. A gyerekvállalásról sem tudtuk még, milyen örömmel és lemondással jár majd, de úgy éreztük, ha négy évvel elhalasztjuk, akkor valami nagyon fontos maradhat ki az életünkben.

Hornung Ágnes tudomásom szerint az első és eddig egyetlen államtitkár, aki ebből a magas kormányzati pozícióból szülési szabadságra ment. Azóta már kétgyermekes édesanya, és az elmúlt éveket egészében a családjának szentelte. Emlékszem, amikor első komolyabb négyszemközti beszélgetésünknel a személyes kérdésekre terelődött a szó, megkérdezte tőlem, hogyan tudtam olyan hosszú időre kiszakadni a munkából, hiszen úgy ismert meg, mint akinek nagyon fontos a hivatása, aki nagyon szeret dolgozni. Amikor elmondtam, hogy semmiért nem adnám a gyerekekkel otthon töltött éveket, és arra bátorítottam, hogy ha úgy alakul, ne féljenek meghozni ezt a döntést, kétkedést láttam a szemében. Kemény világ a politika, talán azt gondolta, csak vetélytársat látok benne. Később aztán, amikor Erik megszületett, Ági felhívott. Ő is emlékezett a beszélgetésünkre, és szerette volna, ha tudom, hogy most már érti, miről beszéltem.

Felszabadult, fáradt, de boldog volt a hangja, amikor elújságolta, milyen öröm édesanyává válni.

Hornung Ágnes kiemelkedően okos, jogi és közgazdasági diplomát szerzett, nyelveket beszélő, külföldi tapasztalattal bíró, tisztességes, egyenes, bátor nő. Jó vezető, megbízható munkatárs, értékes munkaez. Kiválóan látta el államtitkári feladatát, büszkeséggel töltött el, hogy a pénzügyi területet egy ilyen tehetséges nő képviseli. Mégis úgy döntött, hogy most azt a feladatot választja, ahol valóban pótolhatatlan.

Friss diplomás nőként sokakban ott a kétely: megtehetem? Beleférhet? A szülés nem jár majd együtt szükségszerűen a hivatásról, a karrierrel való lemondással? Hol járnak majd a többiek, mire én visszamegyek dolgozni? Le tud kötni egy kisbaba? Talán ők is erőt meríthetnek Ági történetéből, aki már megtalálta a választ ezekre a kérdésekre. Amikor úgy érzi majd, hogy visszatérne a munkahelyi feladatokhoz, válogathat a különböző lehetőségek között – ebben egészen biztos vagyok.

Novák Katalin

A családról

Amióta az eszemet tudom, kiváltságosnak éreztem magam azért, hogy szerető családban nőhettem fel. Édesanyám – krónikus betegség folytán – rokkantnyugdíjasként otthon volt velünk, édesapám emiatt éjjel-nappal dolgozott. Ezzel együtt mindketten ott voltak az életem nagy pillanataiban és akkor is, amikor szükség volt a segítségre. Egy testvérem van, akivel gyermekkoromban jóban-rosszban együtt voltunk.

A család számomra olyan, mint egy burok: megvéd a külső bántalmaktól, összetart, segít.

Nem minden nap felhőtlen, sokszor nehéz megtartani az egységet, sokszor voltak nehéz helyzetek, amikor mindenki mást akart, azonban olyan sosem volt, hogy valaki ki akart volna lépni a családi kötelékből, mert pontosan tudtuk, hogy minden nehézség csak átmeneti, egymás nélkül minden rosszabb lenne.

Rengeteget kaptam a családomtól: szeretetet, ölelést, lehetőséget, erő, kitartást, figyelmet, fegyelmet, szabályokat, határokat és még sorolhatnám.

Amikor az ember ott áll a pódiumon, és azt mondja: „köszönöm a családomnak”, azok nem üres szavak, mert a kapott értékek nélkül tényleg nagyon nehéz bármit is elérni.

Mindig is vágytam arra, hogy felnőttként tovább bővüljön a családom, saját családom legyen. Úgy érzem, kiváltságos helyzetem folytatódik, mert megadatott nekem, hogy olyan férjet találjak magamnak, akivel ugyanazon értékeken osztozunk, és akit minden nap tudok szeretni. Kiváltságosnak mondhatom magam azért is, mert van egy csodálatos kisleány, illetve azért is, mert a szívem alatt egy újabb szív dobog, akinek az érkezését már nagyon várjuk. Mindenki azt mesélte, hogy a saját család, a saját gyermek a legcsodálatosabb dolog a világon. Hálás vagyok, hogy megtapasztalhattam, hogy ez tényleg így van. Semmihez sem fogható az az érzés, amikor a kisleányom rám néz, megölel, és csilingelő hangján azt mondja: „Szeretlek anya”. Ilyenkor minden más megszűnik, elcsendesül, és csak Mi vagyunk.

Nekem ma a családom a Minden. Úgy érzem, minden percben ad valamit. Az első pillanat, amikor kezembe vettem a gyermekem, elvarázsolt, úgy éreztem és érzem a mai napig, hogy egy csodálatos utazás részese vagyok. Az elején én, mi jelentjük neki a világot, mert a csecsemő védtelen. Aztán hónapról hónapra mi tudjuk megmutatni neki, hogy milyen a világ, mert mi vagyunk mellette, amikor megtapasztalja az apró kis dolgokat az életben és fantasztikus látni, ahogy egy gyermek számára kinyílik a valóság. Jó volt ott lenni, amikor megtanult észrevenni dolgokat, mosolyogni, mozogni. Szerettem vele lenni, amikor hosszú percekig feküdt a fűben, és nézte a bogarakat, ahogyan menetelnek. Szerettem nézni, ahogy a számomra egyforma kavicsokat egyenként felemelte, és mindegyikre rácsodálkozott, hogy milyen gyönyörű. Szerettem látni, ahogy megtanulta teletenni a vödört homokkal. Szerettem vele lenni, amikor megtanulta hajtani a kismotort és rájött, hogyan működik a háromkerekű bicikli. És még sorolhatnám, hogy a felnőttek számára már érdektelennek tűnő dolgokat milyen csodálattal látta és tapasztalta meg, minden nap valami újat, minden nap még egyet. És ez a folyamat nem áll meg, amíg felnőtté nem válik. A körforgás pedig akkor kezdődik újra, amikor ő is szülő lesz: hiszen a saját gyermeke által majd újra tudja élni ezeket a csodákat.

Számomra ezek azok az élmények, amelyeket nem lehet utánozni, visszahozni, és amiért minden nehézség megéri. Mert nem minden pillanat

könnyű, sokszor fárasztó, monoton, bosszantó, ezzel együtt minden percért hálás vagyok, amit a családommal tölthetek.

Tudom, hogy vannak olyan életek, amikben a mindennapok nehézségei nem mindig engedik látni ezeket a kis csodákat. Azonban a gyermek érkezése, érintése, ölelése és szeretete mindig ugyanaz, a gyermeknek is a család a minden, és neki nem kell más, csak hogy szeressék.

Világéletemben sokat jelentett számomra a munka, sokat tanultam azért, hogy sokat dolgozhassak. Az azonban sosem fordult meg a fejemben, hogy csak karriert építsek, hiszen az élet család nélkül nem lehet teljes. Örülök, hogy a munkám során lehetőségem nyílt azon gondolkozni, hogy miben lehet segíteni a családoknak. Mindent nem lehet egyszerre megoldani, de sok olyan lépést sikerült tenni, amely a nehezebb helyzetben lévőknek is megkönnyíti a hétköznapiakat, és sok embert segíthet hozzá ahhoz a kiváltságos élményhez, hogy családja legyen.

Laposa Zsófia

Második generációs fiatal borásznő,
aki 2013-ban számos külföldi
tapasztalattal tért haza Badacsonyra,
hogy a családi vállalkozás keretein
belül készítsen borokat.

Ajánló

Egyáltalán nem értek a borokhoz, talán ezért is csodálom azokat, akik a szőlőben élnek, végigkísérik a borkészítés folyamatát, saját palackból, hordóból kínálják a vendégeiket, sőt, még a boltok polcain is találkozhatunk pincészetük címkéjével.

A családi vállalkozások világát kicsit közelebbről ismerem, így azt is tudom, mekkora kihívást jelent a generációváltás, milyen sok remek vállalkozás megy azért csődbe vagy kerül új tulajdonoshoz, mert a családban nincs olyan, aki vinné tovább a nagyszülőktől, szülőktől kapott örökséget. S azt is látom, mekkora áldás, ha a gyerekek közül valaki önszántából elődei nyomába lép, és friss szemmel, lelkesedéssel viszi, bővíti tovább a vállalkozást.

A Laposa borokat sokan ismerik és szeretik, így talán azt is tudják, hogy – sok magyar borászathoz hasonlóan – egy családi vállalkozásról van szó, ahol a második generáció vette át az irányítási feladatokat, a döntés felelősségét. Márpedig a borkészítés során sok döntést kell meghozni. Nem elég az ismeret, a tapasztalat, a jó ízlés, kell oda határozottság, bátorság is jócskán.

Laposa Zsófia okos, vidám nő, jól képzett, hozzáértő borász, aki 2013 és 2020 között egyik testvérével együtt vezette a családi vállalkozást, majd 2021-ben megalapította saját borászatát. Ők is azok közé a családok közé tartoznak, ahol a szoros vér szerinti kötelék mellett üzleti, szakmai kapcsolat is összefűzi a családtagokat. Közös a feladat, közös a felelősség, közösek a terhek, a kiadások, a gondok, de osztoznak a sikerekben, az örömeikben, a büszkeségben is. Zsófi világlátott ember, külföldön szerzett

tapasztalatait is hazahozta, és otthonra talált a Balaton partján. Az még nyitott kérdés, hogy vajon a Laposa-gyerekek gyerekei tovább gondozák-e majd a szülői örökséget. Reméljük!

Novák Katalin

Borcsalád

Apai ágon nagyapám, dédapám és ükapám is hordókat készített. Édesapám volt az első, akit inkább a hordó beltartalma érdekelt. Anyai nagyapám pedig borokat és hegedűket készített Badacsonyan. Szüleim negyven-négy éve „véletlenül” a vonaton ismerkedtek meg a Balaton-felvidék és Budapest között. Később nászajándékba kaptak egy kis pincét Monoszlón. Családunkat tehát generációkon átívelve kíséri a bor szeretete.

Harmadik gyermekként születtem, tehát már születésemkor „nagy” család vett körül. Harmadik gyermekként meg kellett dolgoznom a szülői figyelemért, hiszen nem volt olyan időszak, amit egyedül töltöttem. Kitartó lettem és szorgalmas, idősebb testvéreimnek köszönhetően pedig gyorsan tanultam és fejlődtem. Természetesen hosszú út vezetett addig, hogy ezeket felismerjem és hálát tudjak adni értük. De ma már tudom, hogy nem véletlenül alakítottam így az eddigi életutamat.

Családhoz köthető emléke feltehetően mindenkinek van, még azoknak is, akiknek nem adatott meg, hogy családban nőjenek fel, hiszen a család hiánya is emlék. Így a „család” fogalma mindenki számára jelent valamit, definiálni mégsem egyszerű, mert nem köthető kizárólag genetikai kapcsolathoz vagy gazdasági szabályrendszerhez. A család szó könnyen magyarázható és körülírható, de a pontos fogalom meghatározása nem egyszerű. Örülök ennek a felkérésnek, hiszen így lehetőséget kaptam, hogy átgondoljam, hogy számomra mit jelent a család és nekem miért fontos.

A családnak van közgazdasági, biológiai, szociológiai, pszichológiai meghatározása is, melyek különböznek. Az egyes területek máshová helyezik a hangsúlyt. Azt azonban senki nem vitatja, hogy a család lényegében egy jól vagy kevésbé jól működő dinamikus, önszabályzó rendszer, amely egyensúlyra törekszik és amelyben az elsődleges szocializáció zajlik.

Mivel ez az első legszűkebb kör, alapvető értékeink, kötődésmintáink, azonosságtudatunk innen származik. A családtagoknak és a hozzájuk való érzelmi kötődésnek jelentős szerepe van abban, hogy egy gyermek hogyan tapasztalja meg önmagát, illetve a szűkebb és tágabb környezetében élő embertársait. Minden családnak egyedi, jól felismerhető sajátosságai, szabályai, szerkezete és működése van. Az együttélés során kialakuló mintázat kihat a családtagok érzelmi viszonyaira. Sőt, a családtagok cselekedetei hatással vannak a többi szereplőre, minden tag viselkedése oka és következménye is a másik viselkedésének. Családunk története életünk során úgy kísér végig bennünket, mint ahogy egy könyvben az első fejezet meghatározza a későbbi részek történetfonalát.

A külső körülményeknek, adottságoknak köszönhetően már a magzati korban és a születésétől kezdve minden gyermeket más élmények érnek a családban, és egyediségének köszönhetően minden gyermek máshogy is reagál a világra. Személyiségünk kialakulása nagyban függ a családi viszonyoktól, a testvérek számától és a családtagok egyedi, aktuális érzelmi állapotától. Feltehetően, ha egy család különböző szereplőit megkérnénk, hogy meséljék el történetüket, meglepően más eseményekre, élethelyzetekre helyeznék a hangsúlyt. Lehet, hogy azt sem ismernénk fel, hogy azonos famíliáról beszélnek. Így minden család története egyedi és különleges, mások számára is hasznos tanulságokkal.

Családunk történetének mindig is fontos része volt a családi vállalkozás, amely jelen volt a hétköznapi problémáiban és a vasárnapi ebédek során egyaránt. A közös munka során a család mechanizmusa sokszor felülírja a professzionális működést. Tapasztalataim szerint talán ezért is nehezebb egy ilyen jellegű vállalatban dolgozni. Sok lemondással és kompromisszummal jár a magánéletben és munkahelyen egyaránt. Gyakran a gyermekkorban tapasztalt tudatalatti problémákat kell a céges meetingen megoldani. A mi családunk olaszos temperamentumának köszönhetően az évek alatt megéltük már a közös sikerek örömét és érzelmi hullámvölgyeket is.

A családi környezet hatásait és gyermekkorom élményeit most is viszem magammal. Bár azt gondolom, hogy harmadik gyermekként én voltam a legszabadabb, hiszen például már nem volt felém elvárás a szakmaválasztásommal kapcsolatban. Szüleim egészen kis koromtól kezdve

bevontak a munkafolyamatokba és nem csak a mindennapi áldozatokat, de a szakma vonzó oldalát is megmutatták. Megadták a kellő teret, ugyanakkor megosztották a felhalmozott tapasztalataikat. A döntést – akkori fejjem – én hoztam meg, nem volt eleve elrendeltetett utam. Abban mára már biztos vagyok, hogy nem utaztam és tanultam volna ennyit a világban, nem költöztem volna Budapestről vidékre és nem lennék borász a szüleim nélkül.

Felnőtt életünk során lehetőségünk van új családot alapítani és gyermekeket nevelni. A családalapítás elhatározás kérdése és felelősséggel jár. Új családukban alkalmunk nyílik elhagyni azokat a generációk alatt felgyülemlett viselkedésmintákat (amik kihatnak a hétköznapijainkra, jelenünkre és jövőnkre), amelyeket örököltünk, lehetőség, hogy ezeket gyermekeink számára már ne adjuk tovább. Sokat segíthet, ha megértjük önmagunkat, megvizsgáljuk a cselekedeteink miertjét és felfedezzük magunkban a családuk történetét. Minden generáció hatással van utódai sorsára és valamennyire meg is határozza azt, ez azonban nem mentesít minket életünk tudatos alakítása alól. A változtatás lehetősége a mi kezünkben van. A jól működő család teret ad az egyén fejlődésének és figyelembe veszi a tagok személyes szükségleteit. A rendszer stabilitását pedig a külső és belső körülmények állandó változása mellett folyamatos, tudatos munkával lehet fenntartani. A zavartalan működés feltétele tehát az állandóság és a változás egyensúlya.

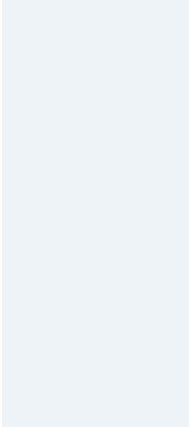
Szeretnék olyan családot, ahol átélhetjük a feltétel nélküli szeretetet, ahol biztonságban érezzük magunkat, ahol figyelünk egymásra, ahol hibázhatunk, ahol megvan a megbocsátás lehetősége, ahol tanulhatunk egymástól, ahol őszinték lehetünk, ahol tükröt tarthat nekünk a másik, ahol a legközelebb kerülhetünk természetes önmagunkhoz és ahol családtagjaink által a legközelebb kerülhetünk embertársainkhoz. Ezek nem magától értendő dolgok, nem automatikusak és nem csak a családon belül alkalmazhatók. Mindegyik feltételt meg kell teremteni és tudatosan őrizni kell. Talán ez az emberi lét egyik értelme.

Sokat tanultam és még tanulhatok szüleimtől és testvéreimtől. Apukám adta át a tudás értékét, anyukám tanította meg a vasárnapi ebédek fontosságát, a bátyámtól tanultam meg, hogy nincs lehetetlen, nővéremtől, hogy a hallgatással néha többet érek. Más családban biztosan más

ember lennék, de hálás vagyok azért, akivé váltam. Most pedig rajtam a sor, hogy érett nőként döntést hozzak, családot alapítsak és gyermeket vállaljak. És bár

a család tűnhet egy ódivatú, elavult intézménynek, én a lehetőséget látom benne.

Számomra nem az a kérdés, hogy alapítsak-e családot, hanem hogy miképpen csináljam. Hogyan hasznosítsam az előző generációktól kapott tudást és tapasztalatot, hogyan figyeljek magamra és másokra és hogyan szeressek. Fontos a család, hogy kölcsönösen megértsük egymást és ezáltal gazdagabbak és elfogadóbbak legyünk.

KÖZÉLET

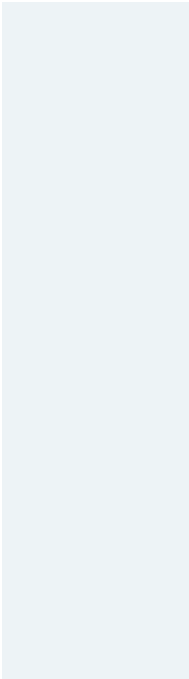
Schmittné Makray Katalin

Zsigó Róbertné Rózsa és Zsigó Róbert

Dr. Schmidt Mária

Dr. Szili Katalin

Bányai Gábor

Schmittné Makray Katalin

Olimpiai ezüstérmes magyar tornásznő,
Schmitt Pál felesége.

1963-ban az év magyar ifjúsági női sportolója,

1964-ben az év magyar tornásza

elismerésben részesült.

Három gyermeke és hat unokája van.

Ajánló

„Egy kicsi mozgás mindenkinek kell, a karosszékből álljanak most fel! Ez a kis torna néhány percen át, ne tessék félni senkinek sem árt!” – ki ne tudná elénekelni a tévétornára buzdító bugyuta dalocskát? Panellakásunk hálósobájában volt a tévé, a franciaágy azonban annyira betöltötte a félszobát, hogy talpalatnyi hely sem maradt, így mi a bátyámmal az ágy tetején állva próbáltuk utánozni a képernyőn látható mozdulatokat minden este. Itt láttam először Schmittné Makray Katalin olimpiai ezüstérmes tornászt, aki három kislányával együtt igyekezett mozgásra bírni az országot.

Katicának egy ország szurkolt a '64-es tokiói olimpián, visszavonulása után pedig örömmel látták viszont a tévéképernyőkön. 2010-től Schmitt Pál köztársasági elnök feleségeként megmutatta, hogyan lehet a „first lady” a közösségért cselekvő, háttérbe húzódó, de szükség esetén előre lépő, megingathatatlan értékrendű, támogató társ, olyan ember, akit jól esik tisztelni és szeretni. Finom eleganciájával, figyelmes természetével, közvetlenségével pillanatok alatt képes volt kapcsolatot teremteni. Soha nem beszélt magas lóról, nem éreztette azt, hogy pozíciója mások fölé helyezné. Érdekelte az emberek problémája, szívesen karolt fel fontos ügyeket, kedves mosolyával reményt sugárzott.

Makray Katica három gyermek édesanyja, hat unoka szerető nagymamája. Most is cselekvő, fáradhatatlan tagja a polgári közösségnek, jelenlétével is bátorítást, megerősítést ad. Közvetlensége, figyelmessége mit sem változott az évtizedek során. Most saját családjáról mesél nekünk.

Novák Katalin

Isten, Haza, Család...

Isten, Haza, Család. Nekem ezek a gyönyörű fogalmak szorosan összetartoznak. Számomra külön-külön nem is értelmezhetők.

Együtt jelentik a MINDEN-t az életemben.

Ha lehetne, egyszerre mondanám ki a három szót, leírni is csak egymás után lehet, pedig egyszerre érzem mindhármát, valahogy így, egységben:

IHCSSAATZLEAÁND

A Jóisten megadta nekem, hogy nagycsaládban élhettem mindig. Nálunk a család fogalmába a három lányunkon és a hat unokán kívül természetesen tartoznak bele a testvéreim, unokatestvéreim és az ő rokonságuk is. Az előttünk járó generációk adják a gyökereket, de a távolabbi rokonok is kapaszkodókat jelentenek. A hitemen és a hazaszeretetemen kívül otthonról hoztam azt is, hogy miképpen érdemes a mindennapokban élni, hogy az egymásra figyelés, egymás segítése természetes dolog legyen. Így volt ez a háború után a nagy szegénységben, szeretetben összekapaszkodva, majd '56 után, és így van a napjainkban is. Akkor is, amikor a munka miatt távolabb éltünk egymástól, és akkor is, amikor egymás közelségében lehettünk. Számomra természetes, hogy napi kapcsolat van közöttünk. Édesanyám is itt élt velünk élete utolsó napjáig. Nagyon ragaszkodott az unokáihoz, dédunokáihoz és ők is az Ídeshez.

Ötvenöt év házasság tapasztalata mondatja velem, hogy nekünk családanyáknak és családapáknak nagyon komoly felelősségünk van abban, hogy továbbadjuk, amit mi kaptunk a szüleinktől, nagyszüleinktől. A szeretetet, a hitet, a legendáriumot, a gyökereket. Teremtsünk olyan meleg otthont, ahová gyermekeink bármikor visszatérhetnek és bátran növeszthetnek új, egészséges gyümölcsöt termő hajtásokat.

A legnagyobb lányunk Amerikába ment férjhez, de naponta beszélünk, mindent tudunk egymásról. Nyaranta két hónapot töltenek itthon. Ez mindig intenzív együttlét. Az unokáink, akik kint születtek, tökéletesen beszélnek magyarul, Alexának nagyon fontos volt, hogy születésüktől fogva rendszeresen hozza a kicsiket haza, hogy itthon is otthon érezzék magukat, már piciként ismerkedjenek a magyar környezettel. Büszkék kettős identitásukra, egyikük jelenleg itthon dolgozik.

Ha egy fiatal el akar menni külföldre tanulni, dolgozni, engedjük el! Sok mindenre megtanítja őket néhány külföldön eltöltött év. Nyelveket tanulnak, új kultúrákat ismernek meg, önállósodnak, és ami nagyon fontos, hogy megtanulnak alkalmazkodni és elfogadni különböző helyzeteket. Megszokják, hogy bizony nincs minden úgy, ahogy ők gondolják, és látják majd, hogy mennyi mindenhez és mindenkihez kell alkalmazkodni. Ha sikerült értékeket elültetni szívükben, úgylis haza fognak jönni, hisz itt vannak a szüleik, nagyszüleik, az otthonuk. Amit kint megtanultak, hazajön velük, és azon kívül, hogy saját boldogulásukat segítheti, az ország javára is tudják fordítani, ahogy tették ezt elődeink inasként. A céhlegények a vándorlás során kapcsolatokat szereztek, új technológiákat ismertek meg, közben nyelvet tanultak. Hazatérve pedig elkészítették a mesterműveiket, így válhattak szakmájuk mestereivé.

Amikor Alexa tizennyolc éves lett és leérettségizett, elhatároztuk, hogy összehívjuk a rokonságot ünnepelni. Hagyomány lett belőle, harminchat éve minden évben összejövünk a Duna egy kicsi szigetén lévő hétvégi házunkban. Ahogy telik az idő, egyre többen vagyunk: testvérek, unokák, unokatestvérek és az ő társaik. Az idén ötvennyolcan voltunk a nyolcvan négyszögöles telken. A találkozó szervezése egész évben ad feladatot, kapcsolódásokat, már magában ez is kovásza a családnak. Ilyenkor nemcsak együtt vagyunk, és jól érezzük magunkat, hanem a távolabb élők elmesélik, kivel mi történt az elmúlt évben. A jó híreknek közösen örülünk, a nehézségeket megbeszéljük és együtt talán könnyebben megoldjuk.

Lányaimat arra tanítom, hogy bárhogya alakul a párkapcsolatuk, az ő hármasságukat ne zavarja meg, ne távolodjanak el egymástól. Bár nagyon különböző személyiségek, jó testvérek voltak kicsinek is, és hála Istennek azok is maradtak. Nagy öröm látnunk, hogy milyen mély kapocs van köztük. Gyerekeik, az unokatestvérek is természetesnek tartják, hogy ők összetartoznak. Saját kezdeményezésükre szerveznek közös kis találkozókat, programokat. Nagyon jó érzés nekünk nagyszülőknak, hogy ennyire fontosak egymásnak.

Sokszor gondoltam arra, hogy mennyire nem szeretném, ha például egy vilamosúton a szemben ülőről beszélgetés közben derülne ki, hogy mondjuk, unokatestvérek vagyunk. Ezért az unokákat arra biztatom, hogy keressék egymást, keressék a rokonokat, tartsák a kapcsolatot. Élnek rokonaink Budapesten kívül, Debrecenben, Érden, Amerikában, Ausztráliában is.

A magyar kultúrában mindig fontos volt a gyerek, hisz ők a jövő. Európán belül először Magyarországon vezették be a GYES intézményét 1967-ben. Boldog voltam, hogy otthon tudtam maradni mindhárom lányunkkal. Fontos évek voltak ezek, volt idő együtt lenni. Ezekben az években észrevétlenül alapozzuk meg a gyerekek kötődését, ragaszkodását az otthonhoz.

A jelenlegi kormány kivételesen nagy súlyt fektet a gyermeket nevelők segítésére. A kisgyermekes szülők támogatása szemmel láthatóan eredményes. Amerre csak megyek a városban, nagy öröömre mindenhol babakocsit toló fiatalokat látok, akik mellett ott tipeg még egy-két nagyobbacska csöppség. Büszke vagyok a kormány cselekvő nemzetpolitikájára, mellyel utat mutat egész Európának.

A több millió magyar család összetartó ereje tartja meg a nemzetet. A mi családnk csak egy közülük. A nemzeti érzést csak költők tudják leírni, én csak érezni tudom és őrizni, továbbadni a gyermekeimnek, unokáimnak. A hazaszeretet számomra felér a szerelem, haza-szerelem érzésével. Soha nem múlik el. Akkor sem, ha megbánt a hazám.

Isten, Haza, Család. Mindhárom fogalom szeretetet hirdet, a szeretet mozgatja, benne hisz. Szőjünk hálót. Szeretethálót! Ha szétszakad, szőjük újra és újra! Növesszük naggyá, érjen össze, váljon védőhálóvá nemzetünk felett. Küldetése ez minden családnak. Adjunk egymásnak sok örömet és hitet! Sokszor nagyon nehéz, de az apró boldogságokból tudunk építkezni, ahogy a nemzet is. A szeretet, a boldogság, a szép dolgok, a jó hírek megemelik a lelkünket. Egy-egy szép, hittel teli nemzeti gondolattól, vagy a Himnusz hallatán mindig nemzeti büszkeség és melegség tölt el, libabőrös lesz ilyenkor az ember.

Néha felmerül bennem a gondolat, hogy a gyűlölködéstől soha nem lesz senki libabőrös.

Zsigó Róbertné Rózsa és Zsigó Róbert

Zsigó Róbert politikus, 1998 óta országgyűlési képviselő, 2010 és 2014 között Baja város polgármestere. 2014-től élelmiszerlánc-felügyeletért felelős államtitkár, majd 2020-tól a Családokért felelős tárca nélküli miniszter parlamenti államtitkára. Feleségével, Rózsával három gyermek szülei.

Ajánló

Karácsonykor szinte megszámlálhatatlanul sok jókívánságot, képeslapot kapok, amióta a közéletben dolgozom. Ha válaszolni nem is tudok, ügyelek rá, hogy mindegyik üdvözlőlevelet személyesen elolvassam, ezért a két ünnep között rendszerint bemegyek a minisztériumba, és rászánok néhány órát a kollégáim által összegyűjtött képeslapok átnézésére. Néhány évvel ezelőtt egy olyan üdvözlőlap került a kezembe, melynek képes feléről képviselőtársam és családtagjai mosolyogtak rám. Csak néhány pillanat múlva jöttem rá, miért is szokatlan annyira a fénykép: a három nagy gyermek közül kettő kerekesszékekben ült.

Zsigó Róbert képviselőtársamat akkor már évek óta ismertem. Pontosabban azt hittem, hogy ismerem, hiszen számtalanszor találkoztunk, államtitkárként közös ügyeken is dolgoztunk. Mégsem tudtam vele kapcsolatban azt az alapvető körülményt, hogy három gyermekükből kettő fogyatékkal él, kerekesszékekhez kötött. Az a decemberi magányos délután a képeslappal rádöbbsentett, milyen keveset is tudunk egymásról, milyen felszínesek lesznek az emberi kapcsolataink, ha nem figyelünk oda igazán.

Azóta Robival és feleségével, Rózsával személyes kapcsolatot ápolunk, megismertem gyermekeiket, Esztert, Tamást és Bencét is, rengeteget tanultam tőlük szeretetről, figyelemről, türelemről, elfogadásról, emberi tartásról. Segítettek akkor is, amikor a súlyosan beteg gyermeket nevelő szülők számára bevezetett GYOD (gyermekek otthongondozási díja) szabályozását alakítottuk ki.

Büszke vagyok rá, hogy Robi vállalta, hogy államtitkárként erősítse a csapatunkat, és szeretettel gondolok Bencére, amikor az általa horgolt narancssárga edényalátétre helyezem otthon a forró tepsit. Személyesen is megbizonyosodhattam róla, mekkora áldás, hogy Tamás fiuk fenntartás nélküli segítségére is támaszkodhatnak, és osztoztam a szülők büszkeségében, amikor Eszter idén lediplomázott.

Rózsa és Robi története segít hálát adni a saját családjunkért, újraértékelni saját nehézségeinket és talán segít azoknak is, akik hozzájuk hasonlóan komoly terheket cipelnek. Tiszteletet és megbecsülést érdemelnek!

Novák Katalin

Apa, anya, gyerekek..., és a Jóisten

Az elmúlt – több mint harminc esztendőben (amióta házasságunk) már sokszor beszélgettünk arról, hogy amikor gyerekek, fiatalok voltunk, mennyit gondolkodtunk azon, vajon ki lesz életünk párja, kivel kötünk majd házasságot. Megtaláljuk-e az „igazit”? Meg is egyeztünk abban, hogy mindketten hálásak vagyunk a Teremtőnek azért, hogy egymásra találtunk, és összeköttöttük az életünket.

Miután összeházasodtunk, azt terveztük, hogy miképpen alakul majd a családjunk élete. Abban biztosak voltunk, hogy több gyermeket szeretnénk. Abban is, hogy

*bármennyi és bármilyen gyermeket ad nekünk a Jóisten,
elfogadjuk, és szeretetben neveljük fel,*

hiszen „A szeretet... mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel.” (1 Kor 13)

A „történetünk” teljesen átlagosan kezdődött. A második házassági évfordulónkra szép ajándékot kaptunk, hiszen megszületett az első gyermekünk, Tamás.

Csodálatos heteket, hónapokat, éveket éltünk meg. Önálló otthonba költöztünk. Fiunk szépen fejlődött, növekedett. Ahogy a fiúknál ez megszokott, felfedezte a körülötte lévő világot, és hamar meg is tanulta, hogy néha érdemes inkább a szülei tanácsaira, intelmeire hallgatnia.

Három év elteltével újra gyermeket vártunk. Hamarosan kiderült, hogy nem gyermeket, hanem gyermekeket, hiszen Anya ikreket hordott a szíve alatt.

Örömmel, várankozással és izgalommal teli hónapok következtek. Terveztük, mit kell átalakítanunk az otthonunkban, az életünkben. Végül Rózsának az orvosok utasítására a terhesség huszadik hetétől be kellett feküdnie a kórházba.

Mi, fiúk, igyekeztünk mindent megoldani. Az otthoni teendőket (a mamák segítségével) elláttuk. Anyát minden hétvégén látogattuk. Így telt el három hónap...

Decemberben (koraszülöttként, két hónappal korábban) megszületett Eszter és Bence. Születéskori oxigénhiányos állapotuk miatt hetekig az sem volt biztos, hogy életben maradnak. Akkor még fel sem fogtuk, hogy a későbbiekben mi vár ránk. Igazán csak az tudja ezt a helyzetet átérezni, aki valamilyen módon belelát egy ilyen család életébe. A nehézségekkel való küzdelemben a szerelmünk, szeretetünk és a hitünk adott erőt.

Azt akartuk, hogy a gyermekeink családban nevelkedjenek. Igyekeztünk, hogy Tamás, az idősebb fiunk is elegendő figyelmet és szeretetet kapjon attól függetlenül, hogy a két „kicsi” jóval több törődést és gondoskodást igényel.

Elkezdődtek a korai fejlesztések. Később a torna, a masszázs, a lovas terápia, az uszodai foglalkozások. Anya mindent „felderített”, mikor, hová és kihez kell mennünk megfelelő kezelésre, terápiára.

Mivel nem a fővárosban éltünk, óvodás korukban úgy döntöttünk, hogy a fejlesztésüket itthon folytatjuk tovább, nem szerettük volna, ha bentlakásos intézménybe kerülnek. Azt akartuk, hogy a családuknak szerető körülményei között fejlődjenek. Nemcsak a mozgásukra, de a lelkükre is figyelni szerettünk volna.

Meg voltunk győződve arról, hogy későbbi életükben legalább annyira fontos lesz a mozgásuk fejlesztése, mint a szeretetteljes, családi közeg. Mára be is bizonyosodott, hogy jó döntést hoztunk.

A nagyfiunk, Tamás már elmúlt huszonkilenc éves. Lassan a saját lábára áll, családot alapít. A „kicsik” hamarosan huszonöt évesek lesznek.

Eszter a nyáron szerezte meg az egyetemi mesterdiplomáját. Sokat küzdött, tanult érte. Bence a második szakmáját tanulja. Figyelmes és kedves fiatalember lett.

Nagyon büszkék vagyunk mindhárom gyermekünkre! Szeretik egymást és azt is, amit csinálnak. Segítik egymás mindennapjait.

Amikor összeházasodtunk és a közös jövőnkéről gondolkodtunk nem ez volt a tervünk. Az élet viszont bebizonyította, hogy nem (vagy nem csak) az emberi elhatározáson múlik a jövőnk. Ahogy Anya szokta mondani: *„a Jóisten nagy rendező.”*

A családuk élete két körülmény miatt is eltér az „átlagostól”. Amellett, hogy a három gyermekünk közül kettő mozgássérült, Apa a gyerekek kicsi kora óta (1998 óta) Baja és térsége országgyűlési képviselője. (És emellett mindig volt más közéleti megbízatása is.)

Ez a két élethelyzet egyenként, önmagában sem könnyű. Három gyermek nevelése egyébként is egész embereket kíván, a mi esetünkben ez sokszorosan így van.

Apa a sok munkája ellenére a mai napig sokat segít az ikrek ellátásában. Ő az, akit hívunk, ha valami gondunk van, a család mindig számíthat rá.

Amikor szükségesnek ítéli, akkor elindul, hogy segítsen, ha ez nem lehetséges, akkor segítséget küld. Néha a tanácsa is elég a probléma megoldásához.

Anya gondoskodik a családról három műszakban. Odafigyel apára, aki olykor a munka „hevében” még enni is elfelejt. A gyerekek mindennapjait is segíti, felügyeli. Ő az önzetlen szeretet a családukban! Mindent eltűr, remél és elvisel.

Eddigi életünk során sokféle emberrel, családdal kerültünk kapcsolatba. Amikor megismerték a „történetünket”, a legtöbben sajnálkoztak.

Természetesen sok nehézséget kell megoldanunk a mindennapokban, hiszen a „kicsik” folyamatos gondoskodást igényelnek éjjel és nappal, a mai napig.

Fontosnak tartjuk, hogy amit csak az állapotuk megenged, azt megmutassuk nekik. Nem „rejtjük el” őket, inkább azt szeretnénk, hogy az emberek, akikkel találkozunk, ne jöjjenek zavarba, ne fordítsák el a fejüket.

Sokszor azért van ez, mert nem tudják, hogyan viszonyuljanak a fogyatékos emberekhez.

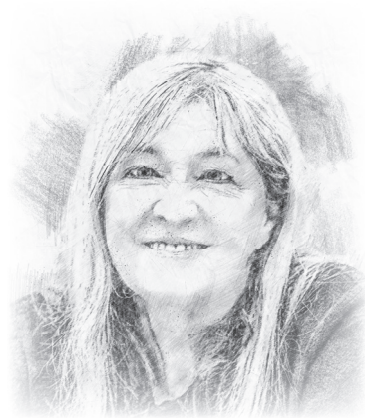
Azt szoktuk mondani, hogy nekünk kell megtanítanunk az embereket arra: bátran kérdezzenek a gyerekektől. Akkor mindjárt ráébrednek, hogy nagyon jól lehet velük kommunikálni.

Sokan kicsit „furcsán” néznek ránk, amikor azt mondjuk, hogy nagyon hálásak vagyunk a gyermekeinkért a Jóistennek. A mindennapok nehézségei ellenére, mosolygós szeretettel teli fiatalokká váltak. A nagyszülők (amíg éltek), a testvéreink és a családjaik, a barátok velünk voltak, vannak.

A mi „történetünk” is bizonyítja, hogy: *„...a szeretet nem szűnik meg soha.” (1Kor 13)*

Dr. Schmidt Mária

Széchenyi-díjas történész, egyetemi tanár,
a Terror Háza Múzeum főigazgatója,
A Nők Magyarországaért Klub alapító tagja.
Szakmai tevékenységét számos díjjal ismerték el,
köztük a Francia Köztársaság
és a Lengyel Köztársaság érdemrend
kitüntetése is szerepel.
Két gyermeke és négy unokája van.

Ajánló

Aki képes történelmi léptékben gondolkodni, gyakran más következtetésre jut az életben, vagy másképp jut ugyanarra a következtetésre, mint azok, akik nem a múltunk ismeretével felvértezve szemlélik a világot. Gyerekkoromban nem értettem, miért is olyan fontos megtanulni, honnan jöttünk, mit meríthetünk egészen más korok és emberek tapasztalataiból. Nem értettem, hogy a történelem, a történelmünk ismerete nélkül nehéz helyes döntéseket hoznunk. Talán a későbbi felismerés miatt is értékeltem aztán annyira azokat, akik nem csak előre, de visszafelé is tekintenek. A mi gyerekkorunkban ebből a szempontból is meghatározó volt, hogy milyen családba születik az ember. Képesek-e rá a nagyszülei, szülei, s ha igen, akarják-e, merik-e megmutatni a történelemnek az iskolákban előlünk tudatosan eltitkolt darabjait. Képesek-e, készek-e helyesbíteni az elferdített, meghamisított értelmezést.

Ma már más világban élünk. A nehézség ellentétes előjelű. A mai gyerekek szabadon hozzáférhetnek a különböző értelmezésekhez, a nekik elmondottakat több forrásból is ellenőrizhetik, megválaszthatják, mit vagy kit tekintenek hitelesnek. Persze ma ugyanúgy igaz, hogy meghatározó, milyen családba születik az ember.

Schmidt Mária történész, ismeri, kutatja, értelmezi a történelmet. Olyan korszakokkal foglalkozik kiemelten, amelyekről sokáig hallgattak vagy hazugságokat terjesztettek. Tudja, hogy a jelenkor megértéséhez elengedhetetlenül szükséges a múlt megismerése. Sőt – Jacob Burckhardttal együtt – azt is tudja, hogy a történelem igazságáról mindig a jelenünk, s a jövőnk érdekében vitatkozunk. S mivel így van ezzel,

ráadásul olyasvalaki, aki szereti mindenki számára érthető, szókimondó, szinte nyers módon megfogalmazni gondolatait, felismeréseit, sokszor olyan megállapításokra jut, melyek első hallásra megdöbbenőek, akár ijesztőek, egyesek számára megbotránkoztatóak is lehetnek. De ezzel a „munkamódszerrel” tud olyan tabukat ledönteni, melyeket átgondolatlanul elfogadunk, s így elzárjuk magunkat olyan új, régi történelmi látásmódoktól, melyek közelebb vihetnek a történetünk, s így magunk jobb megértéséhez.

Báramostkövetkező írás nem személyes vallomás, sokkal inkább begyfigyelem-felhívó értekezés, egy magánéleti vonatkozás mégis ide kívánczik. Schmidt Máriát évek óta ismerem, és a fentiek mellett azt is tiszteltem benne, ahogyan fiával együtt megmutatják, hogyan lehet kibékíthetetlennek tűnő politikai nézetkülönbség mellett is egy családban, szeretetben élni. Tisztelik egymás véleményét, akkor is, ha sok mindenben nem értenek egyet, de leginkább egymást tisztelik és szeretik. Jó ezt látni akkor, amikor olyan sok barátságot, családot oszt meg, és közösségek tagjait fordítja egymással szembe az eltérő politikai meggyőződés.

Novák Katalin

A család fontosságáról

„Egyre nagyobb házunk és egyre kisebb családuk van.”

(Dalai Láma)

Magyarországon a második világháború utáni szovjetizáció alapvető változásokat hozott a családok életében. A nőket a kommunista megszállók egyenjogúsították, és egyben belekényszerítették a munka világába. Megszüntették a középosztályt és a rá jellemző egykeresős családmódellet. A szocialista állam a gyermeket közjónak tekintette, ezért támogatta a gyermekvállalást és a gyermeknevelést.

A női egyenjogúság, a nők kereső foglalkozásának elterjedése, valamint a szexuális forradalom megsokszorozta a válások számát. A mindenki számára hozzáférhető fogamzásgátló tabletták elterjedése elválasztotta a reprodukciót az örömszerzéstől, és ezzel biztosította a szexualitás aggodás és bűntudat nélküli megélését. A gyermeknemzéssel együtt járó felelősségvállalás és családalapítási kényszer megszűnt. Miután a fiatalok a házasságon kívül is szexhez tudtak jutni, a házasságkötés időpontja

jelentősen kitolódott. A nőket ez arra bátorította, hogy ne áldozzák fel magukat másokért, a férfiakat pedig felmentette a felelősségvállalás terhe alól.

A házasságokat egyre gyakrabban bontották és bontják fel, ami a családok széthullásához vezet. A kétszülős családok helyét egyre többször átveszi az egy-, illetve többszülős családmodell. Növekvő számú gyermek nő fel csonka, vagyis egyszülős családban, jellemzően apa nélkül. Az ilyen családokból kikerülő gyermekek sokszor rosszabbul teljesítenek az iskolában, nehezebben illeszkednek be a munka világába. Mert nélkülözniük kell a családi támaszt, a biztonságot, a vigaszt és a pozitív példát.

A család feladata ugyanis a tartósság, a megszokás, a közös rítusok, másképpen: az élhető hagyomány tovább örökítése.

Elvilágiasodott korunkban kapcsolataink egyre inkább a haszonelvűsége épülnek. De valójában szeretetközösség, ahol megtanuljuk érteni és értelmezni a másikat, ahol az anyagi szempontokat felülírja az összetartozás, az egymásrautaltság, a „mi” tudat. Akinek nincs családja, annak nincs kivel megosztania örömét, bánatát, sikerét és kudarcát. Üresnek és feleslegesnek érzi magát, és előbb-utóbb elveszti az életkedvét. A magány ugyanis felzabálja a lelket. Akinek van családja, az nincs egyedül. Sokszor pironkodunk családtagjaink miatt, de sokkal többször vagyunk rájuk büszkék. A család a garancia arra, hogy ne a reménytelenség, hanem az összetartozás győzzön.

A marxizmus százötven éve szűnni nem akaró háborút folytat a család ellen. Meg akarja ingatni az alapjait, le akarja rombolni a tekintélyét. A huszadik században az emberek többször is nekirugaszkodtak annak, hogy új társadalmat alkossanak, legmerészebb kísérletükkel, a nemzeti, illetve nemzetközi kommunizmussal azonban csúfos kudarcot vallottak. Huszonegyedik századi neomarxista utódaik már arra vállalkoznak, hogy ne csak a társadalmat, de magát az embert is újraalkossák. Ebben, paradox módon, a nyugati világnak az a fele jár elől, amelyik nem szenvedte meg sem a szocialista társadalom kiépülését, sem a bukását. Míg mi már az 1970-es évektől hátat fordítottunk a marxizmusnak, a nyugati közbeszédet kisajátító neomarxista hatvannyolcas elit egyre inkább elkötelezte illetve elkötelezi magát mellette. Ateisták, család- és nemzetellenesek lettek.

Isten helyébe az embert állították, és azt hirdetik, hogy az ember képes magát a tudomány és a technológia eredményei, a klónozás, a génmanipuláció és a plasztikai sebészet segítségével tetszőleges formában újraalkotni. Innen egyenes út vezet a genderideológia felé, ami már nemcsak a hagyományos család, de a biológiai nemek tagadását, meghaladását is hirdeti. Mára az egykor önfelszabadító, örömszerző aktusként értelmezett szexet identitásképző konstrukcióvá silányították. Az újmarxisták a biológiai nemek eltörlésétől, illetve a házasság és a család fogalmának, szerepének újraértelmezésétől a kommunisták által ígért „egyenlők” társadalmának megvalósulását várják. A hagyományos családot alibijelszavakkal: „a család az család”, „a szeretet az szeretet” vagy „a szerelem az szerelem” (?) akarják újraértelmezni. Mintha ezek a fellengzős állítások bármit is jelentenének.

A marxizmus eddig csak rombolni tudott, nem teremtett semmit. A ma marxistái ahelyett, hogy a huszonegyedik század kihívásaira keresnék a választ, használhatatlan, lejárt szavatosságú pótlékokkal, álproblémákkal traktálnak minket. Csupa olyannal, ami szétapróz, atomizál. Új életre keltették a fajgyűlöletet, tagadják, hogy van nő és férfi; azzal kábítanak minket, hogy mindenki az lehet, ami akar, csak elhatározás, gyógyszer és sebészkes kérdése az egész. A nőket szembefordítják a férfiakkal, a férfiakat a nőkkel. A gyermekeket a szülőkkel. Egyre szélesebb körben vitatják el a szülők jogát arra, hogy gyermekeik nemi, világnézeti nevelését meghatározzák.

Észérvekkkel próbálnak mindent megmagyarázni, miközben a végtelenségig hiszékennyé váltak. Elfelejtkeztek arról, hogy sem az élet, sem az ember nem racionális. Érzelmi lények vagyunk, és érzelmi alapon, indulatainknak, hangulatváltozásainknak kiszolgáltatva döntünk. Megszállottjai lettünk a biztonságnak, pedig senki nem tudja, hogy mikor következik be egy előre nem látható esemény, ami alapvetően befolyásolja, sőt más pályára állítja az életünket. Törekenyek és kiszolgáltatottak vagyunk. Elvesztettük a hitünket Istenben, és ezért nem gondoskodunk utódról.

Akinek van gyermeke, az tudja, hogy benne, és az ő gyermekeikben tovább él. Az utód erőt és vigaszt ad: akár a vízbe hajított kavics esetében, benne saját életünk gyűrűzik tovább, kapcsolódik össze a mindenséggel. Szükségünk van a hitre, a reményre, a szeretetre. Ha van hitünk,

van miben reménykednünk. A váratlanul ránk szabadult covid világjárvány újra közös tapasztalattá tette, hogy támaszt, szeretetet, örömforrást első sorban a családtól, szeretteinktől kapunk. Azokat, akik egyedül voltak a hosszú vesztegzár alatt, jobban megviselte az elszigetelés, mint azokat, akik szeretteik körében, velük értékes időt töltve, tartalmas élményekkel gazdagodva vészelték át az egyhangú és idegtépő hónapokat.

Óvjuk meg a családot! Szükségünk van rá!

Dr. Szili Katalin

Jogász, humánökológus, politikus,
országgyűlési képviselő,
miniszterelnöki megbízott,
az Országgyűlés volt elnöke.
A Francia Köztársaság Becsületrendje,
a Báthory-díj és a Bocskay-díj kitüntetettje.
Férjével két gyermeket nevelnek.

Ajánló

Gyerekkorom meghatározó élménye, hogy ülünk a vasárnapi húslevest kanalizva nagymamáméknál nagy, családi körben. Ekkor még udvarias kérdések-válaszok hangoznak el, és a társalgás úgy-ahogy fenntartható a sült csirkecomb és krumplipüré fogyasztása közben is, a darázsfészeknél viszont már vagy hangos szóváltás bontakozik ki vagy addigra az asztaltársaság is felbomlik. A család egyes részei ugyanis merőben ellentétes politikai meggyőződést képviseltek. Mondanom sem kell: a szüleim anti-kommunisták, amióta az eszemet tudom, ez a világtkép meghatározó volt az engem legszorosabban körülvevő emberek számára. S bár nehezen értem meg, mi vezetett valakit önként a Magyar Szocialista Munkáspárthoz, igyekszem nem ítélkezni. Az pedig váratlan, de örömteli felismerés, ha valakiről, aki a hagyományos politikai mezőben ellentétes táborhoz tartozónak vallja magát, kiderül, hogy vannak olyan dolgok, amelyekről hasonlóan gondolkodunk. Így volt ez Szili Katalinnal is, akit baloldali, valódi szociáldemokrata politikusként ismertem meg, és fenntartásokkal is viszonyultam hozzá. Az évek során viszont hangsúlyossá vált számomra mély keresztény hite, melyet a parlamenti imacsoport közösségében rendszeresen személyesen is megtapasztalhattam, és megbizonyosodtam arról az elkötelezettségről is, amellyel a nemzetegyesítés ügyét szolgálja.

Szülőként, nagyszülőként elsősorban nem jobb vagy baloldaliak vagyunk. Könnyebb a dolgunk, ha hasonlóan látjuk a világot, könnyebb, ha szinte egyformán gondolkodunk, de nem ettől lesz szoros egy családi közösség, és az emberi kapcsolatok jó esetben a világnézeti különbségeket is képesek lehetnek áthidalni. Szili Katalin a rendszerváltoztatás utáni politikai világ

egyik meghatározó személyisége. Sokak számára lehetett ösztönző, hogy barcsi születésű, vidéki lányként a házelnöki megbízatásig vitte, a magyar nők közül a legmagasabb közéleti tisztséget betöltve. A következő oldalakon olvasható írásában családi életébe is bepillantást enged, és olyas valmit oszt meg az olvasókkal, amit a többség minden bizonnyal nem tudott róla eddig. Tisztelet és köszönet érte!

Novák Katalin

A szeretet tégláiból épített otthon

A család a társadalomnak olyan mikrostrukturális kiscsoportja, amely önmagában is viszonylag teljes rendszerként működik. Szoros, sokirányú kapcsolatban van a társadalom más részrendszereivel és tagjai egymással gyakori, vagy állandó, életvitelüket átszövő kapcsolatban vannak. Olvasom a család szociológiai meghatározását és óhatatlanul a saját családukra gondolok, amelyben, ha nem is él együtt, de mégis négy generáció van jelen. Szüleink, gyermekeink és unokánk. Így együtt. Megfelelünk a családszociológiai kritériumoknak, nevezetesen: teljes rendszerként, a társadalom más rendszereivel, életvitelünket átszövő kapcsolatban működünk.

A felkérés az írásra már önmagában jó lehetőség egy kicsit mélyebbre tekinteni, mi is az, ami a mi, sajátosan összetett, azonban mégsem annyira rendkívüli családukat stabilan együtt tartja. Hogy is nézünk mi ki közelebbről?!

Házasságunkban sajnos, többszöri próbálkozásunk kudarcai után sem született saját gyermekünk. Egy, barátainkat közel 30 éve ért tragikus baleset után, az akkor alig 10 év körüli gyermekeik felnevelését vállaltuk. Saját gyermekként nevelkedtek. Ma már diplomás, nagyszerű, nyelveket beszélő, tisztelettudó felnőttekké váltak, ők is saját családot alapítottak. Csodás és okos unokával ajándékoztak meg, aki már hároméves, érdeklődő pici lány. Időnként jókat mosolygunk, amikor tanulja, kit hogy hívnak a családban. Mindenkinek más a vezetékeve, főleg, hogy édesanyám és anyósom is második házasságban él, s mi a férjemmel az előző házasságból származunk, ráadásként mindketten egykék vagyunk. Életünk egy fordulópontján ezért is költöztünk szüleink közelébe, hogy segítségükre lehessünk. Egy napon, mikor egyik gyermekünk is a közelünkben

vásárolt ingatlant, megkérdeztem, ezt miért teszitek, hisz munkátok a fővároshoz köt?

Ő így válaszolt: hogy a ti unokátoknak is legyenek nagyszülei és hát, ti sem lesztek fiatalabbak, egyszer nektek is szükségetek lesz ránk!

Ettől a pillanattól teljesen világossá vált számomra az, amit addig csak zsigereimben éreztem, hogy a mi családunk összetartó, cementáló ereje a gondoskodó-ellátó funkción túli, egymás iránt érzett szeretet, tisztelet és felelősség. Ez adja mindannyiunk számára a kötelékek védelmét. A család valamennyi tagja számára az érzelmi biztonságot és a biztonság érzetét nyújtja mindig és mindenkor.

Tehát

a család számunkra egy olyan épület, melyben a téglák szeretetből, a gerendák felelősségből, az ajtók, az ablakok tiszteletből készültek, melyet a hit szilárdsága köt össze,

s ez adja mindannyiunk számára a hétköznapiak lendületét, ünnepeink méltóságát.

Ezt az értékvallalást kívántuk továbbadni.

Szerencsére a gyerekek az elmúlt évtizedben kerültek abba az egyéni helyzetbe, hogy igénybe vegyék a kormány azon támogatásait, melyek a családalapítás, az életkezdés nehézségeiben nyújtanak támaszt.

Erről jut eszembe, hogy két évvel ezelőtt alkalmam volt részt venni a magyar delegáció tagjaként az ENSZ nők helyzetével foglalkozó konferenciáján, ahol a kormány képviseletében ismertetésre került az egyik panelbeszélgetésben a magyar család- és támogatáspolitiká. A teremben, ahogy mondani szokták, még a csilláron is lógtak, akkora volt az érdeklődés, a világ minden tájáról. Akkor is nagyon jó érzés volt magyarnak lenni, az óceán túlsó végén: oly elismerően szóltak az egyes intézkedésekről, de az egész családvédelmi rendszerről, beleértve a bölcsődei, óvodai ellátást, babaváró- és anyasági támogatásokat, az otthonteremtés kedvezményeit és adókönyvitési lehetőségeket. A szünetben azonnali rövid konzultációk, gyors névkártyacserék biztosították a tapasztalatok átadásának folytatását. Büszkeséggel töltött el, hogy „megsüvegték” eredményeinket, elismeréssel szóltak az egyes programok hallatán.

Számomra, aki szociális elkötelezettségben inkább a szociáldemokráciához közelálló politikusnak vallottam mindig magam, különös és különleges élmény volt 2010-et követően megtapasztalni egy konzervatív, kereszténydemokrata elkötelezettségű kormányzó erőtől azokat a konkrét intézkedéseket, melyeket az előzőekben magukat baloldaliként definiáló politikai aktorok sosem voltak képesek, még csak elképzelni sem. Mi több, az elmúlt 30 év politikai tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a balliberális erők összességében a megszorításokban jeleskedtek.

Az elmúlt tíz esztendő szociálpolitikájában egy koherens, valamennyi generációt érintő támogatási rendszer kiépítésére került sor, melynek egyértelmű nyertesei a családok. Azok a szeretet tégláiból épített családok, melyek valóságos otthonteremtését számos kedvezmény segíti, növelve az érzelmi biztonságot az anyagival, a bölcsődétől a méltóságteljes időskorig.

Ezt talán sokkal jobban példázza annak az ismerős házaspárnak az esete, ahol a feleség magyar, a férj egy tehetős venezuelai család sarja. Otthonuknak Magyarországot választották és a napokban születendő gyermeküket itt kívánják felnevelni. Mikor azt kérdeztem tőlük, miért e döntés, azt válaszolták, itt biztonságban tudják felnevelni gyermekeiket, s olyan lehetőségeik nyílnak, melyekre, még a Nyugat-Európában élő rokonaik sem tudtak hasonlóan vonzó alternatívákat említeni.

Tőlem nem lenne ildomos, ha mindezek mellett nem szólnék a határon túli nemzettársaink támogatásáról, melyre ugyancsak a 2010-ben történt jelentős nemzetpolitikai változtatások nyújtottak lehetőséget. Az állampolgárság megadásán túl fontos lépés volt annak alaptörvényi rögzítése, hogy „Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért...”. A közösségek szülőföldön maradásának, boldogulásának, gyarapodásának biztosítása érdekében a kormány a vállalkozásokat segítő támogatások mellett a családtámogatás néhány elemét szintén kiterjesztette nemzettársainkra. A Köldökszínór Program elnevezésében is jól jelzi az anyaországhoz való kötődést, s elemei, nevezetesen az anyasági támogatás és a fiatalok életkezdési támogatása a hozzá kapcsolódó Babakötvénnyel, reményeim szerint a demográfiai helyzet javítását és a nemzeti összetartozás érzését erősítik, ugyanakkor a nagyobb családunkhoz, a nemzethez tartozás megadja mindenki számára a biztonságot jelenben és jövőben.

Bányai Gábor

Mérnök, politikus.

2006 óta a Fidesz országgyűlési képviselője.

Házas, öt gyermek édesapja.

Ajánló

A koronavírus-járvány valósága akkor vált tapinthatóvá, amikor szinte minden családhoz közel került. A többség hónapokig csak a tudósításokból értesült a betegség kegyetlenségéről, agresszivitásáról, majd utolérte az ismerősöket, rokonokat, barátokat, közeli családtagokat is. Sokan akkor fogadták el személyes kiszolgáltatottságukat, amikor saját szemükkel tapasztalták, milyen pusztítást is végezhet a járvány. A koronavírus első másfél éve sok áldozatot követelt, gyermekek maradtak félárván, árván, fiatal nők és férfiak özvegyültek meg, és sok családban kellett váratlanul búcsúzni a nagyszülőktől, dédszülőktől. Ezek az életben mérhető veszteségek, de emellett hány család minden napjait árnyékolta be az aggodalom, a félelem, a küzdelem a betegséggel, a távolságtartás, a hiány!

Bányai Gábor képviselőtársunk is szembenézett a halállal. Bár alig múlt ötven éves, a vírus ledöntötte a lábáról, kórházba, majd intenzív osztályra került. Százötven napot töltött távol az otthonától, nyolcvanöt napot volt kómában, hatvannyolc napig segítette műtűdő a légzését, kétszer leállt a szíve. Szinte mindenki lemondott róla, felesége és öt gyermekük kétszer vett tőle búcsút. Hogy mi történt, hogy miért kapott Gábor lehetőséget a folytatásra, arra az Olvasó megtalálhatja a maga válaszát. Én annyit teszek hozzá a gondolkodáshoz, hogy Gábor felépüléséért huszonnégy órás imalánc indult az állapotjavulása előtti napon, és ő maga teljes bizonyossággal hirdeti, hogy az Úristen kegyelméből lehet ismét közöttünk.

Novák Katalin

A Család a szeretet erőműve

Lassan három évtizede, hogy feleségemmel, Krisztinával házasságot kötöttem. A rendszerváltás gazdasági, politikai nehézségei, a tragikus Bokros-csomag idején nagyon nehéz volt gyermekeket vállalni. Sokan azokban az években adták fel álmaikat, hogy egyszer nagycsaládosok legyenek.

Bennünket is felelőtlennek tartottak, hogy az átlagtól eltérően több gyermeket vállaltunk. Nem titok, hogy időnként nagyon komoly gondjaink voltak.

De visszatekintve, örömmel mondhatom, mondhatjuk, hogy semmiért sem cserélnénk el egy könnyebb útra közös életünket, ha lehetne sem mondanánk le egyik gyermekünkről sem.

A Család tényleg erőforrás, a szeretet erőműve!

Sosem felejtjük el a gyermekeink örömét a testvéreik születésénél, az estékbe nyúló játékokat, egymás erősítését, testvéri közösséggé válásuk lépcsőit.

A legfiatalabb gyermekünk születése pedig a legszebb családi történeteink és korszakunk kezdete lett. Az, ahogy a közös gondoskodás és az odaadás megjelent az életükben, és az egymás iránt érzett szeretetük megerősödését láttuk, ismét, ötödszörre is igazolta, hogy a gyermek Isten ajándéka!

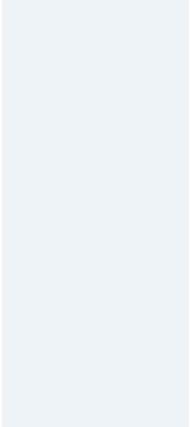
A családuk egyik fontos ereje a szűkebb és tágabb rokonokkal való kapcsolattartás, az unokatestvérek találkozói, a közös karácsonyok és húsvétok együttes megélése, ünneplése.

Életünk legnagyobb megpróbáltatásait is együtt éltük meg. Jómagam távolban, öntudatlan álomban töltöttem ennek az évnek tavaszát. A koronavírus okozta életünk legnagyobb családgyejesítését. A betegségemre a családuk addig sosem tapasztalt mértékű, egymásra hulló szeretetzuhataga, egymás iránt érzett felelőssége, és egymás védelmének megerősödése lett a válasz. Pedig addig sem voltunk ezeknek híján. Ha nincs családuk, ha nincsenek gyermekeink, akkor a betegség és a szenvedés még súlyosabb helyzetbe hozott volna mindkettőnket a feleségemmel!

A család a legerősebb szeretetközösség, ami létezhet az életünkben.

Nem állítom, hogy nem elég hozzá csak két ember szeretete, ám minekünk különösen sokat adott, hogy a gyerekeinknek köszönhetően minden nap újabb és újabb élményeket tartogatott a számunkra, így sosem tudtunk belefásulni a mindennapokba.

Ezekkel a gondolatokkal azt az érzésemet is szeretném alátámasztani, hogy persze, lehet család nélkül, egyedül is élni, de nem érdemes.

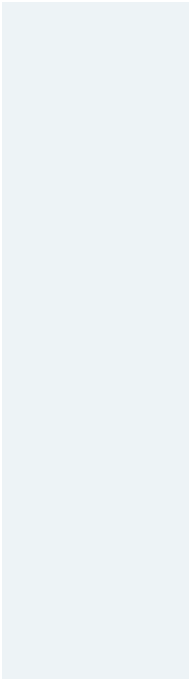
MÉDIA

Hozleiter Fanny – Mosolyka

Süveges Gergő

Keresztes Ilona

Vrábel Krisztina

Hozleiter Fanny

– Mosolyka

Író, blogger. 2012-ben Goldenblog-díjat,
Te döntesz című könyve Aranykönyv-díjat nyert.
Második könyvét férje ihletésére írta.
2019-ben az EgészségHősök pályázaton
Híresség kategóriában szakmai díjat nyert.

Ajánló

Te döntesz! – hirdeti a türkizkék bögre, amit Mosolykától, azaz Hozleiter Fannytól kaptunk azon az előadáson, ahova a gyerekeket is magammal vittem. Szerettem volna, ha találkozna Fannyval, maguk is megtapasztalják a belőle áradó életigenlést, és talán a hallottak kapcsán elgondolkoznak rajta, milyen szerencsések is vagyunk. Jöttünk kifelé a beszélgetésnek helyszínt adó kávézóból, kezünkben a bögrék, egyik oldalukon egy felfelé, a szemköztin egy lefelé görbülő száj. Miközben egymás szavába vágva értékeltük a látottakat-hallottakat, az én bögrém kicsúszott a kezemből, leesett a földre, és három darabba tört. Nagyon mérges lettem, bosszankodtam, hogy milyen ügyetlen vagyok, hiszen még haza sem értünk, s én máris tönkretettem az ajándékot, majd ránéztem a bögre feliratára: *Te döntesz!* – és elmosolyodtam. Hiszen éppen ez a lényeg. Azóta akármikor teázom a megragasztott bögréből, elgondolkodom azon, milyen sok ajándékot is kaptunk az Úristentől.

Amikor Hozleiter Fanny könyvét olvastam, végig azon járt az eszem, vajon én hasonló helyzetben tudtam volna-e úgy dönteni, mint ő. Képes lettem volna-e egy, az orvosok szerint gyógyíthatatlan betegség diagnózisával, kerekesszékkal élve, cselekedeteimben erőteljesen korlátozva, félárván majd árván társat, közösséget keresni, tanulni, dolgozni, írni, sőt, másoknak is erőt adni? Jó azt gondolni, hogy igen, hogy nekem is sikerült volna. Ahogy szeretném hinni azt is, hogy hasonló helyzetben én is megfelelő útravalót tudtam volna adni a saját gyerekeinknek. De ez csak gondolat, nem bizonyosság. Fanny megcsinálta. Mosolya szívből jövő, lendülete magával ragadó, derűje fertőző, kitartása lenyűgöző.

Nem titkolja azt sem, hogy az élete olykor még nehéz. Hogy az állapota látszólag lemondással jár, és van, hogy még teherrel is a körülötte élők számára. Azt viszont tőle is tudjuk, hogy legyen az előttünk tornyosuló nehézség bármilyen megoldhatatlannak tűnő, arról, hogyan állunk hozzá, mi döntünk.

Novák Katalin

Útravalóval könnyebb az élet

2016-ban nagy költözésben voltunk a férjemmel Budapestről Siófokra. Már majdnem mindenünk dobozban volt az autóban. Nagyon emlékezetes és elgondolkodtató volt számomra, ami akkor és ott történt. A pakolástól kifáradva, kicsit még nosztalgiázva leültünk a lakásban a mindig is imádott kandallóhoz a boltív mellett, amit apukám készített a két kezével. Percekig csendben voltunk, csupán egy kis légy hangja, és a levegővételeünk hallatszott. Fogtuk egymás kezét Sankóval, és tudtuk, hogy egy új élet, egy újabb fejezet előtt állunk.

Egy doboz volt hozzánk közel, az utolsó doboz.

– Már csak ez maradt... – mondta halkán Sankó, én pedig sóhajtottam egy nagyot, és hozzátettem.

– Ennél azért sokkal több...

Míg ő a költözés utolsó dobozára gondolt, énbennem millió meghatározó emlék futott végig. Elárasztott a nosztalgia hulláma abban a lakásban, ahol annyi mindent átéltem a családommal...

A költözésünket megelőzte, hogy néhány héttel korábban édesanyám után édesapám is elutazott a földről. Számomra az az otthon évek óta Apcus által jelentette a biztonságot. Úgy éreztem, hogy nélküle nem szeretnék ott élni: talán akkor jött el az a pont az életemben, hogy teljesen fel kellett nőnöm, és a gyermeki éneket a lakás emlékével együtt szívem egy nagyon kedves, és fontos helyére tennem.

Látszólag „csak” dobozokat tudtam magammal vinni az új életembe, de valójában azokat az alapokat is, amit a szüleimtől kaptam útravalóul. Most jelképesen kinyitok egy-egy ilyen útravalót az új életemben, és

emlékezem, mit is kaptam én a családomtól ajándékként, ami már örökre a részem marad, és amiért végtelen hálával tartozom nekik.

Egy szemüveg útravalóul...

Édesanyám számomra igazi nagybetűs ÉDESANYA, aki mai napig példa, és életszemléletem alapjának az átadója. Bár 13 évesen elvesztettem őt, még így harminchárom évesen is az általa is kapott kincsek jelentik az életem alapjait.

Már gyerekként megtanított egy jelképes szemüvegen keresztül látni, élni az életet. Azon a bizonyos szemüvegen keresztül az élet nem csak fekete vagy fehér, sokkal inkább színes és varázslatos. Amíg az osztálytársaim könnyedén fogócskáztak, hullaphoppkarikáztak, addig én kerekesszékekkel közlekedtem. De hála a „szemüvegnek” is, boldogságos gyermekkorom volt. Láttam, hogy nem úgy fogócskázom, mint a többiek, de ennek ellenére is a közösség értékes része tudok lenni. Tudok szeretni, és a szeretetet elfogadni. Láttam, hogy milyen az, amikor egymás előnyére, képességeire figyelünk a hiányosságai helyett. Bár nem én lettem a fogócska bajnoka, de a csacsogásban, egy-egy kreatív gondolatban és a mosolyban mindig számíthattak rám a társaim.

Emlékszem anyukám szavaira:

„Fannykám: nem, nem vagy más, mint a többiek, csak másképp oldasz meg dolgokat, mint ők, de pont olyan értékes vagy, amennyire a társaid.”

Az a bizonyos szemüveg pedig a mai napig engedi, hogy lássam, kiben mekkora érték lakozik, hogy elfogadást és szeretetet adjak, kapjak itt a Földön.

Főzők belőle valami útravalót...

Apcusomat lelki szemeim előtt ma is a konyhában látom, amint épp valami isteni finomat csinál. Mindenkinek van szeretetnyelve, egy olyan forma, amin keresztül a leginkább ki tudja fejezni az érzelmeit. Bár sokáig nem tudatosult bennem, de ez számára az ételek készítése és felhasználása volt. Varázslatosan tálalt még egy egyszerű krumplis tésztát is. A barátaim imádtak hozzánk jönni vendégségbe, mert tudták, hogy onnan teli pocakkal, és emlékezetes ízekkel térnek haza.

Azon túl, hogy Apcus számtalan ízelménnyel, és elmondhatatlan szeretettel ajándékozott meg, átadott alapjaiban fontos dolgokat – tudatosan, vagy tudattalan –, amik ma az életem, és a jövőm alapvető biztosítékai.

Bármi is volt otthon a hűtőben vagy a kamrában, abból főzött kreatívan valami finomat.

A kreativitás példamutatása fantasztikus családi ajándék, mert így megtanultam abból kihozni a legjobbat, ami éppen van, és nem azon szomorodni, ami hiányzik az életemből.

Számtalanszor feltettem a „nagy kérdést”, amire Apcus válasza itt zeng a fülemben.

– Mit főzöl?

– Majd meglátjuk, mi lesz belőle, amikor elkészült, édesem!

Sosem tudhatjuk mit hoz a holnap, mit rejt a kamra legmélye és az életünk, de mi döntjük el, hogy a hozzávalókból főzünk-e valami istenit, amit aztán megoszthatunk szeretteinkkel.

Bármit is teszünk, vagy eszünk, az található úgy, amitől még inkább élvezzük szeretjük, értékeljük. Egy aprócska petrezselyem a kertből színessé teheti az ebédet, pont úgy, ahogy egy kedves, elismerő gondolat a napunkat.

A tettek szavak nélkül is tanítanak, és ezt elsősorban a családunk teszi. Van, hogy csak később értékeljük őket igazán. Később jövőnk rá, hogy mivel ajándékoztak meg, mit hagytak ránk. Olykor tényleg dobozokba rejtve találjuk útravalójukat, máskor pedig a szívünkbe, lelkünkbe rejtik a kincseket.

Látszólag ugyan minden elmúlik az életben, de megannyi boldogságot őrizhetünk a családunktól a szívünkben, és mosolyoghatunk, hogy vagyunk olyan szerencsések, hogy átélhettük velük azokat a bizonyos pillanatokat... Nagyon tudnak hiányozni, és olykor fáj, hogy már nem tudom őket megölelni, de ekkor ezzel a gondolattal alszom el: köszönöm, hogy a gyermekeitek lehetek, és azt az időt, amit velem töltöttetek. Emlékeitek örökre bennem él.

Süveges Gergő

Prima-díjas és Kazinczy-díjas újságíró,
televíziós és rádiós szerkesztő-műsorvezető.
Több, apasággal foglalkozó könyv szerzője.
Nős, négy gyermeke van.

Ajánló

Ma délelőtt egy konferencián az előadó mentegetőzéssel kezdte szavait. Elmondta, hogy gondolatban csak részben van jelen, ugyanis éppen most várják harmadik gyermeküket, és a szülés bármikor beindulhat, akkor pedig neki azonnal mennie kell. Még be sem fejezte a mondatot, már hangos tetszésnyilvánítás fogadta szavait. Mi sem természetesebb annál – gondoljuk –, mint az, hogy egy édesapának ott a helye a gyermeke születésekor, ahogy ott a helye később is, nem csak a fürdetésnél, az esti mesénél vagy akkor, amikor meg kell javítani az elromlott kisautót, amikor le kell cipelni a babakocsit az emeletről vagy össze kell szerelni a gyerekágyat, hanem akkor is, amikor csak úgy jelen kell lenni. A mi első gyermekünket csecsemő korában csak a férjem tudta úgy a karjára fektetni, hogy ő azonnal megnyugodott, és rendszerint el is aludt. S az azóta eltelt tizennyolc évben is mennyi olyan helyzet volt, amikor rá, éppen rá volt szükség!

Ma már egyre többen tudják azt, amiről Süveges Gergő gyakran beszél: jelenlévő édesapákra van szükség. A mai fiatal emberek többsége szeretné aktívan kivenni a részét a gyermeknevelésből, készül az apaszerepre. Reggelente az óvodákban, iskolákban vagy szülői értekezleten ugyanúgy látni az édesapákat, mint az édesanyákat, és ma már olyan apukák is vannak, akik élnek a lehetőséggel, hogy a gyermeknevelés támogatott időszakának egy részét ők töltsék otthon a gyermekükkel.

Süveges Gergőt sokan ismerik a televízió képernyőjéről vagy a rádióműsorai révén. Aki ismeri, az tudja, hogy hiteles, értékőrző és értékeket közvetítő keresztény ember, aki népszerűségét is szolgálatra használja.

Négygyermekes édesapaként tudja, milyen szépségeket és nehézségeket rejt az, ha valaki a gyermekei életében jelenlévő apaként él.

Novák Katalin

Apaságunk lehetőségei

*„Úgy beszélj apádról a gyerekednek, ahogy szeretnéd,
hogy ő beszéljen rólad az unokádnak.”*

Ön mit gondol erről a tanácsról?

Amikor megjelent *Apakulcs* című könyvem, olykor egészen meglepő reakciókat kaptam. A könyv apáknak szól és abban segít, hogy a gyermekünkhöz szorosabban tudjunk kapcsolódni. Mégis, amikor az ország különböző pontjain előadást tartottam, illetve a közösségi oldalakon egy-egy jellemző mondatot, kisebb bekezdést, személyes élményt megosztottam, messze a legtöbb reakciót a fenti mondat váltotta ki.

Mert míg a könyv célja elsősorban az, hogy az olvasók alakíthassák a saját gyermekükhöz való hozzáállásukat, kettejük viszonyát, addig e mondat hatására az apák (és az anyák) sokkal inkább az emlékeiket és a tapasztalataikat kezdték felidézni – a saját apjukkal kapcsolatban. Ezekből a reakciókból mutatok meg néhányat, hogy aztán tovább tudjuk gondolni, mi következik mindebből.

Persze ez is akkor igaz, ha az embernek van mit tisztelnie az édesapjában.

Attól függ, milyen apa volt. Mi hárman voltunk testvérek és mikor a húgom született, elhagyott minket. Sem anyagilag, sem személyesen nem vett részt a nevelésünkben. Mit kéne mondanom a gyermekeimnek róla? Jóformán semmit nem mondok, de ha elég idősek lesznek hozzá, jót biztos nem fogok.

Van az az apa, akiről jobb inkább nem mesélni, mert jót nem is lehet.

Apámról nem tudok sok jót mondani, nem volt igazi apa, 16 éves voltam mikor elhunyt. De sose beszélek rosszallóan róla a gyerekek előtt. Nem szeretném, hogy azt a frusztrációt rájuk ragasszam, amit érzek. Ez az én terhem, amivel nekem kell megbirkózni.

Vannak dolgok, amiket inkább nem mondunk a gyerekek előtt. Apám együttélésre alkalmatlan volt. Az én esetem szerintem más. Van egy csodálatos férjem, akit nagyon szeretek, tisztelek és ő is engem. A gyerekeimben őt csodálom. Kétlem, hogy mi olyan elbánásban részesülnénk, mint az én szüleim, pusztán az egymáshoz és a többi emberhez való viszonyunk alapján.

Az én életem a mintatörésről szól. Az én szüleim csak a rossz ellenpéldát tudták nekem megmutatni, hogy milyen párt és milyen párkapcsolatot ne válasszak.

Igazából az „ahogy” a nagy kérdés, nem? Hogy el tudok-e jutni addig, hogy akármilyen volt is, elfogadom és kimondom, hogy ennyit tudott adni nekem. Ha ez a hozzáállás megvan, akkor gyakorlatilag bármit elmesélhetek, ami igaz, nem? Sőt, az talán a gyerekemnek is mankó az én – és önmaga – megértésében, ha ismeri a történetemet. Ezzel olyan példát mutatok, amivel talán számíthatok egy kis irgalomra a gyerekeimtől, és arra is, hogy amit adok nekik, azzal egyszer szembesíthetnek (és ez felettébb ösztönöz a kíméletlen őszinteségre magammal szemben).

Az Apakulcs-találkozók és -tréningek visszatérő tapasztalata és konklúziója nem más, mint hogy minden apa működésére nagy hatással van az az apakép, amelyet a szívében, az emlékeiben, a tapasztalataiban, a zsigereiben őriz. Van, aki szívesen viszi tovább az otthonról hozott mintákat, fenntartások nélkül hálás tud lenni apjának mindazért, amit kapott tőle élete első évtizedeiben. Másnak fájdalmas élmény szembesülni apja hiányosságaival: csalódottságot, elkeseredettséget, vagy éppen szánalmat, megvetést, dühöt érez, amikor apjára gondol – érthető módon új utakat keres tehát, amikor saját apaságáról gondolkodik.

A mai szülők is számtalan nehézséggel küzdenek, de egy valami elvitathatatlan: ma, a huszonegyedik században sokkal többet tudunk az emberi lélek és a kapcsolatok működéséről, mélyebben ismerjük a lélektan mozgatórugóit. Aki akar, hozzájuthat jó minőségű szakirodalomhoz vagy képzéshez, hogy a gyermekeinek jobb apja vagy anyja lehessen.

A szüleink, nagyszüleink generációjának mindez nem állt még rendelkezésére. És nincs miért kételkednünk abban, hogy többségük legjobb meggyőződése és szándéka szerint nevelte gyermekeit, unokáit. Lehet, hogy okunk lenne, de jogunk nemigen van ítélkezni és pálcát törni a megelőző generációk fölött.

Meg aztán: értelme sincs efféle visszamutogatásnak.

Sokkal gyümölcsözőbb, ha saját apaságunkra nézünk és igyekszünk a lehető legtöbbet kihozni abból, ami nekünk adatott. Épp elég, ha törekszünk a saját életünkben működtetni azokat az alapelveket, amelyek segítenek az apa–gyermek viszonyt építeni.

Leginkább úgy, hogy tudatosítjuk,

*apa és gyermeke kapcsolódásának három kulcsa van:
a tudás kulcsa, a jóakarat kulcsa és a szövetség kulcsa.*

A kapcsolódás azon múlik, vajon egy apa milyen mértékben és mennyire gyakorlottan képes ismerni, szeretni és támogatni a gyermekét. A kapcsolódás akkor válhat erősebbé, ha az apa először is kíváncsi a gyermekére, igyekszik minél több helyzetben megismerni őt, minél többet tudni róla – és közben információt adni saját magáról is. Másodszor akkor, ha az apa képes kifejezni, hogy a gyermeke fontos számára, hogy jót akar neki, hogy helyes szeretettel fordul felé. Harmadszor pedig akkor, ha az apa a gyermeke növekedését, fejlődését tartja szem előtt; ha képes támogatni a gyermekét ezen az úton. Ez a három kulcs üzenete: ismerd, szeresd és támogasd a gyermekedet.

Lehetséges, hogy egy apa nem kapta meg gyerekkorában ezt a három apai ajándékot. Ő mégis megadhatja a saját gyermekének.

Érdemes összezsípegetnünk minden emlék- és élménymorzsát, amelyek apánk viselkedéséből továbbvihetők. És érdemes felépítenünk saját apaságunkat – akár a három apai alapelv segítségével.

Szilárdan hiszem – és lépten-nyomon tapasztalom –, hogy képesek vagyunk elhagyni a megbéklyózó, fojtogató, megbetegítő mintáinkat. Nem kell továbbadnunk azokat a sérüléseket, amelyeket mi kaptunk. Készek vagyunk életre vezető, új irányokat találni a saját apaságunkban, ezek mentén cselekvési tervet készíteni a magunk számára, és elkezdni végrehajtani azt.

S ki tudja? Még az is lehetséges, hogy időközben megbékélünk saját apai örökségünkkel. Még akkor is, ha a megbocsátás és a kibékülés nem egyszerű lépés. Ráadásul nem is ugyanazt jelentik.

A megbocsátás ugyanis egyéni feladat, a kibékülés pedig két ember közös döntése.

A megbocsátás nehéz folyamat, és alapvetően döntés kérdése. A bosszúvágy elengedését, sokszor még a bocsánatkérés elengedését is magában foglalja. Aki megbocsát, az igyekszik tudatosítani: az illető akkor, ott, abban a helyzetben ennyire volt képes. Aki megbocsát, úgy dönt: képletesen is „elengedi a másik torkát”. Mindezt akkor is megteheti, ha a másik fél nem kér bocsánatot, vagy ha már nem is él.

A kibékülés csak kölcsönös akaratból fakadhat. Különös ajándék, ha részünk lehet benne. Feltétele az őszinte kíváncsiság, a másik kritika nélküli meghallgatása, a másik helyzetének megismerése és átérzése, a nagyvonalúság és a vágy, hogy a kapcsolat fontosabb és értékesebb, mint a saját sérelem őrizgetése. Nagyon nehéz, ugyanakkor felszabadító és boldogságot adó lehetőség. Ha van rá esély, érdemes megragadni. Ez a nagy tapasztalat ugyanis erőt adhat a saját apaságunk egészségesebbé válásához.

Minden apa és minden gyermek más utat jár be, de végső soron ugyanarra vágynak: az egymással való mély találkozásra: kapcsolódásra. Akár sikerült ezt megteremtenünk a saját apánkkal, akár nem, a gyermekünkkel mindenképp meg kell próbálnunk.

Ha ugyanis a gyermek emlékezni fog az apjára, akkor valójában a vele való kapcsolódásra fog emlékezni. Nem az autója típusára, hanem arra, hogy együtt beleültek, apja ölebe vette, ő kormányzott, majdnem nekimentek a fának, de nagyot nevettek a végén. Nem a ruhamárkájára, hanem az illatára, amelyet mélyen beszívott, amikor a padlón birkóztak. Nem az ebédre, hanem az asztal fölötti összenevetésekre.

Mert a kapcsolódásainkban élünk tovább. Ez az öröklétünk.

Keresztes Ilona

Rádiós szerkesztő-műsorvezető,
Prima Primissima díjas,
a Fiatalok az Élet Szolgálatában
közösség alapítója.
Négygyermekes édesanya.

Ajánló

Vendég a háznál – gyerekekről felnőtteknek. A Kossuth Rádió naponta jelentkező műsorának címe és szlogenje számomra szorosan összekapcsolódik a főzéssel és a gyerekekkel otthon töltött évekkel. Éppen akkor készítettem nekik az ebédet, amikor a családi, gyermeknevelési kérdésekkel foglalkozó műsor ment a rádióban. Innen ismertem meg a szerkesztőket, műsorvezetőket, köztük Keresztes Ilonát, akit jellegzetes, megnyugtató hangja mellett azért is szerettem, mert éppen olyan kérdéseket tett fel riportalanyainak, amire én is kíváncsi voltam, és azért is, mert napi szinten megerősített abban, hogy az általam otthon végzett gyermeknevelési munka nem kevésbé értékes, hasznos és értelmes, mintha éppen a munkahelyemen dolgoznék.

Teltek az évek, a gyerekeink óvodába mentek, én vissza a minisztériumba, így a *Vendég a háznál* hallgatása is abbamaradt. Néhány évvel később, már családügyi államtitkárként, a mikrofon másik oldalán találtam magam, és a műsor rendszeres vendégévé váltam. Így ismertem meg személyesen Keresztes Ilonát, aki fáradhatatlanul tudósított a családokat érintő aktuális lehetőségekről, témákról. Gyakorlati kérdéseket tett fel, tolmácsolta a hallgatók észrevételeit, hiteles tájékoztatást nyújtott, öröm volt vele beszélgetni.

Ilona az évek során a műsor hagyományos közönségét izgalmas irányba bővítette: bevezette, hogy heti egy alkalommal átadja a szót a kamaszoknak, akik beszélgethetnek arról, ami őket foglalkoztatja, feltehetik kérdéseiket a riportalanyoknak. Érdemes meghallgatni a *Válasz-utak* adásait is!

Keresztes Ilona hitelesen tájékoztat, és értéket közvetít. Munkája tükrözi keresztény hitét, az élet védelme iránti elkötelezettségét. A közelmúltban elbúcsúzott a rádiótól, és közösségi szolgálatot vállalt a számára fontos ügyek még erőteljesebb képviselése érdekében. Férjével négy gyermeket neveltek fel tisztességben, szeretetben.

Novák Katalin

A család a gyerek mentális légtere

Amikor gyermekünk születik, a legjobbat akarjuk adni neki, hogy a fejlődése zavartalan legyen. Magzat korában nyugalmat, kisbaba korában anyatejet, vagy ha nincs, olyan tápszert, amely tökéletesen helyettesíti mindazt, amit a természet számára megalkotott. Később is egészséges táplálékot, a legjobb óvodát, a legkedvesebb tanító nénit, a legjobb orvost, mert ez a biztonságos. Azt szeretnénk, ha a víz, amiből iszik, a levegő, amit beszív, tiszta lenne. Ha valamiért mégsem az, szűrőberendezéseket veszünk, hogy a számára káros dolgokat kiszűrjük az életéből. Mindannyian tudjuk, hogy a gyermek fogantatásától kezdve hatalmas növekedésen és idegrendszeri érése megy keresztül, és ez a születése után egészen a felnőtt koráig tart. Minden, ami ettől energiát von el, gátolja a fejlődésben. Szeretnénk számára hibátlan gyermekkort, de az élet nem hibátlan.

Születésem napja április 1. Viccelődtünk is, hogy ez a bolondok napja, és tényleg voltak, akik bolondnak nézték a szüleimet, hogy harmadik gyermeket is vállaltak. Magyarországon abban az évben 180 269 baba nem születhetett meg, én esélyt kaptam. Az abortuszok száma húgom születésekor, 1969-ben érte el a csúcst (206 817), majd lassan csökkenni kezdett. Az átlagos családmmodell akkor az egy-két gyermekes vagy gyermektelen felállás volt, de mi végül öten lettünk lánytestvérek. Szép volt az életünk, de megküzdöttünk nehézségekkel is, és felnőve megtapasztaltam, hogy a család élete sosem állapodik meg, hanem folyamatosan átalakul. Megértettem, hogy a család törékeny. Az első élményem erről az volt, amikor a barátnőm szülei elváltak. Szétesett a világa, önmagát hibáztatta. Boldog voltam, hogy nekem nem kellett ettől tartanom, de vajon miért? Egyszerűen szerencsénk volt? Vagy volt valami titka a szüleimnek?

A szüleim a háború idején voltak gyerekek. Édesanyám óvodásként a légópincében töltötte a karácsonyestét, '56-ban az ablakuk alatt lőttek a tankok, és később a rommá lőtt Budapest utcáin randevúzott apámmal. Tanári pályafutásukat keresztény hitük miatt végigkísérte a kommunista rendszer üldözése. Honnan volt erejük? Édesanyám szerint az ő szüleiknek is az volt a titkuk, hogy nem a külső történések, az aktuális világnézeti irányzatok sodorták őket, hanem volt saját világlátásuk, szilárd értékrendjük, amely meghatározta a döntéseiket. Engem megdöbbsentett, hogy apai nagymamám az egészségét kockáztatta azzal, hogy az orvosok tanácsa ellenére édesapám életére igent mondott. Gipszágyban fekve hordta ki őt, és végül őt gyermeknek adott életet. Anyai nagymamámról édesanyám mesélte, hogy ő adta a családjának a szilárd kereteket, miközben átértékelték a világháborúkat, a szegénységet, az éhezést, a házuk lerombolását és visszaépítését, meg azt is, milyen elveszíteni egy gyermeket a születése előtt. Anyai nagypapám egy egész életre elegendő muníciót adott nekem. Okossága, ereje, nagyvonalúsága, szabadságszeretete és humora örök tartalék, amiből ma is nap mint nap élek.

Később rengeteg történetet ismertem meg családokról, amikor a negyedik gyermekem születése után a Kossuth Rádióban kezdtem dolgozni. Huszonhárom év alatt számos műsort szerkesztettem, 10 évig vezettem a *Vendég a háznál* című családi magazint. Láttam, hogy

minden történet a családba és gyermekkorba vezet vissza.

Világos, hogy a gyermekkor meghatározza a felnőtt életünket, és hogy a folytatás sok-sok emberi döntésen múlik. Csak néhány példa fér ide erről.

Emlékszem arra az anyára, aki három gyermekkel maradt özvegyen a férje súlyos betegsége miatt. Az anyósa állt mellette a mindennapokban, akinek szintén fájdalmas gyásza volt, de ez az összefogás segített a gyerekeknek átvészelni a veszteséget.

Eszembe jut az a hatgyermekes házaspár, akik gyermekeik mellé három Down-szindrómás kisbabát fogadtak be, és most is nevelik őket. A legkisebbnél ez a döntés életmentő volt.

Volt egy lány, aki egy buliban erőszak következtében lett terhes. Egyedül hozta világra a babát, és a családja segítette át az első éveken.

Később megtalálta élete szerelmét, aki feleségül vette, örökbe fogadta a gyermekét, és közös gyerekeik is születtek.

Olyan családokkal is találkoztam, ahol tulajdonképpen „nem történt semmi különös”: nem váltak el, nem érte őket tragédia, nem is lettek híresek, csak haladt az életük. Vállalták egymást és a rájuk bízott gyerekeket. Ezekben a családokban 6-8 gyerek született, és két évtized múltán érkeztek az unokák, majd többször ennyien a dédunokák. A nagycsaládos anyák gyakran lemondtak az egyéni karrierről, de a gyerekeik felnőttként ott vannak a kórházainkban orvosként, ápolóként, az iskolákban és egyetemeken tanárként – sok ponton, ahol a jó emberekre számítunk. Persze nem igaz, hogy nagycsaládos nőként mindenképpen le kell mondanunk arról a hivatásról, amire a tehetségünk feljogosít. Vendégem volt több nagycsaládos kutató, művész, újságíró, akik összeegyeztették a karriert és a családot. Egyikük sem mondta, hogy könnyű, de azt igen, hogy megoldható.

Volt egy pár, nem születhetett gyermekük. Sokáig siratták, de végül elengedték az álmot, hogy sok gyermekük lesz. Találtak olyan közös hivatást, ahol családokért dolgozhatnak.

Életem első riport-összeállítása egy egyedülálló nőről szólt, aki négy gyermeket fogadott örökbe. Mindegyikükkel volt valami, ami miatt beragadhatott volna a gyermekvédelmi rendszerbe: halva születés, újraélesztés, oxigénhiány, cigány származás, szívbetegség stb. Ők egyanyás család lettek, úgy éltek, hogy a családfő a Jóisten. Küzdelmes évek vannak mögöttük, de a gyerekek felnőttek, és mindannyian nagyon értékes emberek lettek.

Számtalan élet üzeni számomra, hogy egy krízis nem a feneketlen rossz, és főleg nem az élet vége, hanem valami, ami megoldható, ha a gyerekek érdekében döntenek. Ezek az emberek vállalták, hogy az életük nem kényelmes, hogy fájdalmas, sőt még azt is, hogy a társadalom esetleg ferde szemmel néz rájuk, de ismerik az örömeiket, amelyek átítatják a minden napokat, és látják a történet végét is, ami sokkal jobb, mint ahogy a krízis pillanatában gondolták.

Több ezer beszélgetéssel a tarsolyomban egyértelmű számomra, hogy a legfontosabb feladat: minden szinten segíteni a családokat az életvezetésben.

Ezért is döntöttem úgy, hogy az élet védelméért fogok dolgozni minden erőmmel. Rengeteg a teendő. Vannak alapvető kérdések, amelyeket még nem értünk pontosan, és fontos lenne őket tisztázni. Szeretjük a gyerekeket, de nem tudjuk megmondani, hogy vajon mikor kezdődik a gyermekkor. Mi, akik megszülettünk, természetesnek tartjuk, hogy nem kérdőjelezzük meg senkinek az élethez való jogát, ám eközben nem feltétlenül adjuk meg ugyanezt a jogot a legkisebb gyermekeknek a születésük előtt. Sokat változott a világ, és oda jutottunk, hogy már az sem evidencia, hogy mit nevezünk családnak, ki az apa, és ki az anya.

Szüleim házassága egyenrangú volt, és a tiszteleten alapult. Soha nem jutott volna eszembe, hogy a női egyenjogúságot csak úgy lehet megvalósítani, ha az anya önrendelkezési jogát szembefordítjuk a saját gyermeke élethez való jogával. Harmadik gyerekként mennyi esélyem lenne, ha az anyám úgy gondolta volna, hogy akadályozom őt a létezésemmel – a két húgomról nem is beszélve?

A gyerek kicsi, mint egy palánta. Nem tartozik rá a felnőttek bizonytalansága vagy identitásuk válsága. Nem az ő feladata, hogy helyrehozza vagy elszenvedje a szülei tévedéseit, léte nem szólhat a nagyok komfortérzetéről. A társadalom feladata, hogy a gyermeket védje, és az őt ért hiányokat úgy pótolja, hogy a világa lehetőleg a megszólalásig hasonlítson arra, amit a természet számára megalkotott: hogy édesanyja legyen, hogy édesapja legyen, és ő közöttük nyugodtan gyerek lehessen.

Vrábel Krisztina

Receptkönyvek szerzője, ételfotós,
gasztroblogger, újságíró.
Több magazin állandó szerzője, számos
étkezéssel kapcsolatos könyve jelent meg.
Két gyermek édesanyja.

Ajánló

A sütés az egyik hobbim. Amikor esténként minden elcsendesedik, én magamra csukom a konyhaajtót, és nekiállok. Ilyenkor akár két-három süteményt is elkészítek, mert kikapcsol, és mert jó érzés, amikor a gyerekek és a férjem egymás után tüntetik el a tányérról a kakaós csigát, a croissant-t vagy a brownie-t. Bár sokszor készítek szénhidrátban gazdag desszerteket, igyekszem egészséges összetevőket is használni. Mára megbarátkoztam az alternatív lisztekkel, a chia maggal, az útifűmaghéjjal, a kókuszszírral. A legjobb kelt tésztát azért friss élesztővel és fehér liszttel tudom készíteni, de tisztában vagyok vele, hogy a család egészségéért sokat tehetek akkor, ha vonzóbbá teszem számukra az ételek egészséges változatát.

Anyaként előbb vagy utóbb főzni és sütni kényszerülünk. Vannak, akik ezt teherként élik meg, sokan azonban örömet lelik abban, hogy ételt tehetnek a családi asztalra. Sokszor a férfiak is ott sűrögnek a konyhában, nálunk a férjem felel a húsokért, én a levesekért, köretekért és desszertekért. Ahány ház, annyi szokás.

Vrábel Krisztina nevét akkor ismertem meg, amikor a szénhidrát mennyiségét csökkenteni igyekeztünk a családi étkezéseknél. Szakácskönyveiből, blogjáról sok ötletet, receptet lestem el, hálás vagyok neki ezért a segítségért. Kriszta nem csak gusztusos és finom ételeket készít, érthető és követhető leírással, ínycsiklandó fényképekkel, de arról is beszél, miért fontos az egészséges étrend, mit tehetünk azért, hogy a családukban kevesebb legyen az elhízás. Teszi mindezt széles mosollyal, kedvesen, türelemmel. Tanácsait most, a koronavírus-karantén hónapjainak plusz kilói után különösen jól használhatjuk.

Kriszta két gyermek édesanyja, így személyesen is tapasztalta, hogyan lehet a kisebbek számára is vonzóvá tenni az egészséges ételeket. Tippet ad a tálaláshoz, az elfogyasztáshoz is. Érdeemes figyelni rá, hiszen a közösen elköltött étkezés a családi beszélgetések egyik fontos színtere lehet.

Novák Katalin

A család egészségének a kulcsa az édesanyák kezében van

Közösségünk alapvető építőegységének, a családnak az erejét nem tudom úgy meghatározni, hogy ne a szakmám szemszögéből közelítsem a kérdést. Első ránézésre talán távolinak tűnhet a közvetlen kapcsolat az egészséges táplálkozás és a család között. Ám ha őszintén megvizsgáljuk mai életvitelünket, górcső alá vesszük a kor egyik legégetőbb, hosszú távon súlyos egészségkárosodást okozó problémájának, az elhízásnak az okait, akkor egyértelművé válhat, hogy a kapocs meglehetősen szoros. Hiszem, hogy a család egészségének kulcsa az édesanyák kezében van, és hogy ezt a kulcsot használnunk is kell. Még akkor is, ha lesznek olyanok, akik maradnak bélyegeznek minket azért, mert ellátjuk azt az alapvető és szerintem csodás feladatot, amit mi, nők evolúciós hivatásként kaptunk.

Harminc-negyven év alatt megduplázódott az elhízottak aránya, az pedig különösen aggasztó, hogy a gyermekkori elhízás mértéke nagy arányban nő. Mit tehet ez ellen a család?

Véleményem szerint, az alap viselkedési normák megtanulásához hasonlóan, a helyes, egészséges táplálkozás elsajátítása is a családon belül történik. A gyermek számára a legmélyebben formáló helyzetek lehetnek a közös konyhai ténykedések, a közösen megterített asztal, a nyugalomban elköltött családi ebéd vagy vacsora vagy amikor a gyermek látja az édesanyját, a nagymamáját ételt készíteni. Az én gyermekkorom idején még ez volt a jellemző. Egyáltalán nem szeretném idealizálni azt a világot, hiszen sok szempontból megsínylettük a hetvenes-nyolcvanas éveket (is), az azonban biztos, akkor az édesanyák piacra jártak alapanyagokért és ebből főztek a családnak, így a gyermekek házi koszon nőttek fel. Az akkori szegénység és – mai szemmel nézve – kínálati hiány egészségesebb táplálkozást eredményezett.

Egy generáció alatt mindez teljesen megváltozott. A klasszikus női szerepet elavultnak bélyegzik. Ma egy nőnek szinte ciki főzni, sokan kikérik maguknak, miért is kellene a nőnek a konyhában állnia. Aki pedig szeretne, annak éppen ideje nincs a főzésre.

Látjuk-e az ellentmondást: ma már számtalan, egészségesnek vélt lehetőség áll a rendelkezésünkre: itt vannak a "gluténlaktózvegamentes" élelmiszerek, és a mozgáslehetőségekben sincs hiány, különösen a '80-as évekhez viszonyítva, amikor a TV-torna volt szinte az egyetlen lehetőség. Ma mégis sokkal kövérebbek vagyunk, mint akkor. Miből fakad ez az ellentét?

Véleményem szerint abból, hogy súlyos ellentmondások feszítik szét a mai kor nőideálját: legyenél sikeres a munkában, közben legyenél szuperanya; keress sokat, de közben legyen időd a családra, sőt, legyen énidőd is; legyenél bombanő, közben fogadd el magad olyannak, amilyen vagy; legyenél fitt műzlit, de a következő reklámban már roppan is a csokoládé a jégkrémén... és sorolhatnám tovább. Ember (asszony) legyen a talpán, aki mindezen kiigazodik, egyensúlyt és harmóniát talál és tud tovább adni a rohanó mindennapokban.

Ebben az életformánkban teljesen érthető, hogy azokat a feladatokat, amelyeket nem tudunk idő hiányában elvégezni, kiszervezzük, hogy így időt spórolhassunk.

Kiszerveztük tehát a család táplálását is. De amíg az, ha a mosás, mosogatás és porszívózás feladatát áthárítjuk egy gépre, nincs látványos kihatással a család egészségére, az, hogy az étkeztetést az élelmiszeriparra bíztuk, sajnos azonnal meglátszik rajtunk. A „mindent megveszünk készen, feldolgozva, aromásítva, színesítve, szagosítva, túlcukrozva, túlzsírozva” elv közép- és hosszú távon súlyos következményekhez vezet, miközben persze csak jót szeretnénk gyermekeinknek.

A kulcs az, megtaláljuk-e újra a helyünket, szerepünket – nem félek kimondani – a konyhában. Szerintem ma az a modern nő, aki fenntarthatóan gondolkodik, de elsősorban nem a környezet nagy kérdéseiről, hanem sokkal inkább a családjá egészségéről. És ezt azzal kezdi, hogy amikor csak tud, főz, azaz ő táplálja a családját.

Igaz, ehhez idő kell, sok idő. Ez az idő azonban befektetés az egészségünkbe, azok egészségébe és jövőjébe, akiket a legjobban szeretünk a világon. És igen, felelősséggel tartozunk gyermekeinknek ezen a téren is, felelősek vagyunk azért, mit viszünk haza az ABC-ből (gyakran a legnagyobb jó szándékkal és szeretettel), mit teszünk a tényérükre, milyen táplálkozási szokásokat alakítunk ki náluk. Mi vagyunk a kontroll, a kapu, az lesz otthon, azt eszi a család, amit mi választottunk, amihez mi szoktattuk hozzá őket. Döntően ezen fog múlni, milyen egészségű felnőttekké válnak.

A táplálkozási minták átadásának felelőssége hasonló, mint az erkölcsi, szociális mintáké.

Ez a felelősség (is) a miénk, magyar édesanyáké.

KINCS

| KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
| ÉS A CSALÁDOKÉRT

www.koppmariaintezet.hu

Bagdy Emőke : Bagi Iván : Balázs
János : Balog Zoltán : Bányai
Gábor : Czeizel Barbara : Csókay
András : Dávid Kornél : Erdő Péter
Fűrész Tünde : Gáncs Péter
Görbicz Anita : Hegedüs Éva
Hornung Ágnes : Hozleiter Fanny
- Mosolyka : Kardosné Gyurkó
Katalin : Kelemen Barnabás
Keresztes Ilona : Kocsis Fülöp
Kokas Katalin : Köves Slomó
Lackfi János : Laposa Zsófia
Lőrincz Tamás : Lőrincz Viktor
Marton Zsolt : Martonyi János
Michelisz Norbert : Miklósa
Erika : Nagy Anna : Novák
Zoltán : Oláh Gergő : Polgár
Judit : Rófusz Ferenc : Schäffer
Erzsébet : Schanda Anikó
Schanda Balázs : Schmidt
Mária : Schmittné Makray
Katalin : Skrabski Fruzsina
Sulyok Tamás : Süveges Gergő
Szalóki Ági : Székely András
Szili Katalin : Tóth-Heyn Péter
Ugron Zsolna : Velkey György
János : Vidnyánszky Attila
Vincze Ottó : Vrábel Krisztina
Zsigó Róbert : Zsigó Róbertné
Rózsa : Zsuráfszky Vincze
Zsuzsanna : Zsuráfszky Zoltán

Család. Vajon mi jut az eszébe erről a szóról a bíborosnak, a püspöknek, a rabbinak, az olimpiai bajnoknak, az orvosprofesszornak, a rendezőnek, az írónak, a politikusnak, a bankigazgatónak, az autóversenyzőnek, az operaénekesnek, egy családszervezet vezetőjének vagy éppen a saját édesapámnak? Megkérdeztem őket. Az volt a kérésem, hogy írjanak valamit a családról. Bármit, amit csak gondolnak, műfaji megkötés nélkül. Olyan magyar emberekhez fordultam, akiket érdemes meghallgatni, akikre érdemes figyelni, akiket személyesen is nagyra értékelek. Vannak a szerzők között ismert ismerősök, és vannak, akik a többség számára ismeretlenek. Szó van az írásokban az összetartozásról és a megküzdésről, a közös nevező pedig a hit és a kegyelem. Bizom benne, hogy a könyv segít, hogy – ahogy a címében szereplő Simone Weil-idézet is mondja – „megtanuljunk vágyakozni az után, **ami a miénk.**”

Novák Katalin

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NEPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT